

บทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าห้องเพื่อการพัฒนา
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุพรรณบุรี



บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ROLE OF COMMUNITY IN RESTORATION OF KAO -
HONG MARKET FOR SUSTAINABLE TOURISM IN SUPHANBURI PROVINCE



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development
(Interdisciplinary Program)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าห้องเพื่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุพรรณบุรี
โดย	นางสาววชิรภรณ์ สกุลดิษฐ์
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร.ศยามล เจริญรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรมนุญ หนูจักร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.ศยามล เจริญรัตน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

.....กรรมการ
(ดร.อเนกพล เกื้อมา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.อนุชา เล็กสกุลติลก)

วชิรภรณ์ สกุดดิษฐ์ : บทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าห้องเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุพรรณบุรี (THE ROLE OF COMMUNITY IN RESTORATION OF KAO - HONG MARKET FOR SUSTAINABLE TOURISM IN SUPHANBURI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ดร.ศยามล เจริญรัตน์, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: รศ. ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ, 183 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้อง 2) เพื่อศึกษาบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้อง 3) เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มผู้ถือครองที่ดิน กลุ่มผู้อาศัยอยู่ในชุมชน และ กลุ่มนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า 1) บริบทชุมชนจากพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้อง แบ่งออกเป็น 6 ยุค ได้แก่ ยุคการตั้งถิ่นฐาน ยุคขยายตัวสู่ยุครุ่งเรือง ยุคเศรษฐกิจซบเซาช่วงที่ 1 ยุคเริ่มต้นการฟื้นฟูชุมชน ยุคเศรษฐกิจซบเซาช่วงที่ 2 และยุคการฟื้นฟูด้วยการหนุนเสริมการท่องเที่ยว พัฒนาการของชุมชนแสดงให้เห็นว่า ชุมชนมีเอกลักษณ์เป็นตลาดเก่าที่ตั้งอยู่บริเวณริมน้ำ มีความโดดเด่นในด้านการค้าและเศรษฐกิจมาตั้งแต่อดีตและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อและรูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านเรือนที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน 2) บทบาทของชุมชนมีความเด่นชัดในช่วงยุคแห่งการฟื้นฟูชุมชนเมื่อเกิดโครงการฟื้นฟูด้านต่างๆ และชุมชนเริ่มมีบทบาทในการทำงานร่วมกัน 3) การทำงานของชุมชนในรูปแบบเครือข่ายและขั้นตอนการมีส่วนร่วมเป็นบทบาทสำคัญของชุมชนในการฟื้นฟู ชุมชนตลาดเก่าห้องมีการเข้าถึงข่าวสาร การปรึกษาหารือ และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้อย ทำให้โครงการไม่มีประสิทธิภาพ 4) แนวทางการฟื้นฟูชุมชนจะต้องมุ่งเน้นการสร้างบทบาทของคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และมีบทบาทในการขับเคลื่อนอย่างชัดเจนในทุกกระบวนการ และทุกขั้นตอน โดยต้องอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจในการทำงานร่วมกันทั้งกับคนภายในชุมชน และหน่วยงานภายนอก ดังนั้นในการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้องต้องสร้างคนรุ่นใหม่ และส่งเสริมให้มีบทบาทในชุมชนมากขึ้น เพื่อเป็นหลักในการขับเคลื่อนการฟื้นฟูชุมชนในอนาคต เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สาขาวิชา พัฒนานมนุษย์และสังคม

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5787227620 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEYWORDS:

VACHIRAPORN SAKULDIT: THE ROLE OF COMMUNITY IN RESTORATION OF KAO - HONG MARKET FOR SUSTAINABLE TOURISM IN SUPHANBURI PROVINCE. ADVISOR: SAYAMOL CHAROENRATANA, Ph.D., CO-ADVISOR: ASSOC. PROF.SUWATTANA THADANITI, Ph.D., 183 pp.

The objectives of the study were to study the development of Kao Hong market, to study the roles of community in Kao Hong market restoration for sustainable development and to offer guidance in community participation for restoration and development at Kao Hong market, Bang Pla Ma District, Suphanburi Province. The research is qualitative study with participant observation and non - structured interview. The groups of leader, government officer, landlord, people in the community and tourist were key informant.

The results of the study found that 1) Kao Hong market's evolution can be divided into 6 periods; settlement period, prosperity period, first economic depressions period, community restoration period, second economic depressions period and community restoration with tourism. Evolution of Kao Hong market shown that this community is unique from its location which on the waterfront so trade and economic has boomed since the past and cultural diversity which was reflected in the culture, tradition, belief and architecture in nowadays 2) community's role was prominent during in community restoration period when restoration projects were established so people in the community started to work together 3) Networking and participation process are important roles for community working in community restoration. In Kao Hong market, the low in getting project information, consulting with relevant agencies and having participation in management of all restoration projects make projects incompetent. 4) Community restoration focuses on strengthening the role of the people who was voluntary in working together with the people within the community and external agencies to driving the community. Kao Hong market restoration has to build a new generation and support more community's role for sustainable tourism.

Field of Study: Human and Social
Development

Academic Year: 2017

Student's Signature

Advisor's Signature

Co-Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีจากความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน โดยผู้ศึกษาขอกราบขอบคุณ ดร.ศยามล เจริญรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ให้คำแนะนำชี้แนวทางให้งานมีความชัดเจน เกิดมุมมองใหม่และได้คิดนอกกรอบจากเดิมยิ่งขึ้น รศ.ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ให้โอกาสและเป็นจุดเริ่มต้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รศ.ดร.สุภางค์ จันทรวนิช ที่ให้คำแนะนำในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและเป็นประธานกรรมการสอบ ตลอดจนคณะกรรมการสอบ ดร.เอนกพล เกื้อมา ที่ตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้งานฉบับนี้มีมิติมากขึ้น และ ดร.อนุชา เล็กสกุลดิลก ที่สละเวลาอ่านงานและให้คำแนะนำด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อให้งานออกมาสมบูรณ์ที่สุด

ตลอดระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์และการลงภาคสนามต้องขอขอบคุณชุมชนตลาดเก่าห้อง หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีความยินดีและเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษวิจัย รวมทั้งขอบคุณเพื่อนจากโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ และ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่คอยให้กำลังใจเสมอ ตลอดจนเพื่อนจากหลักสูตรพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาฯ ที่คอยช่วยเหลือทั้งการเรียนและแนะนำขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณเพื่อนๆ และพี่ๆ จากบริษัทเดียร์เอิร์ธ ที่ให้ความช่วยเหลือในทุกด้านตั้งแต่คำแนะนำ คำปรึกษา และช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม และขอบคุณกลุ่มเพื่อน พี และน้อง ทุกคนนอกจากที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไป ซึ่งเป็นกำลังใจ คอยช่วยเหลือและอยู่เคียงข้างตลอดการทำวิจัยนี้ ขอขอบคุณที่เจอทุกคนในช่วงเวลาที่เหมาะสม

ท้ายที่สุดขอกราบขอบคุณบุพการีที่หล่อหลอมความเป็นข้าพเจ้า มอบความรัก ความห่วงใย ตลอดจนคอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจสำคัญที่มีค่าที่สุด ทำให้ข้าพเจ้าไม่ย่อท้อและสำเร็จการศึกษาครั้งนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	6
2.1 ประวัติความเป็นมา.....	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน	10
2.3 บทบาทชุมชนในการจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	16
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	19
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชน	29
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	33
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	45

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	47
3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา.....	47
3.2 กรณีศึกษา	47
3.3 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	49
3.4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
3.5 การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	53
4.1 พัฒนาการชุมชนตลาดเก่าห้องด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	53
4.2 บทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าห้อง.....	101
4.3 บทบาทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	142
4.4 แนวทางการพัฒนาบทบาทของชุมชนในการพัฒนาและฟื้นฟูการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	149
4.5 สรุปผลการศึกษา	153
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ.....	160
5.1 พัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้องด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	160
5.2 บทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูชุมชน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน.....	163
5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชนที่ยั่งยืน.....	164
5.4 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	170
รายการอ้างอิง	172
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	183

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 บ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมแบบไทยปนจีน	2
ภาพที่ 2 แผนผังชุมชนตลาดเก่าห้อง	2
ภาพที่ 3 แผนที่อำเภอบางปลาม้า	8
ภาพที่ 4 แผนผังชุมชนตลาดเก่าห้อง	9
ภาพที่ 5 รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชน	23
ภาพที่ 6 บันไดระดับการมีส่วนร่วม	25
ภาพที่ 7 แสดงกระบวนการการฟื้นฟูเมือง (The urban regeneration process)	32
ภาพที่ 8 บริเวณที่ตั้งชุมชนบ้านเก่าห้อง	54
ภาพที่ 9 บ้านเก่าห้อง	55
ภาพที่ 10 ตลาดเก่าห้องในอดีตและปัจจุบัน	56
ภาพที่ 11 เรือบริษัท สุพรรณชนสง จำกัด วิ่งจากสุพรรณบุรี - ท่าเตียน กรุงเทพฯ	57
ภาพที่ 12 แผนที่เส้นทางและระยะทางระหว่างชุมชนกับธุรกิจค้าปลีกที่ใกล้พื้นที่	60
ภาพที่ 13 ร้านค้าสะดวกซื้อและตลาดนัดใกล้ชุมชน	60
ภาพที่ 14 บ้านเรือนและการใช้ชีวิตของชุมชนหลังเกิดอุทกภัยปี 2549	62
ภาพที่ 15 สรุปพัฒนาการชุมชนตลาดเก่าห้อง	65
ภาพที่ 16 แผนผังเครือข่ายอาสาสมัครชุมชนคนที่ 2	68
ภาพที่ 17 โครงเรือสำหรับแข่งเรือยาว ณ วัดลานคา	72
ภาพที่ 18 ประเพณีไหว้ศาลประจำปีและจัดการแสดงงิ้ว	74
ภาพที่ 19 กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และ ทำบุญเลี้ยงพระภายในชุมชน	75
ภาพที่ 20 ตู้โบราณที่ติดไว้หน้าบ้าน	76
ภาพที่ 21 แผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในชุมชน	78
ภาพที่ 22 หอดูโจร	79

ภาพที่ 23	เรือนแถวและโคมจีนประดับหน้าบ้าน	80
ภาพที่ 24	ของสะสมจากบ้านสะสมเหล้าเก่า	81
ภาพที่ 25	(จากซ้ายไปขวา) ศาลเจ้าพ่อทุ่งแค, ศาลเจ้าแม่ทับทิม,	82
ภาพที่ 26	โรงสีเก่า	82
ภาพที่ 27	ตลาดสดไม้เก่าอดีต - ปัจจุบัน	83
ภาพที่ 28	พิพิธภัณฑ์ตลาดเก่าห้อง	83
ภาพที่ 29	พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ 3 วัฒนธรรม ไทย - จีน - ไทยพวน	84
ภาพที่ 30	หลุมหลบภัยและของสะสมโบราณ	84
ภาพที่ 31	แผนผังแสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดบน	86
ภาพที่ 32	แผนผังแสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดกลาง	90
ภาพที่ 33	แผนผังแสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดล่าง	93
ภาพที่ 34	รูปแบบการเช่าที่อยู่อาศัยในชุมชน	100
ภาพที่ 35	การทำงานรูปแบบเครือข่ายของแผนพัฒนาชุมชน	103
ภาพที่ 36	การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่	106
ภาพที่ 37	การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการแผนพัฒนาสามปี ปี 2550 - 2552	109
ภาพที่ 38	สวนสาธารณะชุมชน	111
ภาพที่ 39	การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการแผนพัฒนาสามปี ปี 2551 - 2553	111
ภาพที่ 40	ชุมชนตลาดเก่าห้องริมแม่น้ำท่าจีนก่อนมีโครงการสร้างเขื่อนฯ	113
ภาพที่ 41	แบบจำลองโครงการพัฒนาฯ (สะพานแขวนข้ามแม่น้ำตลาดเก่าห้อง - วัดลานคา).....	114
ภาพที่ 42	เขื่อนริมแม่น้ำท่าจีนและสะพานแขวน สัญลักษณ์แห่งใหม่ของชุมชนฯ.....	115
ภาพที่ 43	การทำงานรูปแบบเครือข่าย.....	115
ภาพที่ 44	พิธีเปิดโครงการฯ	118
ภาพที่ 45	เอกสารประชาสัมพันธ์	119
ภาพที่ 46	การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการ.....	120

ภาพที่ 47	บรรจุภัณฑ์ที่ได้แนวคิดจากการศึกษาดูงาน	123
ภาพที่ 48	การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน.....	124
ภาพที่ 49	จุดตั้งป้ายแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	127
ภาพที่ 50	แผ่นป้ายบอกสถานที่สำคัญภายในชุมชนตลาดเก้าห้อง	127
ภาพที่ 51	การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการปรับปรุงป้ายแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน..	128
ภาพที่ 52	การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการชุดทดลองคลองในชุมชน	130
ภาพที่ 53	แผ่นพับประชาสัมพันธ์ชุมชนตลาดเก้าห้อง จากเทศบาลบางปลาหมอ	132
ภาพที่ 54	หอดูดาวจำลอง.....	133
ภาพที่ 55	การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการแผนพัฒนาสามปี ปี 2559 – 2561	133
ภาพที่ 56	โครงสร้างการทำงานของคณะกรรมการบริหารชุมชน	145
ภาพที่ 57	การเพิ่มบทบาทของชุมชนจากการเป็นศูนย์กลางการทำงาน.....	152
ภาพที่ 58	บทบาทและรูปแบบการทำงานของชุมชนในอนาคต.....	168
ภาพที่ 59	กรอบการทำงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	169

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	แสดงระดับและรูปแบบ/วิธีการของการมีส่วนร่วม.....	26
ตารางที่ 2	สรุปจำนวนผู้ให้ข้อมูล.....	49
ตารางที่ 3	แสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดบน ชุมชนตลาดเก่าห้อง.....	86
ตารางที่ 4	แสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดกลาง ชุมชนตลาดเก่าห้อง.....	90
ตารางที่ 5	แสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดล่าง ชุมชนตลาดเก่าห้อง.....	93
ตารางที่ 6	บทบาทของหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว.....	104
ตารางที่ 7	บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว.....	104
ตารางที่ 8	บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว.....	107
ตารางที่ 9	บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการชุมชนและเมืองน่าอยู่.....	108
ตารางที่ 10	บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว.....	109
ตารางที่ 11	บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการแผนพัฒนาฯ ปี2550 - 2552.....	110
ตารางที่ 12	บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว.....	112
ตารางที่ 13	บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการแผนพัฒนาฯ ปี2551 - 2553.....	112
ตารางที่ 14	บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว.....	116
ตารางที่ 15	บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันริมตลิ่ง.....	117
ตารางที่ 16	บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว.....	120
ตารางที่ 17	บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการตลาดสีเขียวเพื่อสุขภาพ.....	121
ตารางที่ 18	บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว.....	125

ตารางที่ 19 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการส่งเสริมให้ ความรู้แก่ชุมชน.....	126
ตารางที่ 20 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว.....	128
ตารางที่ 21 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการปรับปรุงป้าย... ..	129
ตารางที่ 22 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการขุดลอกคลองในชุมชน	130
ตารางที่ 23 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการขุดลอกคลอง ในชุมชน	131
ตารางที่ 24 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการจากแผนพัฒนา.....	134
ตารางที่ 25 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการแผนพัฒนา ปี2559 - 2561.....	134
ตารางที่ 26 ระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน	137
ตารางที่ 27 บทบาทของชุมชนตามหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	147
ตารางที่ 28 สรุปแผนพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่.....	155

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1	รูปแบบของสัดส่วนบทบาทการมีส่วนร่วม	142
แผนภูมิที่ 2	โครงสร้างการทำงานของคณะกรรมการชุมชนตลาดเก้าห้อง	143
แผนภูมิที่ 3	โครงสร้างการทำงานของกลุ่มพัฒนาตลาดเก้าห้อง	144
แผนภูมิที่ 4	รูปแบบของสัดส่วนบทบาทการมีส่วนร่วม	166



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คนไทยในอดีตที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ แต่เดิมแม่น้ำสายหลักในประเทศไทยมีความเฟื่องฟูเป็นอย่างมาก ประชาชนในชุมชนต่างๆ มักนิยมตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนกระจุกกระจายอยู่ตลอดสองฟากฝั่งของแม่น้ำ ซึ่งปัจจัยนี้เป็นส่วนสำคัญที่นำไปสู่ความรุ่งเรืองทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจและการค้า แต่ด้วยกระแสและปัจจัยภายนอกที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง ทำให้การประกอบกิจการทางน้ำต้องลดบทบาทลง ส่งผลกระทบต่อชุมชนและการค้าที่ตั้งอยู่บริเวณริมน้ำ (วิชญา ตองแดง, 2557 : ออนไลน์) รวมไปถึง “ชุมชนตลาดเก่าห้อง” ชุมชนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ที่มีอายุกว่าร้อยปี

ชุมชนตลาดเก่าห้อง ถูกพัฒนามาจากพ่อค้าชาวจีน ชื่อ นายฮง หรือ บุญรอด เหลียงพานิชย์ ที่เริ่มต้นจากการค้าขายบนแพบริเวณริมน้ำหน้าบ้านเก่าห้อง และรุ่งเรืองขึ้นจนกลายเป็นตลาดใหญ่โตเป็นที่รู้จักของคนในสมัยนั้น หลังจากถูกพัฒนาชุมชนแห่งนี้จึงกลายเป็นศูนย์กลางของการค้าทั้งทางน้ำและทางบก เพราะมีท่าเรือที่สำคัญในเชิงพาณิชย์ โดยมีการบรรทุกสินค้ามาจำหน่ายมากมาย ผู้คนจากทั่วสารทิศเดินทางมาซื้อของกันอย่างคึกคัก ไม่ว่าจะเป็นคนในตัวเมืองสุพรรณบุรีและพื้นที่ใกล้เคียงก็เดินทางมายังตลาดเก่าห้อง อีกทั้งยังเป็นจุดเปลี่ยนเส้นทางในการคมนาคม ซึ่งมีเรือโดยสารหลายร้อยลำจอดรอลูกค้า (ชูเกียรติ ประทีปทอง, 2557) ทำให้ผู้คนที่จะสัญจรไปยังที่ต่างๆ ต้องมารวมตัวกันที่ท่าเรือแห่งนี้ บรรยากาศที่เต็มไปด้วยความคึกคักของผู้คนที่เข้ามาจับจ่ายใช้สอย จึงถือว่าเป็นบรรยากาศที่รายล้อมไปด้วยความสุข และเป็นชุมชนริมน้ำที่มีความโดดเด่นมากที่สุดอีกแห่งหนึ่งในสมัยนั้นก็ได้

ไม่ใช่เพียงแค่ด้านการค้าและการคมนาคมทางน้ำที่มีความโดดเด่นเท่านั้น แต่ชุมชนตลาดเก่าห้องยังเป็นชุมชนที่รวมคนหลากหลายเชื้อชาติเข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นไทย จีน และลาว ซึ่งเป็นผลดีและเกิดประโยชน์ทั้งในด้านของการแลกเปลี่ยนวิถีชีวิตและวัฒนธรรม จะเห็นได้จากสถาปัตยกรรมที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นจนถึงปัจจุบัน การปลูกเรือนไม้สองชั้นที่ปลูกเรียงเป็นแถวยาว มีลักษณะสถาปัตยกรรมไทยปนจีน มีหลังคาคลุมตรงกลางตลอดตั้งแต่หัวถึงท้ายตลาด



ภาพที่ 1 บ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมแบบไทยปนจีน

การผสมผสานวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดีเป็นการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้แก่ชุมชน โดยชุมชนตลาดเก่าห้องใต้แบ่งตลาดออกเป็น 3 ส่วน (ฉวีทย์ อ่องแสงชัย, 2554) คือ ตลาดบน มีลักษณะเป็นห้องแถวไม้ 2 ชั้น คุมด้วยหลังคาสูง เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมจีนปนไทย ประมาณ 20 ห้อง และในเวลาต่อมาได้มีการสร้างเรือนแถวเพิ่มอีกประมาณ 20 ห้อง โดยชาวชุมชนนิยมเรียกว่า “ตลาดเหนือ” ตลาดกลาง ที่แต่เดิมมีเพียงโรงสี ต่อมาสร้างเพิ่มเติมอีก 10 ห้อง โดยมีรูปแบบสถาปัตยกรรมจีนในอดีต และตลาดล่าง มีลักษณะเป็นห้องแถวไม้ 2 ชั้น รูปแบบสถาปัตยกรรมจีนโบราณ



ภาพที่ 2 แผนผังชุมชนตลาดเก่าห้อง

ต่อมาเมื่อความก้าวหน้าและทันสมัยทำให้เริ่มมีถนนสายต่างๆ ตัดผ่านมากยิ่งขึ้น การคมนาคมมีความเจริญและสะดวกสบาย รวมถึงระบบขนส่งทางบกมีความรวดเร็วกว่าขนส่งทางเรือ ทำให้การคมนาคมทางน้ำถูกลดบทบาทลง จึงส่งผลให้ตลาดเกิดความซบเซาเหลือแต่ร่องรอยความรุ่งเรืองในอดีต คืออาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่สร้างด้วยไม้ตั้งเรียงรายอยู่ริมน้ำ การประมงทางธรรมชาติจากน้ำท่วมครั้งใหญ่เมื่อปี 2554 ทำให้ตลาดที่ก่อนหน้านี้เริ่มมีการฟื้นตัวจากการเริ่มฟื้นฟูชุมชนได้กลับไปซบเซาอีกครั้ง

ปัจจุบันมีหน่วยงานและเครือข่ายเข้ามาดูแลและวางแผนการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเทศบาลตำบลบางปลาหมอที่มีดำเนินจัดทำแผนระยะ 3 ปี และสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนมาตั้งแต่ปี 2549 มูลนิธิชุมชนไทร่วมกับกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง ได้มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่า ความเป็นอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตแบบชุมชนริมน้ำเอาไว้

จากความเป็นมาดังกล่าว ทำให้มองเห็นถึงความสำคัญของชุมชนในการมีส่วนร่วมฟื้นฟูชุมชน เพราะชุมชนคือแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูและอนุรักษ์ให้คงสภาพชุมชนนี้ไว้ให้ยาวนาน ให้ยังคงเป็นที่รู้จักและจดจำ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าบทบาทการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูชุมชนของตนเองอยู่ในระดับใด ชุมชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานและเครือข่ายที่เข้ามาสนับสนุนและวางแผนการพัฒนาหรือไม่ เพื่อสามารถสรุประดับการมีส่วนร่วมของชุมชน และนำไปสู่การวางแผนและจัดทำกระบวนการฟื้นฟูชุมชนเพื่อยกระดับชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้อย่างเต็มความสามารถ

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้อง เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยั่งยืน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูย่านตลาดเก่า มุ่งศึกษาใน 2 ขอบเขต คือ

1. ขอบเขตเชิงพื้นที่

พื้นที่เป้าหมายของการศึกษาในครั้งนี้ คือ ชุมชนตลาดเก่าห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลบางปลาหม้อ อำเภอบางปลาหม้อ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจะทำการศึกษาในบริเวณชุมชนตลาดเก่าห้องที่มีอาณาเขต ตั้งแต่ทางเข้าชุมชนจากริมทางหลวงหมายเลข 3351 สุพรรณบุรี - เก้าห้อง จนถึงริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน

2. ขอบเขตเชิงเนื้อหา

1) ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย

- ประวัติและความเป็นมาของชุมชนที่ศึกษา
- ที่ตั้งชุมชนและพื้นที่ใช้ประโยชน์สาธารณะ
- อัตลักษณ์และวิถีชีวิตที่ยังหลงเหลือความเป็นชุมชนตลาดเก่าห้อง
- ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

2) การมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูของชุมชน

- ระหว่างหน่วยงานรัฐและชุมชน
- บทบาทและการให้คุณค่าของคนในชุมชน
- เสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูชุมชน แบบชุมชนมีส่วนร่วม

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาหม้อ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ทำให้ทราบถึงบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้อง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อำเภอบางปลาหม้อ จังหวัดสุพรรณบุรี
3. ทำให้เกิดข้อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาหม้อ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยั่งยืน
4. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่จะนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1.5 นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีเป้าหมายหรือจุดร่วมเดียวกันหรือมีแนวคิดในทิศทางเดียวกัน โดยผ่านกระบวนการการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะร่วมกัน นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ

การฟื้นฟูชุมชน หมายถึง แนวทางการปรับปรุงแก้ไขสิ่งเก่า รวมถึงพัฒนาศักยภาพของชุมชน ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ได้รับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

ตลาดเก่า หมายถึง ชุมชนตลาดเก่าห้องที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า บอกความเป็นมาของพื้นที่นั้นๆ ได้เป็นอย่างดีและควรค่าแก่การอนุรักษ์

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์เอกลักษณ์ชุมชน และรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชน

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดเก่าห้องมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เกิดความรักและความผูกพันในถิ่นที่อยู่ และร่วมกันทำกิจกรรมในชุมชน มีวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ คล้ายกัน ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน



บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

วิจัยเรื่องบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าห้องเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในจังหวัดสุพรรณบุรี มีการสำรวจเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยแยกประเด็นที่ได้จากการทบทวนเอกสารเพื่อการศึกษาโดยนำเสนอเป็น 8 ส่วน ดังนี้

- 2.1 ประวัติความเป็นมา
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน
- 2.3 บทบาทชุมชนในการจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชน
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 ประวัติความเป็นมา

ชุมชนตลาดเก่าห้อง เป็นชุมชนที่ถูกสร้างเป็นห้องแถว ตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำท่าจีน อายุประมาณ 100 ปี สร้างขึ้นเมื่อประมาณต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางปลาหมอ หมู่ที่ 2 ตำบลบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี

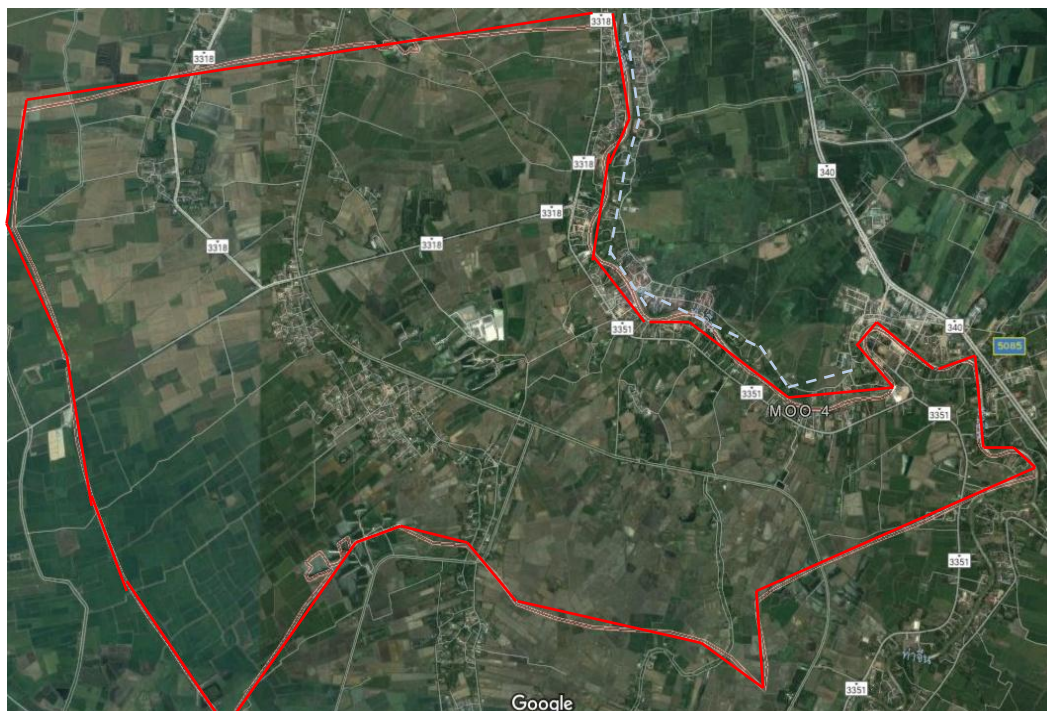
คำว่าตลาดเก่าห้องน่าจะนำมาจากชื่อของบ้านเก่าห้อง ซึ่งเป็นบ้านโบราณมีประวัติสืบทอดมายาวนานตลาดเก่าห้องเล่ากันว่าสร้างขึ้นโดยชาวจีนคนหนึ่งชื่อ นายฮง ตามเอกสาร (เทศบาลตำบลบางปลาหมอ, 2553) เล่าว่า นายฮงได้อพยพมาจากกรุงเทพมหานคร มาทำมาค้าขายอยู่บริเวณสะพานบ้านเก่าห้อง กิจการค้ารุ่งเรืองดี ในราวปี 2424 ได้แต่งงานกับ นางแพ ซึ่งเป็นหลานสาวของขุนกำแหงฤทธิ์แห่งบ้านเก่าห้อง และได้ประกอบอาชีพค้าขายที่แพ ซึ่งสร้างขึ้นไว้ 1 หลัง จอดอยู่ริมหน้าบ้านเก่าห้อง ซึ่งในสมัยก่อนเป็นย่านค้าขายที่มีเรือแพขายของสองฝั่งแม่น้ำ นายฮง หรือที่ชาวบ้านมักนิยมเรียกว่า แจ็ก-รอด ทำการค้าขายสินค้าทุกประเภทโดยเฉพาะเครื่องบวช เครื่องมืออุปกรณ์ทำนา และเครื่องอุปโภคบริโภคทั้งหลายจนร่ำรวยและรู้จักกันในนามต่อมาว่า นายบุญรอด เหลียงพานิช

ในปี 2467 โจรได้ปล้นแพขนายบุญรอด และได้ทำการประทุษร้ายนางแพจนถึงแก่กรรม หลังจากนั้นไม่นานนายบุญรอดได้สมรสกับ นางส้มจิ้น นายบุญรอดเริ่มวางแผนผังและสร้างตลาด บริเวณฝั่งตรงข้ามบ้านเก่าห้อง โดยโยกย้ายแพทั้งหลายขึ้นไปค้าขายบนบกคือในตลาด เพื่อเป็น ศูนย์กลางการค้าขายทางน้ำในบริเวณนั้น และเปิดการค้าทางบกมากขึ้นและนำซื้อบ้านเก่าห้องมาเป็น ชื่อตลาด คือ “ตลาดเก่าห้อง”

ต่อมาในปี 2477 นายบุญรอดได้สร้างป้อม ขนาดกว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 4 เมตร มี 5 ชั้น ชั้นบนสุดเป็นดาดฟ้า แต่ละชั้น บริเวณฝาผนังของทุกด้านมีรูปกลมโต ขนาด เส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว โดยมีพระยารามราชภักดี เจ้าเมืองสุพรรณบุรีในสมัยนั้นมาเป็นผู้ทำพิธีเปิด เหตุที่สร้างป้อมขึ้นมาเพราะในระยษนั้นพวกโจรหรือที่เรียกว่า เสือ หลายคนออกปล้นฆ่าตามริมน้ำท่า จินเสมอ จึงได้สร้างป้อมไว้สังเกตการณ์และมีการเตรียมการป้องกันการปล้นสะดมของเสือทั้งหลาย ด้วย ถ้าเสือมากคนจะขึ้นไปประจำอยู่ในป้อมตามชั้นต่างๆ เอาปืนส่องยิงตามรูทั้ง 4 ด้านของป้อม เพื่อ ต่อสู้กับเสือที่มาปล้น

ในอดีตชุมชนตลาดเก่าห้องนอกจากจะเป็นศูนย์กลางการค้าขายแล้วยังเป็นศูนย์กลางการ คมนาคมทางน้ำที่สำคัญ ผู้คนจากพื้นที่ใกล้เคียงที่จะเดินทางหรือไปทำการค้าขายในตัวเมือง สุพรรณบุรี และกรุงเทพฯ จะต้องมาลงเรือโดยสารที่ชุมชนแห่งนี้ เพราะสมัยก่อนหนทางยังไม่เจริญ จึงต้องใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก แต่นับวันแต่จะหายไป เนื่องจากการคมนาคมเจริญมากขึ้น ถนนเข้ามาแทนที่แม่น้ำ ตลาดเก่าห้องก็ยังเป็นชุมชนริมน้ำที่ใช้ชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย พึ่งพาอาศัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ยังรักษาเอกลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีไว้ แม้กาลเวลาจะล่วงเลย ผ่านไปแต่ชุมชนตลาดเก่าห้องยังคงยืนหยัดตระหง่านอยู่คู่มแม่น้ำท่าจีนสืบไป

ตำบลบางปลา มี ตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำท่าจีน ตั้งแต่ตอนใต้ตลาดเก่าห้องลงมาจนถึงคังตาเพชร ตำบลวังตาเพชร เป็นลุ่มน้ำทำให้น้ำสายต่างๆ ไหลมารวมกันในแม่น้ำ จึงเป็นบริเวณที่มีปลาชุกชุม โดยเฉพาะปลาม้ามีมากกว่าบริเวณอื่นๆ จึงเป็นที่มาของชื่อบางปลา มีตั้งแต่ปี 2440 เป็นต้นมา (เคล เวอร์กรูป, 2559 : ออนไลน์) โดยตำบลบางปลา มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะสำหรับการเกษตร มีเนื้อที่ 16,875 ไร่ หรือประมาณ 27 ตารางกิโลเมตร (ไทยตำบล, 2560 : ออนไลน์)



ภาพที่ 3 แผนที่อำเภอบางปลาม้า

ที่มา : Google, 2560 : ออนไลน์

เทศบาลตำบลบางปลาม้า ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 และ 7 ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ 3.98 ตารางกิโลเมตร โดยอยู่ห่างจากอำเภอบางปลาม้าประมาณ 3 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีประมาณ 10 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครมาทางทิศเหนือประมาณ 110 กิโลเมตร มีประชากรจำนวน 2,057 คน จำนวนครัวเรือน 619 ครัวเรือน

ชุมชนตลาดเก่าห้องที่มีอาณาเขตทิศตะวันตกเฉียงใต้ตั้งแต่ทางเข้าตลาดจากกริมทางหลวงหมายเลข 3351 สุพรรณบุรี - เก้าห้อง จนถึงริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน มีประชากรจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 487 คน เป็นชาย 236 คน หญิง 251 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 196 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลบางปลาม้า, 2559) อาณาเขตมีพื้นที่ติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	หมู่ที่ 1 ตำบลบางปลาม้า
ทิศใต้	ติดกับ	หมู่ที่ 4 ตำบลบางปลาม้า
ทิศตะวันออก	ติดกับ	แม่น้ำท่าจีน
ทิศตะวันตก	ติดกับ	หมู่ที่ 5 ตำบลบางปลาม้า



ภาพที่ 4 แผนที่ชุมชนตลาดเก่าห้อง
ที่มา : Google, 2560 : ออนไลน์

ลักษณะภูมิประเทศ เทศบาลตำบลบางปลา มีลักษณะรูปร่างของพื้นที่คล้ายเกือกม้า จากทิศเหนือจดทิศตะวันตกมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ดินเป็นดินเหนียวเหมาะแก่การทำนา มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านจากทิศตะวันออกสู่ทิศใต้ผ่านชุมชนเมืองในเขตเทศบาล และมีลำคลองอยู่หลายสาย ได้แก่ คลองบ้านสุตรจากทิศเหนือไปยังทิศใต้ไหลสู่แม่น้ำท่าจีน คลองบ้านเก่าจากด้านทิศเหนือไปยังทิศตะวันออกไหลสู่แม่น้ำท่าจีน และคลองบ้านหมี่จากด้านทิศตะวันตกไปยังทิศใต้ไหลสู่แม่น้ำท่าจีน จากการศึกษาพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ทำให้มีปัญหาน้ำท่วมขังในฤดูฝน

สภาพอากาศโดยทั่วไปจะมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดผ่านในเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่านในเดือนเมษายนถึงกลางเดือนตุลาคม นอกจากนี้ยังมีลมตะวันออกเฉียงใต้จากทะเลจีนใต้ เริ่มพัดผ่านเข้ามาในช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม และยังสามารถแบ่งได้ตามฤดู ดังนี้

1) ฤดูร้อน ปลายเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน เป็นช่วงฤดูร้อน โดยเฉพาะในเดือนเมษายนอากาศร้อนอบอ้าว อุณหภูมิที่สูงที่สุดที่ 40 องศาเซลเซียส ความร้อนของอากาศมีสาเหตุมาจากการแผ่รังสีของดวงอาทิตย์และขณะเดียวกันก็ถูกปกคลุมด้วยบริเวณความกดอากาศสูงซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ในทะเลจีนใต้และมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันตก

2) ฤดูฝน เริ่มจากเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคมซึ่งเกิดจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้เริ่มพัดเข้าถึงก้นอ่าวไทยประมาณเดือนพฤษภาคมถึงปลายเดือนหรือต้นเดือนมิถุนายนเป็นต้นไป ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้จะพัดผ่านทำให้มีฝนตกมากขึ้นในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคม – ตุลาคม

3) ฤดูหนาว เริ่มจากเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวเย็นมาก ในช่วงเดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ แต่โดยทั่วไปอุณหภูมิมักจะไม่ว่ำดต่ำมากนัก เพราะอยู่ปลายลม มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และได้รับอิทธิพลจากทะเลในบริเวณอ่าวไทย

แหล่งน้ำที่ใช้ในชุมชนคือ แม่น้ำที่ไหลผ่านเขตเทศบาลตำบลบางปลาหมอ จำนวน 1 สาย คือ แม่น้ำท่าจีน และคลองภายในเขตเทศบาลตำบลบางปลาหมอ จำนวน 12 สาย ความยาวของคลอง 9.14 กิโลเมตรและการบริการด้านน้ำประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดสุพรรณบุรี (เขตจำหน่ายน้ำบางปลาหมอโครงการ) เป็นผู้รับผิดชอบให้บริการน้ำประปาในเขตเทศบาลโดยอาศัยแหล่งน้ำดิบจากแม่น้ำท่าจีน สามารถให้บริการน้ำประปาแก่ประชาชนในเขตเทศบาลได้อย่างทั่วถึง

ชุมชนตลาดเก่าห้องมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ค่อนข้างสะดวกสบาย เหมาะแก่การเดินทาง มาท่องเที่ยว โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 สายบางบัวทอง - ชัยนาท หรือชาวบ้านเรียกว่า ถนนบางบัวทอง-สุพรรณบุรี ผ่านทางแยกหมายเลข 3263 อำเภอบางปลาม้า เข้าสู่ถนนสุพรรณบุรี – บางแม่หม้าย ซึ่งเส้นทางดังกล่าวมีระยะทางจากกรุงเทพมหานครประมาณ 110 กิโลเมตร

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ชุมชน” มักจะนึกถึงการรวมกันของกลุ่มคนที่มีการอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือ บริเวณเดียวกัน แต่จากการทบทวนเอกสารจึงทำให้ทราบว่า ชุมชนมีลักษณะอย่างไร มีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างไร และชุมชนยังมีหลายประเภทแตกต่างกันตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่นั้นๆ จึงทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน มีนักคิดและนักวิชาการได้อธิบายคำว่าชุมชน ไว้ดังนี้

2.2.1 ความหมายของชุมชน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

Gerard Delanty (2003) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขตแดนที่มีพื้นที่จำกัดเดียวกัน ได้กำหนดวัฒนธรรม ประเพณี และอัตลักษณ์ของกลุ่มร่วมกัน

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง (2556) ได้กล่าวว่าชุมชนหมายถึง การรวมตัวกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันตามบรรทัดฐานทางสังคม มีความผูกพัน มีความเป็นปึกแผ่น และอาจหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันทั้งในมิติความสัมพันธ์แบบเครือญาติและมิติความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์ (2554) ได้อธิบายคำว่าชุมชนไว้ว่าหมายถึง การรวมกัน ประชาชน สังคม หรือองค์กรของรัฐ สมาคมหรืออาจจะหมายถึงลักษณะบางอย่างเช่น ความคล้ายคลึงกัน ความเหมือนกัน ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ การมีส่วนร่วม

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2548) ให้ความหมายของชุมชนว่า คนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งหนึ่ง มีความเชื่อ ผลประโยชน์ กิจกรรม และมีคุณสมบัติอื่นที่คล้ายคลึงกัน คุณลักษณะเหล่านี้มีลักษณะเด่นเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกนั้นตระหนักและเกื้อกูลกัน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544) ให้ความหมายความเป็นชุมชนว่า อุดมการณ์อำนาจ หรือสิทธิของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและรัฐ ที่ผลิตซ้ำในบริบททางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ดังนั้นชุมชน หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่เกิดจากการศึกษาขึ้นคือ กลุ่มคนที่มีการปฏิสัมพันธ์ในเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นการรวมกันอยู่ในพื้นที่เดียวกัน โดยมีคุณสมบัติบางประการที่คล้ายคลึงกัน เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นเวลานานก็จะเกิดความผูกพันในหลายมิติส่งผลต่อความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน และอาจมีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งบางครั้งยังทำให้เกิดอุดมการณ์ในการพัฒนาร่วมกัน ในที่นี้หมายรวมถึงการฟื้นฟูชุมชนด้วย

2.2.2 ลักษณะและองค์ประกอบของชุมชน

ลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่สามารถบอกถึงความเป็นชุมชนได้เป็นอย่างดี ได้มีนักคิดและนักวิชาการอธิบายไว้หลากหลาย โดยสามารถนำมาอธิบายได้ทั้งหมดดังนี้

Jim Ife (2012) อธิบายลักษณะของชุมชนท้องถิ่นในฐานะเป็นองค์กรหรือหน่วยทางสังคม (social organization) ที่มีองค์ประกอบเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กัน 5 ประการ คือ

1. ขนาดที่ไม่เกินความสามารถของมนุษย์ คือ มีขนาดตั้งแต่พอประมาณจนถึงใหญ่ ไม่เป็นส่วนตัว มีโครงสร้างเหนียวแน่นที่ศูนย์กลาง เป็นระบบปฏิสัมพันธ์ของคนส่วนใหญ่ในหน่วย ซึ่งขนาดของหน่วยหรือชุมชนมักมีขอบเขตอยู่ในระดับที่สมาชิกคนหนึ่งสามารถทำความรู้จักมักคุ้นกับคนอื่นๆ ได้เท่าที่ต้องการ และเป็นขนาดที่ทุกคนในนั้นสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมได้ โดยไม่มีอุปสรรค โดยชุมชนท้องถิ่นต้องมีโครงสร้างไม่ใหญ่โตเกินกว่าที่คนที่เป็สมาชิกจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีอำนาจควบคุมความเป็นไปในชุมชนได้ ซึ่งในความเป็นจริงเราไม่สามารถระบุตัวเลขเฉพาะเจาะจงลงไปได้ว่าต้องมีจำนวนคนเท่าไร บางครั้งก็อาจจะเป็นเพียงกลุ่มคนจำนวนไม่กี่คนไปจนถึงเป็นพันเป็นหมื่นหรือจำนวนมากในระดับประเทศก็ได้

2. ความเป็นตัวคนและความเป็นเจ้าของ ในความเป็นชุมชนโดยทั่วไปมักมีสาระเกี่ยวกับความรู้สึกเป็นเจ้าของแฝงอยู่ หรือไม่ก็มีความยอมรับและเห็นคุณค่าร่วมกันภายในกลุ่มอันเป็นที่มาของคำว่า เป็นสมาชิกของชุมชน ที่มีความหมายครอบคลุมคำว่า ความเป็นเจ้าของ การยอมรับจากคนอื่นๆ ความจงรักภักดีและการยอมรับในความมุ่งหมายต่างๆ ของกลุ่มด้วยความเต็มใจ ซึ่งความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือเป็นสมาชิกของชุมชนนั้นแยกไม่ได้จากความรู้สึกในเรื่องความมีตัวตน ความเป็นชุมชนมักจะแทรกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นตัวตนในปัจจุบันบุคคลที่สร้างความรู้สึกว่าเขาเป็น

ใครอยู่ที่ไหน ซึ่งมีความสำคัญมากในสังคมโลกปัจจุบัน เนื่องจากสถาบันชุมชนที่เคยเอื้อต่อการแสดงตัวตนของคนในอดีตได้คลายความสำคัญลงไปมากไม่ว่าจะเป็น ตระกูล เผ่า หมู่บ้าน โบสถ์ หรือวัดที่เคยสร้างความรู้สึกร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันสถานที่ทำงาน โรงงาน สถาบันการศึกษา ลักษณะอาชีพ กำลังมีความสำคัญมากขึ้นในฐานะแหล่งกำหนดสถานภาพและบทบาทของบุคคลอย่างเป็นทางการ

3. พันธะหน้าที่ สมาชิกของชุมชนต้องมีพันธกิจ หรือภาระหน้าที่ที่ชัดเจนที่ต้องกระทำให้กับชุมชนที่สังกัด โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทุกอย่างของชุมชน เพื่อสร้างและดำรงวิถีชีวิตของชุมชน

4. ความใกล้ชิดสนิทสนมแบบสังคมชนบท ชุมชนต้องมีโครงสร้างที่ก่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมของหมู่สมาชิก สมาชิกสามารถมีสัมพันธภาพต่อกันและกันได้ในหลายๆ บทบาทในสภาพที่เปิดกว้างสำหรับทุกคน ไม่มีเงื่อนไขที่ส่อไปในทางขีดวงจำกัดเฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะพวก ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการเสริมสร้างศักยภาพของบุคคล ในการที่จะแสดงความสามารถในเรื่องต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แต่คนหมู่มาและเป็นคุณแก่ชุมชนโดยตรง

5. วัฒนธรรม ชุมชนเป็นแหล่งกำเนิดของระบบคุณค่า การสร้างสรรค์ และการแสดงออกวิถีวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งที่ต่างก็มีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่แนบแน่นกับชุมชนนั้นๆ ซึ่งเป็นกลไกเสริมสร้างให้สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ผลิตวัฒนธรรมเพื่อใช้เองมากกว่าเป็นเพียงผู้บริโภค วัฒนธรรมที่หยิบยืมมาจากชุมชนอื่น และมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดความแตกต่างหลากหลายระหว่างชุมชนต่างๆ และเกิดภาวะการณ์มีส่วนร่วมที่กว้างขวางมากขึ้น

Peter Roberts และ Hugh Sykes (อ้างถึงใน พงษ์พิทักษ์ ปัตตานี, 2552) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของชุมชนซึ่งประกอบไปด้วย คุณสมบัติของบุคคล (เช่น อายุ เพศ ชาติพันธุ์ เครือญาติ) ความเชื่อ (ศาสนา วัฒนธรรม หรือ การเมืองการปกครอง) สภาพเศรษฐกิจ (อาชีพ หรือ การจ้างงาน รายได้ การครอบครองที่อยู่อาศัย) ความชำนาญ (ประสบการณ์การเรียนรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน) ความสัมพันธ์ในท้องถิ่น และสถานที่ (ความผูกพันในละแวกบ้าน หมู่บ้าน เมือง หรือประเทศ)

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2549) กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญของชุมชนมีด้วยกันหลายประการ ดังนี้

1. กลุ่มคน (group of people) คือ เป็นการรวมตัวกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งเป็นประชากรหรือพลเมืองของชุมชน ที่มีความหลากหลายในด้านของกลุ่มคน เช่น โครงสร้างของประชากร นับตั้งแต่ เพศ อายุ สถานภาพ การเปลี่ยนแปลงของประชากร เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา อาชีพ รวมถึงถึงคนพิการและผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ และนอกจากนี้การรวมตัวกันเป็นกลุ่มคน อาจมีความแตกต่างกันออกไปตามระดับความพร้อมหรือลักษณะของกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน เช่น ด้านออมทรัพย์ ด้านอาชีพ ด้านการเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ตั้งแต่การรวมเป็นกลุ่ม ชุมชน องค์กร สถาบัน มูลนิธิ สหกรณ์ หรือการเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

2. พื้นที่อาณาเขตบริเวณหรือที่ตั้ง (area) คือ เป็นของเขตของการรวมตัวกัน ซึ่งอาจจะเป็นขอบเขตเชิงนิเวศ เป็นพื้นที่ที่ธรรมชาติตามสภาพภูมิศาสตร์หรือภูมิประเทศของชุมชนนั้นๆ เช่น พื้นที่ริมฝั่งทะเล พื้นที่เชิงเขา พื้นที่ลุ่มน้ำ หรืออาจจะเป็นพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารบ้านเรือน สถานที่ทำการ เป็นต้น หรืออาจเป็นขอบเขตพื้นที่การปกครอง เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เขต ละแวกบ้าน และแม้กระทั่งเขตพื้นที่ลักษณะเฉพาะ เช่น เขตเศรษฐกิจ เขตการพัฒนา เขตอนุรักษ์และการท่องเที่ยว เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์หรือการปฏิบัติต่อกัน (relationship-Interaction) การที่กลุ่มคนมาอยู่ร่วมกัน มีการใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนย่อมจะมีการติดต่อสัมพันธ์ และมีการปฏิบัติต่อกันหรือการกระทำร่วมกันระหว่างญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน ทั้งในระดับครอบครัว ละแวกบ้านหมู่บ้าน ตำบล เป็นต้น ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะโดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การติดต่อสื่อสารกัน การร่วมแรงร่วมใจ การช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

4. ความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) กล่าวคือคนในชุมชนมีความรักและหวงแหนชุมชน สมาชิกที่รวมกันอยู่ในชุมชนมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ และสมาชิกที่มีความหลากหลายนั้น ย่อมจำเป็นต้องสร้างพื้นฐานความรัก ความเมตตา เอื้ออาทรต่อกัน สามานฉันท์ สามัคคีต่อกัน เพราะเงื่อนไขดังกล่าวจะทำให้เกิดความผูกพัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ต่อชุมชน ซึ่งจะมีส่วนเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลังและชุมชนเข้มแข็งต่อไป

5. วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมร่วมกัน การรวมตัวของกลุ่มคนในชุมชน จะเป็นการรวมตัวที่ไม่หละหลวมเพียงชั่วคราวชั่วคราว แต่เป็นการรวมตัวที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตีงามและปรารถนากระทำให้สำเร็จร่วมกัน ทั้งที่เป็นเป้าหมายส่วนตัวของสมาชิกและเป้าหมายของชุมชนที่จะต้องคำนึงถึงควบคู่กันไป และที่สำคัญจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของประเทศด้วย เช่น ชุมชนชนบทมีการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ที่เน้นการพัฒนาและถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือชุมชนวิชาการเป็นการรวมกลุ่มนักวิชาการเพื่อคิดวิเคราะห์ วิพากษ์เรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นต้น ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายนั้นสมาชิกในชุมชนจะต้องสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางแก้ไขหรือทางเลือกใหม่ๆ และจะได้ดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนดไว้

6. จิตสำนึกเพื่อชุมชนและมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของชุมชน สมาชิกที่รวมตัวกันจะมีความหลากหลายของกลุ่มในชุมชน การกระทำหรือกิจกรรมก็จะมีหลากหลายตามลักษณะการเกิดขึ้นของกลุ่มเหล่านั้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีกิจกรรมที่ทำให้เกิดผลประโยชน์และ

เพื่อบริการสาธารณะและใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณสุข บริการด้านการศึกษา การแก้ปัญหาจราจร เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ สมาชิกมีส่วนร่วมของสมาชิกในการรับรู้ ตัดสินใจและการปฏิบัติร่วมกันด้วยจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง (public consciousness) สิ่งเหล่านี้หากสมาชิกรวมตัวกันนานจนนำไปสู่เป้าหมายและทำกิจกรรมบางสิ่งบางอย่างร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

7. การจัดระเบียบของชุมชน (organization) โดยเป็นการจัดระเบียบเรียบร้อยของชุมชน การกำหนดการควบคุมความสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น บรรทัดฐาน สถาบันหรือองค์กร เป็นต้น มีระบบการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สมาชิกได้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน และวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนที่ได้สร้างไว้ ทั้งนี้เพื่อสมาชิกได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

8. การติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายของความร่วมมือ (communication and network) ในชุมชนสมาชิกจะมีระบบของการติดต่อสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะพูดคุย การประชุม การใช้สื่อพื้นบ้าน การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร เป็นต้น และนอกจากนี้ในชุมชนจะมีระบบเครือข่ายการเรียนรู้และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนทั้งที่เป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่ม องค์กรต่างๆ ในชุมชนและนอกชุมชน

ดังนั้นลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนมีทั้งหมด 5 ประการที่สำคัญ ได้แก่ 1) ชุมชนต้องมีขนาดเหมาะสมที่คนในชุมชนสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ 2) สมาชิกของชุมชนที่มีความรู้สึกถึงความเป็นตัวตนและความเป็นเจ้าของที่เกิดจากการยอมรับจากคนอื่น ความจงรักภักดีของกลุ่มด้วยความเต็มใจ ความผูกพันจะเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลังและชุมชนเข้มแข็งต่อไป 3) สมาชิกของชุมชนต้องมีบทบาทและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน 4) ความใกล้ชิดและสนิทสนมไม่ก่อให้เกิดเงื่อนไขจำกัดเฉพาะกลุ่มหรือพรรคพวก และ 5) สมาชิกชุมชนสามารถเป็นผู้ผลิตวัฒนธรรม ความเชื่อ เพื่อใช้เองโดยมีความแตกต่างจากชุมชนอื่น ซึ่งลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนมีความสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า แต่ละชุมชนต้องมีบริบทพื้นที่และความเป็นหนึ่งเดียวกันของสมาชิก เพื่อความเป็นปึกแผ่นของชุมชนนั้นๆ

2.2.3 ประเภทของชุมชน

ประเภทของชุมชนสามารถบอกถึงรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ได้มีนักคิดและนักวิชาการอธิบายไว้หลากหลาย โดยสามารถนำมาอธิบายได้ทั้งหมด ดังนี้

Jim Ife (2012) ได้แบ่งชุมชนออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ประกอบด้วย ชุมชนเชิงพื้นที่ และชุมชนเชิงหน้าที่ ซึ่งชุมชนทั้งสองประเภทต่างก็มีคุณสมบัติทั้ง 5 ประการครบถ้วนตามลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนที่ Jim Ife ได้กล่าวไปแล้วใน 2.2.2 แต่คุณลักษณะอาจเกี่ยวข้องกับมิติทางด้านประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดส่วนตัว ที่อาจจะวัดหรือคำนวณได้ลงตัวแน่นอนด้วยเครื่องมือทาง

วิทยาศาสตร์กายภาพ ดังนั้น ผู้ที่จะรู้สึกถึงความเป็นชุมชนได้ดีมากน้อยเพียงใด ก็คือคนที่เป็สมาชิกของชุมชนนั้นๆ นั่นเอง

วรฤทธิ โรมรัตน์พันธ์ (2554) สามารถแบ่งชุมชนออกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกันคือ

1. การแบ่งตามจำนวนประชากร (Dunham and Karlin, 2011)

- 1.1 หมู่บ้าน จะต้องมิจำนวนประชากร 200 คน หรือมีการสร้างบ้านเรือนไม่ต่ำกว่า 5 หลังคาเรือน
- 1.2 ตำบล จะต้องมีหมู่บ้าน 20 หมู่บ้านรวมกัน หรือมีประชากรประมาณ 2,000 คนขึ้นไป
- 1.3 อำเภอ ต้องมีท้องที่หลายๆ ตำบล ภายใต้การปกครองเดียวกัน หรือมีประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป

2. การแบ่งตามกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ (Ohlson and Mckenzie, 1984)

- 2.1 ชุมชนเกษตรกรรม โดยทั่วไป อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดินที่อุดมสมบูรณ์ พอสสมควร
- 2.2 ชุมชนอุตสาหกรรม
- 2.3 ชุมชนการค้าและบริการ ลักษณะชุมชนการค้าและบริการนี้ส่วนใหญ่จะมีการคมนาคมที่สะดวก หรือเป็นศูนย์กลางของการคมนาคม เป็นลักษณะของชุมชนที่มีความหนาแน่นของอาคารบ้านเรือนหรือสำนักงานมากกว่าชุมชนใน 2 ประเภทแรก

ดังนั้นประเภทของชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ คือ แบ่งตามจำนวนประชากรที่มีความหนาแน่นมาก ปานกลาง และน้อย ตามลำดับ แบ่งตามหน้าที่และประสบการณ์ของคนในชุมชน รวมถึงศักยภาพในการพัฒนาชุมชนที่มีความแตกต่างกันตามบริบทของการพัฒนาในพื้นที่นั้นๆ แบ่งตามพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานที่มีความแตกต่างกันทางด้านกายภาพ และแบ่งตามเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของคนในชุมชน

สรุปแล้วชุมชนคือ คนจำนวนหนึ่งที่มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงพื้นที่ เป็นการรวมกลุ่มที่มีความสัมพันธ์และคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน ซึ่งชุมชนจะต้องมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนคน เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นเวลานานก็จะเกิดความผูกพันในหลายมิติ ทั้งทางสังคม สมาชิกของชุมชนมีความรู้สึกถึงความเป็นตัวตนและความเป็นเจ้าของ มีบทบาทและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน วัฒนธรรมที่ชุมชนสามารถเป็นผู้ผลิตวัฒนธรรม ความเชื่อ เพื่อใช้เองโดยมีความแตกต่างจากชุมชนอื่น และเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดลักษณะของสังคมและสามารถเป็นพลังที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม รวมถึงอาจมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง และเมื่อมีคนจำนวนหนึ่งเข้ามาอาศัย

อยู่รวมกันในพื้นที่เดียวกันอาจเกิดเป็นอุดมการณ์บางอย่างร่วมกัน ซึ่งอาจหมายถึงอุดมการณ์ในการพัฒนาหรือฟื้นฟูชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชน

2.3 บทบาทชุมชนในการจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

งานวิจัยเรื่องบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก้าห้องเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีการกล่าวถึงคำว่า “บทบาทของชุมชน” งานวิจัยนี้จึงจำเป็นต้องทราบถึงความหมายของบทบาท รวมไปถึงรูปแบบของบทบาท และความสำคัญของบทบาทชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เมื่อทบทวนเอกสารเกี่ยวกับบทบาทชุมชนได้มีนักคิดและนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาทชุมชน ไว้ดังนี้

2.3.1 ความหมายของบทบาท

หากกล่าวถึงบทบาทชุมชน จะต้องทราบถึงความหมายของคำว่าบทบาทเป็นอันดับแรกก่อน เพื่อให้เข้าใจอย่างชัดเจน โดยบทบาทสามารถบ่งบอกถึงการแสดงออกของแต่ละบุคคลได้ โดยสามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู

Soetrisno Kusumohadi (1978) ได้ให้ความหมายของบทบาทคือ การกำหนดกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่จะส่งผลให้เกิดการให้กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดผลดีที่สุดในการเปลี่ยนแปลง และการเคลื่อนไหวในทิศทางที่ดีขึ้น

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2553) ได้กล่าวว่าบทบาท (Role) คือ สิ่งซึ่งบรรยายให้เห็นส่วนที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้คนแสดงออกในการปฏิสัมพันธ์กัน เช่น บทบาทการเป็นนิสิต เป็นเพื่อน หรือลูกค้า ฯลฯ เราอาจแยกบทบาททางสังคมออกได้อย่างเป็นระบบโดยใช้โครงสร้างทางสังคมและกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นตัวชี้บทบาท และสังคมยังกำหนดกฎเกณฑ์ทางสังคมมากมายเพื่อกำกับพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งเรียกกันว่าเป็นบรรทัดฐานทางสังคม (social norms) ดังนั้นบทบาททางสังคม (social role) จึงหมายถึง กลุ่มของบรรทัดฐาน (Set of norms) ที่เหมาะสมกับผู้คนในตำแหน่งต่างๆ เช่น อาจารย์ นิสิต ฯลฯ ซึ่งมีบทบาทเบ็ดเสร็จอยู่แล้วในสังคมที่เมื่อผู้ใดสวมบทบาทนั้นก็แสดงพฤติกรรมนั้นๆ ได้เลย และยังเรียนรู้บทบาทของคนอื่นๆ ไปด้วยในกาปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

จำลอง เงินดี (2552) ได้กล่าวว่าบทบาทคือ การกระจายความรับผิดชอบ (Diffusion of Responsibility) เมื่อบุคคลแสดงความคิดเห็นในกลุ่มถ้ากลุ่มยอมรับ กลุ่มก็ย่อมจะต้องยอมรับผลที่ตามมาด้วยเช่นกัน ทำให้ความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นส่วนตัวน้อยลงไป คล้ายกันเป็นการเฉลี่ยความรับผิดชอบภายในกลุ่มของทุกคน แม้ว่าจะเป็นความคิดเห็นของตน ดังนั้น

สมาชิกของกลุ่มจึงกล้าเสี่ยงมากกว่าเมื่อต้องตัดสินใจคนเดียว และสมาชิกที่มีธรรมชาติของการเสี่ยงสูงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว สามารถชักจูงและมีอิทธิพลต่อกลุ่ม จนทำให้กลุ่มเปลี่ยนไปในทางที่เสี่ยงมากขึ้นได้เรียกว่า Familiarization Hypothesis

สมควร กวียะ (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, 2551) ได้ให้ความหมายของคำว่าบทบาท (Role) ไว้ว่า หมายถึงการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนหรือแบ่งงานกันทำตามที่ได้ตกลงกันหรือได้รับมอบหมาย มักจะไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อาจรู้กันโดยธรรมชาติ หรือรู้โดยจารีตประเพณี (เช่น บทบาทของพ่อแม่ต้องสั่งสอนอบรมลูกให้เป็นคนดี มีอนาคต) หรือรู้โดยจริยธรรม (เช่น หนังสือพิมพ์ต้องเสนอข่าวโดยไม่มีเจตนาร้ายต่อผู้อื่นเคลือบแฝงอยู่) หรือรู้กันโดยที่เขียนไว้หรือตกลงกันไว้

ดังนั้น บทบาท จึงหมายถึง บทบาทเป็นตัวกำหนดให้ผู้คนแสดงออกในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยขึ้นอยู่กับบทบาททางสังคมที่แต่ละคนได้บรรทัดฐานขึ้น เมื่อทุกคนมีบทบาทก็จะส่งผลต่อการกระจายความรับผิดชอบด้วยการแบ่งงานให้กับกลุ่มหรือสมาชิกที่ได้ตกลงหรือรับมอบหมายหน้าที่

2.3.2 รูปแบบของบทบาท

เมื่อทราบถึงความหมายของบทบาท ซึ่งนำไปสู่รูปแบบของบทบาทที่บุคคลแสดงออกมาทางสังคม โดยรูปแบบของบทบาทมีหลายด้านสามารถอธิบายได้ ดังนี้

จางง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2549) บทบาท (Role) เป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ เป็นการกระทำของบุคคล ผู้ที่มีสถานภาพเหมือนกันย่อมมีการแสดงบทบาทเป็นแบบเดียวกัน ตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ สามารถแบ่งรูปแบบของบทบาทเป็น 3 ด้าน คือ 1. บทบาทในอุดมคติ (ideal role) ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้น 2. บทบาทตามที่คุณคนเข้าใจหรือรับรู้ (perceived role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ จะคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยม หรือบุคลิกภาพและประสบการณ์ของบุคคลแต่ละคน 3. บทบาทที่แสดงออกจริง (actual/enacted role) ได้แก่ การกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทหนึ่ง อาจเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น การกดดันของกลุ่มต่างๆ ดังนั้นบทบาทที่แท้จริง จึงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่คุณคนรู้จักได้ สถานภาพจึงเป็นโครงสร้างหรือกรอบที่กำหนดให้คุณคนแสดงบทบาทแตกต่างกันในระดับหนึ่ง แต่ก็มีแนวทางที่เป็นมาตรฐานให้กระทำอยู่ในขอบเขตที่สังคมยอมรับได้

ผู้ที่อยู่ในสถานภาพหนึ่งต้องแสดงบทบาทตอบสนองคนหลายกลุ่ม สถานภาพหนึ่งจึงมีบทบาทหลายด้านเรียกว่า ชุดของบทบาท (role set) บุคคลที่มีสถานภาพเดียวกันอาจแสดงบทบาทต่อคนแต่ละกลุ่มมากน้อยต่างกัน บางครั้งการแสดงบทบาทที่ต้อง “เอาใจ” คนหลายกลุ่ม หลายฝ่าย

ทำให้เกิดความตึงเครียดในบทบาท เป็นเหตุให้เกิดความอึดอัด คับข้องใจได้เป็นความตึงเครียดอันมาจากกฎเกณฑ์ของสังคมเองที่กำหนดไว้เช่นนั้น ความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่มต่างๆ เป็นอันมากเป็นความขัดแย้งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเกิดจากโครงสร้างสังคมนั้นเอง

ปรีดีอุดา กัลยาศิริ (อ้างถึงใน รัตนา ปัทมาชัย, 2558) ได้กล่าวถึงรูปแบบของบทบาทไว้ว่าการที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้เราปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่าเป็นบทบาทที่กำหนด (Prescribed Role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังโดยผู้อื่น จึงต้องยอมรับว่าจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนด ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีที่บุคคลได้แสดงออกมาตามความเป็นจริงโดยตำแหน่ง การปฏิบัติที่ไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงอันเนื่องมาจาก 1. บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ 2. ความไม่เห็นด้วย หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด 3. บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น รูปแบบของบทบาทสามารถสรุปได้เป็น 3 ด้าน คือ 1) บทบาทในอุดมคติ ซึ่งเป็นบทบาทที่กำหนดและคาดหวัง เป็นต้นแบบของบทบาทที่สมบูรณ์ที่ควรกระทำ แต่ค่อนข้างยากที่จะมีใครทำตาม 2) บทบาทตามที่คุณเข้าใจหรือรับรู้ เป็นบทบาทที่แต่ละคนคาดคิดว่าตนเองเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับทัศนคติและค่านิยมของบุคคลนั้น 3) บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งสถานการณ์มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของบทบาท

2.3.3 ความสำคัญของบทบาทชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

ในงานวิจัยนี้จำเป็นต้องทราบถึงความสำคัญของบทบาทชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการฟื้นฟูชุมชน ซึ่งมีนักคิดและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2560) การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลัก 4 ด้านคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ และ 4) การเรียนรู้ ซึ่งการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนเนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมธรรมชาติและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชนในการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอก ควรจะเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งเป็นการสะท้อนบทบาทชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

วิรัช ทอมา (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของบทบาทของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการให้บทบาทและความสำคัญของประชาชนหรือชุมชน โดยต้องมองที่ชุมชนเป็น

ศูนย์กลาง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ซึ่งต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้านพร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปิยะวรรณ คงประเสริฐ (2551) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของบทบาทของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว คือการที่ชุมชนหรือภาคประชาชนได้มีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งชุมชนควรดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตชุมชน และให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

รวมถึงภาครัฐควรมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาฟื้นฟู อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงกำหนดนโยบายและแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการลงทุนด้านสาธารณูปโภค และสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างระบบฐานข้อมูล

ภาคเอกชนควรมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีส่วนร่วมในการสร้างภาพลักษณ์ ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการสนับสนุนการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน และให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ดังนั้น ความสำคัญของบทบาทชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว คือ ชุมชนควรมีบทบาทสำคัญในการทำงานที่ต้องมีการจัดการให้ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักองค์ประกอบ 4 ด้านคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ และ 4) การเรียนรู้ ซึ่งชุมชนจำเป็นต้องเป็นศูนย์กลางและจุดเริ่มต้นในการนำไปสู่ความยั่งยืน หากมีการทำงานร่วมกับภาครัฐและเอกชนจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในด้านต่างๆ มากขึ้น

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานหากมีการรวมกลุ่มกันของบุคคล เมื่อเกิดการรวมกลุ่มจะเกิดกิจกรรมและหน้าที่ต่างๆ ตามมา ซึ่งในทุกกิจกรรมจำเป็นจะต้องมีการมีส่วนร่วมเข้ามาเกี่ยวข้อง จากการทบทวนเอกสารจึงทำให้ทราบถึงความหมาย รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีนักคิดและนักวิชาการได้อธิบายคำว่ามีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ในการวิจัยครั้งนี้การมีส่วนร่วมจะช่วยอธิบายถึงบทบาทและการมีส่วนร่วมในการทำงานของประชาชนในชุมชนตลาดเก้าห้อง จึงจำเป็นที่จะต้องทราบถึงความหมายของการมีส่วนร่วม เพื่อที่จะสามารถนำมาอธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมได้อย่างถูกต้อง ดังนี้

Susan J. Smith และคณะ (2010) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือการทำงานร่วมกัน โดยมี การเคลื่อนไหวต่างๆ ที่ปรารถนาที่จะสร้างความแตกต่างโดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนา ให้ทุกคน ได้มีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกัน

Franklyn Lisk (1985) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเข้าร่วมของประชาชนใน การดำเนินการตัดสินใจในทุกๆระดับและทุกรูปแบบของกิจกรรม ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง โดยเฉพาะบริบทของกระบวนการวางแผน

WHO/UNICEF (1978) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมคือ การที่กลุ่มของประชาชน ก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการ ของตน การจัดอันดับความสำคัญการเข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดย เน้นการให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชน การรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำในกลุ่ม

Cohen and Uphoff (1977) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การให้ประชาชนได้เข้าร่วม ในกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดสรรทรัพยากรและความร่วมมือกับองค์กร ต่างๆ

จินตวิรี เกษมศุข (2554) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนได้ มีส่วนช่วยเหลือกัน ตั้งแต่การวางแผน การบริหารงบประมาณ การดำเนินการ และการติดตามและ ประเมินผล ดังนั้น ผลสำเร็จของการพัฒนาจึงขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนของประชาชนและการมีส่วนร่วม ของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนต้องรู้ว่าพวกตนต้องการอะไรเพื่อการพัฒนาของตนเอง และเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการ ที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ประยูร อัครบวร (2552) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็น กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการตัดสินใจ โดยนำความคิดและข้อเสนอแนะของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาเป็นองค์ประกอบในการแสวงหาทางเลือก ตัดสินใจ และกำหนดแนวทางหรือนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐจะดำเนินการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

วรรณวิมล บุญกระจ่างโสภี (2552) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่หรืออาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดย การให้คำปรึกษาสาธารณะ ซึ่งเป็นวิธีที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ออกความคิดเห็น และเป็น กลไกระดับรากหญ้า

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2548) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วน ร่วมมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในทางการเมือง ซึ่งแบ่งออกเป็นอีก 2 ประเภท คือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิ และพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจ (Empowerment) ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2548) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า คือการเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การแบ่งปันผลประโยชน์ และการติดตาม ประเมินผล โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. ลักษณะการเข้าร่วมในกิจกรรมของประชาชน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ประชาชนเอาตัวเองเข้าไปร่วมกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเองซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากเวลา และการสังเกตการณ์ การสื่อความหมายในระหว่างกระบวนการจัดกิจกรรมตามประเด็นและเป้าหมายของกิจกรรมนั้น รวมถึงระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ที่มีต่อโอกาสและห้วงเวลาที่ตนเองร่วมกิจกรรม

2. ลักษณะการเข้าสนับสนุนและควบคุมสถานการณ์ของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ของกิจกรรมพัฒนาชุมชนนั้นๆ ซึ่งมีองค์ประกอบที่พิจารณาได้ในลักษณะของการใช้กระบวนการกลุ่มด้วยความเต็มใจและพึงพอใจที่มีต่อระดับการตัดสินใจ

3. ลักษณะการใช้กระบวนการประชาธิปไตย ที่อาจมีการอภิปรายโต้แย้งในการตัดสินใจ โดยอาศัยเสียงส่วนใหญ่และเหตุผลที่ยอมรับกันได้เป็นสำคัญซึ่งมีลักษณะย่อย 3 ประการ คือ

3.1 การตัดสินใจของประชาชนผู้ร่วมกิจกรรมนั้นได้รับการยอมรับและแสดงความรับผิดชอบโดยสมาชิกผู้ร่วมกิจกรรม

3.2 การยอมรับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย รวมถึงการพิจารณากิจกรรมพัฒนาชุมชนหลังจากได้ผ่านการวิเคราะห์อย่างรอบคอบแล้ว

3.3 ความมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ข้อคิดและข้อเสนอแนะด้วยความพอใจ

4. มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นประกอบในการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น ผู้เชี่ยวชาญ/ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งข้อมูล ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่แสวงหามาได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลและให้คำปรึกษามากกว่าเป็นผู้ชี้แนะการตัดสินใจให้ชาวบ้านเอง โดยปราศจากการเข้าไปแทรกแซงกิจกรรมการตัดสินใจหาทางเลือกในการทำงานที่เหมาะสมของชาวบ้าน

5. มีการยอมรับผูกพันเป็นเงื่อนไขที่ประชาชนผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนรู้สึกยอมรับเป้าหมาย กระบวนการและผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรมนั้น ซึ่งมีตัวชี้วัดอย่างน้อย 3 ประการคือ

5.1 การยอมรับเป้าหมายในกิจกรรมพัฒนาชุมชนว่า เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมพัฒนาแล้วตนเองและชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนทั้งในระยะสั้น และระยะยาวอย่างไร

5.2 การยอมรับในกระบวนการของกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมงานในลักษณะของแรงงาน ความคิด ทรัพยากร การสนับสนุนด้านกำลังใจ และเวลา

5.3 การยอมรับผลลัพธ์ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมด้วยความพอใจ

ดังนั้นการมีส่วนร่วม จึงหมายถึง เป็นกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ทั้งในด้านของกระบวนการคิด เสนอแนะ และตัดสินใจ ซึ่งมาจากความคิด ความรู้ ความสามารถของประชาชนและทรัพยากรที่มีอยู่ ต่อยอดให้มีการพัฒนาและเพื่อขับเคลื่อนในกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น เพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งต่อตนเองและสังคม

2.4.2 รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

เนื่องจากรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมมีหลายรูปแบบและหลายระดับ ซึ่งจากงานวิจัยเรื่อง บทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าหึ่งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำเป็นจะต้องทราบถึงรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วม โดยได้มีนักคิดและนักวิชาการอธิบายไว้หลากหลาย โดยสามารถนำมาอธิบายได้ทั้งหมด ดังนี้

Anucha Leksakundilok (2004) ได้กล่าวว่ารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งได้เป็น 6 ชั้น ได้แก่

1) การระดมตน (Self – mobilization) ประชาชนมีการติดต่อสื่อสารกับภายนอกเพื่อนำมาซึ่งการได้มาของทรัพยากรต่างๆ และคำแนะนำทางวิชาการที่ตนจำเป็น แต่ประชาชนยังสามารถระดมความคิดริเริ่มของตนเอง ตลอดจนควบคุมวิธีใช้ทรัพยากรและการทำงานร่วมกันเอง

2) การกระจายอำนาจให้แก่ประชาชน (Empowerment) เป็นระดับที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจ การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อเข้ามาทดแทน

การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้เน้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของดำเนินการ โดยที่ภาครัฐทำหน้าที่เพียงส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น

3) การร่วมดำเนินการ (Partnership) มีการต่อรอง แลกเปลี่ยนร่วมกันกับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและบรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายที่วางไว้

4) การปรึกษาหารือ (Consultation) เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะการปรึกษาหารือ และบุคคลภายนอกรับฟังความคิดเห็นต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนหรือตัดสินใจ หรือแก้ไขปัญหาต่อไป

5) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน (Informing) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชน เป็นการสื่อสารทางเดียว ไม่มีการรับฟังความคิดเห็น

6) การชักชวน (Manipulation) เป็นระดับต่ำสุดของการมีส่วนร่วม เป็นวิธีการที่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจต้องการที่จะโน้มน้าวให้ประชาชนยอมรับการตัดสินใจที่ได้ตัดสินใจไปแล้ว

รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน (Typology of community participation)	
Citizen Empowerment	การระดมตน (Self – mobilization)
	การกระจายอำนาจ (Empowerment)
Tokenism	การร่วมดำเนินการ (Partnership)
	การปรึกษาหารือ (Consultation)
Non - participation	การให้ข้อมูล (Informing)
	การชักชวน (Manipulation)

ภาพที่ 5 รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชน

ที่มา: Anucha, 2004

Sherry R. Arnstein (1969) ได้ให้ความหมายของรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่ามีทั้งหมด 8 ระดับ (Eight Rungs on a Ladder of Citizen Participation) ดังนี้

1. ระดับการจัดการได้ (Manipulation) กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในรูปแบบต่างๆ เช่น คณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการทำงาน เปรียบเสมือนเครื่องมือสำหรับประชาสัมพันธ์กิจกรรม

หรือนโยบายของผู้มีอำนาจ แทนที่จะเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นการจัดฉาก แสดงบทบาทในกิจกรรมหนึ่งๆ เพื่อให้คนรู้จัก

2. ระดับการบำบัดรักษา (Therapy) เป็นการบำบัดรักษาพฤติกรรมที่ผู้นำมุ่งหวังที่จะให้ทุกคนเชื่อฟัง

3. ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร (Informing) เป็นการให้ข้อมูลทางเดียว (One Way Flow Information) ช่องทางสำหรับการตอบสนองความต้องการหรือการให้อำนาจแก่ประชาชนในการต่อรอง ผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนซักถามได้เพียงเล็กน้อย ดังนั้นข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนได้รับมักอยู่ในขั้นตอนท้ายสุดของการวางแผน ประชาชนแทบไม่มีโอกาสในการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและโครงการที่ถูกออกแบบมา เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร ได้แก่ เอกสารสรุปแผนงานหรือโครงการโปสเตอร์และการให้ข้อมูลตามการร้องขอ

4. ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) การชักชวนให้ประชาชนออกมาแสดงความคิดเห็น เช่น การสำรวจความคิดเห็น การประชุมชุมชน การทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวเป็นการพยายามที่จะดึงดูดประชาชนให้มาเข้าร่วมและปริมาณการมีส่วนร่วมยังสามารถวัดผลออกมาเป็นเชิงปริมาณได้ เช่น จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมการประชุม จำนวนเอกสารที่แจกออกไป จำนวนแบบสอบถามที่ประชาชนตอบ เป็นต้น

5. ระดับการปลอบใจ (Placation) เป็นลักษณะที่ผู้นำมีที่ท่าว่าเห็นด้วยกับประชาชน ซึ่งประชาชนสามารถให้คำปรึกษาหรือเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนได้อย่างไม่มีขอบเขต แต่การตัดสินใจในขั้นสุดท้ายยังเป็นดุลยพินิจของผู้มีอำนาจที่สามารถนำเอาคำปรึกษาหรือคำแนะนำของประชาชนมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ

6. ระดับความร่วมมือ (Partnership) เป็นการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ ในการวางแผนงานระหว่างผู้มีอำนาจกับประชาชน

7. ระดับมอบอำนาจหรือการเป็นตัวแทน (Delegated Power) โดยผู้นำจะมอบอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงานมีอำนาจแทนตน ประชาชนสามารถมีบทบาทในการตัดสินใจวางแผนและดำเนินการตามแผนงานต่างๆ

8. ระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) เป็นลักษณะที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหาร ซึ่งจะเป็นไปในทิศทางที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง รวมทั้งยังสามารถต่อรองข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและไม่มีใครสามารถมาเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดเหล่านั้นได้ภายหลัง

ซึ่งสามารถเรียกได้ว่า บันไดขั้นที่ 1 - 2 เป็นขั้นการมีส่วนร่วมเทียม บันไดขั้นที่ 3 - 5 เป็นขั้นการมีส่วนร่วมพอเป็นพิธี คือมีส่วนร่วมในบางเรื่องเท่านั้น และบันไดขั้นที่ 6 - 8 เป็นขั้นการมีส่วนร่วม

อย่างแท้จริง เป็นระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด (โสภา มัดลิ่ง, 2551) สามารถสรุประดับการมีส่วนร่วมตามภาพที่ 6 ได้ดังนี้



ภาพที่ 6 บันไดระดับการมีส่วนร่วม
(Eight Rungs on a Ladder of Citizen Participation)
ที่มา: Sherry R. Arnstein, 1969

จินตวีร์ เกษมสุข (2554) ได้กล่าวว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผย ไม่มีการปิดบังทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2551) ได้กล่าวเกี่ยวกับระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายนั้น จำแนกออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ ร่วมรับทราบข้อมูล ร่วมรับฟังข้อมูล/ความคิดเห็นจากชาวบ้าน ร่วมระดมทรัพยากร ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ และตัดสินใจด้วยตนเอง โดยที่ในแต่ละระดับต่างก็มีรูปแบบที่หลากหลาย ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงระดับและรูปแบบ/วิธีการของการมีส่วนร่วม

ระดับของการมีส่วนร่วม	รูปแบบ/วิธีการของการมีส่วนร่วม	ลักษณะสำคัญ
1. ร่วมรับทราบข้อมูล	แถลงข่าว แผ่นพับ จดหมายข่าว วีดิทัศน์ บอร์ด บรรยาย อภิปราย หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ทัศนศึกษา/เยี่ยมชมโครงการ	เป็นการให้ข้อมูล ให้ความรู้ รมรงค์
2. ร่วม รับ ฟัง ความ คิดเห็นจากชาวบ้าน	สัมมนา กลุ่มศึกษา เสวนา ประชุม โพล เว็บไซด์ สายด่วนสายตรง ตู้ไปรษณีย์รับฟังความคิดเห็น	ชาวบ้านให้ข้อมูล สอบถาม ได้ตอบ และโต้แย้งได้
3. ร่วมระดมทรัพยากร	ร่วมออกแรง ร่วมออกเงิน ออกวัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ	ประชาชนในฐานะผู้ได้รับประโยชน์ โดยตรง ควรมีส่วนร่วมในการออกแรงออกเงิน

ระดับของการมีส่วนร่วม	รูปแบบ/วิธีการของการมีส่วนร่วม	ลักษณะสำคัญ
4. ร่วมปรึกษาหารือ	คณะกรรมการปรึกษาหารือร่วม ประชาพิจารณ์ Technical Hearing คณะที่ปรึกษา	เน้นสื่อสารสองทาง ที่มีลักษณะการอภิปรายโต้ตอบกัน ผลสรุปจากการประชุม จะนำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ
5. ร่วมตัดสินใจ	การเจรจาต่อรองร่วม กรรมการภาคีที่มีอำนาจตัดสินใจ	เน้นการโต้ตอบกัน โดยมติของที่ประชุมมีผลผูกพันต่อการตัดสินใจ
6. ตัดสินใจเอง	การจัดการตนเอง ประชามติ	ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง

ที่มา : สมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2551)

WHO/UNICEF (1978) ได้เสนอรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และประการสำคัญคือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

3. การใช้ประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

4. การได้รับประโยชน์ โดยประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกัน

องค์การสหประชาชาติ (1981) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง ซึ่งเป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันขึ้นเองเพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มของตนเอง โดยเน้นการกระทำที่มีได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกซึ่งมีรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล เป็นรูปแบบโดยทั่วไปของประเทศที่กำลังพัฒนา

3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาล ภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลทันที แต่จะไม่ได้รับผลระยะยาว และจะมีผลเสียคือไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

สมาคมสาธารณสุขอเมริกา (อ้างถึงใน เมฆ สายะเสวี, 2554) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้น ไม่ได้มีความแปรเปลี่ยนเฉพาะชนิด (Kinds) และปริมาณของกิจกรรมที่กระทำเท่านั้น แต่ยังมีความ

แปรเปลี่ยนในระดับความเข้ม (Degree) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการริเริ่มและวางแผนกิจกรรม ดังนั้นพิสัยของการมีส่วนร่วม อาจจะมีตั้งแต่ระดับการยอมรับบริการที่จัดไว้ให้แล้วไปจนถึงการรวมกลุ่ม เพื่อตัดสินใจและริเริ่มโครงการพัฒนาเอง ซึ่งระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม หรือระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของอเมริกัน อาจจำแนกได้ 3 ระดับ คือ

1. ระดับการตัดสินใจ (Decision making) ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง (Level of responsibility by themselves)

2. ระดับการร่วมมือ (Cooperation) ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่ริเริ่ม โดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากประชาชน ในด้านเวลา ทรัพย์สิน และแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่าการมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (Acceptable level of participation)

3. ระดับการใช้ประโยชน์ (Utilization) ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับและใช้ประโยชน์จากบริการที่ได้วางโครงการไว้ให้เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้น

ดังนั้นรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมกระบวนการการมีส่วนร่วม ซึ่งระดับและรูปแบบของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันและมีหลายระดับ โดยเริ่มจากการรับรู้ข่าวสารจากหน่วยงานหรือโครงการต่างๆ ที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วม จากนั้นประชาชนจะต้องมาปรึกษาหารือ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ รวมถึงทำความเข้าใจต่อกิจกรรมที่จะต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดเป็นประชามติร่วมกัน

สรุปการมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้าไปมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการพัฒนาตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อเป็นการกำหนดความต้องการในชุมชนของตน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมจำแนกออกเป็น 8 ระดับ ได้แก่ ระดับการจัดการได้ ระดับการบำบัดรักษา ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการปลอบใจ ระดับความร่วมมือ ระดับมอบอำนาจหรือการเป็นตัวแทน และระดับการควบคุมโดยประชาชน โดยรูปแบบของการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมเทียม โดยประชาชนเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งที่สามารถช่วยในการประชาสัมพันธ์แผนงานได้ การมีส่วนร่วมพอเป็นพิธีเป็นการมีส่วนร่วมในบางเรื่องเท่านั้น และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จตามแผนงานที่ตั้งเป้าหมายไว้

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชน

หากกล่าวถึงคำว่า “การฟื้นฟูชุมชน” จะพบว่า การฟื้นฟูชุมชนเข้าไปมีบทบาทในชุมชนที่มีอายุยาวนาน มีความเก่าแก่และสร้างเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชน จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชน จากการทบทวนเอกสารจึงทำให้ทราบถึงความหมายของการฟื้นฟูชุมชน ทราบถึงเป้าหมาย แนวทาง และตัวชี้วัดความสำเร็จของการฟื้นฟูชุมชนว่าเป็นอย่างไร ซึ่งมีนักคิดและนักวิชาการได้อธิบายคำว่า การฟื้นฟูชุมชน ไว้ดังนี้

2.5.1 ความหมายของการฟื้นฟูชุมชน

การฟื้นฟูชุมชนมีความหมายที่หลากหลาย ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องทราบถึงความหมายของการฟื้นฟูชุมชน เพื่อที่จะสามารถนำมาอธิบายความหมายของการฟื้นฟูชุมชนได้อย่างถูกต้อง มีนักคิดและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการฟื้นฟูชุมชน ดังนี้

Robert และคณะ (2007) ได้ให้ความหมายของเมืองไว้ว่า เป็นการรวบรวมและผสมผสานมุมมองและนำไปปฏิบัติการแก้ปัญหาของเมืองและสิ่งที่ค้นหาได้ เพื่อนำไปปรับปรุงในทางเศรษฐกิจ ทางกายภาพ ทางสังคม และสภาพแวดล้อม ตามลักษณะเงื่อนไขของพื้นที่เป็นประเด็นของการเปลี่ยนแปลง โดยสรุปเป็นภาพรวมที่ได้จากการฟื้นฟูชุมชนมี 5 ลักษณะคือ

1. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขทางด้านกายภาพ โดยพื้นที่ในชุมชนและลักษณะสภาพทางสังคมและนโยบายที่รับผิดชอบ
2. ให้ความสำคัญกับที่อยู่อาศัยและถูกสุขลักษณะของพื้นที่ในชุมชน
3. ทำการเชื่อมโยง ปรับปรุง ทางสังคมด้วยกระบวนการทางเศรษฐกิจ
4. ควบคุมการเจริญเติบโตของเมือง
5. การเปลี่ยนแปลง ด้านบทบาทและนโยบายของเมือง

Ministry of Community, Aboriginal and Women's Services, British Columbia (2003) ให้รายละเอียดว่า การฟื้นฟูชุมชนนั้นมีมิติครอบคลุมการแก้ปัญหาด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และกายภาพ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งมีผลลัพธ์เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสำนึกในความเป็นชุมชนของผู้อยู่อาศัย

ดังนั้นการฟื้นฟูชุมชน หมายถึง การปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้ครอบคลุมกับความเหมาะสมของชุมชน โดยดูจากบริบทหลายประการไม่ว่าจะเป็น ความเสื่อมโทรมที่ต้องได้รับการฟื้นฟู การพัฒนาตามสภาพแวดล้อมตามปัจจัยภายนอก อาทิ ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่การฟื้นฟูยังต้องควบคู่ไปกับการอนุรักษ์เพื่อให้ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น หลังจากได้รับการฟื้นฟูชุมชน

2.5.2 เป้าหมาย แนวทาง และตัวชี้วัดความสำเร็จของการฟื้นฟูชุมชน

การฟื้นฟูชุมชนจำเป็นจะต้องทราบถึงเป้าหมาย แนวทาง และตัวชี้วัดความสำเร็จ เพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูได้อย่างยั่งยืน ซึ่งได้มีนักคิดและนักวิชาการได้อธิบายถึงเป้าหมาย แนวทาง และตัวชี้วัดความสำเร็จของการฟื้นฟูไว้ดังนี้

ศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง (2555) ได้กล่าวถึงรูปแบบและแนวทางในการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองว่า สามารถดำเนินการได้ใน 4 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. การรื้อสร้างขึ้นใหม่ (Redevelopment) คือ การปรับปรุงพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่งที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ เป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาเมืองที่เกิดความเสื่อมโทรมให้มีลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น โดยมากจะใช้วิธีนี้กับพื้นที่ที่ไม่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ด้วยวิธีการรื้อย้ายส่วนที่ชำรุดทรุดโทรมและแทนที่ด้วยสิ่งใหม่ ซึ่งการพัฒนาด้วยวิธีนี้อาจไม่เหลือสภาพเดิมของชุมชน

2. การบูรณะปรับปรุง (Rehabilitation) จะเป็นการพัฒนาทางด้านกายภาพโดยพัฒนาจากโครงสร้างที่มีอยู่เดิม หรือซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดบางส่วนมากกว่าการรื้อย้าย โดยมากมักใช้กับพื้นที่ที่มีความสำคัญหรือมีคุณค่า ซึ่งมีเงินจะรวมไปถึงการลดความหนาแน่นของประชากร การรื้อย้ายสลับปรับปรุงอาคารที่เสื่อมโทรม การพัฒนาสาธารณูปโภคสาธารณูปการ การจัดหาที่จอดรถ หรือ บริการสาธารณะอื่นๆ รวมทั้งการสร้างงานให้แก่เจ้าของที่ดิน หรือเจ้าของร้านค้าในพื้นที่อีกด้วย การปรับปรุงพื้นที่ในลักษณะนี้จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก และคงสภาพเดิมไว้เป็นส่วนใหญ่ เช่น การปรับปรุงชุมชนแออัด

3. การอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าไว้ (Conservation) เป็นการสงวนรักษาส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือทั้งหมดที่มีคุณค่าเพื่อการรักษาไว้ให้คงอยู่

4. การพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่า (Rearrangement) หมายถึงการพัฒนาในพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่งที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่บริเวณนั้น ให้มีสภาพดีขึ้น และมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างคุ้มค่า

พัชรียา จารุพุทธิศิริพจน์ (2549) ได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองในบริเวณพื้นที่ย่านพาณิชย์กรรมของเมืองดังต่อไปนี้

- เก็บรักษารูปแบบ อาคาร และแนวความคิดแบบเดิมไว้
- สร้างเอกลักษณ์ของย่านให้เกิดขึ้นจากพื้นฐานเดิม
- อนุรักษ์จุดที่เป็นต้นกำเนิดของย่านไว้
- พัฒนาโดยให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน หรือ กำหนดกฎเกณฑ์ข้อบังคับ
- สร้างให้เกิดการค้าขายอย่างกว้างขวาง

ชัชวาล ทองดีเลิศ (2549) ได้กล่าวว่า การตัวชี้วัดความสำเร็จในการฟื้นฟูชุมชน ประกอบไปด้วยดังนี้

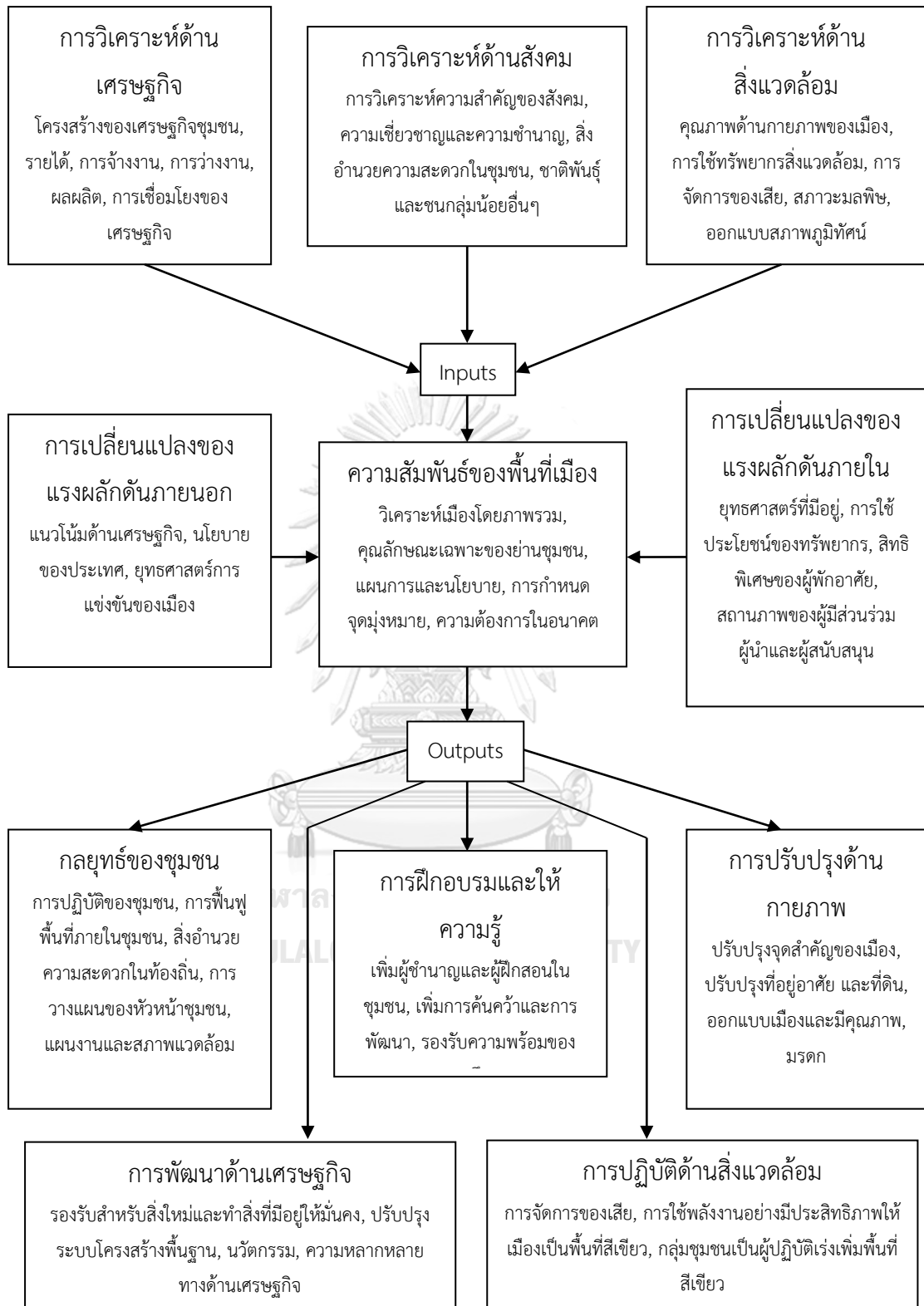
1. ชุมชนมีความสามารถในการจัดการทรัพยากร และอยู่ร่วมกับทรัพยากรได้อย่างยั่งยืนหรือไม่ ชุมชนสามารถจัดการป่า ดิน น้ำ โดยชุมชนเองได้หรือไม่ ซึ่งรวมถึงระบบการผลิตที่สัมพันธ์กับระบบธรรมชาติด้วย

2. ความสัมพันธ์ของชุมชนอยู่บนฐานของความเท่าเทียมเกื้อกูลกัน ร่วมกันทำงานและแก้ไขปัญหาได้ดีหรือไม่ มีมิติของกระบวนการการทำงานของชุมชนในลักษณะที่เป็นการทำงานร่วมกันแบบเท่าเทียมกัน แบบเกื้อกูลกันหรือไม่ เราเห็นความสัมพันธ์ที่เริ่มมีการรวมกลุ่ม สามารถศึกษาวางแผน และขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สามารถทำงานร่วมกันได้ สามารถวางแผนร่วมกันได้ สามารถแก้ปัญหาได้

3. ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง และสามารถจัดการปัญหาได้ด้วยตัวเองหรือไม่ พึ่งตนเองได้ตั้งแต่เรื่องการคิดวิเคราะห์ การเท่าทันสถานการณ์ข้างนอก และการพึ่งตนเองโดยการแก้ปัญหาตัวเอง ชุมชนสามารถจัดการปัญหาตัวเอง จัดการชุมชนตัวเองได้มากน้อยแค่ไหน ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ มีกระบวนการปรับตัวเพื่อพึ่งตัวเองอย่างไร

2.5.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชน

แนวคิดการฟื้นฟูเมือง (Urban Regeneration) ของ Lichfield D. (อ้างถึงใน Peter Roberts และ Hugh Sykes, 2000) กล่าวว่า เป็นการปฏิบัติที่ครอบคลุมและผสมผสานการแก้ไขปัญหาของเมือง และนำมาสู่การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ในด้านของเศรษฐกิจ กายภาพ สังคม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น ดังมีกระบวนการฟื้นฟูเมือง ดังนี้



ภาพที่ 7 แสดงกระบวนการการฟื้นฟูเมือง (The urban regeneration process)

ที่มา : Lichfield D., 1992

จากภาพข้างต้นเป็นแนวคิดการฟื้นฟูเมือง (Urban Regeneration) ของ Lichfield D. ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการนำเอาทฤษฎีดังกล่าวมาอ้างอิงได้หลากหลายด้าน เนื่องจากสามารถครอบคลุมทั้งในด้านเศรษฐกิจ ที่สามารถพูดถึงเรื่องรายได้ การประกอบอาชีพภายในชุมชนได้ ด้านสังคมสามารถวิเคราะห์ในบริบทของความสำคัญของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมที่สามารถวิเคราะห์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการของเสียและมลพิษ สภาพภูมิทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ซึ่งออกมาในหลายรูปแบบ เช่น ยุทธศาสตร์ แผนและนโยบาย เป็นต้น และส่งผลให้เกิดสิ่งที่สามารถออกมาเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน เช่น กลยุทธ์ของชุมชน การจัดกิจกรรมฝึกอบรม การปรับปรุงด้านกายภาพ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีประสิทธิภาพที่สามารถนำมาอ้างอิงและใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

ดังนั้นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูชุมชน ที่สามารถหยิบยกมาอ้างอิงคือ แนวคิดการฟื้นฟูเมือง (Urban Regeneration) ของ Lichfield D. โดยเป็นการแก้ไขปัญหาและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ภายในชุมชน ซึ่งแนวคิดนี้มีรูปแบบและกระบวนการเป็นขั้นตอน ที่สามารถนำไปปฏิบัติและยึดเป็นหลักในการฟื้นฟูชุมชน ทั้งในส่วนของ Inputs ที่เกิดจากการวิเคราะห์ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน และในส่วนของ Outputs ที่เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาในส่วนต่างๆ ที่ชุมชนยังต้องได้รับการฟื้นฟูและพัฒนา ซึ่งแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ครอบคลุมภาพรวม ความต้องการ และแนวทางการพัฒนา ฟื้นฟู และอนุรักษ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี

โดยสรุปการฟื้นฟูชุมชนเป็นการพัฒนาและปรับปรุงอาคารและพื้นที่ทั้งหมด เมื่อถูกใช้งานจนเริ่มเก่า และเมืองมีการเจริญเติบโต จึงมีความจำเป็นต้องต่อกระบวนการฟื้นฟูและแก้ไขสภาพปัญหาต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคของเมือง การปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้ครอบคลุมกับความเหมาะสมของชุมชน การพัฒนาตามสภาพแวดล้อมตามปัจจัยภายนอก อาทิ ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ในปัจจุบัน “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” เป็นคำที่มักได้ยินบ่อยครั้ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจในด้านการท่องเที่ยวของคนยุคใหม่ ที่มุ่งเน้นให้สนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ที่จำเป็นต้องศึกษาถึงแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากการทบทวนเอกสารจึงทำให้ทราบถึงความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทราบถึงหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าเป็นอย่างไร ทราบถึงองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง และทราบถึงรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่ามีทั้งหมดกี่รูปแบบ ซึ่งมีนักคิดและนักวิชาการได้อธิบายคำว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไว้ดังนี้

2.6.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

งานวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องทราบถึงความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อที่จะสามารถนำมาอธิบายความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างถูกต้อง โดยมีนักคิดและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

UNESCO (2017) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหมายถึง การท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว ที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์เพื่อไม่ให้สูญเสียมรดกทางวัฒนธรรม ความคลาดเคลื่อนทางสังคม พังพาท้ายทางเศรษฐกิจ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อตระหนักถึงประโยชน์และปัญหาที่เกิดขึ้นจากรูปแบบต่างๆ ของการท่องเที่ยว

UNWTO (1994) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ว่าหมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สนองความจำเป็น ของนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว พร้อมมีการปกป้องรักษาและจัดการ ทรัพยากรที่สามารถคงความเป็น ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมได้ในระยะยาว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืน

พัฒนา ราชวงศ์ (2542) สรุปความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมจะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย

ดังนั้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีความหมายว่า เป็นการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดและน่าสนใจ ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ

สิ่งแวดล้อม ให้สามารถดำรงอยู่ได้ มีการปรับปรุงทรัพยากรและบริการอยู่เสมอ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์และไม่ส่งผลกระทบต่อในระยะยาว

2.6.2 หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ปัจจุบันการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นคำที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบันที่ต้องตระหนักและใส่ใจเห็นถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยววนั้น ซึ่งการท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนจากการทำงานของหลายภาคส่วน จึงต้องทราบถึงหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีนักคิดและนักวิชาการได้อธิบายถึงหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

UNWTO (1994) ได้กำหนดกรอบหลักการสำหรับใช้ในการวางแผนและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขึ้น 10 ประการคือ 1) มีการใช้ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด 2) ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด 3) มีการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมได้อย่างยาวนาน 4) ส่งเสริมให้ผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยวได้สังเกตเรียนรู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม 5) ให้ความเคารพต่อสังคม - วัฒนธรรมของชุมชน 6) เปิดให้มีการมีส่วนร่วมและกระจายข้อมูลสู่ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน 7) สร้างประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าเป็นที่ประทับใจของผู้มาเยือนให้มากที่สุด 8) กระจายประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปสู่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม 9) เน้นการจำกัดขนาดของการพัฒนาทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับขีดความสามารถของสิ่งแวดล้อม 10) บรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือภูมิภาค

บุญยสฤกษ์ อเนกสุข (2558) ได้กล่าวถึงหลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าประกอบไปด้วย

1. เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีความสมบูรณ์ในฐานะองค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยยังคงกระบวนการรักษาระบบนิเวศตลอดจนการสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ
2. ให้ความเคารพต่อสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเจ้าของบ้าน มีการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นสิ่งปลูกสร้างและชีวิตวัฒนธรรมรวมถึงรักษาคุณค่าของประเพณีที่สืบทอดกันมา อันจะนำไปสู่ความเข้าใจและความอดกลั้นต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน
3. สร้างความเชื่อมั่นว่าการดำเนินการทางเศรษฐกิจในระยะยาวจะก่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ทุกภาคส่วนอย่างยุติธรรม เกิดการจ้างงานที่มีความมั่นคง

รวมถึงสร้างโอกาสในการหารายได้และคนในชุมชนเจ้าของบ้านได้รับการบริการที่ดี ตลอดจนบรรเทาความยากจนในสังคมได้

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) กล่าวไว้ว่า หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนและความร่วมมือของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวางแผนระยะยาวในการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทรัพยากร โดยมีการสร้างหลักเกณฑ์ในการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงเป็นการเน้นการดำรงรักษาทรัพยากร มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงการทำตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อดึงลักษณะเด่น อัตลักษณ์ของชุมชนออกมาให้ภายนอกได้เห็นและยังเป็นการเพิ่มอาชีพ กระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอีกด้วย

Eber Shirley (อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) ได้กล่าวถึงหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า

1. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เป็นการใช้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนอย่างพอดีเท่าที่จำเป็นและประหยัด เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มีการใช้ยาวนานขึ้น
2. การลดการบริโภคและของเสียที่เกินความจำเป็น เป็นการลดการบริโภคที่มากเกินไปจนเกินความจำเป็นและการลดของเสียเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย
3. การรักษาความหลากหลาย เป็นการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาวและช่วยขยายฐานของการท่องเที่ยวด้วย
4. การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผน เป็นการรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับแผนพัฒนาแห่งชาติและแผนพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมหมายถึงการใช้หลักวิชาการในการคาดการณ์เกี่ยวกับผลกระทบทั้งทางบวกและลบของการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อมทุกด้านทั้งด้านทรัพยากรท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด อันจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว
5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นเป็นการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาควบคู่ไปกับด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดการประหยัดแต่ยังป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวด้วย

7. การปรึกษากันระหว่างผู้เกี่ยวข้องและสาธารณะชนเป็นการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างรัฐบาล ผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมงานกันในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์

8. การฝึกอบรมบุคลากรเป็นการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นทุกประเภททุกระดับให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจะช่วยยกระดับของการบริการท่องเที่ยว

9. การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยวเป็นการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวอย่างพร้อมมูลเพื่อเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวให้เข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพเป็นการวิจัยและติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว รวมถึงนักลงทุน

ดังนั้นสามารถสรุปหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมในการจัดการ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนและได้ร่วมทำงานกับกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแผนงานที่มีต่อการท่องเที่ยวให้สามารถอยู่ในแผนพัฒนาชาติหรือท้องถิ่นได้ในระยะยาวที่มีหลักสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ยั่งยืนและไม่ใช้ทรัพยากรที่เกินจำเป็น รวมถึงสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรม สร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินการทางเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยุติธรรม และจำเป็นที่จะต้องฝึกอบรมชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นถึงแนวคิดและการปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน เพื่อช่วยยกระดับในการท่องเที่ยว

2.6.3 องค์กรประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีหลายองค์ประกอบที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านั้นสามารถพัฒนาศักยภาพของชุมชนได้ โดยมีนักคิดและนักวิชาการได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

เศกสรรค บงวนิชย์ (2555) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการสนับสนุน ความร่วมมือซึ่งกันและกันของ 3 องค์ประกอบสำคัญคือ 1) สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น พื้นที่อนุรักษ์ สวนสาธารณะ ที่ดินที่ประกอบพิธีทางจารีตและประเพณี ที่ดินของชุมชน อาคาร

มรดกและที่ดินเอกชน เป็นต้น 2) ชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ 3) ระบบการจัดการท่องเที่ยวที่ผู้ประกอบการทุกภาคส่วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวเพลิดเพลินไปกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและช่วยให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อมเชิงบวก โดยให้ความสำคัญและคุณค่าที่แท้จริงของระบบนิเวศมากกว่าสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ผู้ประกอบการจะต้องพิจารณาและสิ่งที่สามารถจะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องพิจารณาบนพื้นฐานของระบบนิเวศที่สามารถรักษาและอนุรักษ์ได้ กรอบการทำงานสำหรับการวางแผนการพัฒนา การออกแบบรายละเอียด เช่น การออกแบบที่พัก การบริการ การจัดการและการตรวจสอบ ส่วนการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ไม่ได้ดำเนินการให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมจะเป็นภัยคุกคามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องคำนึงถึงความสมดุลของระบบนิเวศที่ละเอียดอ่อน เช่น ทัศนียภาพที่งดงาม ความเงียบสงบ ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ เอกลักษณ์ของวัฒนธรรม คุณสมบัติเหล่านี้จึงจะดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยว นอกจากนี้ องค์การการท่องเที่ยวต่างๆ ได้มีการรับรองคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเชิงลบที่เกิดจากการท่องเที่ยวด้วยการสร้างระบบการรับรองมาตรฐานที่เรียกว่า Ecolabeling หรือสัญลักษณ์ทางนิเวศที่จะมอบสัญลักษณ์ทางนิเวศให้แก่ผู้ประกอบการที่มีความรับผิดชอบต่อสถานที่ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ สัญลักษณ์ทางนิเวศก็เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวด้วย ดังนั้นสัญลักษณ์ทางนิเวศจะมีประโยชน์อย่างมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา ที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วยการใช้ความรับผิดชอบต่อมาตรฐานสากลของสัญลักษณ์ทางนิเวศเพื่อเป็นการสะท้อนถึงอุดมการณ์และแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและมลพิษ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถแบ่งได้เป็น 6 ด้าน คือ 1) องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย 2) องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 3) องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย 4) องค์ประกอบด้านการ

พัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็น คุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวที่เขาพึงพอใจ 5) องค์กรประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นเป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป 6) องค์กรประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

สรุปแล้ว องค์กรประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ ด้วยการมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ดึงดูดความสนใจและเป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) พัฒนาสิ่งแวดล้อมประเมิณผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 3) พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนมีระบบจัดการที่ดีและสร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม นำไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง 4) พัฒนาจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรักความหวงแหนในทรัพยากรของตนเอง ซึ่งองค์กรประกอบเหล่านี้จะช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนมีศักยภาพ เป็นระบบและมีเป้าหมายยิ่งขึ้น

2.6.4 รูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในชุมชนนั้นๆ โดยรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีผู้ให้ความหมายและรายละเอียดดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดี รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และ 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มี

ประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวที่ดี รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ดังนั้น รูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนประกอบไปด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นการรักษาและให้คุณค่าต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต้องมีการรักษาประเพณี ความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น โดยทั้ง 2 รูปแบบให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักเพื่อความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ให้ยาวนาน

2.6.5 แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากงานวิจัยได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทำให้ทราบว่า สามารถแบ่งเป็นมิติต่างๆ หลายด้าน โดยมีผู้อธิบายถึงแนวคิดไว้ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) แนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนแบ่งได้ 3 มิติ ดังต่อไปนี้ 1) มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก เพื่อให้คงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งวิธีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ เช่นการเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่างๆ การจัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหรือวัฒนธรรมแก่ผู้มาเยือน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวพบเห็น เป็นต้น 2) มิติด้านการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดให้นักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่นการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการจัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรม เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจกลับไป เป็นต้น 3) มิติด้านการสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นการลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านมาขาย การจ้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น

สรุปแล้ว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ การนำเอาจุดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มาพัฒนาหรือปรับปรุงด้วยการกำหนดแผนงานในการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักองค์ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจที่เน้นการให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการจัดการด้านทรัพยากรและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวในชุมชนให้ดำรงอยู่และเกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีการกระจายรายได้ในระยะยาว ซึ่งชุมชนเป็นผู้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤตพร หัวใจเจริญ (2554) ได้ทำการศึกษากระบวนการเกิดและการเปลี่ยนแปลงของตลาดชุมชนริมน้ำบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน จากการวิจัยพบว่า แต่เดิมตลาดชุมชนริมน้ำที่มีความได้เปรียบในเชิงที่ตั้ง เป็นจุดสำคัญของการสัญจรทางน้ำและทางบก (ทางเกวียน) มีศักยภาพการเข้าถึงสูง ทำให้เกิดตลาดชุมชนริมน้ำขึ้น ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของตลาดชุมชนริมน้ำในปัจจุบันขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้กระทำ และระบบกิจกรรม ที่ทำให้ตลาดชุมชนริมน้ำแต่ละแห่งในปัจจุบัน แม้ว่าจะยังคงอยู่เช่นเดียวกัน แต่มีสภาพที่แตกต่างกัน ได้แก่ ตลาดชุมชนริมน้ำเดิมคงอยู่แต่มีสภาพที่ซบเซา และตลาดชุมชนริมน้ำที่ได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่

ธีระ แก่งทองกลาง (2554) ได้ทำการศึกษาศักยภาพของชุมชน ในการฟื้นฟูชุมชนที่อยู่อาศัย: กรณีศึกษา ชุมชนซอยวัดหลังบ้าน เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม จากการวิจัยพบว่า ชุมชนซอยวัดหลังบ้านเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยที่ตั้งถิ่นฐานมายาวนานและทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมจำนวนหนึ่ง และมีที่อยู่อาศัยทรุดโทรมอยู่มาก ในการที่จะฟื้นฟูชุมชนที่อยู่อาศัยโดยชุมชนเป็นหลัก เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้น มีความจำเป็นต้องศึกษาศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ก่อน เพื่อที่จะสามารถร่วมกันกำหนดแนวทางในการฟื้นฟูชุมชนโดยชุมชนเป็นหลักได้ ซึ่งจากผลการศึกษาศักยภาพของชุมชน ผู้อยู่อาศัยและชุมชนมีศักยภาพในระดับน้อย เนื่องจากมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เช่น ขาดความรู้ความเข้าใจในการฟื้นฟูชุมชน ขาดความสามารถในการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ขาดความรักและสามัคคีกันภายในชุมชน ขาดการรวมกลุ่ม การมีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็น เป็นต้น แนวทางการฟื้นฟูชุมชนต้องเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนโดยผู้นำชุมชนต้องใช้ปัญหาที่อยู่อาศัยที่พบจากการศึกษาร่วมกัน เป็นเครื่องมือกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาและรวมตัวกันในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และภูมิปัญญาในชุมชน

สุรชาติพย์ เข็มน้อย (2554) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมของชุมชน ความผูกพันต่อชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยยะสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านระยะเวลาในการประกอบอาชีพ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม กับปัจจัยสภาพแวดล้อมและความผูกพันต่อชุมชน พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

วรรณวิมล บุญกระจ่างโสภี (2552) ได้ทำการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า บริเวณวัดศรีคุณเมือง วัดศรีเมือง และวัดลำดวน จังหวัดหนองคาย จากการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์และฟื้นฟูบริเวณชุมชนเก่าทั้ง 3 แห่ง เป็นการอนุรักษ์พื้นที่ศึกษาให้คงไว้ เพื่อดำรงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น โดยเปรียบเทียบแนวความต้องการของผู้คนในชุมชน แนวความคิดร่วมกับทางหน่วยงานภาครัฐ และแนวความคิดจากหน่วยงานวิชาการ จากคุณค่าที่ได้ทำการวิเคราะห์เป็นเกณฑ์ในการสร้างหัวข้อการอนุรักษ์ซึ่งประกอบไปด้วย 1. แนวคิดเพื่อส่งเสริมคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมประเพณี 2. แนวคิดเพื่อส่งเสริมคุณค่าทางด้านสังคม 3. แนวคิดเพื่อส่งเสริมคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ 4. แนวคิดเพื่อส่งเสริมคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ในด้านกายภาพ รวมทั้งการปรับปรุงพื้นที่ศึกษา การจัดภูมิทัศน์สภาพแวดล้อม ดังนั้นแนวคิดทั้ง 4 ส่วน จึงควรให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันทั้งหมด เพื่อเป็นการสนับสนุนการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของย่านไว้

พงษ์พิทักษ์ ปัตตานี (2552) ได้ทำการศึกษาความพร้อมในการฟื้นฟูที่อยู่อาศัยในชุมชนเขายี่สาร จังหวัดสมุทรสงคราม จากการวิจัยพบว่า การที่จะทำให้กระบวนการฟื้นฟูประสบผลสำเร็จต้อง 1) สร้างแรงกระตุ้นให้คนในชุมชนหันมาให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูที่อยู่อาศัยของตนให้ดีขึ้น 2) หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยมีทุนสำหรับการฟื้นฟูที่อยู่อาศัย 3) สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเงินออมเพื่อการฟื้นฟูที่อยู่อาศัยในชุมชน 4) ในระยะแรกต้องอาศัยหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา ที่มีความเข้าใจในเป้าหมายอย่างถ่องแท้เป็นผู้จุดประกายให้กับชาวชุมชน 5) การพัฒนาต้องเป็นไปในรูปแบบของการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

เพ็ชรกานต์ วงศ์วานิชย์ศิลป์ (2550) ได้ทำการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย จ.สมุทรสงคราม จากการวิจัยพบว่า ชุมชนคลองบางน้อย จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนริมน้ำที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ทางด้านสุนทรียภาพ ด้านสังคม-วัฒนธรรม และด้าน

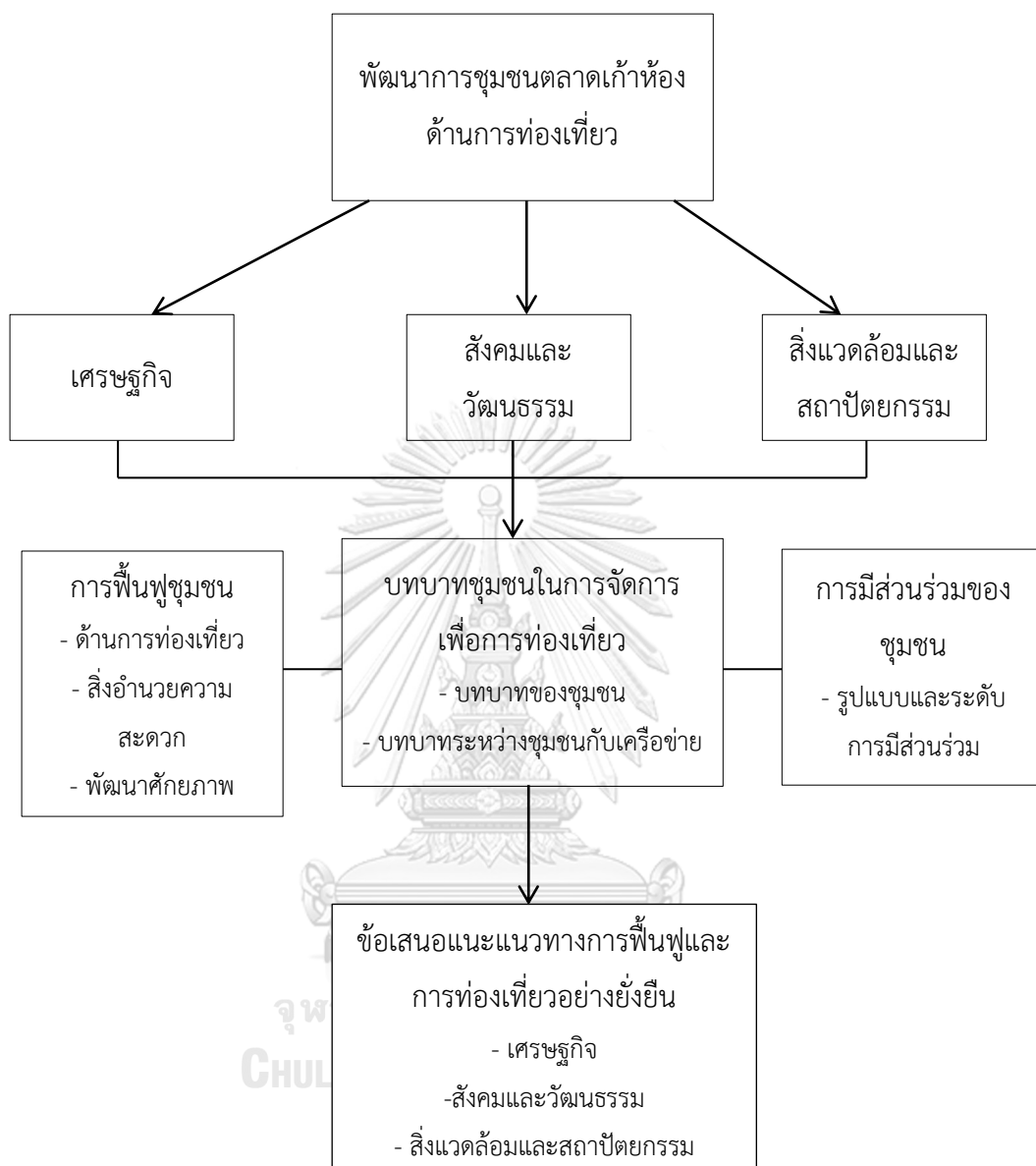
ประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากพัฒนาการของพื้นที่ในช่วงเวลาที่ผ่านมา เมื่อวิถีชีวิตเดิมที่เคยอยู่ร่วมกับน้ำ เปลี่ยนไปเป็นการตั้งถิ่นฐานบนบกที่มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ส่งผลให้บทบาทและความสำคัญของชุมชนริมน้ำลดน้อยลง ความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน ก่อให้เกิดผลกระทบและเกิดภาวะความเสี่ยงต่อการเสื่อมสลายของความเป็นชุมชนริมน้ำ นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนแห่งนี้มีศักยภาพสูงในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสมุทรสงคราม โดยแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อยที่เสนอแนะ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการจัดการกับมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนโดยเน้นความเป็นตัวตนของท้องถิ่น ประกอบด้วย การใช้ที่ดินที่เหมาะสม การอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมแลงองค์ประกอบของชุมชนริมคลอง การรักษาสภาพแวดล้อมของคลองและภูมิทัศน์ชุมชน การจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการส่งเสริมความรู้ในการอนุรักษ์ชุมชนแก่ประชาชนในท้องถิ่น

วงศ์กาญจนา กาญจนประโชติ (2549) ได้ทำการศึกษาการฟื้นฟูชุมชนหัตถกรรมบ้านวัวลาย ตำบลหายยา จังหวัดเชียงใหม่ จากการวิจัยพบว่า ชุมชนหัตถกรรมบ้านวัวลาย เป็นย่าน “วิถีชีวิตชุมชนช่างหัตถกรรมเครื่องเงินและถนนสายหัตถศิลป์ล้านนา เชียงใหม่” เนื่องจากศักยภาพของชุมชนที่เป็นชุมชนช่างหัตถกรรมดั้งเดิม และมีถนนสายหลักในชุมชนที่ผ่านกลางย่านศูนย์กลางชุมชนที่เป็นที่ตั้งของวัดสำคัญในพื้นที่ทำให้พื้นที่ที่สะดวกต่อการเข้าถึงและเป็นจุดเด่นในการฟื้นฟูพื้นที่ให้เกิดความน่าสนใจ โดยเสนอแนะวิธีการอนุรักษ์และฟื้นฟูแบบ ซึ่งแบ่งระดับการฟื้นฟูเป็น 2 ระดับ ได้แก่ การปรับปรุงบูรณะอาคารเดิมให้อยู่ในสภาพดี และอาจมีการปรับปรุงหรือถอนอาคารที่สร้างความเสื่อมโทรมให้กับพื้นที่ เพื่อสร้างสิ่งชุมชนยังขาดอยู่ และอีกแนวทางในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อส่งเสริมให้พื้นที่เป็นถนนสายหัตถศิลป์ของเชียงใหม่ ซึ่งในการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองดังกล่าวมีการเสนอวิธีการรื้อล้างพื้นที่ สำหรับอาคารที่มีศักยภาพการพัฒนาต่ำและทำลายภาพลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อรองรับกับความต้องการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตามแนวทางดังกล่าวย่อมกระทบต่อผลประโยชน์ของเจ้าของที่ดินและอาคาร จึงได้เสนอแนวทางการดำเนินการโดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาในลักษณะหุ้นส่วน และกลยุทธ์ในเรื่องของพื้นที่และการลงทุนสำหรับการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งกำหนดระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการให้มีความเป็นไปได้และเหมาะสมต่อศักยภาพพื้นที่มากที่สุด

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดสรุปได้ว่า ชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมน้ำมีความเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความชบเซาและต้องได้รับการฟื้นฟู สาเหตุหนึ่งเกิดจากผลกระทบเมื่อมีความเจริญเข้ามา ทำให้ชุมชนริมน้ำถูกลดบทบาทลงไปพร้อมกัน จุดเริ่มต้นของความชบเซาและนำไปสู่การฟื้นฟูชุมชนจึงเป็นสาเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายนอกส่งผลกระทบต่อชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างกับการฟื้นฟูชุมชนอื่นที่ไม่ได้อยู่บริเวณริมน้ำที่เกิดจากปัจจัยภายในเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่เป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่ค่อยๆ เลือนหายไป การรักษาอาคารบ้านเรือนให้คงสภาพไว้

สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าห้องเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุพรรณบุรี ฉบับนี้ที่มีที่ตั้งชุมชนอยู่ริมน้ำบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน แต่เดิมมีความได้เปรียบทางด้านที่ตั้งซึ่งเป็นศูนย์กลางด้านคมนาคมในสมัยนั้น การสัญจรทางน้ำถือได้ว่าเป็นการคมนาคมที่สำคัญ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของชุมชนตลาดริมน้ำในปัจจุบันขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อบริบทภายในชุมชน เมื่อชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงไปสู่ความซับซ้อนจึงต้องมีการทราบถึงปัญหาและบริบทภายในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การฟื้นฟูชุมชนโดยชุมชนเป็นหลักที่มีความจำเป็นต้องศึกษาศักยภาพของชุมชนว่าอยู่ในระดับใด มีปัจจัยใดเป็นอุปสรรค เช่น ขาดความรู้ด้านการพัฒนาและการฟื้นฟู ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำชุมชนที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งในอนาคต ความสามารถในการนำทรัพยากรมาใช้ ได้แก่ เอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รูปแบบสถาปัตยกรรม เป็นต้น โดยการฟื้นฟูชุมชนที่จะประสบความสำเร็จ คนในชุมชนต้องเห็นถึงความสำคัญของการฟื้นฟูชุมชนตนเอง เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากกลุ่มต่างๆ เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีดั้งเดิมที่แสดงให้เห็นถึงการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมด้านวัฒนธรรม สังคม และเอกลักษณ์ด้านกายภาพ สามารถนำไปสู่การวางแผนในการกำหนดแนวทางการฟื้นฟูในอนาคตได้ โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและส่งเสริมบทบาทของชุมชนให้มีศักยภาพและเข้มแข็งต่อการฟื้นฟูชุมชน ดังนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบทบาทและการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูชุมชนได้

2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย



จากกรอบแนวคิดการวิจัยบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าห้องเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุพรรณบุรี ตามวัตถุประสงค์การวิจัยสามารถแบ่งประเด็นการศึกษาและมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

1) ศึกษาถึงพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้อง โดยศึกษาพัฒนาการของชุมชนด้านการท่องเที่ยวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เชื่อมโยงในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรมในชุมชน

2) ศึกษาบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้อง เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยศึกษาบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูชุมชน และศึกษาบทบาทระหว่างชุมชนกับเครือข่าย เพื่อให้ทราบถึงความสามารถของชุมชนเมื่อทำงานร่วมกับเครือข่าย โดยเป็นการทำงานที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมที่ต้องศึกษาถึงรูปแบบและระดับการมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลให้เกิดการฟื้นฟูชุมชนที่เกิดจากโครงการที่ดำเนินการพัฒนาและฟื้นฟูอยู่ในชุมชน ด้านการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และพัฒนาศักยภาพ

3) การศึกษาในข้อ 1 และ 2 มีความสัมพันธ์กันที่จะส่งผลให้เกิดการเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตลาดเก่าห้อง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยั่งยืน ที่จะเป็นแนวทางการฟื้นฟูให้กับชุมชนได้มีการดำเนินการให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขึ้นในอนาคต



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนตลาดเก่าห้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยศึกษาถึงพัฒนาการของชุมชน บทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non - Structure Interview)

3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

การศึกษานี้เลือกพื้นที่ชุมชนตลาดเก่าห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลบางปลาหมอ อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพื้นที่วิจัย เพราะเป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาที่ควรค่าแก่การศึกษา ที่มาอายุยาวนานกว่า 100 ปี รวมถึงชุมชนตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งในอดีตมีความรุ่งเรืองทางการค้าและการท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักของคนจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นอย่างดี ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ศูนย์กลางทางการค้าและการคมนาคมก็ว่าได้ ตลอดจนบริบทของชุมชนมีความน่าสนใจหลายประการ เช่น วิถีชีวิตของผู้คนริมน้ำที่ผสมผสานวัฒนธรรมหลายเชื้อชาติเข้าไว้ด้วยกัน แต่หลังจากที่มีหลายปัจจัยซึ่งทำให้พื้นที่ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปสู่ความชบเซา จึงทำให้ชุมชนไม่เฟื่องฟูและมีชีวิตชีวาดังเช่นในอดีต ช่วงประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาจึงได้มีหน่วยงานจากหลากหลายองค์กรเข้ามาช่วยให้ชุมชนกลับมามีความคึกคักอีกครั้ง ด้วยการเกิดโครงการด้านการฟื้นฟูการท่องเที่ยวในชุมชนหลากหลายโครงการ ไม่เพียงการเข้ามาของหน่วยการจากองค์กรต่างๆ บทบาทของชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การฟื้นฟูสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนนี้

3.2 กรณีศึกษา

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล 2 แบบ โดยมีผู้ให้ข้อมูล 5 กลุ่ม ดังนี้

แบบที่ 1 การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกให้สอดคล้องกับปัญหาหรือเรื่องวิจัยโดยเจาะจงกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายที่ต้องการ (สิน พันธุ์พินิจ, 2549) มีผู้ให้ข้อมูลคือ

1) กลุ่มผู้นำและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารชุมชนตลาดเก่าห้อง เนื่องจากกลุ่มนี้ มีความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของชุมชน ทราบถึงความเป็นมาและการบริหารจัดการภายในชุมชน เข้าใจถึงปัญหาและผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, คณะกรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้องจำนวน 5 คน คณะกรรมการชุมชนจำนวน 3 คน

2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูชุมชน เนื่องจากเป็นผู้วางแผน ร่วมกำหนดแนวทางในการฟื้นฟูและส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชน ซึ่งมีบทบาทและความสำคัญต่อพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเป็นอย่างมาก จำนวน 5 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางปลาหมอจำนวน 4 คน และ เจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 1 คน

3) ผู้ถือครองที่ดินหรือผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ชุมชนตลาดเก่าห้อง เนื่องจากเป็นผู้มีสิทธิ์ในที่ดินที่ชุมชนอยู่อาศัยและเป็นผู้เห็นชอบกับโครงการและกิจกรรมภายในชุมชน จำนวน 2 คน คือคุณอุดม และ คุณสุดา

แบบที่ 2 การคัดเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกแบบตามสะดวก (สิน พันธุ์พินิจ, 2549) และมีความเป็นไปได้ในผลสำเร็จของการเก็บรวบรวมข้อมูล (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545) มีผู้ให้ข้อมูลคือ

4) ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดเก่าห้อง การเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีบทบาทและการมีส่วนร่วม รวมถึงได้รับผลกระทบและประโยชน์มากที่สุดจากกระบวนการในการฟื้นฟูชุมชน จำนวน 12 คน

5) กลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงความต้องการ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รวมถึงข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงและฟื้นฟูให้เกิดความยั่งยืน จำนวน 10 คน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือก 2 รูปแบบ คือ แบบเฉพาะเจาะจง และ แบบบังเอิญ เพื่อให้เหมาะสมกับงานวิจัยนี้และได้ข้อมูลตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้มากที่สุด โดยผู้ให้ข้อมูลมีทั้งหมด 5 กลุ่ม (ตารางที่ 2) ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการคัดเลือกและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
	แบบที่1 แบบเฉพาะเจาะจง	
กลุ่ม1	- ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2	1
	- คณะกรรมการพัฒนาตลาดเก้าห้อง	5
	- คณะกรรมการชุมชน	3
กลุ่ม2	- เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางปลาม้า	4
	- เจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรี	1
กลุ่ม3	- ผู้ถือครองที่ดิน	2
	รวม	16
	แบบที่2 แบบบังเอิญ	
กลุ่ม4	- ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดเก้าห้อง	12
กลุ่ม5	- นักท่องเที่ยว	10
	รวม	22
	รวมทั้งหมด	38

3.3 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ทำการศึกษาได้จาก 2 แหล่งคือ

3.3.1 ศึกษาข้อมูลที่เป็นเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา ซึ่งจะเป็นรูปแบบของการค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยต่างๆ และจากเอกสารข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการขอเอกสารจากหน่วยงานดังกล่าว แล้วนำข้อมูลที่ได้มาศึกษารายละเอียด อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จากแหล่งดังกล่าวเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องกับข้อมูลในพื้นที่ขณะทำการศึกษาอีกครั้งก่อนที่จะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในผลการวิจัย

3.3.2 ศึกษาภาคสนาม ข้อมูลจากกลุ่มบุคคลต่างๆ ในชุมชนได้แก่ ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คนในชุมชนที่อยู่ดั้งเดิม การศึกษาข้อมูลจากกลุ่มบุคคลต่างๆ เหล่านี้ เป็นการศึกษาเพื่อเจาะลึกถึงประเด็นการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูตลาดเก่าทัศนคติ แนวทางการอนุรักษ์ ของบุคคลภายในชุมชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูชุมชน

3.4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือและวิธีการที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

3.4.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1) การจดบันทึกเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการดำเนินการวิจัย ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม 2559 ถึงเดือนสิงหาคม 2560 ลงในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม เป็นแบบบันทึกที่ผู้ศึกษาใช้ในการจดบันทึกปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างทำการศึกษา โดยข้อมูลในการบันทึกภาคสนามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

(1) ข้อมูลพื้นฐานชุมชน ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่เทศบาลตำบลบางปลาหมอ และข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตลาดเก้าห้อง

(2) ข้อมูลจากกระบวนการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลระหว่างที่ดำเนินการวิจัยโดยใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อนำไปสู่การจดบันทึกประจำวันตลอดระยะเวลาที่เข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนอย่างละเอียดครบถ้วน

1. เครื่องบันทึกเสียง การลงภาคสนามจำเป็นต้องใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกข้อมูลระหว่างการสนทนาระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งจำทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บรายละเอียดและไม่ลืมประเด็นระหว่างกันสนทนา สามารถช่วยในการนำข้อมูลกลับมาวิเคราะห์ภายหลังจากลงพื้นที่

2. กล้องถ่ายรูป เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเก็บรายละเอียดของสถานที่สำคัญในชุมชนเพื่อนำมาประกอบผลการศึกษา และบันทึกภาพถ่ายขณะผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยนี้

3. แนวคำถามที่สัมภาษณ์ การลงภาคสนามควรมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไว้เบื้องต้น เพื่อให้การเก็บข้อมูลในพื้นที่เป็นไปด้วยความรวดเร็วยิ่งขึ้น และไม่ทำให้ผู้วิจัยออกนอกประเด็นที่จำเป็นต้องถาม

4. สมุดจดบันทึก เมื่อลงภาคสนามสิ่งสำคัญและต้องติดตัวผู้วิจัยเสมอคือสมุดจดบันทึกที่มีไว้สำหรับบันทึกเหตุการณ์ที่สำคัญภายในชุมชน บันทึกข้อความระหว่างสัมภาษณ์ เพื่อให้หลังจากการลงภาคสนามผู้วิจัยนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ที่รวดเร็วยิ่งขึ้น

3.4.2 การสังเกต การสังเกตที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) เพื่อให้ผู้วิจัยได้สังเกตอย่างอิสระ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมคือเข้าไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน จะทำให้ทราบถึงโครงสร้างทางสังคมได้ดียิ่งขึ้น โดยมีกรอบในการสังเกตคือ

1) เข้าไปสังเกตการณ์ใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อนำมาวิเคราะห์วิถีชีวิตด้านสังคม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ความผูกพันที่มีต่อชุมชน

2) สังเกตสภาพแวดล้อมในพื้นที่ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม รวมถึงวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของคนในชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ในชุมชน ทำให้ทราบถึงความหลากหลายและนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ด้านวิถีชุมชน

3) การเข้าไปมีส่วนร่วมหรือสังเกตการณ์ในการทำกิจกรรมของชุมชน ได้แก่ การเข้าร่วมรับฟังการประชุมในวาระต่างๆ ของชุมชน เพื่อศึกษาและนำมาวิเคราะห์ถึงกระบวนการการทำงานและบทบาทของชุมชน ซึ่งทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่ดีและขัดแย้งระหว่างกันได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

3.4.3 การสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Interview) คำถามในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) แนวคำถามสำหรับชุมชน ที่ได้ถามเกี่ยวกับประวัติชุมชน วิถีชีวิต บทบาทในการฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยว 2) แนวคำถามหน่วยงาน ซึ่งถามเกี่ยวกับ บทบาทในการฟื้นฟูชุมชน แนวทางในการฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยว และ นักท่องเที่ยว ที่ได้ถามถึงความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อชุมชน ความต้องการที่อยากให้ชุมชนพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนในด้านต่างๆ การสัมภาษณ์วิธีนี้ทำให้ผู้วิจัยมีอิสระในการตั้งคำถามภายใต้กรอบเนื้อหาที่ต้องการทราบ ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งแนวคำถามไว้ก่อนล่วงหน้า และเป็นคำถามแบบกว้างๆ เพื่อให้มีประเด็นที่ต้องการในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน นอกจากนั้นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างยังเป็นวิธีการพูดคุยที่เป็นธรรมชาติ ไม่ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความรู้สึกที่กำลังถูกซักถาม ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความละเอียดและเป็นจริง ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการนี้ในการพูดคุยกับบุคคลที่ให้ข้อมูลหลัก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.5 การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนของกระบวนการวิเคราะห์ผลจากการศึกษาถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งเป็นการสรุปผลข้อเท็จจริงจากการศึกษาที่มีทั้งการศึกษาเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม

3.5.1 ประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์หาบริบทและพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้อง โดยบอกรายละเอียดความเป็นมาในเรื่อง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม ที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อหาความสัมพันธ์ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม ที่มีผลกระทบต่อชุมชนตลาดเก่าห้อง

2) วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา

3) วิเคราะห์ถึงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการฟื้นฟูชุมชน

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการเก็บข้อมูล แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นสองส่วน ได้แก่

1) การวิเคราะห์ข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมุมมองหรือทัศนคติของแหล่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทในการฟื้นฟูเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกิดจากการทบทวนวรรณกรรม และเอกสารที่ได้จากการลงภาคสนาม

โดยผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลการศึกษาวิจัยดังกล่าวมาจัดหมวดหมู่หาข้อสรุปแล้วนำมาตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยวิธีการเทียบกับทฤษฎีที่ตั้งไว้ในตอนแรก

3.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดรวมทั้งข้อคิดเห็นต่างๆ ทั้งที่ได้วิเคราะห์ในเรื่องต่อไปนี้

- 1) บริบทและพัฒนาการชุมชน วิถีชีวิตชุมชนในด้านต่างๆ สภาพปัญหา
- 2) ความสัมพันธ์ในชุมชน และระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเพื่อเข้าใจบทบาทของแต่ละภาคส่วน

จากข้อมูลสามารถนำมาจัดเรียงโดยผู้วิจัยซึ่งเป็นการเขียนเชิงพรรณนาและเชิงอธิบาย ที่สามารถทำให้ทราบถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู และสามารถเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยั่งยืน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้อง เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชุมชน ตลอดจนกระบวนการพัฒนาเข้าสู่การเป็นชุมชนเมืองตลาดริมน้ำ การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สถาปัตยกรรม/สิ่งปลูกสร้างตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่จะทำให้ทราบถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูย่านตลาดเก่า และแนวทางการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้อง จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.1 พัฒนาการชุมชนตลาดเก่าห้องด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.1.1 ยุคแห่งพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้อง

จากการค้นคว้าเอกสารข้อมูลเอกสารด้านพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้อง สามารถแบ่งพัฒนาการของชุมชนออกเป็น 4 ช่วง (รัฐวิชัย ศุภจัตุรัส, 2556) ดังนี้

ช่วงที่ 1 ยุคการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน ชุมชนตลาดเก่าห้อง

(ปี 2322 – 2466) ปีที่ 1 - 144 ระยะเวลา 144 ปี

ช่วงที่ 2 ยุคขยายตัวสู่ยุครุ่งเรือง (ตลาดบก) ชุมชนตลาดเก่าห้อง

(ปี 2467 – 2509) ปีที่ 145 - 187 ระยะเวลา 42 ปี

ช่วงที่ 3 ยุคเศรษฐกิจซบเซา ชุมชนตลาดเก่าห้อง

(ปี 2510 - 2548) ปีที่ 188 – 226 ระยะเวลา 38 ปี

ช่วงที่ 4 ยุคแห่งการฟื้นฟู ชุมชนตลาดเก่าห้อง

(ปี 2549 – ปัจจุบัน) ปีที่ 227 - 238 ระยะเวลา 11 ปี

จากการลงพื้นที่และวิเคราะห์จากการค้นคว้าเอกสาร ผู้วิจัยสามารถแบ่งยุคแห่งพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้องได้ทั้งหมด 6 ช่วง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ได้แก่

ยุคที่ 1 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน (ปี 2322 – 2466) ปีที่ 1 - 144 ระยะเวลา 144 ปี ชุมชนตลาดเก่าห้องตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำสุพรรณบุรี)

ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ 2 เทศบาลตำบลบางปลาหมอ อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีตลาดเก่าห้องเป็นศูนย์กลางของชุมชน เมือง ตลาดแห่งนี้เป็นชุมชนชาวจีนที่อพยพเข้ามาสมัยรัตนโกสินทร์ ประกอบอาชีพค้าขาย จนทำให้ชุมชนริมแม่น้ำท่าจีนพัฒนาเป็นเมืองตลาดในหลายแห่ง จากการสำรวจภาคสนามของผู้วิจัยและการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบข้อมูลสอดคล้องกันว่าในบริเวณตลาดเก่าห้องในปัจจุบันเคยเป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานของชาวลาวพวนที่อพยพมาจากหลวงพระบาง เวียงจันทน์ จำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยย้ายมาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ชุมชนของชาวลาวพวนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีการประกอบพิธีศาลปู่ตา ปู่เมืองย่าเมือง ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก ทำไร่ และค้าขายกับชาวจีน (ไพศาล สำราญทรัพย์, 2543)



ภาพที่ 8 บริเวณที่ตั้งชุมชนบ้านเก่าห้อง

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอบางปลาหมอ, 2560 : ออนไลน์

บ้านเก่าห้อง ซึ่งตั้งอยู่ติดกับวัดลานคาเป็นที่มาของชื่อตลาดเก่าห้องในปัจจุบัน ตั้งอยู่บริเวณบนฝั่งตรงข้ามของแม่น้ำ มีประวัติเล่าสืบต่อกันมาว่า สมัยที่พม่ายกทัพเข้าไปตีกรุงเวียงจันทน์ ในปี 2322 ชาวลาวจากเวียงจันทน์ได้อพยพหลบหนีพม่าไปยังที่ต่างๆ บางพวกอพยพมาไกลถึงเมืองสุพรรณ และแยกไปอยู่เป็นกลุ่มๆ ตามที่ต่างๆ ในจำนวนนั้นมีอยู่กลุ่มหนึ่งซึ่งนำโดย ขุนกำแหงฤทธิ์ ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถเป็นที่นับถือของชาวลาว และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นนายกองส่วย ทำหน้าที่เก็บอากรเข้ากรุงเทพฯ และเป็นกำนันหมู่บ้านคอยดูแลทุกข์สุขของชาวบ้าน ตัดสินคดีความและช่วยเหลือชาวบ้านให้ร่มเย็น ได้อพยพมาทางบางปลาหม่าปักหลักตั้งถิ่นฐานสร้างบ้านเรือนจน

มันคงในปี 2360 ต่อมาถูกไฟไหม้เสียหายจึงได้สร้างบ้านใหม่ ตั้งอยู่ข้างวัดลานคา ตรงข้ามกับชุมชน ตลาดเก่าห้องในปัจจุบัน สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของคุณสุดาที่กล่าวว่า

“ผู้นำที่อพยพมาตั้งรกรากที่นี่จึงสร้างบ้านเก้าห้องขึ้นมา ไม่สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงบ้านเก้าห้องได้ หากปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงจะเกิดอาเพศขึ้น เพราะเคยได้ยินมาว่า บ้านเก้าห้องเคยเกิดไฟไหม้ ซึ่งตามความเชื่อจึงสร้างบ้านใหม่ให้มี 9 ห้อง เพื่อความเป็นสิริมงคล และเป็นที่มาของชื่อชุมชนเก้าห้องที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน”

(เจ้าของตลาดบน, สัมภาษณ์ 22 พ.ย. 2560)

จากคำแนะนำของโหรจึงสร้างบ้านให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและจำนวนห้องมากขึ้น เป็นบ้านเรือนไทยฝาประกัน ใต้ถุนสูง ปลูกอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน บ้านหลังใหม่มีจำนวนเก้าห้องและมีศาลเจ้า อยู่ในบริเวณเดียวกันด้วย ภายในบ้านแบ่งออกเป็น 9 ห้อง ดังนี้

- ห้องที่ 1 เป็นห้องรับแขกที่มาติดต่อ
- ห้องที่ 2 เป็นห้องเก็บหลักฐานภาษีอากรส่วยต่างๆ
- ห้องที่ 3 เป็นห้องเก็บรักษาตำรายาแผนโบราณ
- ห้องที่ 4 เป็นห้องดูฤกษ์ยาม พิธีกรรมต่างๆ
- ห้องที่ 5 เป็นห้องเก็บตำราฤกษ์ตัดตน ตำรานวดแผนโบราณ
- ห้องที่ 6 เป็นห้องกักขังผู้กระทำความผิดลหุโทษ มีโซ่ตรวนไว้ล่าม
- ห้องที่ 7 เป็นห้องเก็บสิ่งของพัสดุเครื่องใช้
- ห้องที่ 8 เป็นห้องนอน
- ห้องที่ 9 เป็นโรงครัว



ภาพที่ 9 บ้านเก้าห้อง

นายบุญรอด เหลียงพานิช มีชื่อเดิมว่า ฮง หรือ หลวงอรธวาทีธรรมประวัติ เกิดเมืองปี 2422 ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิม เป็นลูกของชาวจีนอพยพ ได้สร้างเรือนแถวและตลาดริมฝั่งแม่น้ำตรงข้ามตลาดเก่าห้อง เมื่ออายุ 2 ขวบได้เข้ากรุงเทพฯมาค้าขายและทำงานก่อสร้าง ด้วยความประหยัดและอุตสาหะ ทำให้มีทรัพย์สินพอเป็นทุนกลับมาค้าขายที่สุพรรณบุรี ซึ่งนายฮงทำการเร่ค้าไปตามหมู่บ้านต่างๆ ขณะเดียวกันก็รับงานก่อสร้างพระเจดีย์ พระปราสาท ตามวัดต่างๆ และมีกิจการรุ่งเรือง ในราวปี 2424 นายฮงได้แต่งงานกับนางแพ หลานสาวของขุนกำแหงฤทธิ์ และช่วยกันทำมาหากินจนมั่งคั่ง จนกระทั่งมาทำธุรกิจต่อแพค้าขายถาวรอยู่หน้าวัดเก่าห้อง และเปลี่ยนชื่อมาเป็นนายบุญรอด ในปี 2467 ความร่ำรวยของนายบุญรอดส่งผลให้โจรมาจี้ปล้นและทำร้ายภรรยาจนเสียชีวิต นายบุญรอดได้แต่งงานอีกครั้งกับนางสัมพันธ์ และเริ่มวางแผนผัง สร้างตลาดบริเวณฝั่งแม่น้ำท่าจีนตรงข้ามกับบ้านเก่าห้อง โดยโยกย้ายแพทั้งหมดขึ้นไปค้าขายบนบกจึงเกิดเป็นตลาดขึ้นมา เพื่อเป็นศูนย์กลางการค้าขายทางน้ำในบริเวณนั้น จึงนำชื่อบ้านเก่าห้องมาตั้งเป็นชื่อตลาด จึงเรียกตลาดนี้ว่า “ตลาดเก่าห้อง” และสร้างหอคูโจรขึ้นในตลาดปี 2477 โดยส่วนที่นายบุญรอดสร้างนั้น ปัจจุบันได้เรียกว่า ตลาดล่าง มีอายุประมาณ 109 ปี บ้านเรือนเป็นห้องแถวไม้โบราณ ชั้นเดียว และ 2 ชั้น แบบสถาปัตยกรรมจีนโบราณ มีความเรียบง่ายและงดงามในคุณค่า ปัจจุบันผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินพื้นที่ตลาดล่างคือ คุณอุดม ทุ๊ไฟเราะ



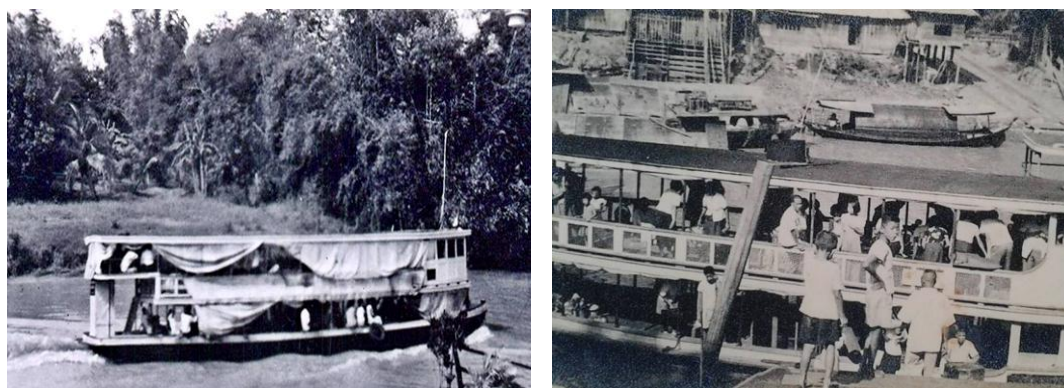
ภาพที่ 10 ตลาดเก่าห้องในอดีตและปัจจุบัน

เมื่อตลาดมีความเจริญมากขึ้นจึงได้ขยายตัวออกไป ได้แก่ ตลาดกลาง มีอายุประมาณ 80 ปี พื้นที่ตัวตลาดมีสภาพเดิมเป็นโรงสีของนายทองดี ได้สร้างขึ้นในปี 2497 ต่อมาได้สร้างเพิ่มอีก 10 ห้อง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมจีน ในอดีตมีท่าเรือขนส่งสินค้าข้าวเป็นหลัก อีกทั้งยังมีเรือจ้างและเรือยนต์หางยาวรับส่งชาวบ้านริมสองฝั่งแม่น้ำที่ต้องการจะเดินทางไปจังหวัดเมืองสุพรรณบุรีและบางกอก (กรุงเทพมหานคร) ปัจจุบันผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินพื้นที่ตลาดกลางคือ คุณสุภชัย นรานนท์กิจติกุล และตลาดบน มีอายุประมาณ 80 ปี สร้างโดย พระชาญสุวรรณเขต (นายอำเภอเจริญ ยานะรัตน์ เป็น

นายอำเภอบางปลาแม่น้ำปี 2462 – 2473) แบบสถาปัตยกรรมจีนปนไทย ปัจจุบันผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินพื้นที่ตลาดบนในปัจจุบันคือ คุณสุดา ยามารัตน์

ต่อมามีการสร้างถนนและสะพานข้ามไปยังวัดลานคาที่อยู่ฝั่งตรงข้าม ก็มีการสร้างเรือนแถวชั้นเดียวขนานสองฟากถนน ปัจจุบันเรียกว่าตลาดเหนือ อยู่ในเขตพื้นที่ของตลาดบน ในขณะที่วัดกันตลาดก็ขยายตัวออกมาทางถนนด้านหลัง ห่างจากฝั่งแม่น้ำออกมาเรื่อยๆ ตามการสัญจรทางบกที่เริ่มสะดวกขึ้น ตลาดเก่าห้องเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญต่อชุมชนที่ตั้งอยู่โดยรอบ ในอดีตเคยมีท่าเรือหน้าตลาดถึง 4 ท่า เป็นท่าโดยสารและขนถ่ายสินค้า 2 ท่า และท่าโรงสี 2 ท่า ปัจจุบันเหลือเพียง 2 ท่า

ยุคที่ 2 ขยายตัวสู่ยุครุ่งเรือง (ตลาดบก) (ปี 2467 – 2492) ปีที่ 145 - 187 ระยะเวลา 42 ปี ชุมชนตลาดเก่าห้องในขณะนั้นน่าจะเริ่มเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำ เนื่องจากภายในตลาดมีที่ตั้งของที่ทำการบริษัท สุพรรณขนส่ง จำกัด ที่วังจากสุพรรณบุรี – ท่าเตียน กรุงเทพฯ เรือโดยสารของบริษัทนี้มีเอกลักษณ์ที่คนในสมัยนั้นเรียกกันว่า “เรือสีเลือดหมู” เพราะทำด้วยสีแดงเลือดหมูเป็นที่สะดุดตาของผู้คน สาเหตุที่ทำให้ชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นศูนย์กลางในการเดินทางคือ ระยะเวลาเนื่องจากการเดินทางไปกลับกรุงเทพฯ ต้องใช้เวลาในการเดินทางกว่าสองวัน กล่าวคือ การเดินทางเข้ากรุงเทพฯ จากจังหวัดสุพรรณบุรีมายังจังหวัดนครปฐม ต้องอาศัยเส้นทางแม่น้ำเป็นหลักแล้วจึงมาต่อรถไฟหรือเรืออีกทอดหนึ่งที่ตำบลจี่รายเข้ากรุงเทพฯ นอกจากนี้เรือสัญจรของชาวบ้านแล้วยังมีเรือขนส่งสินค้า ที่ส่วนใหญ่เป็นเรือโยงบรรทุกทุกข้าวเปลือกของพ่อค้า และเรือสินค้าที่นำของไปขายที่กรุงเทพฯ (รัฐวิชัย ศุภจัตุรัส, 2556) ซึ่งแต่ก่อนที่นี้เป็นตลาดสด ขายส่ง และเป็นจุดกระจายสินค้าหลัก สมัยนั้นไม่มีรถโดยสาร แต่มีเรือที่คอยรับส่งผู้โดยสารทั้งใกล้และไกลเรียกว่า เรือแท็กซี่ เรือเมล์ บรรรยากาศสมัยนั้นคึกคักเป็นอย่างมาก ใครไปไหนมาไหนต้องมาขึ้นและลงเรือที่นี่ แสดงถึงความรุ่งเรืองของเศรษฐกิจชุมชนอันคึกคักในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี



ภาพที่ 11 เรือบริษัท สุพรรณขนส่ง จำกัด วังจากสุพรรณบุรี – ท่าเตียน กรุงเทพฯ

ที่มา : เจริญ ตันมหาพราน, 2560 : ออนไลน์

ยุคที่ 3 เศรษฐกิจชบเซาช่วงที่ 1 (ปี 2493 - 2547) ปีที่ 188 - 225 ระยะเวลา 37 ปี ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนตลาดเก่าห้องที่เคยรุ่งเรืองและคึกคัก เต็มไปด้วยผู้คนที่ย้ายมาพักอาศัย - แม่ค้า ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมและเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ แต่เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ชุมชนตลาดเก่าห้องเข้าสู่ยุคชบเซา ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้รายได้จากการประกอบการ รวมถึงจำนวนร้านค้า และนักท่องเที่ยวจากภายนอกและชุมชนใกล้เคียงลดลง เนื่องมาจาก 1) เส้นทางคมนาคมที่เปลี่ยนไป 2) ธุรกิจค้าปลีก เช่น ห้างสรรพสินค้า ตลาด ร้านค้า สิ่งอำนวยความสะดวกสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้ผู้คนมีทางเลือกและความสะดวกสบายมาก 3) การย้ายถิ่นฐาน ทั้งรูปแบบถาวรและชั่วคราวเพื่อการศึกษา การประกอบอาชีพ และปัจจัยอื่นตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

(1) เส้นทางคมนาคมที่เปลี่ยนไป

การเดินทางไปยังตลาดเก่าห้องและส่วนอื่นๆ ของจังหวัดสุพรรณบุรีอาศัยการสัญจรทางน้ำเป็นหลักสืบเนื่องมาโดยตลอด จนกระทั่งเมื่อปี 2493 เริ่มมีการตัดถนนไปยังพื้นที่ส่วนต่างๆ ของจังหวัด การคมนาคมทางน้ำเริ่มน้อยลง เหลือเพียงการขนส่งข้าวเปลือกและข้าวสารจากโรงสี และสิ้นสุดการขนส่งทางเรือในยุคถัดมา ถนนสายสำคัญที่ถูกสร้างขึ้น เช่น หมายเลข 3138 ไปอำเภออู่ทอง หมายเลข 3351 ไปอำเภอสองพี่น้อง หมายเลข 3195 ไปจังหวัดอ่างทอง และในปี 2510 รัฐบาลได้มีการพัฒนาบุกเบิกถนนหนทางเพื่อการเดินทางไปมาสะดวกยิ่งขึ้น การพัฒนาเส้นทางคมนาคม จากทางน้ำเป็นทางบก โดยการตัดถนนจากชุมชนตลาดเก่าห้องและบริเวณใกล้เคียงเข้าสู่ถนนสายหลักคือ ทางหลวงหมายเลข 340 กรุงเทพฯ - สุพรรณบุรี - ชัยนาท ทำให้การคมนาคมมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น เมื่อมีถนนลาดยางเชื่อมชุมชนตลาดเก่าห้องกับภายนอก บทบาทการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำที่คึกคัก จึงถูกลดบทบาทและความสำคัญลง จนในที่สุดเมื่อมีระบบขนส่งที่รวดเร็วและเหมาะสมกับยุคสมัย จึงส่งผลให้ผู้คนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต การค้าขายทางน้ำจึงถูกลดบทบาทลง เนื่องจากผู้ซื้อและผู้สัญจรผ่านชุมชนตลาดเก่าห้องลดลงและค่อยๆ เงียบเหงาลงในที่สุดจากการสัมภาษณ์คุณเกษม ได้กล่าวว่า

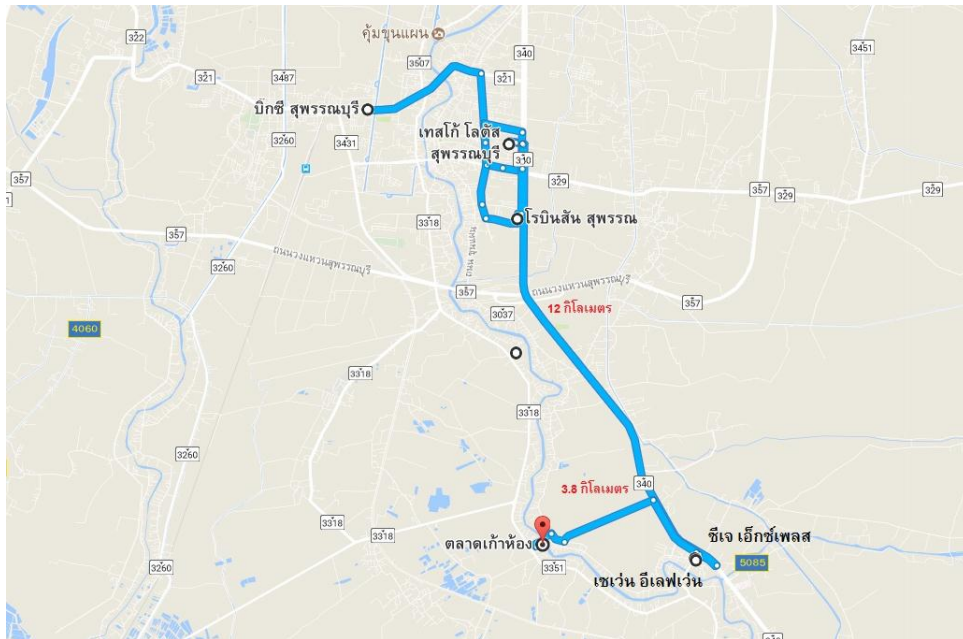
“ช่วงราว 50 - 60 ปีก่อน คนบางปลาหม้อและสุพรรณบุรีนิยมเดินทางด้วยเรือโดยสาร มีท่าเรือตั้งอยู่บริเวณตลาดล่าง ราคาสมัยนั้นอยู่ที่ประมาณ 20 - 30 บาท แต่ส่วนใหญ่เป็นเรือรับจ้างบรรทุกสินค้าไปกลับสุพรรณบุรี - ท่าเดียน แต่มีบ้างที่เป็นเรือโดยสารด้วย การเดินทางต้องใช้เวลาเป็นวันกว่าจะถึงปลายทาง หลังจากมีถนนตัดผ่านการเดินทางสะดวกรวดเร็วมากขึ้น คนจึงนิยมหันไปเดินทางด้วยรถเมล์ รถขนส่งสาธารณะ เรือโดยสารจึงค่อยๆ ถูกกลืนและหายไปทีละเล็กละน้อย”

(สัมภาษณ์ชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 22 พ.ย. 2560)

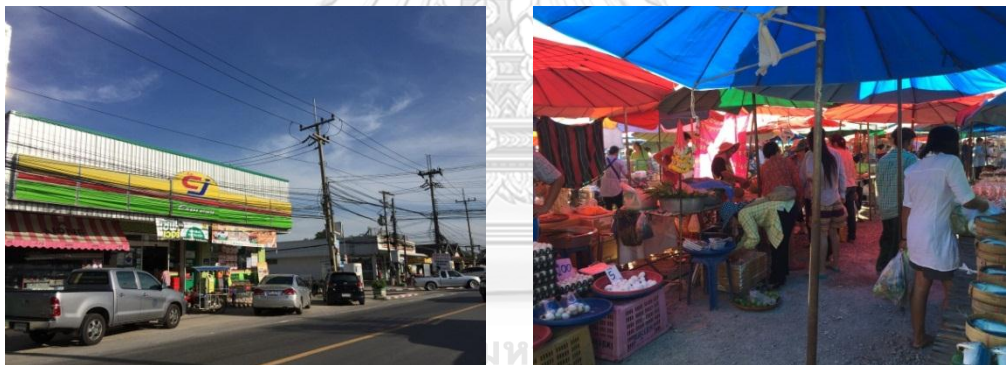
(2) ธุรกิจค้าปลีก

ในอดีตชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นชุมชนแห่งการค้าขายเพียงอย่างเดียว ไม่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงเป็นท่าเรือกระจายสินค้าที่สำคัญที่มีสินค้าจากหลายหลายพื้นที่มารวมอยู่ที่นี้ ดังนั้นเมื่อมีสินค้าครบครันชาวชุมชนตลาดเก่าห้องจึงไม่จำเป็นต้องออกไปซื้อหาหรือจับจ่ายสินค้าจากภายนอกชุมชน เพราะภายในชุมชนมีร้านค้าที่จำหน่ายทั้งของสดและแห้งที่สามารถเลือกซื้อเลือกหาได้ง่าย แต่เมื่อเวลาผ่านไปจากปัจจัยของถนนหนทางที่เข้ามามีอิทธิพลที่มีทั้งถนนเล็กที่ตัดในตำบลและอำเภอบางปลาม้า ยังมีถนนสายหลักที่สามารถวิ่งเข้าสู่เมืองหลวงได้รวดเร็ว การคมนาคมทางน้ำจึงลดลงและค่อยๆ หายไปในที่สุด เมื่อความเจริญเข้ามาทำให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกและความทันสมัยให้กับประชาชนหนึ่งในนั้นคือ ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาเก็ต ร้านค้าสะดวกซื้อ และตลาดนัด ศูนย์รวมสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอุปโภค บริโภค ซึ่งมีความทันสมัย น่าสนใจ และครบวงจร รวมถึงการมีโปรโมชั่นหรือลดราคาที่ตั้งจุดความสนใจของลูกค้า สิ่งเหล่านี้เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ชุมชนตลาดเก่าห้องถึงความเปลี่ยนแปลง เนื่องจากผู้คนมีทางเลือกมากขึ้นความสะดวกสบายจึงเป็นสิ่งสำคัญ

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลธุรกิจค้าปลีกเริ่มเกิดขึ้นราวปี 2540 - 2545 ร้านค้าสะดวกซื้อที่อยู่ใกล้ที่สุดคือ เซเว่น อีเลฟเว่น และ ซีเจ เอ็กซ์เพรส ที่ตั้งอยู่บนถนนหมายเลข 3597 ตำบลโครคราม อำเภอบางปลาม้า ระยะห่างจากชุมชนเก่าห้องประมาณ 3.8 กิโลเมตร ห้างออกไปทางตัวอำเภอเมืองมีห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาเก็ตขนาดใหญ่ได้แก่ ห้างสรรพสินค้าโรบินสัน เทสโก้โลตัส บิ๊กซีซูเปอร์เซ็นเตอร์ และแมคโคร ที่ตั้งอยู่บนถนนหมายเลข 340 ตำบลท่าระหัด อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ระยะห่างจากชุมชนตลาดเก่าห้องประมาณ 12.0 กิโลเมตร และบริเวณข้างสวนสาธารณะชุมชนมีการตั้งตลาดนัดขึ้นทุกวันอังคาร พุธ สิบตี และเสาร์ ซึ่งจะมีพ่อค้าแม่ค้าจากทั่วทุกทิศนำสินค้ามาตั้งขายทั้งของสด ของพร้อมรับประทาน และของใช้จำเป็นในครัวเรือน ปัจจัยดังกล่าวมาข้างต้นทำให้คนที่มีกำลังซื้อเลือกความทันสมัย ชาวชุมชนที่เคยมีอาชีพค้าขายถูกลดบทบาทลง การค้าขายในชุมชนจึงเกิดความซบเซา



ภาพที่ 12 แผนที่เส้นทางและระยะทางระหว่างชุมชนกับธุรกิจค้าปลีกที่ใกล้พื้นที่



ภาพที่ 13 ร้านค้าสะดวกซื้อและตลาดนัดใกล้ชุมชน

(3) การย้ายถิ่นฐาน

การโยกย้ายถิ่นฐานเพื่อการศึกษา การประกอบอาชีพทั้งในและต่างประเทศเป็นทางเลือกสำหรับคนยุคใหม่ที่ต้องการความก้าวหน้า คนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชน เกิดและเติบโตจากชุมชนแต่เมื่อถึงช่วงวัยหนึ่งที่ต้องออกไปศึกษาหาความรู้ จึงต้องไปยังสถานศึกษาในอำเภอใกล้เคียง ดังเช่น อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ที่มีโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เช่น โรงเรียนกรรณสูต โรงเรียนกาญจนาภิเษก สุพรรณบุรี วิทยาลัยสารพัดช่าง บรรหาร-แจ่มใส และโรงเรียนสงวนหญิง เป็นต้น หรือเดินทางเข้าเมืองหลวงเพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เมื่อศึกษาหาความรู้จนจบก็จะต้องหางานทำ ประกอบอาชีพหลากหลายสาขาตามความถนัดของตนเองทั้งในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดอื่นๆ รวมถึงไปไกลยังต่างประเทศ จึงจำเป็นต้องย้ายถิ่นฐานไปยังที่มีความเจริญและสิ่งอำนวยความสะดวกครบ

ครัน เพื่อความมั่นคงในชีวิต คนในชุมชนส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงวัยกลางคนและผู้สูงอายุ เมื่อคนรุ่นใหม่เริ่มลดลง การสืบทอดธุรกิจการค้าภายในชุมชนและวัฒนธรรม ประเพณี จึงเริ่มลดบทบาทลง

ยุคที่ 4 เริ่มต้นการฟื้นฟูชุมชน (ปี 2548 – 2550) ปีที่ 226 – 228 ระยะเวลา 2 ปี จากความชบเซาที่มีระยะเวลายาวนาน ทำให้ชุมชนไม่มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาพื้นที่ ด้วยความเป็นตลาดเก่าที่มีอายุกว่า 100 ปี ทำให้หน่วยงานภายนอกเริ่มเห็นถึงความโดดเด่นและต้องการให้ชุมชนตลาดเก่าแห่งนี้กลับมาใช้ชีวิตชีวาอีกครั้ง ชุมชนเริ่มมีหน่วยงานจากภายนอกเข้ามาดำเนินการจัดทำโครงการด้านการฟื้นฟูชุมชน รวมถึงมีการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยการเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาและฟื้นฟูชุมชน จากโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ จากมูลนิธิชุมชนไท รายละเอียดจะกล่าวถึงในข้อ 4.2 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของยุคแห่งการฟื้นฟู จาก 3 ยุคที่ผ่านมาชุมชนยังไม่มีบทบาทในการทำงานร่วมกัน แต่เมื่อเริ่มมีการเข้ามาของหน่วยงานภายนอก ภายในชุมชนเกิดกลุ่มการทำงานขึ้นจึงทำให้ชุมชนมีบทบาทหน้าที่ของตนเองและมีบทบาทของการมีส่วนร่วมในการทำงาน

ยุคที่ 5 เศรษฐกิจชบเซาช่วงที่ 2 (ปี 2551 – 2554) ปีที่ 229 – 232 ระยะเวลา 3 ปี จากสาเหตุของภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับชุมชนคือ อุทกภัยหรือน้ำท่วมที่ส่งผลกระทบและสร้างความเสียหายให้กับชุมชนซึ่งเกิดขึ้นด้วยปัจจัยหลากหลาย เนื่องด้วยปัจจุบันมีการสร้างบ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างขวางเส้นทางน้ำ ทำให้เมื่อมวลน้ำเคลื่อนผ่านในปริมาณมากส่งผลให้เกิดน้ำท่วมบริเวณนั้นๆ รวมถึงในแต่ละปีมีปริมาณฝนไม่เท่ากัน เมื่อปริมาณฝนมากอาจส่งผลให้น้ำในแม่น้ำ ลำคลอง สายต่างๆ มีปริมาณเพิ่มขึ้น ทำให้เข้าท่วมบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

ตำบลบางปลาหม้าเป็นตำบลที่มีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มโดยส่วนใหญ่ และบางส่วนเป็นที่ดอน จึงทำให้บริเวณแห่งนี้เกิดอุทกภัยอยู่หลายครั้ง โดยเฉพาะชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ติดริมแม่น้ำท่าจีน รวมถึงในอดีตไม่มีเขื่อนกั้นน้ำ ทำให้น้ำเข้าถึงตัวชุมชนอย่างรวดเร็ว ซึ่งที่ผ่านมาได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ด้วยกันทั้งหมด 3 ครั้ง ได้แก่ ปี 2549 2552 และ 2554 ในแต่ละครั้งชุมชนแห่งนี้จะได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของอำเภอบางปลาหม้า และเป็นชุมชนที่มีอายุกว่า 100 ปี สร้างชื่อเสียงและเป็นที่ยู่อักแก่คนทั่วไปมาอย่างยาวนาน เมื่อเกิดอุทกภัยทำให้ข่าวสารแพร่ออกไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงยังมีน้ำท่วมอยู่ในพื้นที่ระยะเวลานานกว่า 2 เดือน ส่งผลต่อวิถีชีวิตที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้เช่นเดิม เศรษฐกิจทั้งต่อตนเองและครัวเรือนได้รับผลกระทบจากการขาดรายได้จากการประกอบอาชีพ ส่งผลเสียทั้งสุขภาพกายเกิดภาวะเจ็บป่วย เรื่องรัง และเฉียบพลันจากการขาดสุขอนามัยที่สะอาดและปลอดภัย สุขภาพจิตที่ส่งผลให้เกิดความเครียด บ้านเรือนส่วนใหญ่สร้างจากไม้โบราณ เมื่อน้ำข้างเป็นเวลานานบ้านเรือนแต่ละหลังจะได้รับความเสียหายอย่างมาก แม้จะมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือเพื่อเร่งระบายน้ำออกนอกพื้นที่ เช่น เทศบาลตำบลบางปลาหม้าร่วมกับกำลังทหารจากกอง

พลทหารราบที่ 9 ค่ายสุรสีห์ จังหวัดกาญจนบุรี แต่ด้วยสภาพพื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้นจึงไม่ทันต่อการให้ความช่วยเหลือ



ภาพที่ 14 บ้านเรือนและการใช้ชีวิตของชุมชนหลังเกิดอุทกภัยปี 2549

อุทกภัยจึงเป็นสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชุมชนตลาดเก่าห้องเข้าสู่สภาวะชบเซา บ้านเรือนต้องทำการซ่อมแซม ผู้คนต้องฟื้นฟูสภาพจิตใจ และสร้างกำลังใจให้กลับมาใช้ชีวิตชีวา ต้อนรับการเปิดตลาดอีกครั้ง แต่ด้วยระยะเวลาที่ชุมชนตกอยู่ในเหตุการณ์ภัยพิบัติทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปที่เที่ยวยังสถานที่อื่น หรือแม้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมบ้าง แต่ด้วยสภาพชุมชนยังไม่สมบูรณ์และพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว จึงเป็นปัจจัยที่นักท่องเที่ยวเริ่มลดลง แม้จะมีการเข้ามาช่วยเหลือจากหน่วยงานหลังจากเหตุการณ์อุทกภัย แต่ในขณะนี้ความชบเซาที่เกิดจากสาเหตุและปัจจัยนี้ก็ยังคงอยู่

ทำให้ชุมชนเริ่มกลับไปสู่ยุคเศรษฐกิจชบเซาอีกครั้ง เนื่องจากการเกิดน้ำท่วมเป็นระยะเวลานานจะทำให้ชุมชนขาดรายได้จากการมาเยือนของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการลดลงของนักท่องเที่ยวเป็นผลสำคัญที่ทำให้ชุมชนตลาดเก่าห้องกลับไปสู่ยุคชบเซาอีกครั้ง หลังจากเริ่มกลับไปสู่ยุคชบเซาอีกครั้งจากเหตุการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้ชุมชนมีการปรึกษาหารือกันในเรื่องของการป้องกันน้ำท่วม ยุคนี้จึงเป็นอีกยุคหนึ่งที่ชุมชนมีบทบาทในการฟื้นฟูชุมชน

ยุคที่ 6 ยุคการฟื้นฟูด้วยการหนุนเสริมการท่องเที่ยว (ปี 2555 – ปัจจุบัน) ปีที่ 233 – 238 ระยะเวลา 5 ปี ยุคแห่งการฟื้นฟูถือว่าในช่วงสำคัญที่จะช่วยหนุนเสริมให้ชุมชนยังคงดำเนินต่อไปได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของชุมชนในปัจจุบัน ปัจจัยหลักของชุมชนที่จะต้องกล่าวถึงในช่วงที่ผ่านมาก่อนเข้าสู่ยุคแห่งการฟื้นฟูคือ ด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ชุมชนตลาดเก่าห้องเคยมีจุดเด่นและศักยภาพในด้านต่างๆ เป็นอย่างมาก กล่าวคือในด้านสังคม ชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันในชุมชน ในด้านเศรษฐกิจมีความคึกคัก เกิดรายได้หมุนเวียน มีชื่อเสียงกว้างไกล ส่งผลให้เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถกระตุ้นรายได้ให้กับชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมมีการอนุรักษ์และดูแลเป็นอย่างดีเรื่อยมา จนกระทั่งเกิดความเปลี่ยนแปลงและหลากหลายปัจจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น หลังจากนั้นชุมชนได้พยายามพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเรื่อยมา ทั้ง

การเริ่มต้นของตนเองและการยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานต่างๆ โดยชุมชนได้เริ่มมีการรวมกลุ่มและวางแผนหาแนวทางการฟื้นฟูตลาดเก่าห้อง รวมถึงหน่วยงานภายนอกได้เห็นถึงความสำคัญของตลาดโบราณที่ต้องการช่วยฟื้นฟูให้เป็นที่รู้จัก เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว กระตุ้นรายได้และเศรษฐกิจในชุมชน จึงได้เกิดโครงการต่างๆ เรื่อยมา ในยุคนี้ชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในแผนงานด้านการฟื้นฟูเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหลายโครงการ โดยบทบาทของชุมชนได้แบ่งออกเป็นบทบาทของผู้นำชุมชน กลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้องและสมาชิกชุมชนที่มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก บทบาทของชุมชนมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภารกิจของแต่ละโครงการ

อย่างไรก็ตามชุมชนยังคงอยู่ในช่วงของการฟื้นฟูและพยายามหาแนวทางเพื่อพัฒนาตนเองตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แม้ในขณะนี้ภายในชุมชนจะไม่ได้มีบรรยากาศที่คึกคักดังเช่นในอดีต แต่ถือได้ว่าชุมชนแห่งนี้ยังมีชื่อเสียงให้ผู้คนจากภายนอกอยากเข้ามาสัมผัสในด้านวิถีชีวิต ความเก่าแก่และโบราณของบ้านไม้เรือนแถวที่ยังคงแสดงถึงเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม ในทุกๆ วันยังคงมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนเข้ามาอย่างน้อยแล้วแต่ช่วงเวลาและเทศกาล ยุคแห่งการฟื้นฟูจึงเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่ชุมชนต้องร่วมแรงร่วมใจในการเข้าร่วมวางแผนและเป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายแห่งการเป็นตลาดโบราณที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยการแสดงอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อ เอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม และสัญลักษณ์แห่งความเป็นตลาดเก่าห้องที่ยังคงมีให้เห็นและเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าเลยทีเดียว

จากพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้องสามารถสรุปได้ว่า **ยุคที่ 1** ยุคการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน เป็นจุดเริ่มต้นที่ขุนกำแหงฤทธิ์ ผู้นำชาวพวนอพยพมาจากแขวงเชียงขวาง ประเทศลาว ในสมัยที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนบ้านเก่าห้อง บริเวณวัดลานคาทางทิศเหนือและใต้และได้ใช้บ้านของตน (บ้านเก่าห้อง) เป็นศูนย์กลางการปกครองชุมชน หลังจากนั้นนายบุญรอด เหลียงพานิช (นายฮอง) เชื้อสายจีนอพยพเข้ามาทำการค้าริมแม่น้ำท่าจีนและมีกิจการรุ่งเรือง ได้แต่งงานกับนางแพหลานของขุนกำแหงฤทธิ์ จนกระทั่งมีโจรปล้นแพของนายบุญรอด ทำให้นางแพเสียชีวิต **ยุคที่ 2** นายบุญรอดได้แต่งงานอีกครั้งกับนางสัมจีน และเริ่มวางแผนผังสร้างตลาดบริเวณริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนตรงข้ามกับบ้านเก่าห้อง โดยโยกย้ายแพทั้งหมดขึ้นไปค้าขายบนบกจึงเกิดเป็นตลาดขึ้นมา ปัจจุบันได้เรียกว่า ตลาดล่าง จากการทำมีโจรชุกชุมมากภายระยะนั้น นายบุญรอดจึงให้สร้างหอดูโจรขึ้น เพื่อคอยสอดส่องและให้คนในชุมชนช่วยกันป้องกันโจรผู้ร้ายจากภายนอก ต่อมาได้มีการสร้างตลาดเพิ่มได้แก่ ตลาดบน สร้างโดย พระชาญสุวรรณเขต (นายอำเภอเจริญ ยานะรัตน์ เป็นนายอำเภอบางปลาแม่น้ำปี 2462 - 2473) สร้างรูปแบบสถาปัตยกรรมจีนปนไทย และ ตลาดกลาง มีการสร้างโรงสีของนายทองดี และได้สร้างห้องแถวเพิ่มภายหลังมีรูปแบบสถาปัตยกรรมจีน **ยุคที่ 3** เกิดภาวะชบเซาขึ้นจากการพัฒนาบุกเบิกถนน การขยายตัวของธุรกิจค้า

ปลีก และการย้ายถิ่นฐาน ที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในชุมชน **ยุคที่ 4** ชุมชนจัดตั้งกลุ่มพัฒนา ตลาดเก่าห้องและเริ่มมีหน่วยงานเข้ามาฟื้นฟูชุมชนด้วยการจัดทำโครงการต่างๆ ที่เหมาะสมกับชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดบทบาทการทำงานร่วมกัน **ยุคที่ 5** เกิดภาวะเศรษฐกิจซบเซาอีกครั้งจากเหตุการณ์ อุทกภัยครั้งใหญ่หลายครั้ง ทำให้ปริมาณนักท่องเที่ยวลดลง ชุมชนจึงได้ปรึกษาหารือและทำงาน ร่วมกับหลายหน่วยงาน ถือเป็นการทำงานที่ชุมชนมีบทบาทมากขึ้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการ แสดงความต้องการเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการเกิดอุทกภัยในระยะยาว และ **ยุคที่ 6** ได้มีโครงการ เพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวเกิดขึ้นหลายโครงการ ถือได้ว่าเป็นการหนุนเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนได้เป็น อย่างดี ในยุคนี้ชุมชนเริ่มมีบทบาทที่หลากหลายตามหน้าที่ของตนเอง สามารถแสดงเป็นแผนผังดัง **ภาพที่ 16** ที่แสดงถึงพัฒนาการและลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญตามลำดับเวลาที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับ ชุมชนตลาดเก่าห้องตั้งแต่ปี 2322 – 2560 (ปัจจุบัน) ได้ดังนี้





ภาพที่ 15 สรุปพัฒนาการชุมชนตลาดเก่าห้อง

4.1.2 วิธีชุมชน

ชุมชนตลาดเก่าห้องตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีน หมู่ที่ 2 ตำบลบางปลาหมอ อำเภอบางปลาหมอ ที่มีพื้นที่ติดกับวัดบ้านหมี่ไปจนถึงตลาดบน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 196 คน โดยชุมชนตลาดเก่าห้องมีเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้ครอบครองที่ดินด้วยกันทั้งหมด 3 ท่านคือ ตลาดบน คุณสุดา ยามารัตน์ ตลาดกลาง คุณสุภชัย นรานนท์กิจติกุล และตลาดล่าง คุณอุดม ฟูไพบเราะห์ ผู้ที่อยู่ในชุมชนจะรูปแบบการอาศัยในลักษณะของการเช่าเฉลี่ยเดือนละ 300 - 500 บาทต่อหลัง การใช้ประโยชน์ที่ดินพบว่าเป็นประเภทพาณิชย์กรรมส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในบริเวณชุมชนตลาดเก่าห้อง โดยร้านค้าส่วนใหญ่กระจายตัวปะปนอยู่กับเรือนแถวพักอาศัย การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่พักอาศัยส่วนใหญ่มีลักษณะบ้านเป็นเรือนแถวไม้ ส่วนหน่วยงานราชการตั้งอยู่บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3351 ได้แก่ สำนักงานเทศบาลตำบลบางปลาหมอ สถานีดับเพลิง สถานีอนามัย เป็นต้น (นิเวศย์ อ่องแสงชัย, 2554)

รูปแบบการดำรงชีวิตด้านต่างๆ ของคนในชุมชนตลาดเก่าห้อง ที่เป็นผลมาจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมและความเชื่ออย่างเดียวกัน ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวิถีชุมชนด้านกลไกทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสถาปัตยกรรมในชุมชนตลาดเก่าห้อง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ถึงแนวทางการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้อง เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1) วิถีชีวิตด้านสังคม

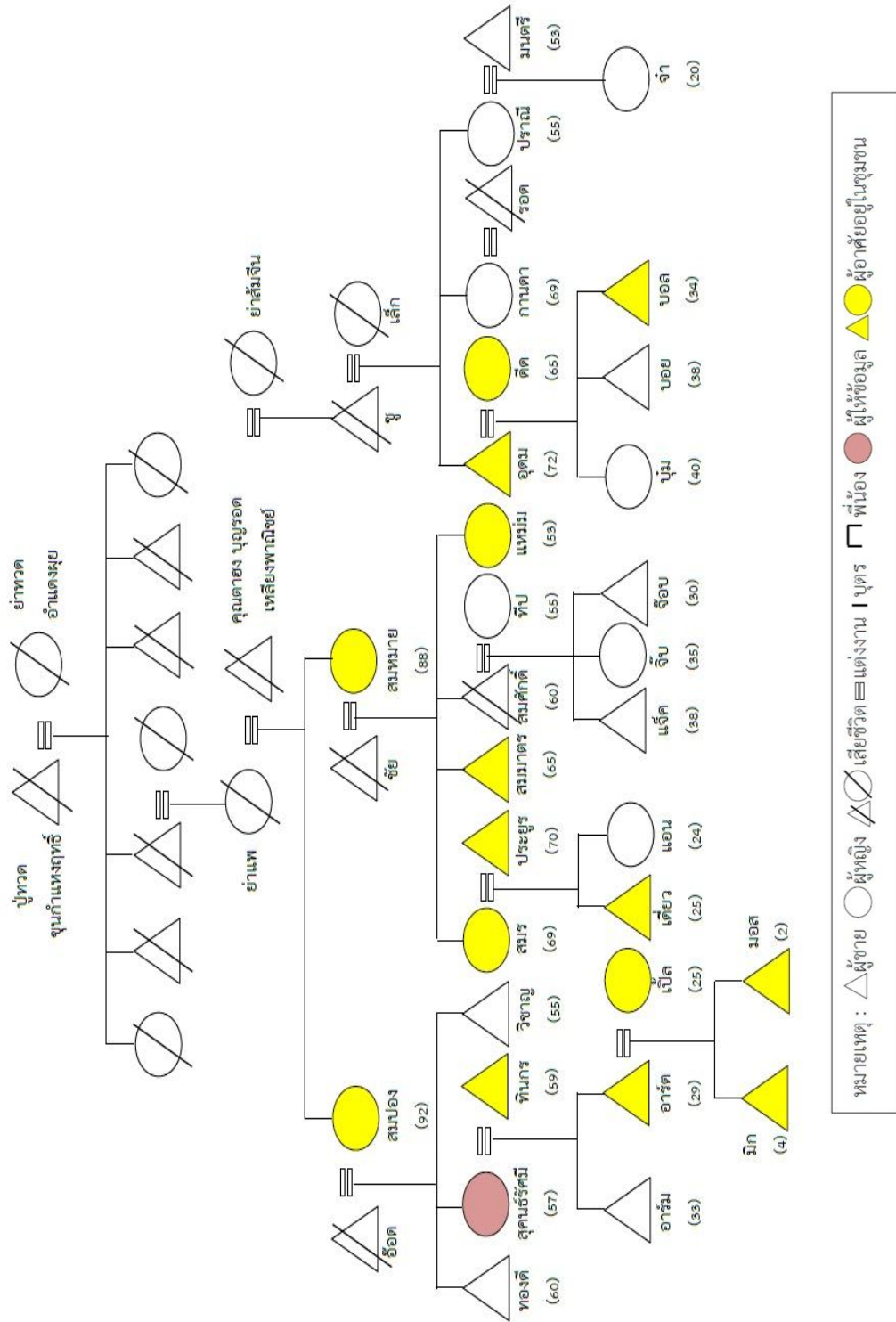
ชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันภายในชุมชนจึงมีรูปแบบพึ่งพาอาศัยกัน โดยเกิดจากความผูกพันแบบเครือญาติและความผูกพันที่มีต่อชุมชน ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้

(1) ความผูกพันแบบเครือญาติ

ชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นชุมชนโบราณที่คนระแวกนั้นรู้จักกันดี ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นบุคคลเก่าแก่ที่อยู่มานาน บางท่านเกิดและเติบโตที่นี่จึงมีความผูกพันกับชุมชนเป็นอย่างมาก ผู้คนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเคยมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ สมาชิกประกอบด้วยหลายๆ ครอบครัว ซึ่งเป็นเครือญาติกัน มาอยู่ร่วมกันในครัวเรือนเดียวกันหรือบริเวณใกล้เคียงสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน แม้ในปัจจุบันครอบครัวขนาดใหญ่ภายในชุมชนจะมีให้เห็นไม่มากนัก เพราะมีการขยับขยายไปใช้ชีวิตอยู่นอกพื้นที่ แต่บรรยากาศของความสัมพันธ์ยังเต็มไปด้วยความผูกพันแน่นแฟ้นที่หาดูและสัมผัสได้ยากจากสังคมในยุคปัจจุบัน ครอบครัวขนาดใหญ่ที่ยังหลงเหลืออยู่ในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนถึงความผูกพันแบบเครือญาติ ซึ่งความสัมพันธ์แบบเครือญาติจึงส่งผลให้คนในชุมชนรู้จักกันอย่างทั่วถึงทั้งตลาดบน กลาง ล่าง ภาพที่เห็นจึงเต็มไปด้วยความเป็นกันเอง ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร เพราะเป็นชุมชนไม่ใหญ่มากนักและมีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันอยู่เรื่อยๆ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุ หรือวัยเกษียณ ประกอบอาชีพค้าขายในชุมชน เขาวชน คนรุ่น

ใหม่ ส่วนใหญ่จะเข้าไปศึกษาต่อหรือทำงานในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะกลับมาเฉพาะช่วงเทศกาล เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ซึ่งเป็นเทศกาลที่เครือข่ายได้มารวมตัวกัน ได้ใช้เวลาและทำกิจกรรมร่วมกัน มีบางส่วนอาศัยในชุมชนแต่ประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อภายนอกชุมชน จึงเกิดความผูกพัน และทำให้ชุมชนตลาดเก่าห้องกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง

จากตัวอย่างแผนผังเครือข่ายของสมาชิกชุมชนคนที่ 2 ชาวตลาดล่าง ชุมชนตลาดเก่าห้องดังภาพที่ 16 สมาชิกชุมชนท่านนี้มีการสืบเชื้อสายมาจากขุนกำแหงฤทธิ์ เจ้าของบ้านเก่าห้อง จากข้อมูลข้างต้นที่ได้กล่าวถึงคุณบุญรอดเจ้าของตลาดเก่าห้องได้แต่งงานกับคุณแพหลานสาวของขุนกำแหงฤทธิ์ จึงมีการสืบทอดเครือข่ายฝั่งคุณแพมาส่วนหนึ่ง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือสมาชิกชุมชนคนที่ 2 ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดล่างตั้งแต่ยุคแรกๆ ของการมีตลาด และคุณบุญรอดได้แต่งงานกับคุณสัมพันธ์หลังจากคุณแพเสียชีวิตซึ่งได้มีการสืบทอดเครือข่ายอีกฝั่งหนึ่ง หลานของคุณบุญรอดและคุณสัมพันธ์ที่รู้จักและมีความสำคัญในปัจจุบันคือ เจ้าของตลาดล่างคนปัจจุบัน สืบทอดมาเป็นรุ่นที่ 3 ทั้งสองท่านปัจจุบันอาศัยอยู่บริเวณตลาดล่าง มีการแวะเวียนพูดคุยกันอยู่เป็นประจำ บางครั้งมีเหตุการณ์ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือ ทั้งสองครอบครัวมีการช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในชุมชนมีลักษณะแบบเครือข่ายและความผูกพันที่มีต่อกันมาอย่างยาวนาน ทั้งสองท่านอาศัยอยู่เป็นครอบครัวใหญ่ จากผังเครือข่ายจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันยังคงมีคนในครอบครัวหลากหลายช่วงอายุตั้งแต่เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งเสมือนเป็นการปลูกฝังคนรุ่นใหม่ให้เกิดความรู้สึกรักและผูกพันต่อบ้านเกิดและรู้จักความสัมพันธ์แบบเครือข่าย ดังนั้นความผูกพันแบบเครือข่ายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยหล่อหลอมให้ชุมชนมีความสามัคคีและยังเป็นที่พึ่งอันเดียวกัน



ภาพที่ 16 แผนผังเครือญาติสมาชิกชุมชนคนที่ 2

ภายในชุมชนยังคงหลงเหลือครอบครัวที่มีลักษณะเป็นเครือญาติจำนวนหนึ่ง โดยตลาดบนมมี 4 ตระกูล ตลาดกลาง 2 ตระกูล และตลาดล่าง 2 ตระกูล การแบ่งตระกูลของคนในชุมชนเป็นการเริ่มต้นจากการอาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยต้นตระกูลที่มีการสืบทอดรุ่นสู่รุ่น แต่ปัจจุบันตระกูลต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นเครือญาติได้หลงเหลือเพียง 8 ตระกูล (สมาชิกชุมชนคนที่ 3, สัมภาษณ์, 22 พ.ย. 2560) เนื่องจากส่วนใหญ่ได้กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งการกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ชุมชนเริ่มเข้าสู่ยุคชบเซาตั้งแต่ปี 2493 แต่เริ่มเด่นชัดขึ้นในช่วง 15 - 20 ปีที่ผ่านมา การเติบโตด้านเศรษฐกิจที่เคยมีเริ่มชะลอตัวลง ทำให้ชาวชุมชนหลายคนเกิดความตระหนักและเริ่มหันไปสร้างความมั่นคงในชีวิต รวมถึงความต้องการที่จะมีที่พักอาศัยและเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เองมากกว่าการเช่าอาศัย ดังนั้นเมื่อคนในชุมชนบางคนมีกำลังซื้อจึงเลือกที่จะไปซื้อบ้านเป็นของตัวเองและออกไปใช้ชีวิตอยู่ภายนอกชุมชน ผู้ที่ยังอาศัยอยู่ในชุมชนจึงเป็นผู้สูงอายุ ที่บางหลังอาศัยอยู่เพียงลำพัง ซึ่งลูกหลานที่เคยอาศัยอยู่ด้วยกันได้เดินทางออกไปศึกษาต่อหรือทำงานนอกพื้นที่และส่งเงินกลับมาให้อยู่เป็นประจำ ผู้สูงอายุที่ยังอาศัยอยู่และไม่ยอมย้ายตามลูกหลานไปนั้น เนื่องจากความผูกพันและความเคยชินที่ได้ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ ซึ่งหากย้ายออกไปจะต้องเกิดการปรับตัวเป็นอย่างมากซึ่งไม่เหมาะกับผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้สูงอายุในชุมชนมีระบบความช่วยเหลือเกื้อกูลและเอื้ออาทรต่อกัน จึงไม่ใช่ปัญหาที่ผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ตามลำพัง โดยภาพรวมจึงพบว่า ความผูกพันแบบเครือญาติจึงไม่ได้มีอิทธิพลต่อโครงการในการฟื้นฟูชุมชนมากนัก เนื่องจากชุมชนอยู่บนพื้นฐานของความผูกพันที่มีต่อชุมชนและใช้ความกลมกลืนในถิ่นที่อยู่สร้างสัมพันธ์และความเอื้ออาทรต่อกัน แผนการฟื้นฟูจึงดำเนินไปได้จากความร่วมมือของตัวบุคคลมากกว่าความผูกพันแบบเครือญาติ

(2) ความผูกพันต่อชุมชน

ชุมชนตลาดเก่าห้องที่มีอายุยาวนานกว่า 100 ปี ชาวชุมชนส่วนใหญ่เกิดและเติบโตที่นี่จึงทำให้รู้ถึงความเป็นไปและพัฒนาการของพื้นที่เป็นอย่างดี ทิศนคติที่มีต่อชุมชนจึงแสดงให้เห็นถึงความรักและความผูกพันที่มีมาอย่างยาวนาน บางคนแม้บางช่วงจะไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนดังจะเห็นได้จากการย้ายถิ่นฐานออกไปเพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถให้กับตนเองและเมื่อถึงเวลาได้กลับเข้ามายังถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาของตนเองด้วยกันหลายปัจจัย อย่างไรก็ตามความรักและความผูกพันที่มีต่อถิ่นฐานบ้านเกิดจึงทำให้เกิดความหวงแหนและอยากกลับมาใช้ชีวิตในชุมชนอีกครั้ง ดังเช่นการบอกเล่าความรู้สึกและเหตุผลของการกลับมาใช้ชีวิตในชุมชนตลาดเก่าห้องอีกครั้งของผู้ที่เคยย้ายถิ่นฐานออกไปทำงานยังนอกพื้นที่หรือย้ายไปทำงานต่างประเทศตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่น และต้องการกลับมาเพื่อดูแลครอบครัว ดูแลกิจการและธุรกิจครัวเรือน และที่สำคัญที่สุดคือการอาศัยอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่เกิดทำให้เกิดความผูกพันและอยากอยู่ที่ชุมชนแห่งนี้ในช่วงบั้นปลายสุดท้ายของชีวิต (สมาชิกชุมชนคนที่ 4, สัมภาษณ์, 27 ธ.ค. 2559)

นอกจากนี้ยังมีคนนอกพื้นที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดเก่าห้องกล่าวคือ การมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เดิมที่ไม่ได้อยู่ในชุมชนตลาดเก่าห้อง แต่ย้ายถิ่นฐานเพื่อเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพ เพราะชุมชนตลาดเก่าห้องถือเป็นชุมชนหนึ่งที่มีเสน่ห์ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความงดงามแบบโบราณ รวมถึงการพัฒนาธุรกิจได้อย่างหลากหลายตามบริบทของพื้นที่ การย้ายถิ่นเข้ามาจึงมีทั้งรูปแบบชั่วคราวและถาวร เช่น การย้ายตามครอบครัวเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การแต่งงานกับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดเก่าห้อง (สมาชิกชุมชนคนที่ 5, สัมภาษณ์, 12 ส.ค. 2560) หรือแม้แต่นำมาสนใจของชุมชนที่ดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพ

“เดิมที่ทำงานประจำอยู่ในกรุงเทพฯ หลังจากเกษียณลองคิดว่าจะทำอะไรดี จนมาเจอชุมชนนี้ซึ่งเป็นชุมชนริมน้ำ มีแหล่งวัดอุทิศสำคัญอย่างฝักตบชะวา รวมทั้งในชุมชนมีคนทำงานด้านจักรสานอยู่แล้ว จึงเกิดแนวคิดที่จะนำวัดอุทิศจากธรรมชาตีสมาทานเป็นตะกร้า ของใช้ต่างๆ ช่วงแรกมาเฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์ รายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อสัปดาห์ หลังจากนั้นจึงย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนและได้ผลิตสินค้าขายในชุมชน โดยส่งออท้อปมาประมาณ 8 ปีแล้ว...ถึงแม้รายได้จะเริ่มลดลง แต่ก็ไม่ได้คิดจะย้ายไปไหน เพราะเราผูกพันกับที่นี่แล้ว”

(สมาชิกชุมชนคนที่ 6, สัมภาษณ์, 7 เม.ย. 2560)

จะเห็นได้ว่า ชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ถือเป็นมรดกเสน่ห์ที่ชวนหลงใหล ทำให้คนที่เคยอาศัยอยู่กลับมาใช้ชีวิตภายในชุมชนอีกครั้ง คนภายนอกกลมกลืนไปกับวิถีชีวิตท้องถิ่น และยังคงชื่นชอบกับความเป็นอยู่ที่นี่ แม้ชุมชนตลาดเก่าห้องจะไม่คึกคักดังแต่ก่อน แต่ก็ยังมีความงดงามที่ชาวชุมชนต่างมองเห็น เพราะความผูกพันที่มีต่อกัน ความเอื้ออาทร ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามทุกข์ยาก จึงเป็นปัจจัยผลักดันที่ทำให้ชุมชนยิ่งรักและหวงแหน ชุมชนตลาดเก่าห้องยังเป็นชุมชนที่มีความเสียบสงบเหมาะแก่คนที่ไม่ชอบความวุ่นวาย และต้องการพักผ่อน บ้านหลังนี้จึงตอบโจทย์ได้เป็นอย่างดี แม้ในปัจจุบันเยาวชนและวัยแรงงานจะลดน้อยลง แต่บางคนเริ่มตระหนักถึงเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา จึงทำให้เริ่มมีคนรุ่นใหม่กลับมาอาศัยทั้งในรูปแบบชั่วคราวและถาวรตามความพร้อมของตนเอง

2) วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ

จังหวัดสุพรรณบุรีได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่รวมผู้คนหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมเข้าด้วยกันมากมายอีกจังหวัดหนึ่ง จึงไม่แปลกใจที่ชุมชนตลาดเก่าห้อง แห่งอำเภอบางปลาม้าจะมีร่องรอยของวัฒนธรรมและประเพณีหลากหลายชาติพันธุ์ผสมผสานกันอยู่ในท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนตลาดเก่าห้องมีทั้งชาวลาวพวนที่ถือว่าเป็นผู้บุกเบิกพื้นที่ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกราก ณ ที่แห่งนี้ และคนไทย ดังนั้นเมื่อทั้ง 3 ชาติพันธุ์เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันจึงเกิดความกลมกลืน เฉกเช่นการร่วมงาน

ประเพณีที่สำคัญของแต่ละเชื้อชาติ ที่ในอดีตมีความศีกคัก เมื่อมีประเพณีใดชาวบ้านก็จะเข้าร่วมกัน
อย่างสนุกสนานเรื่อยมา

วิถีชีวิตของชาวตลาดเก่าห้องมีทั้งคนไทย คนไทยเชื้อสายจีน และไทยพวน ชาวไทยเชื้อ
สายจีนในชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณี การไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้ศาลเจ้า 3 ตลาด มีมหรสพ เช่น
การแสดงงิ้วเป็นประจำทุกปี และคนไทยเชื้อสายพวน มีวัฒนธรรมประเพณี กำฟ้า (เผาข้าวหลาม
ประจำปี) ประเพณีสารทพวน การละเล่นมอญซ่อนผ้า การเล่นเกมชั่ง การเล่นเกมบั้งไฟ และคนไทย
มีมรดกทางวัฒนธรรมคือ ประเพณีปีใหม่มีการทำบุญใส่บาตรพระสงฆ์ และประเพณีตรุษสงกรานต์จะ
จัดงานรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในชุมชน ประเพณีแข่งเรือยาว และการไปทำบุญที่วัด โดยแต่ละประเพณีมี
ประวัติศาสตร์และความสำคัญแก่ชุมชนตลาดเก่าห้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) วัฒนธรรมและประเพณี ในอดีต

(1.1) การเล่นเกมชั่ง ประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นประเพณีที่นิยม
เล่นกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์ สมัยนั้นนิยมเล่นเพื่อให้ฝ่ายหญิงได้ศึกษานิสัยใจคอของฝ่ายชาย โดย
ให้ฝ่ายหญิงทอดผ้าเข้ามาห่อรวมกันขนาดเท่ากำปั้นและเย็บแบบลูกฟุตบอล เมื่อถึงเทศกาลผู้หญิงจะนำ
ลูกชั่งมาให้ฝ่ายชายที่ตนเองพอใจมาโยนเล่นกันไป - มา ประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง และพูดคุยกันไป
ด้วย แต่ในยุคหลังประเพณีดังกล่าวได้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสนุกสนาน โดยปรับเปลี่ยนวิธีการ
เล่นให้คนที่ถือลูกชั่งโยนไปมาให้โดนคนที่อยู่ในวงและสลับสับเปลี่ยนกันไปจนกว่าจะได้โยนลูกชั่ง
ทุกคน (สมาชิกชุมชนคนที่ 7, สัมภาษณ์, 12 ส.ค. 2560)

(1.2) การละเล่นมอญซ่อนผ้า เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป แต่ที่ชุมชนตลาดเก่าห้อง
มักนิยมเล่นกันช่วงเทศกาลสงกรานต์ เนื่องจากเป็นประเพณีที่คนไทยให้ความสำคัญและมีการละเล่น
ที่หลากหลาย ซึ่งมีวิธีการเล่นคือ นั่งล้อมกันเป็นวงกลมจากนั้นให้คนที่ถือผ้าเดินวงรอบๆ เมื่อผู้เล่น
ร้องเพลงจบให้วางผ้าลงด้านหลังผู้เล่นคนใดคนหนึ่งที่นั่งอยู่ และผู้เล่นที่ถูกวางผ้าจะต้องวิ่งไล่ตีคนที่
วางผ้าให้สำเร็จก่อนที่จะถูกนั่งแทนที่ เล่นแบบนี้วนไปเรื่อยๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดี
และสร้างความสนุกสนาน

(1.3) ประเพณีบั้งไฟของชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นประเพณีที่สืบทอดมาอย่าง
ยาวนาน โดยเป็นประเพณีที่จัดขึ้นโดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงสงกรานต์ (กรรมการ
พัฒนาตลาดเก่าห้องคนที่ 2, สัมภาษณ์, 7 เม.ย. 2560) ที่เทศบาลบางปลาหมอ อำเภอบางปลาหมอ มี
การประกวดแข่งขันบั้งไฟ เพื่อสร้างความสามัคคีและเป็นการอนุรักษ์ประเพณีของชาวไทยพวน บุญ
บั้งไฟเป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องการบูชาเทวดา โดยเชื่อกันว่าการบวงสรวงด้วย
บั้งไฟ เทวดาจะตกลงบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และนำความอุดมสมบูรณ์มาสู่ผืนดิน โดยชาวบ้าน
จะช่วยกันทำบั้งไฟและจัดขบวนแห่หน้าไปยังบริเวณวัดเพื่อทำพิธีบวงสรวงและจุดขึ้นฟ้า

ในช่วงหลังบริเวณใกล้ชุมชนตลาดเก่าห้องได้มีบ้านเรือนสร้างใหม่หลายสิบหลัง มีการตั้งโรงสีในบริเวณกว้าง ทำให้พื้นที่ในการเล่นบั้งไฟถูกจำกัด เพราะหากจุดบั้งไฟอาจทำให้โดนบ้านเรือนหรือโรงสี ซึ่งจะส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดขึ้นได้ จึงทำให้ประเพณีดังกล่าวหายไปจากพื้นที่ประมาณ 6 – 7 ปี (สมาชิกชุมชนคนที่ 8, สัมภาษณ์, 28 ก.ค. 2560) แต่ปัจจุบันยังคงหาดูได้ในหมู่บ้านชาวไทยพวนในเขตตำบลบ้านโชน บ้านขาม ดอนคาในอำเภออุ้มทอง และตำบลวัดโบสถ์ ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า

(1.4) ประเพณีตรุษสงกรานต์ หรือ ทำบุญตรุษไทย เป็นประเพณีสิ้นปีของไทยหรือก่อนวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี ซึ่งจะมีการเตรียมของไปทำบุญที่วัด ปัจจุบันชุมชนตลาดเก่าห้องไม่ได้สืบทอดประเพณีดังกล่าวแล้ว เนื่องจากภาระหน้าที่ที่มีมากขึ้น การปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตและวิถีชีวิตที่ต่างไปจากเดิม แต่ยังคงมีการทำบุญในวันขึ้นปีใหม่ไทย หรือ วันสงกรานต์ อยู่เช่นเดิมตามวัดที่เดินทางสะดวก เช่น วัด ลานคา วัดบ้านหมี่ เป็นต้น

(1.5) ประเพณีแข่งเรือยาวจัดขึ้นในวันลอยกระทง เดือนพฤศจิกายนของทุกปี เป็นกิจกรรมที่สร้างความตื่นเต้นและความสนใจให้กับคนในพื้นที่เป็นอย่างมาก โดยแต่ละชุมชนจะส่งเรือเข้าแข่งขันเป็นประจำทุกปี แต่ช่วงหลังราวปี 2555 เป็นต้นมา ชุมชนตลาดเก่าห้องไม่ได้ส่งเรือเข้าแข่งขัน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ คนรุ่นใหม่ที่สนใจประเพณีนี้มีอยู่ค่อนข้างน้อย รวมถึงมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง แต่ยังมีโครงเรือที่ยังเก็บไว้ที่วัดลานคา ปัจจุบันประเพณีแข่งเรือยังมีอยู่ให้เห็นที่วัดสวนหงส์ หมู่ 8 ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อสืบทอดประเพณีขึ้นชื่อของจังหวัดฯ ให้คงอยู่ต่อไป



ภาพที่ 17 โครงเรือสำหรับแข่งเรือยาว ณ วัดลานคา

(1.6) ประเพณีกำฟ้าเป็นประเพณีของชาวไทยพวนที่ยึดถือต่อกันมา โดยชาวไทยพวนจะทำข้าวหลามเพื่อนำมาทำบุญ ซึ่งในปัจจุบันการทำบุญข้าวหลามยังมีอยู่ และหลังจากทำบุญเสร็จจะมีกิจกรรมการละเล่น ซึ่งประเพณีนี้ทำเพื่อให้ชาวไทยพวนได้หยุดพักจากการทำงานอันแสนหนักและเพื่อพบปะญาติมิตร โดยในสมัยก่อนจะมีพิธีกรรมขอฝน เพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์และเป็นขวัญกำลังใจ ซึ่งจะเกิดขึ้นราวเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม

แม้ในปัจจุบันชุมชนตลาดเก่าห้องจะไม่ได้สืบสานประเพณีการเล่นและแบบแผนตามขนบธรรมเนียมประเพณีแล้ว แต่ยังมีผู้อนุรักษ์ในตำบลใกล้เคียง ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงของการปรับปรุงบ้านเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ประเพณีกำฟ้าและสถานที่ศึกษาดูงาน ณ ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สมาชิกชุมชนคนที่ 11, สัมภาษณ์, 20 เม.ย. 2560)

สรุปแล้ววัฒนธรรมและประเพณีในอดีตที่หายไปพบว่า เนื่องจากชุมชนไม่มีการสืบทอดประเพณีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเพณีต่างๆ เริ่มสูญหายไปด้วยเหตุปัจจัยที่หลากหลาย ทั้งภาระหน้าที่ของคนในชุมชนที่มีมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางบริบทพื้นที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมบางประการไม่สะดวก อย่างไรก็ตามชุมชนยังคงอยากอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีที่หายไปให้กลับมาในชุมชนอีกครั้ง แต่ต้องเกิดจากความร่วมมือของคนหลายกลุ่ม ได้แก่ คนในชุมชนทุกช่วงวัยคือ เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และ ผู้สูงอายุ ต้องมีการจัดการและหาแนวทางการฟื้นฟู โดยมีกระบวนการเพื่อการอนุรักษ์ ปรับปรุง แก้ไข ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจของชุมชน เพื่อให้เหมาะสมกับชุมชนและยังคงมีการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีต่อไป

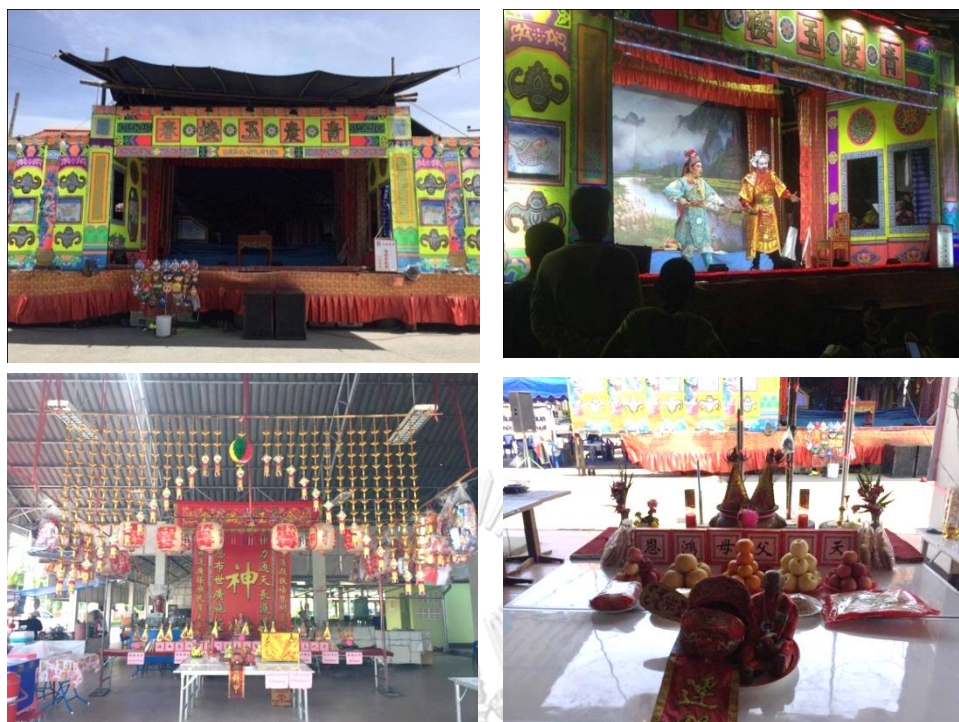
(2) วัฒนธรรมและประเพณี ในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม การย้ายถิ่นฐานของคนในชุมชน ส่งผลให้การสืบทอดและการปฏิบัติที่แสดงถึงวัฒนธรรมคนของแต่ละเชื้อชาติน้อยลงเรื่อยๆ ปัจจุบันมีวัฒนธรรมและประเพณีที่ยังคงอยู่ในชุมชน ได้แก่ งานไหว้ศาลประจำปี โดยมีการแสดงงิ้ว 5 – 7 วัน ภายในชุมชนตลาดเก่าห้องมีศาลเจ้าไว้สักการบูชาอยู่หลายจุด ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อทุ่งแค บริเวณตลาดบน ศาลเจ้าแม่ทับทิม บริเวณตลาดกลาง และศาลเจ้าพ่อหลักเมือง บริเวณตลาดล่าง ในแต่ละปีจะมีการจัดงานเพื่อเคารพและสักการะจนกลายเป็นประเพณีที่ชาวบ้านยึดถือและปฏิบัติตามกัน

(2.1) ตลาดบน ศาลเจ้าพ่อทุ่งแค จัดขึ้นช่วงเดือนพฤษภาคม

(2.2) ตลาดล่าง ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง จัดขึ้นช่วงเดือนมิถุนายน

(2.3) ตลาดกลาง ศาลเจ้าแม่ทับทิม จัดขึ้นช่วงเดือนกรกฎาคม แต่เดิมตลาดกลางมีการแสดงงิ้วดังเช่นตลาดบนและตลาดล่าง แต่เหตุผลที่การแสดงดังกล่าวหายไป เนื่องจากปัจจุบันคนในชุมชนมีภาระหน้าที่จำเป็นและหลากหลาย จึงลงความเห็นและมีมติให้งานไหว้ศาลประจำปีตลาดกลางไม่มีการแสดงงิ้ว เพื่อลดขั้นตอนลง แต่ยังคงมีการไหว้ประจำปีอยู่เช่นเดิม



ภาพที่ 18 ประเพณีไหว้ศาลประจำปีและจัดการแสดงงิ้ว

(2.4) ประเพณีบุญข้าวหลาม เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีกำฟ้า ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวไทยพวน ในปัจจุบันภายในชุมชนยังมีชาวไทยพวนอาศัยอยู่และมีการสืบทอดประเพณีการทำบุญด้วยข้าวหลามอยู่บ้าง โดยยังคงนำข้าวหลามมาทำบุญที่วัดในวันมาฆบูชา เสมือนเป็นประเพณีที่เชิญชวนคนเข้าวัดทำบุญและเสริมสิริมงคลให้ชีวิต หลังจากนั้นนำข้าวหลามอีกส่วนหนึ่งมาแจกจ่ายเครือญาติเป็นการเยี่ยมเยียนญาติที่อาจไม่ได้มีโอกาสเจอกันบ่อยมากนัก แม้ประเพณีดังกล่าวจะไม่ได้มีการเล่นเช่นแต่ก่อน แต่ถือได้ว่าชุมชนชาวไทยพวนยังคงสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีให้สืบทอดไปให้ยังคงเป็นที่รู้จักแก่คนรุ่นหลัง (กรรมการพัฒนาตลาดเก้าห้องคนที่ 2, สัมภาษณ์, 13 ส.ค. 2560)

(2.5) ประเพณีสงกรานต์ จัดขึ้นในวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี เป็นอีกประเพณีที่คนไทยให้ความสำคัญ เนื่องจากถือได้ว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ไทย วันสงกรานต์จะมีการทำบุญตักบาตรและเลี้ยงพระทั้งในภายในชุมชนและเดินทางไปยังวัดใกล้เคียง ได้แก่ วัดบ้านหมี่ วัดลานคา เป็นต้น และในสมัยก่อนมีการเล่นพื้นบ้านหลากหลาย การก่อเจดีย์ทราย รำวงย้อนยุคในเวลากลางคืน แต่ในปัจจุบันภายในชุมชนมีกิจกรรมที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้าง คือ การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ เพราะภายในชุมชนมีผู้สูงอายุจำนวนมากเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดี อีกทั้งยังเป็นการระลึกถึงและให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในชุมชน และเป็นการรวมตัวเครือญาติที่ไม่ได้มีโอกาสพบกันบ่อยนัก



ภาพที่ 19 กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และ ทำบุญเลี้ยงพระภายในชุมชน

(2.6) เทศกาลตรุษจีน มักตรงกับเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ของทุกปี เป็นเทศกาลสำคัญสำหรับชาวจีนและชาวไทยที่มีเชื้อสายจีน ชุมชนตลาดเก่าห้องมีคนไทยเชื้อสายจีนเคยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก แม้ปัจจุบันจะหลงเหลืออยู่น้อยแล้วก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามวันตรุษจีนยังคงเป็นประเพณีที่ชาวตลาดเก่าห้องสืบทอดเรื่อยมา เพื่อบูชาและระลึกถึงบรรพบุรุษที่เคยสร้างสิ่งดีงามไว้ อีกทั้งวันตรุษจีนยังเป็นวันที่ทำให้ครอบครัวได้กลับมาพบปะสังสรรค์กันอีกครั้ง แม้จะต้องมีภาระหน้าที่ของตนเองที่ต้องออกไปปฏิบัตินอกพื้นที่ แต่ก็ไม่ลืมที่จะกลับมาในวันสำคัญ ตามประเพณีแล้วเทศกาลตรุษจีนมีด้วยกัน 3 วันโดยทั่วไปจะเรียกววันที่1 ว่า วันจ่าย เพื่อให้จับจ่ายของหรือเตรียมของเพื่อไหว้เจ้าหรือบรรพบุรุษ วันที่2 เรียกว่า วันตรุษจีน เป็นวันที่ญาติมิตรมารวมตัวกันเพื่อเคารพบรรพบุรุษ และวันที่3 เรียกว่า วันเที่ยว เป็นวันพักผ่อนและหยุดพักจากการทำงานที่เหน็ดเหนื่อยมาตลอดทั้งปี ปัจจุบันเรายังคงพบเห็นประเพณีนี้อยู่บ้างในชุมชน

(2.7) สารทไทยและสารทลาว ประเพณีสารทลาวจัดขึ้นตอนต้นเดือน 10 โดยมีการทำอาหารคาวหวาน ใส่สารบั้งและใส่กระเจาดหาบไปถวายพระในช่วงเช้าและเพล อาหารคาว ได้แก่ ขนมจีน น้ำพริก น้ำยา เป็นต้น อาหารหวาน ได้แก่ กระจยาสารท ข้าวเหนียวแดง ขนมกง เป็นต้น และได้ทำแจกแกงญาติพี่น้องและหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งการทำบุญแต่ละวัดจะไม่พร้อมกัน เพื่อให้มีการทำบุญและนำของไปให้ญาติพี่น้องอย่างทั่วถึง หลังจากเริ่มสารทลาวประมาณต้นเดือน 10 หลังจากนั้นประเพณีสารทไทยจะเริ่มจัดขึ้นช่วงสิ้นเดือน 10 ต่อจากประเพณีสารทลาว โดยมีพิธีเหมือนกับประเพณีสารทลาว

(3) พิธีกรรมและความเชื่อ

ถ้าจะกล่าวถึงพิธีกรรมและความเชื่อ ชาวชุมชนตลาดเก่าห้องที่มีความแตกต่างกันในด้านชาติพันธุ์มักมีความเชื่อที่แตกต่างกันไป แต่ความเชื่อที่เห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อเดินไปภายในชุมชนบ้านเรือนหลายหลังมีการติดป้ายสีเหลืองพื้นผ้าพื้นหลังสีแดงไว้บริเวณหน้าบ้าน ซึ่งจากการสัมภาษณ์คุณสุธี จันทองเงินชาวตลาดบ่นได้ให้ข้อมูลว่า ในสมัยก่อนผู้ที่อาศัยอยู่ในตลาดบ่นมักเจ็บไข้ล้มป่วยอยู่

บ่อยครั้ง ชาวบ้านจึงให้ซินแสผู้มีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์จีนโบราณสมัยนั้นมาตรวจดูว่าเกิดจากสาเหตุใด ซินแสจึงกล่าวว่าสาเหตุเกิดจากตัวตลาดทางเข้าที่มีการก่อสร้างตรงกับเมรุเผาศพของวัดลานคา ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้าม จึงแนะนำให้สร้างอุโบสถ์ใหญ่ที่มีสัญลักษณ์รูปยันต์แปดทิศมีสิงห์โตคาบดาบอยู่ภายใน โดยให้นำอุ้มมาติดตั้งบนชื่อของตลาดบริเวณริมน้ำเพื่อเป็นการแก้เคล็ดและป้องกันภัยสิ่งไม่ดีต่างๆ จากความเชื่อทำให้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาชาวชุมชนตลาดบนจึงมีความเป็นอยู่ที่สงบร่มเย็นเรื่อยมา

แม้ในปัจจุบันอุโบสถ์โบราณขนาดใหญ่อาจไม่ได้มีให้เห็น แต่บ้านเรือนหลายต่อหลายหลัง ยังคงแขวนอุโบสถ์โบราณ ไม่เพียงแต่เฉพาะตลาดบนเท่านั้น แต่หากได้เดินครบทั้ง 3 ตลาด ก็จะมีพบอุโบสถ์โบราณแขวนอยู่ตามบ้านของชาวตลาดกลางและตลาดล่างอีกด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อยังมีอิทธิพลต่อผู้คนที่อาศัยหรือใกล้ชิดที่อยู่ในบริเวณนั้น แม้จะเป็นเพียงความเชื่อของชาวตลาดบน แต่ชาวตลาดกลางและตลาดล่างก็ไม่ได้ปฏิเสธสิ่งเหล่านี้ ทำให้ชุมชนไม่เกิดความขัดแย้งด้านความเชื่อและเคารพสิทธิของแต่ละบุคคล



ภาพที่ 20 อุโบสถ์ที่ติดไว้หน้าบ้าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อของชุมชนตลาดเก่าห้องที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ทำให้ชุมชนเกิดการนำเอาวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อของตนเองเข้ามาในชุมชน แต่ด้วยการอยู่ร่วมกันในชุมชน เกิดเป็นกลุ่มสังคม ทำให้ชุมชนเกิดความกลมกลืนและยอมรับในวัฒนธรรมต่างๆ ของคนแต่ละกลุ่ม สามารถเข้าใจและถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้คนที่สนใจได้เป็นอย่างดี ชุมชนตลาดเก่าห้องจึงถือว่าเป็นชุมชนที่สามารถสะท้อนความน่าสนใจด้านวัฒนธรรม แม้ในปัจจุบันจะหลงเหลืออยู่เพียงเล็กน้อยก็ตาม ปัญหาและสาเหตุที่ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลัง เนื่องจากมีความเชื่อลดลง การใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความสะดวกสบายและความเร่งรีบเป็นหลัก ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว ชุมชนยังคงมีการอนุรักษ์หรือสืบทอดกันเฉพาะกลุ่ม เพื่อให้กับคนรุ่นต่อไปได้เห็นถึงร่องรอยของวัฒนธรรมอันดีงามของชาวไทยเชื้อสายต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดเก่าห้อง

3) วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ

จากหัวข้อ 4.1.1 พัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้องช่วงที่ 1 และ 2 แสดงให้เห็น พัฒนาการของเรือนค้าขายและตลาดชุมชน โดยยึดเส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก ตลาดร้านค้า ต่างๆ ค่อยๆ ปรับตัวจากตลาดริมน้ำ ตลาดน้ำ มาจนถึงกลุ่มตลาดและร้านค้าซึ่งล้อมรอบด้วยเรือน แถวไม้ชั้นเดียวและสองชั้น เริ่มพัฒนาเป็นชุมชนค้าขาย มีการค้าขายแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน ใกล้เคียง เป็นศูนย์กลางการค้าขายและศูนย์กลางคมนาคมทางน้ำของประชาชนฝั่งตะวันตกอำเภอ บางปلام้าตั้งแต่ปี 2448 เป็นต้นมา ในช่วงที่ 3 ช่วงปี 2510 แผนพัฒนาฉบับต่างๆ ของหน่วยงาน ภาครัฐ เริ่มมีการพัฒนาเครือข่ายการคมนาคมแบบครบวงจรกระจายตัวไปตามพื้นที่ต่างๆ พัฒนา บุกเบิกถนนหนทางเพื่อให้การเดินทางสะดวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งรวมถึงการเข้าถึงตลาดร้านค้าชุมชนเก่า ห้อง ด้วยปัจจัยนี้เองเป็นผลต่อการปรับเปลี่ยนระบบการค้าและวงจรชีวิตของตลาดพื้นถิ่น จุดศูนย์ รวมของการค้าขาย การขนส่งทางน้ำเริ่มลดบทบาทลง เปลี่ยนถ่ายสินค้าถูกพลิกบทบาทให้เป็นเมือง ทางผ่าน ทำให้รูปแบบสินค้าแปรเปลี่ยนไป ความหลากหลายของสินค้าจากหลายท้องถิ่นที่เข้ามาทำ การค้าขายในชุมชนเริ่มหายไปเรื่อยๆ และสิ้นสุดลงการคมนาคมทางบกได้เริ่มต้นขึ้น

ปี 2548 มูลนิธิชุมชนไทยและประชาชนตลาดเก่าห้องได้เริ่มพัฒนาฟื้นฟูและส่งเสริมให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและการค้าในตลาด โดยมีการ ส่งเสริมและดำเนินการ 2 ลักษณะคือ 1) สถานที่ท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในชุมชน และ 2) ร้านค้าชุมชน

(1) สถานที่ท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในชุมชน

ตำบลบางปلام้า อำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ น่าสนใจหลายแห่ง โดยส่วนใหญ่เป็นวัดวาอารามไว้สักการบูชา ตลาดเก่าห้องเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เป็นจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวมาเยือนบางปلام้าจะต้องแวะเข้ามา ภายในชุมชนตลาดเก่าห้องมีสถานที่ท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักกันดี



ภาพที่ 21 แผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในชุมชน

โดยแต่ละสถานที่ที่มีที่มาและความสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตลาดเก่าห้อง สืบถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ดังนี้

(1.1) หอดูโจร สัญลักษณ์แห่งบ้านเก่าห้อง ถูกสร้างขึ้นเมื่อปี 2477 เป็นหอคอก่ออิฐถือปูนกว้าง 3x3 เมตร สูงราว 4 ตึก 4 ชั้น ชั้นบนเป็นดาดฟ้า แต่ละชั้นฝาผนังเจาะรูโตขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว เมื่อขึ้นไปบนยอดสุดจะมองเห็นทัศนียภาพ ทั้งทางบกและทางน้ำของตลาดเก่าห้องได้ทั้งหมด ในอดีตหอดูโจรถูกเรียกว่า “ป้อมดูโจร” สร้างขึ้นมาเนื่องจากในระยะนั้น พวกโจรหรือที่เรียกว่า "เสือ" หลายกลุ่มหลายพวก ได้ออกปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์ และแย่งชิงทรัพย์สมบัติต่างๆ ในหมู่บ้าน และตามริมแม่น้ำท่าจีนเสมอ และโดยเฉพาะนายบุญรอดหรือนายฮง ก็เคยโดนปล้นทรัพย์และทำร้ายนางแพ ภรรยาของนายฮงถึงแก่ความตายมาแล้ว

หลังจากสร้างป้อมดูโจร โดยใช้เวลา 1 ปีเศษ ป้อมแห่งนี้ก็สามารถใช้งานได้ โดยมีพระยารามราชภักดี เจ้าเมืองสุพรรณบุรีในสมัยนั้นมาเป็นผู้ทำพิธีเปิดหอดูโจรแห่งนี้ คนในชุมชนจะจัดเวรยามประจำอยู่ภายในป้อม ถ้าโจรผู้ร้ายเข้ามาปล้น คนที่ขึ้นไปประจำอยู่ในป้อมตามชั้นต่างๆ จะมองเห็นและจะเคาะระฆังให้สัญญาณคนข้างล่างเพื่อเตรียมพร้อมรับมือต่อสู้กับโจร และคนข้างบนก็จะเอาปืนส่องยิงตามรูทั้ง 4 ด้านของป้อม เพื่อต่อสู้กับโจรที่มาปล้นด้วย หลังจากมีป้อมดูโจรยังมีโจรผู้ร้ายเข้าปล้นอีกครั้งสองครั้งเท่านั้น แล้วโจรก็ไม่กล้าเข้ามาปล้นอีกเลย แม้ว่าในปัจจุบันจะไม่มีโจร

ผู้ร้ายอีกแล้ว แต่หอดูโจรก็ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนตลาดเก่าห้องที่หากใครได้ยินชื่อของตลาดเก่าที่มีอายุกว่า 100 ปี อย่างตลาดเก่าห้อง ก็ต้องนึกถึงหอดูโจรด้วยเช่นกัน



ภาพที่ 22 หอดูโจร

(1.2) ลักษณะอาคารบ้านเรือน รูปแบบของบ้านเรือนมีการพัฒนามาจากเรือนไทยจั่วแฝด มาเป็นเรือนจั่วแฝดที่ไม่เป็นเรือนไทยเดิมและเรือนแฝดที่ผสมผสานทั้งจั่ว ปั้นหย้า โดยมีความเชื่อของชาวลาวพวนที่มีองค์ประกอบทางด้านสถาปัตยกรรม เมื่อการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องเกิดขึ้น การผสมผสานระหว่างการออกแบบวางผังที่อยู่แบบดั้งเดิมของชาวลาวพวน การปลูกเรือนแบบชาวไทยภาคกลาง และเรือนแถวไม้ค้าขายแบบจีน อาจมีรูปแบบการผสมผสานไม่ชัดเจนนัก (ณวิทย์ อ่องแสงชัย, 2554) การสร้างบ้านเรือนในรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยปนจีน เรือนแถวชั้นเดียวและสองชั้นที่ทำด้วยไม้แบบโบราณดั้งเดิมของตลาดบนมีความน่าสนใจอยู่ที่เรือนแถวมีลักษณะหันหน้าเข้าหากัน ตรงกลางตัวตลาดมีการมุงหลังคาคลุมทางเดินตลอดจนสุดซอย ทำให้เวลาฝนตกจะไม่เปียกและยังสามารถคุมแดดได้อีกด้วย ภายในเรือนแถวมีผู้อยู่อาศัยและเปิดเป็นร้านค้าที่มีชื่อเสียงภายในตลาดเก่าห้อง ไม่ใช่เพียงแค่การสร้างเรือนแถวที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยปนจีนเท่านั้น ภายในชุมชนยังมีการตกแต่งเรือนแถวและหน้าบ้านแต่ละหลังด้วยป้ายตัวอักษรจีน โคมจีน (เต็งลิ้ง) ซึ่งแสดงถึงการสืบทอดวัฒนธรรมไทย - จีน ที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และด้วยความเป็นเอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมไทยปนจีนทำให้เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวที่นิยมเข้ามาดูความเก่าแก่ของบ้านเรือน บรรยากาศเก่าๆ ว่าเป็นอย่างไร และค่อนข้างชื่นชอบ เพราะได้เห็นบ้านเรือนที่มีความเก่าอย่างแท้จริง ไม่ได้มีการแต่งเติมเพื่อให้ดูเก่า รวมถึงการออกแบบทางเดินภายในชุมชนโล่งสบาย ไม่เกิดความแออัด (เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางปลาหมอคนที่ 4, สัมภาษณ์, 14 มี.ค. 2560) ความน่าสนใจของอาคารบ้านเรือนสามารถที่จะพัฒนาให้กลายเป็นการเปิดบ้านเพื่อชมความงามและของสะสมโบราณที่แต่ละหลังได้มีการสะสมไว้ ซึ่งในปัจจุบันมีบางหลังที่ทำการเปิดบ้านให้เยี่ยมชม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ชุมชนคิดและร่วมมือทำกันเอง ซึ่งความแข็งแรงของบ้านเรือนยังสามารถรองรับ

นักท่องเที่ยวได้ เพราะชุมชนเปิดบ้านให้ชมเพียงชั้นล่างเท่านั้น สอดคล้องกับความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่ได้สะท้อนออกมาหลังจากได้เข้ามาเยี่ยมชมภายในชุมชน ซึ่งได้ชมความงดงามและความโบราณของชุมชนที่ยังคงสภาพไว้ดังเดิม แม้อาจจะมีการฟื้นฟู ซ่อมแซมในบางส่วนแต่ยังคงมีกลิ่นอายของสถาปัตยกรรมไทยปนจีนอยู่ทั่วตลาด โดยนักท่องเที่ยวได้กล่าวว่า

“เป็นคนที่ไม่ชอบความวุ่นวาย พอมาเจอที่นี่ก็รู้สึกชอบนะ เพราะดูเรียบง่าย บ้านเรือนก็ยังคงสวยงาม มีอะไรที่น่าสนใจหลายอย่าง แต่น่าเสียดายที่คนอาจไม่ค่อยรู้จัก แต่มองอีกมุมถือว่าเป็นข้อดีที่ถ้าใครอยากมาเที่ยวแบบสัมผัสชีวิตของชุมชนจริงๆ ที่นี่ถือว่าตอบโจทย์”

(นักท่องเที่ยวหญิง, สัมภาษณ์, 16 เม.ย. 2560)



ภาพที่ 23 เรือนแถวและโคมจีนประดับหน้าบ้าน

(1.3) เครื่องพิมพ์ไม้เก่า ณ โรงพิมพ์ไฟโรจน์ ที่มีอายุกว่า 90 ปี เป็นโรงพิมพ์เอกชนแห่งแรกในตำบลบางปลาหมอ และเป็นอีกสัญลักษณ์หนึ่งของตลาดเก่าห้อง ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ผสมกับความเก่าแก่โบราณ เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาชมทางโรงพิมพ์จะมีการสาธิตการพิมพ์แบบโบราณและการใช้เครื่องมือในการพิมพ์แบบต่างๆ อีกด้วย แต่ในปัจจุบันสัญลักษณ์แห่งตลาดกลางนี้ได้ปิดตัวลง เนื่องจากหลังจากที่อาจารย์ไฟโรจน์ สุขเกษม อาจารย์ประจำโรงเรียนสูงสุมาจารย์ ผดุงวิทย์ อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นเจ้าของโรงพิมพ์พิมพ์ไฟโรจน์ได้เสียชีวิตลงเมื่อประมาณปี 2557 จึงทำให้หลังจากนั้นเป็นต้นมาการผลิตในโรงพิมพ์ได้ลดปริมาณลง และในที่สุดปลายปี 2559 โรงพิมพ์ไฟโรจน์ได้ปิดตัวลงอย่างถาวร เพราะภรรยาของคุณไฟโรจน์มีอายุสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ลูกหลานมีความเป็นห่วงจึงได้พาไปอยู่ด้วยกันที่จังหวัดกรุงเทพฯ และหากในเวลานี้เราต้องการที่จะดูร่องรอยแห่งความทรงจำก็อาจจะไม่ได้เห็นแล้ว เพราะป้ายร้านที่ทำจากไม้สักทองได้ถูกโจรขโมยไป ดังนั้นโรงพิมพ์ไฟโรจน์จึงเหลือเพียงความทรงจำเท่านั้น

(1.4) บ้านสะสมเหล้าเก่า เป็นการสะสมเหล้าตระกูลหงส์ของร้านลาดหน้าแจ้จุก ร้านชื่อดังแห่งตลาดกลาง ที่เริ่มต้นสะสมตั้งแต่ปี 2527 ปัจจุบันมีการสะสมทั้งหมด 13 หงส์ ได้แก่ หงส์ทอง หงส์พลอย หงส์เทพ หงส์ชัย หงส์รุ่ง หงส์เหิร หงส์ทิพย์ หงส์ไท หงส์เหมราช หงส์ฟ้า หงส์เพชร หงส์หยก และหงส์เงิน จากการสัมภาษณ์เจ้าของบ้านสะสมเหล้าเก่า เล่าว่า สามิเป็นคนชอบดื่มเหล้าและมีคนรู้จักที่เป็นนักดื่มหลายคน หลังจากนั้นได้ทราบมาว่าเหล้าหงส์มีแหล่งผลิตอยู่ในแต่ละจังหวัดและมีชื่อเรียกต่างกันไป จึงได้เสาะหาและเริ่มสะสมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาแวะรับประทานลาดหน้าก็จะเห็นตู้สะสมเหล้าเก่าจึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและสอบถามข้อมูลเรื่อยมา จึงเป็นที่มาของการเปิดบ้านและอนุญาตให้ชมของสะสมได้ และในปัจจุบันไม่เพียงแต่สะสมเหล้าเก่าเท่านั้น คุณชนิษฐายังได้กล่าวว่า ได้เริ่มสะสมเหรียญและธนบัตรโบราณมาได้หลายปีแล้ว เนื่องจากความชื่นชอบและคิดว่ารัฐได้มีการผลิตเหรียญและธนบัตรออกมาใหม่หรือชนิดพิเศษอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งอาจจะทำให้อนาคตหาได้ยากหากไม่เก็บสะสม จึงเริ่มเก็บสะสมควบคู่กันไป



ภาพที่ 24 ของสะสมจากบ้านสะสมเหล้าเก่า

(1.5) สถานที่เคารพนับถือและศักราช ชาวชุมชนตลาดบน ตลาดกลาง และตลาดล่าง จะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไว้เคารพนับถือและศักราชบูชาแตกต่างกัน โดยตลาดบนนับถือศาลเจ้าพ่อทุ่งแค ตลาดกลางนับถือศาลเจ้าแม่ทับทิม และตลาดล่างนับถือศาลเจ้าพ่อเสื่อ โดยแต่ละศาลจะมีการไหว้บูชาประจำปีตั้งที่กล่าวไปข้างต้น ซึ่งหากใครได้มาท่องเที่ยวตลาดเก่าห้อง 100 ปี แห่งนี้ก็ต้องมาราบศาลเจ้าประจำตลาดเพื่อเสริมสิริมงคล อีกทั้งตลาดล่างยังมีศาลคุณบุญรอดและคุณสัมเงินเจ้าของตลาดตั้งอยู่อีกด้วย เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับชาวตลาดเก่าห้องได้จดจำ



ภาพที่ 25 (จากซ้ายไปขวา) ศาลเจ้าพ่อทุ่งแค, ศาลเจ้าแม่ทับทิม,
ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง, ศาลคุณบุญรอด - คุณส้มจิ้น

(1.6) โรงสีเก่า ตั้งอยู่บริเวณริมน้ำตลาดกลาง เจ้าของเดิมคือคุณทองดี สร้างขึ้นพร้อมๆ กับตลาดล่าง แต่เดิมตลาดเก่าห้องเป็นท่าเทียบเรือที่สำคัญ ธุรกิจการค้ามีแต่ผลกำไรโรงงานธุรกิจสีข้าวเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่น่ารุ่งเรือง เพราะมีเรือรับส่งข้าวถึงท่าเทียบเรือ โรงสีจึงเติบโตขึ้นเรื่อยๆ แต่เมื่อเกิดภาวะซบเซาตั้งที่กล่าวไปข้างต้น จึงส่งผลให้เศรษฐกิจชะลอตัวและหยุดชะงักลงในที่สุด เพราะมีการคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วกว่า ในช่วง 15 - 20 ปีที่ผ่านมาโรงสีเก่าเคยใช้เป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์มากมาย เช่น เจ็ดประจันบาน แม่เปี้ย ดงดอกเหมย เป็นต้น แต่ปัจจุบันโรงสีแห่งนี้เหลือไว้เพียงโครงไม้หลังเก่าที่มีความเสื่อมโทรมและพุงง ไม่มีการบูรณะ พื้นฟูหรือซ่อมแซม โรงสีเก่าแห่งนี้จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความเฟื่องฟูและสะท้อนให้เห็นว่าในอดีตชุมชนตลาดเก่าห้องมีความรุ่งเรืองมากเพียงใด



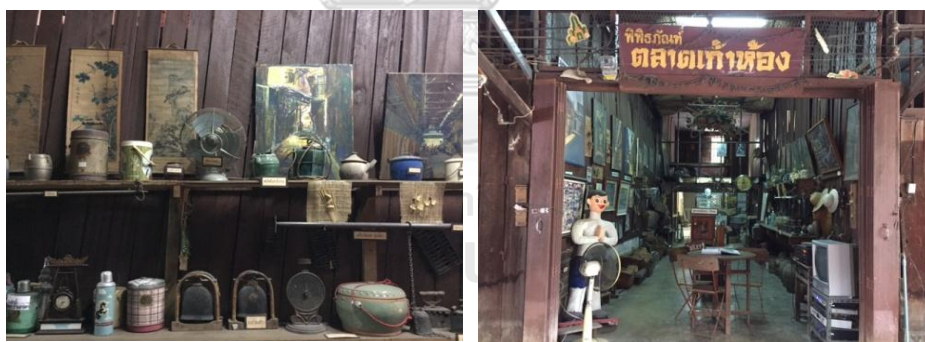
ภาพที่ 26 โรงสีเก่า

(1.7) ตลาดสดไม้เก่า เป็นลานกว้างที่ไว้สำหรับการค้าขายของสดในอดีต ด้วยความที่ตลาดเก่าห้องมีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก สินค้าทุกชนิดจึงถูกนำมาวางขายทั้งจากคนในชุมชนและคนนอกชุมชน หลังจากตลาดซบเซา ลานตลาดสดไม้เก่าจึงถูกใช้ในกิจกรรมหลากหลาย เช่น เป็นหนึ่งในสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ เป็นลานกิจกรรมจัดโครงการต่างๆ เป็นต้น



ภาพที่ 27 ตลาดสดไม้เก่าอดีต - ปัจจุบัน

(1.8) พิพิธภัณฑ์ตลาดเก่าห้อง อยู่ในพื้นที่ตลาดล่าง ตั้งอยู่ใกล้กับหอดูใจอันเป็นสถาปัตยกรรมจีนที่สร้างขึ้นเมื่อปี 2477 แต่เดิมห้องแถวห้องนี้เป็นร้านขายยาโบราณ ปัจจุบันได้เป็นสถานที่รวบรวมของโบราณสมัยก่อนของคนในชุมชนตลาดเก่าห้องและนำมาตั้งแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม



ภาพที่ 28 พิพิธภัณฑ์ตลาดเก่าห้อง

(1.9) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ 3 วัฒนธรรม ไทย - จีน - ไทยพวน ตั้งอยู่บนพื้นที่ตลาดบน เริ่มพัฒนามาตั้งแต่ปี 2550 และได้เปิดให้เข้าชมอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2556 ซึ่งได้กรมทรัพย์สินทางปัญญา และพาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรีให้การสนับสนุน โดยมีคุณภูติ สวรรค์รางคกุล ชาวชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นประธานพิพิธภัณฑ์ และมีคุณภูมิเดชา สวรรค์รางคกุล เป็นผู้ดูแลและให้ความรู้อยู่ ณ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ 3 วัฒนธรรม ภายในพิพิธภัณฑ์ประกอบด้วยรูปภาพเก่าที่บอกเล่าถึงประวัติศาสตร์ และยังสื่อให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นชุมชนที่รวมผู้คนจาก 3 ชาติพันธุ์ไว้อย่างแท้จริง



ภาพที่ 29 พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ 3 วัฒนธรรม ไทย - จีน - ไทยพวน

(1.10) บ้านเจริญสวัสดิ์ อยู่บริเวณตลาดกลางตรงข้ามกับพิพิธภัณฑ์ตลาดเก่าห้อง เป็นบ้านที่เก็บของเก่าโบราณโดยเฉพาะธนบัตรเก่าที่หาดูได้ยาก อีกทั้งที่บ้านแห่งนี้ยังมีหลุมหลบภัยที่ สร้างไว้สำหรับเมื่อมีภัยอันตรายเข้ามา ป้องกันโจรผู้ร้ายที่สมัยก่อนมีจำนวนมาก แต่ปัจจุบันหลุมมี ความตื้นไม่สามารถลงไปข้างในได้ เหลือไว้เพียงร่องรอยประวัติศาสตร์ที่หาชมได้ยาก ในปัจจุบันเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามายังบ้านเจริญสวัสดิ์ ของสะสมโบราณและหลุมหลบภัยยังเป็นจุดที่สร้างความสนใจ ให้กับนักท่องเที่ยว (กรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้องคนที่ 1, สัมภาษณ์, 22 พ.ย. 2560) แต่ควรมีการ ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้นด้วยการทำแผ่นพับบอกเล่าถึงประวัติความเป็นมา ให้กับนักท่องเที่ยวหรือประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ ซึ่งในขณะนี้ยังไม่มีดำเนินการดังกล่าว หากทำ ได้จะถือได้ว่าเป็นการโปรโมตแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์อีกแหล่งหนึ่งในชุมชนตลาดเก่าห้องเลย ก็ว่าได้



ภาพที่ 30 หลุมหลบภัยและของสะสมโบราณ

จากข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในชุมชนจะเห็นได้ว่า ชุมชนตลาดเก่าห้องมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากตลาดเก่าแห่งอื่น เนื่องจากมีสถานที่ที่สามารถแสดงถึง ประวัติศาสตร์และเรื่องราวแต่ละยุคสมัยของชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวมาเยือนก็จะพบกับสิ่งที่น่าสนใจ

และยังเป็นเกล็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ดังความรู้สึกของคุณศราวุธ พงศ์สนิทกุล นักท่องเที่ยวที่มีความชื่นชอบและสนใจเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวที่มีเรื่องเล่าและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

“มาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เคยได้ยื่นซื้อตลาดเก่าห้องมาก่อนแต่ยังไม่เคยมา ตั้งใจจะพาลูกๆ มาดูประวัติศาสตร์ เช่น หอดูโจรส พิพิธภัณฑท์เก่าห้อง ห้องแถวเก่า นอกจากสถาปัตยกรรม ตลาดเก่าห้องมีเอกลักษณ์อื่นๆ คือ การเดินทางทางน้ำ เคยได้ยินว่าตลาดที่นี่เคยเป็นตลาดท่องเที่ยว ชุมชนมาก่อน เราเข้าใจอยู่แล้วว่าความคึกคักในตลาดลดลงแต่มันมีเอกลักษณ์ เราต้องการให้ลูกเข้ามาเรียนรู้ ถ้ามีคนพูดถึงตลาดเก่าห้องเราจะบอกได้เลยว่าเคยมาและมีคุณค่าอย่างไรที่คนอื่นควรมา”

(นักท่องเที่ยวชาย, สัมภาษณ์, 12 ส.ค. 2560)

จะเห็นได้ว่าชุมชนตลาดเก่าห้องแห่งนี้จะมีเอกลักษณ์และความน่าสนใจที่ทุกคนไม่ควรพลาด ที่สามารถบอกเล่าถึงเรื่องราวตั้งแต่ยุคแห่งความรุ่งเรือง การมีวิถีชีวิตแบบชุมชนริมน้ำ การสัมผัสถึงบรรยากาศความเก่าและโบราณตามแบบฉบับตลาดร้อยปี การเปิดให้ชมพิพิธภัณฑท์เพื่อทราบถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และความเป็นเอกลักษณ์ของการผสมผสานของคนหลากหลายวัฒนธรรม แต่คนในชุมชนยังไม่สามารถดึงเอาเอกลักษณ์ที่ตนเองมีทั้งหมดมาใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว จากจุดเด่นที่ชุมชนมีในด้านสถานที่ที่เป็นเอกลักษณ์ในการท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนยังคงขาดการประชาสัมพันธ์และยังไม่สามารถดึงเอาศักยภาพและความน่าสนใจในพื้นที่ออกมาได้ ดังนั้นชุมชนควรมีการร่วมระดมความคิดและหาแนวทางในการดึงเอาจุดเด่นของแต่ละสถานที่สำคัญในชุมชนออกมา เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนที่มีความคาดหวัง ตลอดจนควรมีการขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์บ้านเก่าห้อง ที่ตั้งอยู่ฝั่งลัดลานคา ให้มาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเปิดเป็นพิพิธภัณฑท์ให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชม (นักท่องเที่ยวหญิง, สัมภาษณ์, 22 พ.ย. 2560) เพราะได้นำชื่อบ้านเก่าห้องมาใช้เป็นชื่อชุมชน ซึ่งจะทำให้ชุมชนแห่งนี้มีเรื่องราวที่น่าค้นหา และควรค่าแก่การมาเยือนเป็นอย่างยิ่ง

(2) ร้านค้าในชุมชน

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ตลาดเก่าห้องเปิดบริการวันเสาร์ – อาทิตย์ ในวันธรรมดาจะมีบางร้านมาเปิดให้บริการเช่นกัน ผู้วิจัยได้แบ่งร้านค้าชุมชนแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามลักษณะการจัดการในพื้นที่ ซึ่งจากการสัมภาษณ์และให้ข้อมูลของนักประชาสัมพันธ์เทศบาลตำบลบางปลาหมอ ได้กล่าวว่า จากข้อมูลล่าสุดที่ทางเทศบาลเก็บข้อมูลไว้มีร้านค้าภายในตลาดทั้งหมด 60 ร้าน แต่ปัจจุบันเหลือร้านค้าทั้งหมด 34 ร้าน แต่ละตลาดมีของหลากหลายชนิดให้ผู้ที่จะแวะเวียนเข้ามาได้เลือกชม เลือกซื้อกันตามอัธยาศัย และมีจุดเด่นที่ไม่เหมือนใคร รวมถึงของขึ้นชื่อแต่ละ

ตลาดที่ต้องซื้อติดไม้ติดมือกลับบ้านอย่างแน่นอน เช่น ขนมจันอับ (ขนมเปียะ) กาแฟโบราณ ตลาดบน ลาดหน้าเจ็จุก ตลาดกลาง ขนมไทย/ไขปลา กระทู้รี่พีฟ ตลาดล่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้






ภาพที่ 31 แผนผังแสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดบน

ตารางที่ 3 แสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดบน ชุมชนตลาดเก่าห้อง

สินค้า	จำนวน/ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
ขนมจันอับ (ขนมเปียะ)	2	ตั้งเซ่งกี	112	
		ตั้งก้วยกี	122	

สินค้า	จำนวน/ ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
กาแฟ โบราณ	1	ตั้งเฮียงเส็ง (เฮียงเส็ง กาแฟ โบราณ)	138 - 139	
เตาถ่าน	1	วานิชดี	131	
ของ เบ็ดเตล็ด	1	ห่านยกต๋น	129	
ไส้อั่ว	1	ไส้อั่วบุญชู	132	
กระเป่าถัก สานเส้น/ สบูเพื่อ สุขภาพ	1	พรของแม่	142/2	

สินค้า	จำนวน/ ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
ผักสวนครัว	1	ครูแดง บ้าน สมุนไพรม	110/1 - 110/2	
ของที่ระลึก/ โบราณ	1	ประชา นิยม ไทย อารมณ์	120 - 121	
ปีกไก่ทอด	1	ปีกไก่ยัดไส้ เจ้าส่วน้อย	41	
น้ำซ่า	1	ปุน้ำซ่าส์ โบราณ	98/3	
ถั่วแปบ/ หมี่กรอบ	1	ถั่วแปบ เจีโต	119	

สินค้า	จำนวน/ ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
ร้าน เสริมสวย	1	คุณวรรณ	98/2	
ออกแบบ สิ่งพิมพ์	1	-	90	

(ข้อมูล ณ วันที่ 28 ก.ค. 2560)

จากการลงพื้นที่ทำให้ทราบว่า ปัจจุบันตลาดบนมีร้านค้าเปิดทำการอยู่ทั้งหมด 12 ร้าน หลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นของทานเล่น เครื่องดื่ม ของใช้ และของที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งจากข้อมูลล่าสุดที่ทางเทศบาลเก็บข้อมูลไว้มีร้านค้าภายในตลาดบนทั้งหมด 24 ร้าน แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันร้านค้ามีจำนวนลดลง สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของชาวตลาดบนที่ได้บอกถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้จำนวนร้านค้าลดลงดังนี้

“มีทั้งร้านค้าที่เปิดใหม่อย่างเช่น ร้านปิ้งไก่ทอด สวนใหญ่ก็จะขายได้กับคนในชุมชน ซึ่งขายดีพอสมควร เพราะทานง่าย แต่หลายร้านได้ปิดตัวลง เช่น รัตหน้า ขนมไทย ผัดไทย ลูกชิ้น เนื่องจากลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวที่มาซื้อทานค่อนข้างน้อย ทำให้ไม่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนไป จึงทยอยปิดตัวลง... อย่างบางร้านที่เห็นว่าอาทิตย์นี้เปิด อีกอาทิตย์ปิด ส่วนใหญ่ทุกคนมีหน้าที่หรือทำงานประจำ ก็จะมาเปิดร้านตามความสะดวก ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของชาวตลาดบนเพื่อให้ตลาดยังคงคึกคัก”

(สมาชิกชุมชนคนที่ 7, สัมภาษณ์, 12 ส.ค. 2560)

ร้านค้าส่วนใหญ่ที่ยังเปิดกิจการอยู่ เนื่องจากเป็นร้านเก่าแก่และมีของใช้จำเป็นที่คนในชุมชนไม่ต้องเสียเวลาและเสียค่าเดินทางในการออกไปจับจ่ายข้างนอก อีกส่วนหนึ่งเป็นการรวมตัวกันเพื่อเปิดร้านต้อนรับนักท่องเที่ยว เพราะนอกจากการนำสินค้ามาวางขายยังเปิดให้เข้าชมภายในบ้าน ซึ่งมีของเก่าและของสะสมโบราณที่หาดูได้ยาก และบางร้านได้ปรับเปลี่ยนกิจการเพื่อให้

เหมาะสมกับยุคสมัยและความถนัด เช่น ร้านคุณวรรณกลัยยวบ ได้เปลี่ยนเป็นร้านทำผม เป็นต้น ชาวตลาดบึงสีฐานได้เห็นถึงวิถีชีวิตของความเป็นอยู่และสามัคคีกัน และความมีเอกลักษณ์ของสินค้าที่สามารถสร้างชื่อเสียงให้กับตลาดบึงสีฐาน เป็นจุดเรียกนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี (นักท่องเที่ยวหญิง, สัมภาษณ์, 28 ก.ค. 2560) ดังนั้นร้านค้าในตลาดบึงสีฐานยังคงมีร้านค้าที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนชาวชุมชนตลาดบึงสีฐานได้มีแนวคิดที่ต้องการฟื้นฟูให้ชุมชนกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง ตลาดบึงสีฐานถือว่าเป็นตลาดที่แสดงบทบาทการมีส่วนร่วมให้เห็นพอสมควร ซึ่งถือเป็นแนวทางอันดีของการฟื้นฟูชุมชน









ภาพที่ 32 แผนผังแสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดกลาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 แสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดกลาง ชุมชนตลาดเก่าห้อง

สินค้า	จำนวน/ ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
ราดหน้า	1	ราดหน้า เจ๊จุก	171	

สินค้า	จำนวน/ ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
เหรียญ ที่ระลึก	1	-	เปิดร้าน ริมทางเดิน	
ของโชห่วย/ ของฝาก	1	-	160	
ของโบราณ/ ผ้า/ เครื่องนอน/ เบ็ดเตล็ด	3	เจียชา มชวน	172	
		-	265	
		-	101/1	

สินค้า	จำนวน/ ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
ก๋วยเตี๋ยว เรือ/ ขนมตาล	1	ก๋วยเตี๋ยว เรือกะลา	เปิดร้าน ริมทางเดิน	
ผัดไทย	1	-	เปิดร้าน ริมทางเดิน	
อาหาร ตามสั่ง	1	บ้านไม้ ชายน้ำ	157	

(ข้อมูล ณ วันที่ 28 ก.ค. 2560)

จากการลงพื้นที่ทำให้ทราบว่า ปัจจุบันตลาดกลางมีร้านค้าเปิดทำการอยู่ทั้งหมด 9 ร้าน หลากหลายประเภท โดยร้านค้าที่เป็นที่นิยมและนักท่องเที่ยวต้องมาแวะ ได้แก่ ร้านราตหน้าเจ็จุก เนื่องจากมีรสชาติอร่อย ขึ้นชื่อของคนท้องถิ่น จนกลายเป็นที่รู้จักของคนภายนอกในที่สุด ซึ่งจากข้อมูลล่าสุดที่ทางเทศบาลเก็บข้อมูลไว้มีร้านค้าภายในตลาดกลางทั้งหมด 12 ร้าน แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันร้านค้ามีจำนวนลดลง สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของชาวตลาดกลางที่ได้บอกถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้จำนวนร้านค้าลดลงดังนี้

“อย่างร้านราตหน้าของเราที่ขายได้เพราะ เปิดมานานและเป็นที่รู้จักของชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยวเข้ามาได้ลองทาน จึงบอกกันปากต่อปาก ส่วนบางร้านที่ปิดลง เพราะสินค้าไม่ค่อยเป็นที่นิยม หรือเป็นผู้อายุ ขายไม่ไหว”

(สมาชิกชุมชนคนที่ 9, สัมภาษณ์, 12 ส.ค. 2560)

อาคารบ้านเรือนในตลาดกลางส่วนใหญ่ไม่ได้เปิดเป็นร้านค้า ร้านค้าที่เปิดส่วนใหญ่จึงเป็นร้านค้าที่เป็นที่รู้จักหรือเปิดมาตั้งแต่ยุคแรกของการมีตลาดกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเจริญด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญของร้านค้าที่เพิ่งเปิดตัวและเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาน้อย ร้านค้าที่เพิ่งเปิดใหม่หรือต้องการผลประกอบการสูงก็จะต้องปิดตัวลง ดังนั้นชาวตลาดกลางจึงควรวางแผนและสร้างแรงกระตุ้นให้กันเพื่อให้ห้องที่ปิดอยู่กลับมาเปิดบ้านเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น การเปิดบ้านให้ชมของโบราณที่เก็บสะสมมา ซึ่งนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความโหยหาอดีตและต้องการสัมผัสความเก่าแก่ที่ยากจะหาได้ในสมัยนี้



ภาพที่ 33 แผนผังแสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดล่าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 แสดงร้านค้าทั้งหมดของตลาดล่าง ชุมชนตลาดเก่าห้อง

สินค้า	จำนวน/ ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
กระทู้พีพี	1	กระทู้พีพี อุดุลย์	181	

สินค้า	จำนวน/ ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
ของโบราณ	1	บ้าน ตะเกียง ขายของ โบราณ	252	
ขนมไทย/ ขนมไข่ปลา	1	เจ๊เซียม ขนมไข่ ปลารูปตัว งู	216	
งาน หัตถกรรม	1	ถ้างฮั่วฮวด	219	
ร้าน เสริมสวย	1	-	207	
ถ่ายภาพ	1	เก้าห้อง เฟรม	61	

สินค้า	จำนวน/ ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
ซ่อม มอเตอร์ไซด์	1	-	203	
อุปกรณ์ ก่อสร้าง	3	ยงค์ ประเสริฐ	223	
		-	222	
		-	279	
โรงน้ำแข็ง	1	-	281/1	

สินค้า	จำนวน/ ร้าน	ชื่อร้าน	บ้านเลขที่	รูปภาพ
ผ้า/ เครื่องนอน/ เบ็ดเตล็ด	1	ฉั่วอิฮวด	179 - 179/1	
ไข่เค็ม	1	-	เปิดร้านริม ทางเดิน	
มะม่วงกวน/ เบ็ดเตล็ด	1	-	เปิดร้านริม ทางเดิน	
ของที่ระลึก/ ของฝาก	1	ร้านถูงเงิน	218	

(ข้อมูล ณ วันที่ 28 ก.ค. 2560)

จากการลงพื้นที่ทำให้ทราบว่า ปัจจุบันตลาดล่างมีร้านค้าเปิดทำการอยู่ทั้งหมด 15 ร้าน หลากหลายประเภท โดยร้านค้าที่เป็นที่นิยมและนักท่องเที่ยวต้องมาแวะ ได้แก่ อุดลย์กระหรี่ปั๊ฟ เจ้เขมขนมไข่ปลา เนื่องจากมีรสชาติอร่อย ขึ้นชื่อของคนท้องถิ่น และยังเคยออกรายการโทรทัศน์อยู่บ่อยครั้ง จนกลายเป็นที่รู้จักของคนภายนอกในที่สุด ซึ่งจากข้อมูลล่าสุดที่ทางเทศบาลเก็บข้อมูลไว้มีร้านค้าภายในตลาดล่างทั้งหมด 24 ร้าน แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันร้านค้ามีจำนวนลดลง สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของชาวตลาดล่างที่ได้บอกถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้จำนวนร้านค้าลดลงดังนี้

“ที่ผ่านมาชุมชนร่วมมือร่วมใจกันหมด แต่สาเหตุที่ทำให้รายได้จากการประกอบการของตนเองลดลง รวมถึงจำนวนร้านค้า และนักท่องเที่ยวจากภายนอกและชุมชนใกล้เคียงลดลง เนื่องจากปัจจัยภายนอกที่เข้ามาและส่งผลกระทบต่อ เช่น การคมนาคมที่สะดวกขึ้น อีกทั้งชุมชนยังขาดการประชาสัมพันธ์ บางร้านไม่ได้เป็นที่รู้จัก เมื่อทำของขายออกมาจึงขายไม่ได้ ของที่นำมาขายแล้วต้องทานทันที หากไม่มีผู้ซื้อ ก็จะเสียและขาดทุน ทำให้ไม่ค่อยมีใครอยากทำอะไรออกมาขาย”

(กรรมการพัฒนาตลาดเก้าห้องคนที่ 2, สัมภาษณ์, 28 ก.ค. 2560)

จากร้านค้าที่อยู่ภายในชุมชนทั้ง 3 ตลาด แสดงให้เห็นว่า ร้านค้าส่วนใหญ่ที่ยังเปิดทำการอยู่จำนวนทั้งหมด 36 ร้าน เป็นร้านค้าเก่าแก่ที่เปิดและตั้งอยู่มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งเป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียงและเป็นสินค้าที่สามารถเก็บไว้ได้ และหากกล่าวถึงนักท่องเที่ยว จุดหลักที่นอกจากจะเข้ามาเยี่ยมชมสัญลักษณ์อย่างหอดูใจ สภาศูนย์กรรมเรือนแก้วไม้โบราณแล้ว สิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้อีกประการหนึ่งคือ ร้านค้า สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์หรือทั่วไปที่มีลักษณะเฉพาะ จากการประเมินความนิยมของนักท่องเที่ยวที่มาสัมผัสชุมชนตลาดเก้าห้องและการเลือกซื้อสินค้า ผู้วิจัยได้เรียงลำดับความนิยมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ขนมจันอับ (ขนมเปียะ) ตลาดบน
2. ขนมไทย/ไข่ปลา ตลาดล่าง
3. ลาดหน้าเจ็จูก ตลาดกลาง
4. กระทู้พีฟ ตลาดล่าง
5. กาแฟโบราณ ตลาดบน

เนื่องจากกลุ่มร้านค้าดังกล่าว เป็นที่รู้จักด้วยการบอกแบบปากต่อปาก การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ เว็บไซต์ และถูกเผยแพร่ทางโทรทัศน์ ทำให้ร้านค้าเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้น นักท่องเที่ยวจึงต้องการมาสัมผัสรสชาติของอาหาร และรับบรรยากาศของชุมชนตลาดเก้าห้องที่มีอายุยาวนานกว่า 100 ปี (นักท่องเที่ยวหญิง, สัมภาษณ์, 29 เม.ย. 2560)

ชุมชนตลาดเก้าห้องยังคงมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนเข้ามาอยู่เรื่อยๆ แต่เมื่อเทียบระหว่างอดีตถึงปัจจุบัน การมาของนักท่องเที่ยววันนี้ถือว่าค่อนข้างแตกต่างพอสมควร เนื่องจากช่วงที่ศึกษามีนักท่องเที่ยวและผู้สัญจรไปมามากมายรายได้ของคนในชุมชนได้มากถึงร้อยละ 80 – 90 แต่หากย้อนกลับไปตั้งแต่ช่วงปี 2549 - ปัจจุบัน (2560) ชาวชุมชนประเมินว่า รายได้จากการเปิดร้านค้าลดลงเหลือเพียงร้อยละ 10 – 20 ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการมาของนักท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อรายได้พอสมควร เนื่องจากเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมีความคาดหวังว่าจะต้องพบร้านค้าและสินค้าที่น่าสนใจมากมาย แต่เมื่อเข้ามาเยี่ยมชมก็จะพบเพียงร้านค้าไม่กี่ร้านเท่านั้น ซึ่งส่งผลให้การตัดสินใจในการซื้อสินค้าลดลง หรือหากนักท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อสินค้า ส่วนใหญ่นั้นจะเป็นสินค้าที่เป็นที่รู้จัก

ขึ้นชื่อ และเป็นที่ยอมรับ ทำให้ร้านค้าที่เปิดใหม่ต้องปิดตัวลงอย่างรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตามไม่เพียงแต่ร้านค้าเปิดใหม่ที่ได้รับผลกระทบ ร้านค้าเก่าแก่ที่เปิดค้าขายกันมาอย่างยาวนานก็ได้รับผลกระทบเช่นกันจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่ลดลง แต่ด้วยความรักและความผูกพันที่มีต่อชุมชนจึงเปิดร้านต่อไปเพื่อเป็นอีกหนึ่งสัญลักษณ์ของตลาดที่ยังคงอยู่

การประชาสัมพันธ์และบอกต่อจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนภายนอกรู้จักและเข้ามาเยี่ยมชมชุมชน ดังนั้นการประชาสัมพันธ์จึงสามารถแบ่งกลุ่มคนที่ช่วยในเรื่องการประชาสัมพันธ์ ได้แก่

1. เยาวชนในชุมชนที่เดินทางไปศึกษาต่อและประกอบอาชีพยังจังหวัดอื่น ได้มีการบอกต่อและประชาสัมพันธ์ชุมชนตลาดเก่าห้องให้บุคคลที่รู้จัก เช่น เพื่อน อาจารย์ หัวหน้างาน เป็นต้น รวมถึงพามาท่องเที่ยวและแนะนำสถานที่สำคัญในชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนรุ่นใหม่ยังสามารถเป็นกระบอกเสียงและยังอยากอนุรักษ์ชุมชนตลาดเก่าห้องไว้

2. หน่วยงานรัฐ เช่น เทศบาลตำบลบางปลาหมอ และเอกชนได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านศูนย์ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวและทำเอกสารประชาสัมพันธ์ ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจพื้นที่และบริบทของชุมชนมากขึ้น รวมถึงสามารถนำเอกสารและข้อมูลที่ได้รับไปบอกต่อคนรู้จักได้

3. นักท่องเที่ยว เมื่อเข้ามาชมความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนที่มีอายุกว่า 100 ปี ความน่าหลงใหลจากความโบราณและควรรค่าแก่การอนุรักษ์จึงทำให้นักท่องเที่ยวสามารถช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับคนรู้จักหรือส่งคอมออนไลน์ได้ทราบ

ดังนั้นการประชาสัมพันธ์เป็นการช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ซึ่งอาจจะทำให้ส่งผลต่อรายได้ของคนที่เปิดร้านค้าขายของ แม้ในปัจจุบันร้านค้าและรายได้อาจลดลงตามปัจจัยและสาเหตุที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวข้างต้นมาแล้วนั้น แต่ชุมชนจะยังช่วยกันให้แต่ละตลาดมีความน่าสนใจและยังคงความเป็นเอกลักษณ์ที่ใครมาเที่ยวตลาดเก่าห้องก็ต้องรู้จัก และเมื่อได้สัมผัสก็จะต้องประทับใจและนำไปบอกต่อ ซึ่งเป็นการต่อยอดและทำให้ตลาดยังคงดำรงต่อไปในวิถีที่เรียบง่าย แม้จะเป็นที่รู้จักพอสมควร แต่การเดินทางของนักท่องเที่ยวเพื่อมาเยือนและเยี่ยมชมตลาดเก่าห้องยังไม่เป็นที่พึงพอใจมากนัก เนื่องจากความไม่ชัดเจนของป้ายบอกทางที่ไม่ค่อยเพียงพอและครอบคลุมการเดินทางในหลายเส้นทาง ทำให้บางครั้งนักท่องเที่ยวหาไม่เจอหรือขับรถยนต์เลยไป (เจ้าของตลาดล่าง, สัมภาษณ์, 7 เม.ย. 2560) ซึ่งปัญหาดังกล่าว ชุมชนได้หารือร่วมกันและประสานกับกรมทางหลวงเพื่อช่วยปรับปรุงให้มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจนและมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าช่วงเวลาที่ผ่านมาร้านค้าภายในชุมชนมีปริมาณที่ลดลงจากปัจจัยของนักท่องเที่ยวจึงสัมพันธ์กับจำนวนร้านค้าที่ทยอยปิดตัวลง ซึ่งร้านค้าที่ยังคงเปิดอยู่ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าเก่าแก่ที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและชุมชนใกล้เคียงที่มีจุดประสงค์เข้ามาซื้อสินค้ายังร้านนั้นๆ โดยเฉพาะ รวมถึงยังมีการประชาสัมพันธ์ที่สามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวและร้านค้าเป็นที่รู้จักผ่านเยาวชนใน

ชุมชน หน่วยงานรัฐ และนักท่องเที่ยวที่เคยเข้ามา ทำให้ร้านค้าที่ยังคงเปิดกิจการอยู่ยังคงเป็นที่รู้จัก และสามารถดำรงอยู่ได้

4) วิถีชีวิตด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม

ชุมชนชาวน้ำเป็นชื่อที่ถูกกล่าวขานของชุมชนตลาดเก่าห้องที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำสายสำคัญคือ แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำสายหลักของชุมชนชาวน้ำในสุพรรณบุรีมีต้นน้ำอยู่ในจังหวัดชัยนาท เรียกว่า แม่น้ำมะขามเฒ่า เมื่อไหลผ่านมายังจังหวัดสุพรรณบุรีเรียกว่า แม่น้ำสุพรรณบุรี ไหลผ่านจังหวัดนครปฐมเรียกว่า แม่น้ำนครชัยศรี และไหลผ่านจังหวัดสมุทรสาครเรียกว่า แม่น้ำท่าจีน

แม่น้ำท่าจีนหรือที่ชาวสุพรรณบุรีเรียกว่า แม่น้ำสุพรรณบุรีในอดีตนั้นเป็นแม่น้ำสายเศรษฐกิจของชาวสุพรรณบุรีเลยทีเดียว พื้นที่บริเวณลุ่มน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการตั้งถิ่นฐาน ชุมชนมีการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีนเป็นอย่างดี ไม่ทิ้งขยะและของเสีย รวมถึงมีหน่วยงานเช่น เทศบาล ตำบลบางปลาเข้ามาช่วยดูแลอีกทางหนึ่ง

ภายในชุมชนยังมีการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจุบันตลาดเก่าห้องได้มีการปรับปรุงท่อระบายน้ำในชุมชน เพื่อให้การระบายน้ำที่แต่ละครัวเรือนในชุมชนใช้แล้วจากการอุปโภค บริโภค และการกำจัดของเสียเป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ ในด้านการดูแลความสะอาดในชุมชนมีการจัดกิจกรรมล้างตลาดอยู่เป็นระยะจนได้รับคำชมเชยจากนักท่องเที่ยวและชุมชนใกล้เคียง อีกทั้งร้านค้าที่นำอาหารมาวางขายได้มีภาชนะใส่อาหารที่สะอาดและไม่เป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ร้านก๋วยเตี๋ยวทะเล โดยนำวัสดุธรรมชาติคือกะลามาทำความสะอาดแล้วนำมาใส่ก๋วยเตี๋ยว ร้านขายขนมไทยโบราณได้แก่ ขนมไข่ปลาได้นำเอาใบตองมาห่อขนม เป็นต้น (เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางปลาคนที่ 3, สัมภาษณ์, 7 เม.ย. 2560)

ชุมชนริมน้ำแห่งนี้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมบ้านเรือนจึงออกมาในรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยปนจีน ซึ่งยังคงรักษาสภาพเดิมเอาไว้ได้เป็นอย่างดีและมีการจัดการด้านสุนทรียภาพและความงามแบบดั้งเดิม โดยไม่มีการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ที่ทับซ้อนอาคารบ้านเรือนเดิม หรือก่อสร้างบดบังความงามของจุดท่องเที่ยว ชุมชนตลาดเก่าห้องมีอาคารร้านค้าทั้งสิ้น จำนวน 196 ห้อง โดยส่วนใหญ่ยังคงสภาพอาคารห้องแถวไม้แบบดั้งเดิม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของความเป็นตลาดเก่าที่มีอายุยาวนานกว่า 100 ปี ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ โดยชาวชุมชนจะยังคงสภาพอาคารเป็นบ้านเรือนดังกล่าว ไว้ในลักษณะนี้ตลอดไปในส่วนของการปรับปรุงซ่อมแซม จะเน้นปรับปรุงและซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด

การอาศัยอยู่ของคนในชุมชนมีระบบแบบการเช่าอยู่ โดยคิดราคาเช่าตามพื้นที่ เฉลี่ยห้องละ 300 - 500 บาทต่อเดือน ด้านการปรับปรุง ซ่อมแซมและดูแลเป็นสิทธิของผู้อยู่อาศัยแต่ละหลัง ที่ต้องจัดการและรักษาตนเอง เพราะอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน (เจ้าของตลาดล่าง, สัมภาษณ์, 21

ค.ศ. 2559) ดังนั้นการอนุรักษ์เรือนแถวจึงเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นในชุมชน การอนุรักษ์จากหน่วยงานทั้งระดับท้องถิ่นและหน่วยงานส่วนอื่นๆ ยังไม่มีเข้ามามากนัก ส่วนใหญ่เป็นการเข้ามาเพื่อพัฒนาให้ตลาดเป็นที่รู้จักในนามของ “ตลาดเก๋าร้อยปี” แต่ยังไม่มีการมุ่งเน้นถึงการปรับปรุงหรืออนุรักษ์อาคารบ้านเรือนและสถาปัตยกรรมต่างๆ ให้คงอยู่ได้อย่างไร นอกจากคนในชุมชนร่วมมือและดูแลกันเอง แต่ละห้องในชุมชนที่นอกเหนือจากการเปิดเป็นร้านค้าแล้ว ห้องว่างที่ไม่ได้ประกอบกิจการยังคงมีผู้เช่าอยู่ทุกห้อง บางห้องมีเพียงผู้สูงอายุอาศัยอยู่ โดยจะมีลูกหลานคอยส่งเงินเดือนมาให้ ร้านค้าบางร้านจะเช่าไว้สำหรับเก็บของ อีกประการหนึ่งผู้เช่ามีสิทธิ์ในการปรับปรุง ซ่อมแซมและต่อเติมห้องของตนเอง เมื่อถึงเวลาหนึ่งผู้เช่ามีความต้องการย้ายออกไปเมื่อมีผู้ต้องการมาเช่าต่อ ผู้เช่าใหม่ต้องจ่ายเงินให้กับผู้เช่าเก่าก่อน โดยชาวชุมชนเรียกว่า “เซ่ง” (ภาพที่ 34)



ภาพที่ 34 รูปแบบการเช่าที่อยู่อาศัยในชุมชน

ที่มา : ผู้วิจัย, 2560

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จะเห็นได้ว่าคนในชุมชนมีวิถีชีวิตและความผูกพันกับสายน้ำมาตลอดชีวิตจึงมีความรักและความห่วงใยในถิ่นที่อยู่ จึงมีการช่วยกันอนุรักษ์เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านต่างๆ การจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนได้ทำควบคู่ไปกับการดูแลบ้านเรือนและสถาปัตยกรรมในชุมชน ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นชุมชนมีความตั้งใจและความพยายามที่จะดูแลและรักษาด้วยตนเอง มีเพียงบางกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนและทำงานควบคู่ไปกับหน่วยงานภายนอก ชุมชนแห่งนี้จึงถือว่ามี การดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรมในชุมชนได้เป็นอย่างดี ถือเป็นจุดเด่นที่สามารถเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาเยือนและสร้างความประทับใจเมื่อได้มา

4.2 บทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าห้อง

จากแนวคิดการฟื้นฟูชุมชน มีมิติครอบคลุมการแก้ปัญหาด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสำรวจพื้นที่ภาคสนามและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้นำและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารชุมชนตลาดเก่าห้อง และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการฟื้นฟูชุมชน จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งการฟื้นฟูออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
2. แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภายนอก ร่วมกับคนในชุมชน

4.2.1 แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

จากการเก็บข้อมูลถึงแนวทางการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้องพบว่า ชุมชนมีแนวทางการปรับปรุงฟื้นฟูในเชิงพัฒนาและการปรับปรุงฟื้นฟูในเชิงอนุรักษ์ในปี 2556 เป็นปีแรก จากการมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะกรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้อง ร่วมวางแผนและจัดทำแนวทางการพัฒนาตลาดเก่าห้อง หลังจากพาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรีเริ่มเข้ามาสนับสนุนและพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การทำกิจกรรมในชุมชน เป็นต้น เมื่อชุมชนได้รับความรู้เบื้องต้นจากการไปเรียนรู้จึงได้นำความรู้มารวมกันวางแผนงานออกมาเพื่อใช้สำหรับพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้อง แผนพัฒนานี้มีชื่อว่า แนวทางการพัฒนาตลาดเก่าห้อง มีกรอบแนวคิดในการพัฒนาคือ คุณค่ามาก่อนมูลค่า โดยแบ่งเป็นทั้งหมด 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 อนุรักษ์ ฟื้นฟู ชุมชน วัฒนธรรม เศรษฐกิจ (พออยู่ พอกิน) ด้วยการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการและชุมชน (อยู่ดี กินดี) ด้วยการสร้างเศรษฐกิจ อาชีพและรายได้ เพิ่มและสร้างการผลิต การค้า การบริการ การท่องเที่ยว

ระยะที่ 3 เมืองสร้างธุรกิจ ธุรกิจสร้างเมือง (มั่งมี สีสวย) ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ชุมชน เยาวชน ถ่ายทอดภูมิปัญญา พัฒนาองค์ความรู้

โดยมีเป้าหมายเพื่อ

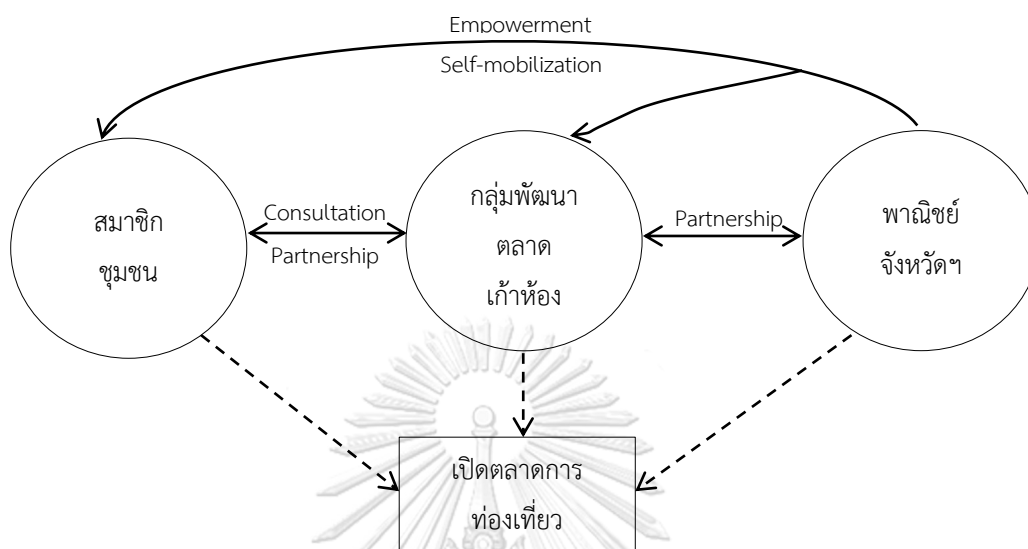
1. พัฒนาการตลาดเก่าห้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางจากกรุงเทพฯ

2. ปรับเวลาเปิดตลาดเป็นช่วงเช้าถึงบ่าย (ตลาดเช้าเก่าห้อง)

3. สร้างจุดขายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวตามแนวคิด “เที่ยวชมเสน่ห์ 9 อย่างของตลาด 9 ห้อง” ได้แก่ ตลาดบน วิถีชีวิตชุมชนไทยจีน อาหารและขนม สะพานแขวน หอดูโจรสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ บ้านสะสมของเก่า วงดนตรีเผด็สาม และพิพิธภัณฑ์ไทยพวน
4. พัฒนาสินค้า ร้านค้า และผู้ประกอบการท้องถิ่นให้มีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน
5. ปรับปรุงภูมิทัศน์ตลาดและสถานที่สำคัญโดยรอบตลาด
6. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกเส้นทาง สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ
7. ฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี ของท้องถิ่นและสร้างรูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
8. ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมและเผยแพร่ตลาดเก่าห้องให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

จะเห็นได้ว่า ชุมชนมีแผนงานและแนวความคิดที่จะพัฒนาเพื่อให้ชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นที่รู้จักหรือกลับมาคึกคักอีกครั้ง ด้วยแผนงานดังกล่าวเป็นแผนพัฒนาที่ชุมชนร่วมกันคิดเป็นสิ่งที่ชุมชนได้กลั่นกรองจากศักยภาพและทรัพยากรที่ตนเองมี เช่น การนำเอกลักษณ์ในชุมชนมาสร้างจุดขายและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม การจัดทำแผนของชุมชนที่การแบ่งออกเป็น 3 ระยะแสดงให้เห็นถึงระดับขั้นในการพัฒนา กล่าวคือ ระยะแรกเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนให้พร้อมกับการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ระยะที่สองเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้พร้อมกับการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับ ระยะที่สามที่ต้องการผลักดันและส่งเสริมให้ชุมชนตลาดเก่าห้องมีการพัฒนาธุรกิจไปได้ไกล แผนพัฒนาที่กล่าวมานั้นได้มีการนำเสนอต่อพาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรีและร่วมทำงานขับเคลื่อนไปด้วยกันในช่วงระยะหนึ่งที่พาณิชย์จังหวัดฯ เข้ามาดำเนินโครงการส่งเสริมศักยภาพชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เนื่องจากชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมและได้นำความรู้มาพัฒนาเป็นแนวคิดในการฟื้นฟูและปรับปรุงชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ตรงกับความต้องการของตนเอง ทำให้ชุมชนสามารถเปิดตลาดการท่องเที่ยว ที่มีการนำสินค้ามาวางจำหน่าย เปิดบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวและผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนเกิดความคึกคักเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดี อย่างไรก็ตามชุมชนยังคงต้องมีหน่วยงานจากภายนอกมาช่วยในการขับเคลื่อน เพราะยังขาดเยาวชนและคนรุ่นใหม่ภายในชุมชนที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนได้อย่างเต็มศักยภาพและนำไปสู่การพัฒนาด้วยตนเอง จึงทำให้ชุมชนไม่สามารถดำเนินการตามแผนงานได้ในระยะยาว ดังนั้นชุมชนควรมีการผลักดันและส่งเสริมให้เยาวชนและคน

รุ่นใหม่เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาบ้านเกิดให้ยั่งยืนต่อไป โครงการนี้สามารถสรุปเป็นผังบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนตามภาพที่ 35 ดังนี้



ภาพที่ 35 การทำงานรูปแบบเครือข่ายของแผนพัฒนาชุมชน
ด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การทำงานรูปแบบดังกล่าวพบว่า โครงการนี้มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาต่อไปในอนาคต เนื่องจากเป็นโครงการที่สมาชิกชุมชนร่วมกับกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้องได้มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ (Consultation) ร่วมกันในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาตลาดเก่าห้องในระยะต่างๆ ทำให้ชุมชนเกิดแผนการทำงานขึ้น รวมทั้งมีพาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรีเข้ามาร่วมดำเนินการ (Partnership) และโครงการนี้ยังมีระดับการมีส่วนร่วมแบบกระจายอำนาจ (Empowerment) และระดมตน (Self – mobilization) ที่ให้ชุมชนได้ดำเนินโครงการตามความต้องการของตนเอง ดังนั้นจากรูปแบบการทำงานแผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนที่มีการทำงานร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้อง เป็นการทำงานที่กระจายบทบาทหน้าที่ กล่าวคือการทำงานมีระบบมากขึ้น จัดสรรการทำงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งยังมีการเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานภายนอกให้มีรูปแบบการทำงานที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งชุมชนตลาดเก่าห้องเหมาะสำหรับการทำงานในรูปแบบเครือข่ายที่ส่งผลให้โครงการเกิดศักยภาพมากขึ้น เพราะชุมชนมีกำลังและอำนาจไม่เพียงพอ รวมถึงยังขาดการหนุนเสริมงบประมาณจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาหน่วยงานภายนอกที่จะเป็นเครื่องมือในการช่วยชุมชนขับเคลื่อนแผนงานให้สำเร็จ

ตารางที่ 6 บทบาทของหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว

หน่วยงาน	บทบาท
<p>ชุมชนตลาดเก่าห้อง</p> <p>1. คณะกรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้อง</p>	<p>มีบทบาทในการกระตุ้นสมาชิกชุมชนให้เกิดการมีส่วนร่วม ด้วยการนัดสมาชิกเพื่อวางแผนและปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การเกิดแผนพัฒนาที่เกิดจากแนวความคิดของชุมชนเอง</p>
<p>2. สมาชิกชุมชน</p>	<p>ร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความต้องการ โดยมีคณะกรรมการฯ ร่วมรับฟังความคิดเห็น ซึ่งจะช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างมีระบบ ซึ่งแท้จริงแล้วชุมชนยังมีบทบาทในการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย เนื่องจากผู้เข้าร่วมเป็นผู้สูงอายุ การทำงานร่วมกับผู้สูงอายุจึงเป็นการทำงานที่มีข้อจำกัดในด้านของแนวความคิด ที่ผู้สูงอายุมักจะคิดว่าตนเองไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีอายุเยอะหรือยากเกินกว่าจะพัฒนาได้ จึงทำให้การแสดงความคิดเห็นเป็นไปในรูปแบบมุมมองเดียว ชุมชนต้องเพิ่มบทบาทในการเชื่อมประสานเป็นหลัก เพื่อสร้างการขับเคลื่อนในชุมชนโดยการเปิดพื้นที่กลางให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มองมุมต่าง จุดประกาย และผลักดันให้เกิดแรงขับเคลื่อนที่เป็นพลังของประชาชนที่ตื่นตัว สร้างชุมชนที่ขับเคลื่อนด้วยองค์ความรู้และศักยภาพของชุมชน เพื่อให้เกิดโอกาสและต่อยอดในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับส่วนรวม</p>
<p>หน่วยงานภายนอก</p> <p>1. พาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรี</p>	<p>เป็นผู้ที่เข้ามาเพิ่มศักยภาพให้แผนพัฒนาชุมชนเกิดขึ้นได้จริง เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่พาณิชย์จังหวัดฯ ได้เข้ามาสนับสนุนชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพในหลายด้านด้วยการส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน</p>

ตารางที่ 7 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว

หน่วยงาน	บทบาท/หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน									
	ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	ลดการบริโภค	รักษาความหลากหลาย	รวมการพัฒนาท่องเที่ยวเข้าในแผนฯ	สนับสนุนเศรษฐกิจ	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม	ปรึกษาหารือ	ฝึกอบรม	จัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว	วิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ
สมาชิกชุมชน	√		√			√	√			
กลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง	√		√	√		√	√			
พาณิชย์จังหวัดฯ	√		√	√	√			√	√	

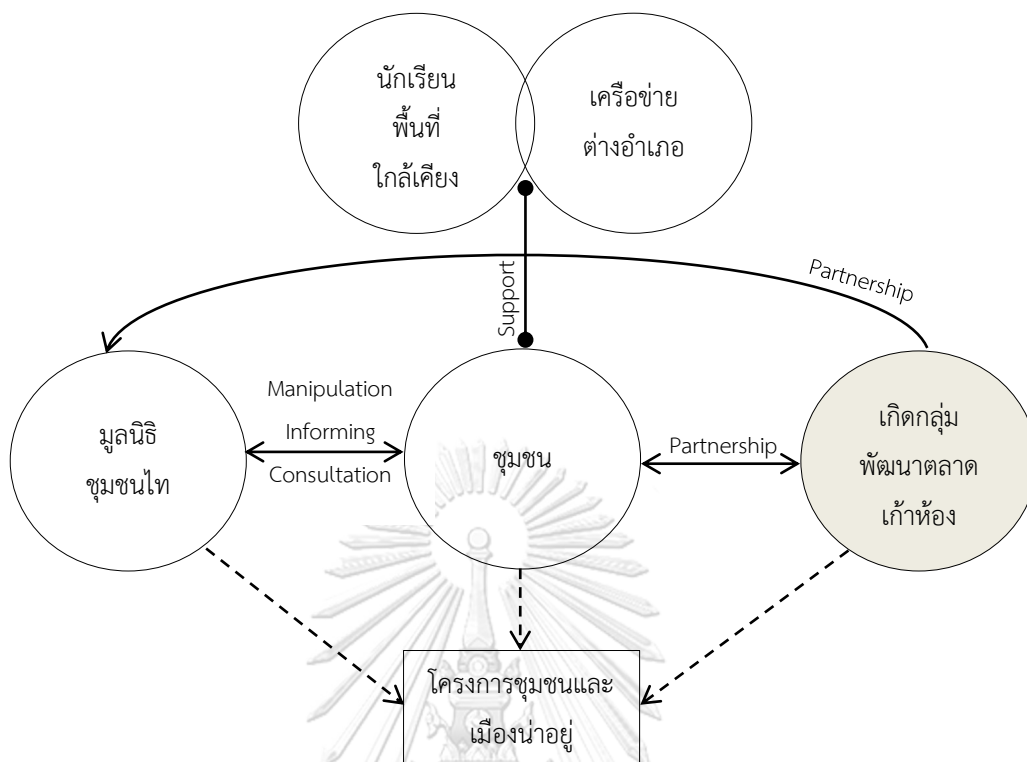
จากตารางสรุปได้ว่า บทบาทที่ทั้ง 3 ฝ่ายมีเหมือนกันและสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการรักษาความหลากหลาย ในที่นี้หมายถึงการรักษาความหลากหลายทางธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านการสนับสนุนเศรษฐกิจ การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของพาณิชย์จังหวัดฯ ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม การจัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว มีการปรึกษาหารือ และมีการฝึกอบรมเข้ามาเกี่ยวข้องจากหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการนี้จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องมีการลดการบริโภคเพื่อทำนุบำรุงสถาปัตยกรรมให้อยู่คงทนในระยะยาว และส่งเสริมให้มีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ให้ชุมชน

4.2.2 แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภายนอกร่วมกับคนในชุมชน เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี 2549- 2560 (ปัจจุบัน) รวมทั้งสิ้น 9 โครงการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองนำอยู่ โดยมูลนิธิชุมชนไท ปี 2549 – 2550

จุดเริ่มต้นการดำเนินงานฟื้นฟูและพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องคือ เมื่อปี 2549 – 2550 คณะกรรมการชุมชนตลาดเก่าห้องร่วมกับเทศบาลบางพลาม้า และมูลนิธิชุมชนไท จัดทำโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองนำอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตลาดเก่าห้องให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่เป็นรากเหง้าของตนเอง โครงการฯ ดังกล่าวเป็นการร่วมมือกันในรูปแบบเครือข่ายจากพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี เช่น ตำบลโพธิ์พระยา และอำเภอสามชุก เป็นต้น ซึ่งมีนักเรียนจากพื้นที่ดังกล่าวและจากพื้นที่ใกล้เคียง เช่น โรงเรียนวัดลานคาเข้ามาช่วยทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการเป็นวิทยากรท้องถิ่นหรือมัคคุเทศก์น้อย ให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์และแนะนำความน่าสนใจของชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ รวมถึงมีการจัดกิจกรรมภายในชุมชน เช่น จัดกิจกรรมสันตนาการให้กับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อสร้างความผ่อนคลายและบรรยากาศที่ดีร่วมกัน

จากโครงการฯ ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้อง เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีหน่วยงานหรือภาคส่วนไหนที่ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ เมื่อมีโครงการฯ เข้ามาทำให้ชุมชนเกิดความตื่นตัวและพยายามสร้างจุดเด่นของชุมชน อีกทั้งโครงการฯ ดังกล่าวยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนฯ เริ่มเป็นที่รู้จักตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลังจากนั้นได้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงตัวชุมชนตลาดเก่าห้อง ได้ทำการพัฒนาและฟื้นฟูตลาดอย่างต่อเนื่องตลอดมา



ภาพที่ 36 การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่

การทำงานรูปแบบดังกล่าวพบว่า โครงการนี้มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาต่อไปในอนาคต เนื่องจากเป็นโครงการที่ชุมชนเริ่มมีบทบาทในการทำงานและเกิดการมีส่วนร่วมในระดับร่วมดำเนินการ (Partnership) จากการที่หน่วยงานคือมูลนิธิชุมชนไทเข้ามาสนับสนุนให้ชุมชนจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มพัฒนาตลาดเก้าห้อง ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีและสำคัญยิ่งกับแนวทางที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูชุมชน ซึ่งมูลนิธิชุมชนไทเล็งเห็นและพยายามส่งเสริมให้ชุมชนแสดงศักยภาพของการรวมกลุ่มและผู้นำเข้มแข็งออกไปพร้อมกับการมีส่วนร่วมในระดับการชักชวน (Manipulation) และการให้ข้อมูล (Informing) เกี่ยวกับแผนงานและการดำเนินโครงการที่วางแนวทางให้กับชุมชนแล้ว และการปรึกษาหารือ (Consultation) เมื่อชุมชนเกิดบทบาทในการทำงานมากขึ้น โครงการจะสามารถดำเนินต่อไปได้ตามความสามารถของชุมชน เพราะชุมชนเกิดความสมัครใจ การทำให้ชุมชนกลายเป็นศูนย์กลางของการทำงานและการบริหารจัดการ ชุมชนจะแสดงศักยภาพออกมให้เห็นอย่างเด่นชัด แม้ว่ากิจกรรมชุมชนจะไม่เคยดำเนินการมาก่อนหรือยังไม่เกิดความถนัดเท่าที่ควร แต่ชุมชนพร้อมที่จะเรียนรู้ รวมถึงชุมชนยังมีเครือข่ายการทำงานที่สามารถสนับสนุนให้โครงการเกิดขึ้น เช่น เครือข่ายจากต่างอำเภอ หรือ นักเรียนพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้ามาเป็นแม่กุกุเทศน์น้อย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม

ตามภาพการทำงานภายในชุมชนยังคงเป็นระบบที่มีปัญหาเนื่องจากการไม่มีผู้ที่สามารถขับเคลื่อนได้ ต่อ เพราะการขับเคลื่อนงานต้องมีผู้นำเข้มแข็งและหากเป็นคนรุ่นใหม่จะพัฒนาไปได้ไกลยิ่งขึ้น

ตารางที่ 8 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว

หน่วยงาน	บทบาท
<p>ชุมชนตลาดเก่าห้อง</p> <p>1. คณะกรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้อง</p>	<p>บทบาทของกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง ในโครงการนี้เป็นบทบาทใหม่ที่ถูกตั้งขึ้นมาเนื่องจากที่ผ่านมาชุมชนยังไม่มีผู้นำที่คอยเป็นผู้ขับเคลื่อนในด้านการฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงทำให้กลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้องเข้ามา มีบทบาทและมีส่วนช่วยให้ชุมชนได้มีโอกาสแสดงความต้องการที่จะพัฒนาโครงการในด้านต่างๆ บทบาทของกลุ่มฯ อีกประการที่สำคัญในเชิงหน้าที่คือ การช่วยประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเป็นที่รู้จักจากภายนอกมากขึ้น เพราะที่ผ่านมาหลังจากเข้าสู่ยุคชบเซาชุมชนได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาลดลง จึงต้องประชาสัมพันธ์ให้กลับมาเป็นที่รู้จัก ในส่วนบทบาทของการมีส่วนร่วมกลุ่มฯ ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในสมาชิกของชุมชนจึงได้มีการเข้าร่วมรับฟังข้อมูล ร่วมปรึกษาหารือ และร่วมดำเนินการ ซึ่งเป็นบทบาทเดียวกับสมาชิกชุมชน</p>
<p>2. สมาชิกชุมชน</p>	<p>การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรับฟังข้อมูลของโครงการและได้มีการปรึกษาหารือร่วมกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งทำให้เห็นว่าชุมชนค่อนข้างมีบทบาทในโครงการนี้ เนื่องจากเป็นโครงการใหม่ที่ชุมชนให้ความสนใจ สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ชุมชนมีบทบาทในด้านการรักษาความหลากหลาย การเข้าไปมีส่วนร่วม และการได้ปรึกษาหารือเพื่อทำให้เกิดกระบวนการทำงานที่เข้มแข็งและตอบสนองความต้องการได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีศักยภาพมากขึ้น</p>
<p>หน่วยงานภายนอก</p> <p>1. มูลนิธิชุมชนไท</p>	<p>เป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่เข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการฟื้นฟูเกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการผลักดันในหลายด้าน เช่น การสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง ช่วยให้ชุมชนได้รู้จักการทำงานที่เป็นรูปแบบเครือข่ายด้วยการทำงานร่วมกับเครือข่ายต่างอำเภอ นักเรียนพื้นที่ใกล้เคียง การทำงานของมูลนิธิชุมชนไทจึงเป็นบทบาทที่มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนในเรื่องการการบริหารจัดการได้</p>

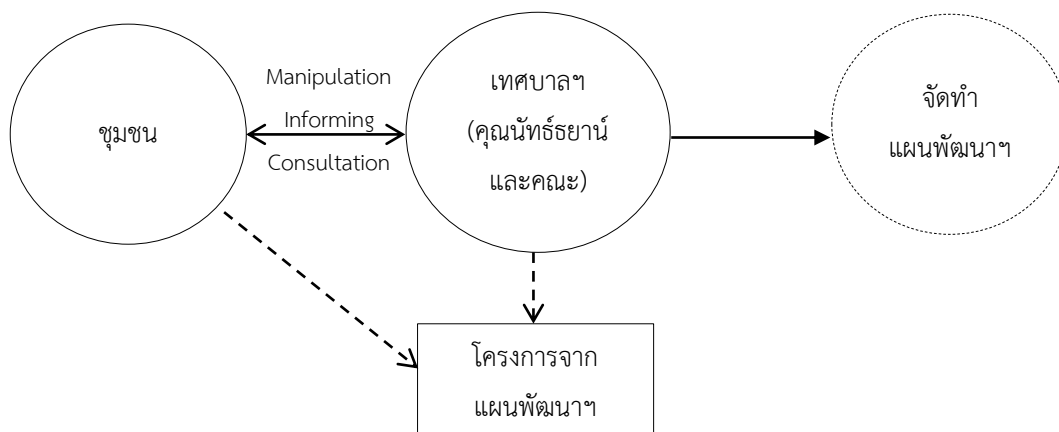
ตารางที่ 9 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการชุมชนและเมือง
นำอยู่

หน่วยงาน	บทบาท/หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน									
	ใช้ ทรัพยากร อย่าง ยั่งยืน	ลดการ บริโภค	รักษา ความ หลากหลาย	รวม การ พัฒนา ท่องเที่ยว เข้าใน แผนฯ	สนับสนุน เศรษฐกิจ	ชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วม	ปรึกษา หารือ	ฝึก อบรม	จัด เตรียม ข้อมูล ให้นัก ท่องเที่ยว	วิจัย อย่างมี ประ สิทธิภาพ
สมาชิกชุมชน	✓		✓			✓	✓		✓	
กลุ่มพัฒนา ตลาดเก่าห้อง	✓		✓			✓	✓		✓	
มูลนิธิ ชุมชนไท	✓		✓		✓				✓	

จากตารางสรุปได้ว่า บทบาทที่ทั้ง 3 ฝ่ายมีเหมือนกันและสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการรักษาความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม จัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านการสนับสนุนเศรษฐกิจ ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม มีการปรึกษาหารือเข้ามาเกี่ยวข้อง จากหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการนี้จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องมีการลดการบริโภคเพื่อทำนุบำรุงสถาปัตยกรรมให้อยู่คงทนในระยะยาว การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เพิ่มการฝึกอบรมให้กับชุมชน และส่งเสริมให้มีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ให้ชุมชน

2) แผนพัฒนาสามปี 2550 - 2552 โดยเทศบาลบางปลาม้า

แผนพัฒนาสามปี 2550 - 2552 ของเทศบาลตำบลบางปลาม้า ซึ่งในแผนกล่าวไว้ว่า ตลาดเก่าห้อง ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถานสำคัญ อันจะเห็นได้จากการจัดลำดับแหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถานที่สำคัญ 6 แห่ง ซึ่งอันดับ 1 คือ หอดูโจรตลาดเก่าห้อง และอันดับที่ 2 คือ พื้นที่ตัวตลาดเก่าห้อง ยุทธศาสตร์นี้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ การเสริมสร้างและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดสมดุล อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ พื้นฟู บูรณะแม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำต่างๆ ให้เอื้ออำนวยประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อนำไปพัฒนาการท่องเที่ยว



ภาพที่ 37 การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการแผนพัฒนาสามปี ปี 2550 – 2552

การทำงานรูปแบบดังกล่าวพบว่า เป็นการเริ่มต้นจากหน่วยงานในที่นี้หมายถึง เทศบาลบางปลาม้าที่เข้ามาทำประชาพิจารณ์ รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การเขียนแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลฯ โดยเทศบาลมีการวางกรอบการทำงานและการจัดทำแผนไว้ล่วงหน้า ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับการชักชวน (Manipulation) และการให้ข้อมูล (Informing) แต่ทางเทศบาลฯ มีการทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนร่วมด้วย ทำให้ชุมชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) ที่ได้ทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงความต้องการที่จะฟื้นฟูชุมชนในด้านต่างๆ โครงการดังกล่าวถือว่าอยู่ในขั้นของโครงการที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาต่อไปได้ เพราะเป็นโครงการที่ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการคิดแผนงาน ดังนั้นการที่ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในโครงการที่มากกว่าเป็นผู้ร่วมทำตาม แต่ชุมชนได้มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นรูปแบบการทำงานที่เหมาะสมกับการค่อยๆ ด้งศักยภาพในด้านกล้าคิดกล้าแสดงออกของชุมชนออกมา

ตารางที่ 10 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว

หน่วยงาน	บทบาท
ชุมชนตลาดเก่าห้อง 1. สมาชิกชุมชน	ในโครงการนี้ยังไม่แสดงถึงบทบาทของตนเองมากนัก มีเพียงการแสดงบทบาทด้วยการแสดงความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนที่มีการดำเนินการร่วมกับเทศบาลตำบลบางปลาม้า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนยังขาดบทบาทในการเข้าร่วมแผนฟื้นฟูชุมชนเนื่องจากชุมชนขาดอำนาจในการดำเนินกิจกรรม เป็นผลให้กิจกรรมที่อยู่ในแผนงานต้องดำเนินไปตามนโยบายของเทศบาลฯ
หน่วยงานภายนอก 1. เทศบาลตำบลบาง	เป็นหน่วยงานที่จัดทำแผนพัฒนาด้วยการทำประชาพิจารณ์ร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็น

หน่วยงาน	บทบาท
ปلام้า	บทบาทที่สำคัญที่ทำให้แผนงานดังกล่าวเกิดขึ้นได้จริง อย่างไรก็ตามเทศบาลเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุนเศรษฐกิจของชุมชนจากการมุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีบทบาทส่งเสริมให้หน่วยงานใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดสมดุล รวมทั้งยังมีบทบาทที่ส่งเสริมให้รักษาความหลากหลายทางธรรมชาติ ซึ่งแผนงานและความต้องการดังกล่าวที่มีการคิดและหารือร่วมกัน เทศบาลตำบลบางปلام้าได้นำไปจัดเป็นแผนพัฒนา 3 ปี

ตารางที่ 11 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการแผนพัฒนาฯ ปี 2550 - 2552

หน่วยงาน	บทบาท/หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน									
	ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	ลดการบริโภค	รักษาความหลากหลาย	รวมการพัฒนาท่องเที่ยวเข้าในแผนฯ	สนับสนุนเศรษฐกิจ	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม	ปรึกษาหารือ	ฝึกอบรม	จัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว	วิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ
สมาชิกชุมชน			✓			✓	✓			
เทศบาลตำบลบางปلام้า	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	

จากตารางสรุปได้ว่า บทบาทที่ทั้ง 2 ฝ่ายมีเหมือนกันและสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ การรักษาความหลากหลาย ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม การรักษาความหลากหลาย และมีการปรึกษาหารือ นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านการสนับสนุนเศรษฐกิจ การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาของเทศบาลฯ มีการจัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว จากหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการนี้จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องมีการลดการบริโภคเพื่อทำนุบำรุงสถาปัตยกรรมให้อยู่คงทนในระยะยาว ฝึกอบรมให้กับสมาชิกชุมชน และส่งเสริมให้มีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ให้ชุมชน

3) แผนพัฒนาสามปี 2551-2553 โดยเทศบาลบางปلام้า

แผนพัฒนาสามปี 2551 – 2553 เกิดจากแผนพัฒนาก่อนหน้านี้ คือแผนพัฒนาสามปี 2550 – 2552 ยุทธศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถาน ที่มีเนื้อหาไม่ต่างไปจากแผนเดิมก่อนหน้านี้นัก ซึ่งในแผนพัฒนาสามปีฉบับนี้ มีหัวข้อโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตลาดเก้าห้อง ดังนี้

(1) โครงการปรับปรุงพื้นที่ บริเวณตลาดล่างและหน้าศาลเจ้าพ่อหลักเมืองตลาดล่าง
ปี 2551

(2) โครงการก่อสร้างและปรับปรุงท่อระบายน้ำ ตลาดบน ปี 2551

(3) โครงการก่อสร้างเขื่อนริมแม่น้ำท่าจีน ปี 2552

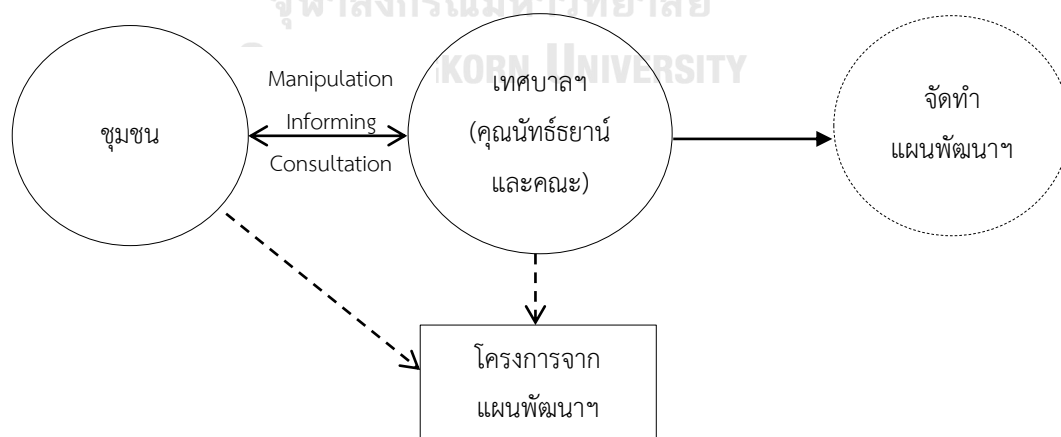
(4) โครงการปรับปรุงก่อสร้างท่อระบายน้ำหน้าร้านโรงพิมพ์ไพโรจน์ ปี 2551

(5) โครงการก่อสร้างสวนสาธารณะชุมชนตลาดเก่าห้อง ปี 2552

นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนาทางด้านสังคม เช่นการฝึกฝีมือแรงงาน การสร้างผู้นำชุมชน เป็นต้น โดยที่แผนพัฒนาทางด้านสังคมของเทศบาลนี้ สามารถนำมาช่วยสร้างศักยภาพของตัวกลุ่มชุมชนตลาดเก่าห้องได้



ภาพที่ 38 สวนสาธารณะชุมชน



ภาพที่ 39 การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการพัฒนาสามปี ปี 2551 – 2553

การทำงานรูปแบบดังกล่าวพบว่า มีการทำงานที่เหมือนกับโครงการแผนพัฒนาสามปี 2550 – 2552 เนื่องจากเป็นการทำงานร่วมกับหน่วยงานและมีรูปแบบเดียวกัน ความแตกต่างจึงไม่มีมากนัก ผลลัพธ์ที่ออกมาจึงเป็นในทิศทางเดิม ชุมชนยังขาดบทบาทในการมีส่วนร่วมหรือเป็นเจ้าของโครงการ กล่าวคือ หากชุมชนสามารถบริหารจัดการในทุกส่วนของแผนงาน ชุมชนก็จะมีภาวะกระตือรือร้นมากขึ้น หรือส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาให้ตนเองมีส่วนร่วมอยู่ในระดับกระจายอำนาจ (Empowerment) และระดมตน (Self – mobilization) จะทำให้รูปแบบการฟื้นฟูเป็นไปได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการทำงานในรูปแบบดังกล่าวชุมชนยังไม่สามารถบริหารจัดการเองได้ เนื่องจากมีเรื่องของการบริหารงบประมาณเข้ามาเกี่ยวข้องที่ยังไม่มีการกระจายอำนาจมาให้ชุมชนจัดการ

ตารางที่ 12 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว

หน่วยงาน	บทบาท
ชุมชนตลาดเก่าห้อง 1. สมาชิกชุมชน	ยังมีบทบาทไม่มากเท่าที่ควรตั้งเช่นแผนพัฒนา 3 ปี ที่มีการดำเนินการแล้วก่อนหน้านี้ บทบาทของสมาชิกชุมชนมีเพียงแค่การเข้าร่วมรับฟังแผนงานและการร่วมปรึกษาหารือ แต่ยังไม่บทบาทของการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการ
หน่วยงานภายนอก 1. เทศบาลตำบลบาง ปلام้า	ยังคงมีบทบาทในการดำเนินการจัดทำประชาพิจารณ์ ด้วยการให้ชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นและนำไปจัดทำเป็นแผนพัฒนาฯ ซึ่งยังไม่มีการกระจายอำนาจให้กับชุมชนเพื่อดำเนินการเอง

ตารางที่ 13 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการแผนพัฒนาฯ ปี 2551 - 2553

หน่วยงาน	บทบาท									
	ใช้ ทรัพยากร อย่าง ยั่งยืน	ลดการ บริโภค	รักษา ความ หลากหลาย	รวม การ พัฒนา ท่องเที่ยว เข้าใน แผนฯ	สนับสนุน เศรษฐกิจ	ชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วม	ปรึกษา หารือ	ฝึก อบรม	จัด เตรียม ข้อมูล ให้นัก ท่องเที่ยว	วิจัย อย่างมี ประ สิทธิภาพ
สมาชิกชุมชน	√		√			√	√			
เทศบาล ตำบลบาง ปلام้า	√	√	√	√	√	√	√			

จากตารางสรุปได้ว่า บทบาทที่ทั้ง 2 ฝ่ายมีเหมือนกันและสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การรักษาความหลากหลาย ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม การรักษาความหลากหลาย และมีการปรึกษาหารือ นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านการสนับสนุนเศรษฐกิจ การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาของเทศบาลฯ ลดการบริโภคเพื่อทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม จากหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการนี้จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องมีการฝึกอบรมให้กับสมาชิกชุมชน จัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้มีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ให้ชุมชน

4) โครงการ “ก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมแม่น้ำท่าจีน” และ “โครงการพัฒนาตลาดเก่าห้อง (สะพานแขวนข้ามแม่น้ำตลาดเก่าห้อง – วัดลานคา)” โดยสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2554 – 2556

จุดเริ่มต้นของโครงการฯ เริ่มจากเหตุการณ์อุทกภัยของชาวชุมชนบางปลาหมอที่เกิดขึ้นหลายครั้ง ตั้งแต่ปี 2549 2552 และครั้งใหญ่ที่สุดคือ 2554 เกิดน้ำท่วมชุมชนตลาดเก่าห้องและหลายพื้นที่ในอำเภอบางปลาหมอ เป็นเวลานาน 1 – 2 เดือน การใช้ชีวิตของคนในชุมชนค่อนข้างลำบาก ชุมชนได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก จากเหตุการณ์ดังกล่าว ชุมชนได้ร่วมกันหารือเพื่อหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้น และได้แนวคิดเบื้องต้นว่าอยากมีที่ป้องกันและระบายน้ำที่ท่วมอยู่ภายในชุมชน หลังจากนั้นได้ร่วมประชุมและหารือกับทางเทศบาลตำบลบางปลาหมอ และทางเทศบาลฯ ได้นำเรื่องเสนอต่อสำนักโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้ง ๗พณฯ บรรหาร ศิลปอาชา ได้เล็งเห็นถึงปัญหาและให้ความสำคัญในการแก้ปัญหา จึงเข้าพบชุมชนและเร่งให้มีการก่อสร้างเขื่อนริมแม่น้ำท่าจีน



ภาพที่ 40 ชุมชนตลาดเก่าห้องริมแม่น้ำท่าจีนก่อนมีโครงการสร้างเขื่อนฯ

ที่มา : ผนวิทย์ อ่องแสงชัย, 2554

เขื่อนป้องกันน้ำท่วมบริเวณชุมชนตลาดเก่าห้องมีความยาวทั้งสิ้น 186 เมตร รวมทั้งสร้างสะพานแขวนคนเดินข้ามแม่น้ำ ความยาว 50 เมตร กว้าง 2.50 ม. โดยออกแบบร่วมกับวิศวกร

โยธา รูปแบบของเสาไพรอน (PYLON) มีความแตกต่างจากที่อื่น ตัวโครงสร้างสะพานใช้เหล็กถักโดยวิธีการเชื่อม ลวดสลิงออกแบบเป็นสองเส้น เพื่อความปลอดภัย สะพานแขวนถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของตลาดเก่าห้องและยังเป็นการเชื่อมชุมชนสองฝั่งแม่น้ำเข้าด้วยกัน ได้แก่ ฝั่งชุมชนตลาดเก่าห้องกับชุมชนวัดลานคา



ภาพที่ 41 แบบจำลองโครงการพัฒนาฯ (สะพานแขวนข้ามแม่น้ำตลาดเก่าห้อง - วัดลานคา)

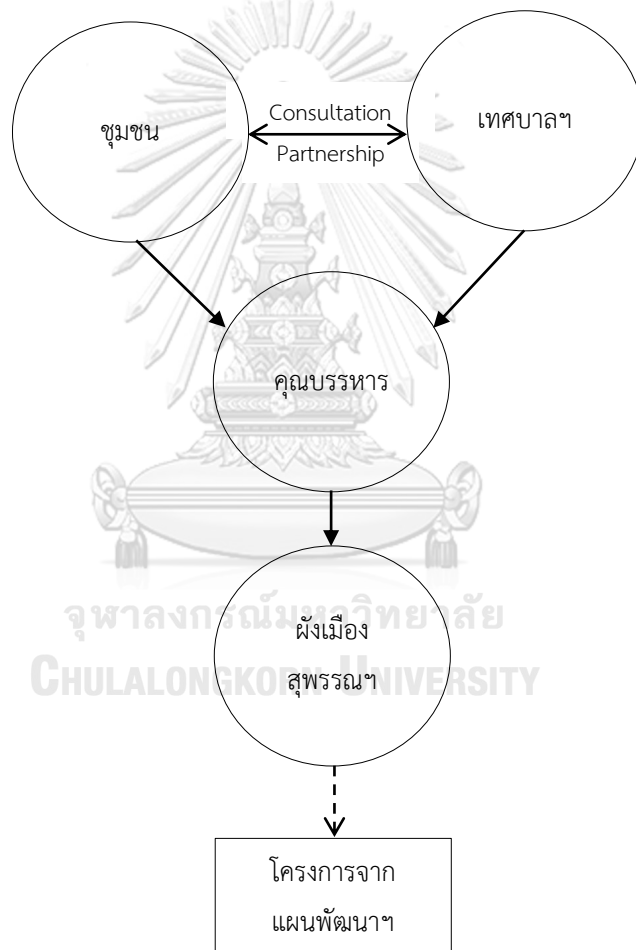
ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี (2556)

หลังจากการสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมแม่น้ำท่าจีน ชุมชนตลาดเก่าห้องก็ยังไม่ประสบปัญหาน้ำท่วมชุมชนแต่อย่างใด เนื่องจากมีการป้องกันที่ดีและเขื่อนยังสามารถป้องกันเหตุอุทกภัยได้จริง เพราะเขื่อนสามารถดูน้ำได้ดี แม้อยู่ในชุมชนบางจุดจะยังมีร่องรอยของคราบน้ำที่เกิดจากน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลาและยังไม่ได้รับการซ่อมแซม แต่ชุมชนมีความสุขที่ปัญหาน้ำท่วมได้รับการแก้ไขจากการที่ชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการหาแนวทางการแก้ไขปัญหา และหน่วยงานภายนอกเห็นถึงความสำคัญและร่วมกันแก้ปัญหา จนปัจจุบันชุมชนตลาดเก่าห้องยังไม่ประสบกับปัญหาน้ำท่วมอีกเลย

นอกจากนี้บริเวณเขื่อนได้มีที่นั่งสำหรับนั่งพักหรือชมบรรยากาศริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นจุดที่สามารถมองเห็นสะพานแขวนหรือสามารถเดินข้ามไปอีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำได้ จึงเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบ ซึ่งสะพานแขวนถือเป็นสัญลักษณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชนตลาดเก่าห้องเลยก็ว่าได้ ที่ไม่ว่านักท่องเที่ยวคนไหนได้มาเที่ยวชมตลาดเก่าห้องจะต้องเก็บภาพสะพานแขวนไปแน่นอน และที่สำคัญทางเดินยาวบริเวณริมเขื่อนจากตลาดบนยาวถึงตลาดล่างสามารถสร้างกิจกรรมยาวเย็นให้กับคนในชุมชนได้ คือ สามารถเป็นที่เดินออกกำลังกายได้ เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การเดินยืดเส้นจึงช่วยทำให้ผ่อนคลายและสร้างความสุขให้กับคนในชุมชนได้ (สมาชิกชุมชนคนที่ 7, สัมภาษณ์, 12 ส.ค. 2560)



ภาพที่ 42 เขื่อนริมแม่น้ำท่าจีนและสะพานแขวน สัญลักษณ์แห่งใหม่ของชุมชนฯ



ภาพที่ 43 การทำงานรูปแบบเครือข่าย
ของโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมแม่น้ำท่าจีนและสะพานแขวน

การทำงานรูปแบบดังกล่าวผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า โครงการนี้สามารถประสบความสำเร็จได้เกิดจากโครงการที่มีแนวคิดเริ่มต้นจากชุมชน และมีการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นที่มีระบบการทำงานและเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่การปรึกษาหารือ (Consultation) และร่วมดำเนินการ (Partnership) ที่ชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและบรรลุเป้าหมาย สะท้อนให้เห็นว่า การทำงานที่มีรูปแบบเครือข่ายและมีแนวทางการทำงานชัดเจนระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน ค่อนข้างมีประสิทธิภาพและสามารถขับเคลื่อนไปได้ รวมทั้งมีผู้ที่สนับสนุนการทำงานให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว การดำเนินโครงการที่เริ่มต้นจากปัญหาของชุมชนสอดคล้องกับการทำงานที่มีรูปแบบเชื่อมความสัมพันธ์เครือข่ายได้จึงเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จ

ตารางที่ 14 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว

หน่วยงาน	บทบาท
ชุมชนตลาดเก่าห้อง	บทบาทของชุมชนในโครงการนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนได้แก่ สมาชิกชุมชน กลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง และผู้นำท้องถิ่น ชุมชนมีบทบาทในด้านการปรึกษาหารือและร่วมดำเนินการ โดยได้มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่มีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของกิจกรรมนั้นๆ อีกทั้งชุมชนยังได้มีการแสดงความคิดเห็นและบอกถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้หน่วยงานที่มีกำลังในการสนับสนุนด้านงบประมาณเข้ามาช่วยเหลือและดำเนินการให้แผนงานที่ชุมชนร่วมกันปรึกษาหารือเกิดขึ้นได้จริง โดยชุมชนมีการทำงานร่วมกับเทศบาลฯ
หน่วยงานภายนอก 1. เทศบาลตำบลบางปลาหมอ	บทบาทของเทศบาลตำบลบางปลาหมอในเชิงหน้าที่คือ การรับเรื่องร้องเรียนและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้ามาดำเนินการตามแผนพัฒนาให้ตรงจุด ซึ่งโครงการนี้ได้ถูกเพิ่มเข้าในแผนพัฒนา 3 ปี ของเทศบาลฯ ด้วย โดยมีการทำงานร่วมกับผังเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี
2. ผังเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี	มีบทบาทเป็นผู้ที่เข้ามาดูแลและดำเนินการในโครงการนี้ ด้วยการเข้ามาออกแบบเขื่อนและสะพานแขวนที่เป็นสัญลักษณ์แห่งใหม่ของชุมชนตลาดเก่าห้อง
3. คุณบรรหาร ศิลปะอาชา	เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี พัฒนาและส่งเสริมให้สุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ ในขณะนั้นท่านได้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานที่ปรึกษาหัวหน้าพรรคชาติไทยพัฒนา โครงการนี้ท่านได้มีบทบาทเป็นผู้เข้ามารับฟังปัญหาและเข้ามาศึกษาพื้นที่ด้วยตนเอง รวมถึงได้มีการประสานงานกับผังเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อของบประมาณให้มีการดำเนินการสร้างเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำท่วมที่เกิดขึ้นทุกปี การเป็นผู้ทรงอิทธิพลจึงมีผลต่อการดำเนินงานที่ทำให้มีความรวดเร็วในระบบการทำงานมากขึ้น

ตารางที่ 15 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันริมตลิ่ง

หน่วยงาน	บทบาท/หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน									
	ใช้ ทรัพยากร อย่าง ยั่งยืน	ลดการ บริโภค	รักษา ความ หลากหลาย	รวม การ พัฒนา ท่องเที่ยว เข้าใน แผนฯ	สนับสนุน เศรษฐกิจ	ชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วม	ปรึกษา หารือ	ฝึก อบรม	จัด เตรียม ข้อมูล ให้นัก ท่องเที่ยว	วิจัย อย่างมี ประ สิทธิภาพ
สมาชิกชุมชน						✓	✓			
เทศบาล ตำบลบาง ปลาหมอ				✓		✓	✓			
ผังเมือง จังหวัดฯ					✓	✓	✓			
ผู้บริหาร							✓			

จากตารางสรุปได้ว่า บทบาทที่ทั้ง 4 ฝ่ายมีเหมือนกันและสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ มีการปรึกษาหารือร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านการสนับสนุนเศรษฐกิจ การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาของเทศบาลฯ ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมโครงการนี้จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องมีการลดการบริโภคเพื่อทำนุบำรุงสถาปัตยกรรมให้อยู่คงทนในระยะยาว และส่งเสริมให้มีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ให้ชุมชน

5) โครงการ “สุขชีวิตวันวานตลาดโบราณผู้คนเก่าห้อง สู่การเป็นตลาดสีเขียวเพื่อสุขภาพ” โดยมูลนิธิศทางไท ปี 2554 – 2555

โครงการฯ นี้เป็นโครงการภายใต้การสนับสนุนและช่วยเหลือจากโครงการศักยภาพองค์กรชุมชน มูลนิธิศทางไท ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ช่วยหนุนเสริมในการจัดการร่วมกันของชุมชน โดยโครงการนี้มีที่มาจากกรณีที่นักท่องเที่ยวมีจำนวนลดลง ซึ่งเป็นกระทบที่เกิดจากน้ำท่วมตลาดฯ มีข่าวสารแพร่ออกไปมากมายเกี่ยวกับเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่ปี 2554 ชุมชนมีความเชื่อว่า ปริมาณนักท่องเที่ยวลดลงเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวทราบข่าวน้ำท่วมและคิดว่าชุมชนได้รับความเสียหาย ไม่สามารถเข้ามาเยี่ยมชมหรือท่องเที่ยวได้อย่างเช่นแต่ก่อน ทำให้ชุมชนร่วมกับเทศบาลตำบลบางปลาหมอมีความเห็นตรงกันว่าควรจะร่วมกันพัฒนาตลาดเก่าห้องให้กลับมามีชีวิตชีวากครั้ง ด้วยการสร้างความร่วมมือจากคนในชุมชนให้นำทรัพยากรและวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์และวางจำหน่าย รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น

จากหลักการและเหตุผลของโครงการฯ ที่ต้องการให้ชุมชนสร้างสินค้าที่หลากหลายและปลอดภัย สร้างบรรยากาศการซื้อขายสินค้าแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพิ่มเติมความน่าสนใจและสร้างความแตกต่างด้วยการส่งเสริมให้ทำเป็นตลาดสีเขียว เพื่อดึงดูดผู้ที่สนใจสินค้าธรรมชาติและผู้ที่รักสุขภาพ ควบคู่ไปกับผู้ที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากทั้งชุมชนใกล้เคียง คนในจังหวัดสุพรรณบุรี และนักท่องเที่ยวจากที่อื่นๆ แนวคิดและวัตถุประสงค์สำคัญของโครงการฯ ได้แก่

- (1) เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ ส่งเสริมและพัฒนากิจการท่องเที่ยวภายในตลาดเก่าห้อง
- (2) เพื่อการพัฒนาโครงสร้างและบริการการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ
- (3) เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมสินค้าสีเขียวเป็นของฝากและของที่ระลึกด้านสุขภาพ
- (4) เพื่อการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ตลาดเก่าห้อง



ภาพที่ 44 พิธีเปิดโครงการฯ

ที่มา : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2556 : ออนไลน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลังจากโครงการเริ่มขึ้นในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2555 ชุมชนร่วมมือร่วมใจกันเปิดบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว ตามแผนงานในการดำเนินโครงการที่ชุมชนได้รับฟังข้อมูลจากมูลนิธิศทางไท โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมของสะสมโบราณได้ภายในตัวบ้านชั้นล่าง รวมถึงนำสินค้าออกมาจำหน่าย ซึ่งก็มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมาเป็นระยะอยู่บ้าง ซึ่งส่วนใหญ่ทราบผ่านเว็บไซต์การประชาสัมพันธ์โครงการฯ ที่ <http://www.chumchondee.com> เป็นเว็บไซต์ของมูลนิธิศทางไท สื่อโทรทัศน์ช่อง ทีนิวส์ทีวี (ปัจจุบันคือ ไบรท์ทีวี) ออกอากาศเมื่อช่วงปี 2556 - 2557 เอกสารประชาสัมพันธ์ และนักท่องเที่ยวบางท่านชื่นชอบความเป็นตลาดโบราณ ชุมชนเก่า วิถีชีวิตเรียบง่าย จึงนำเรื่องราวของชุมชนตลาดเก่าห้องบอกต่อผ่านตัวหนังสือในเว็บไซต์ส่วนตัวถึงความน่าสนใจและเสน่ห์ชวนหลงใหล

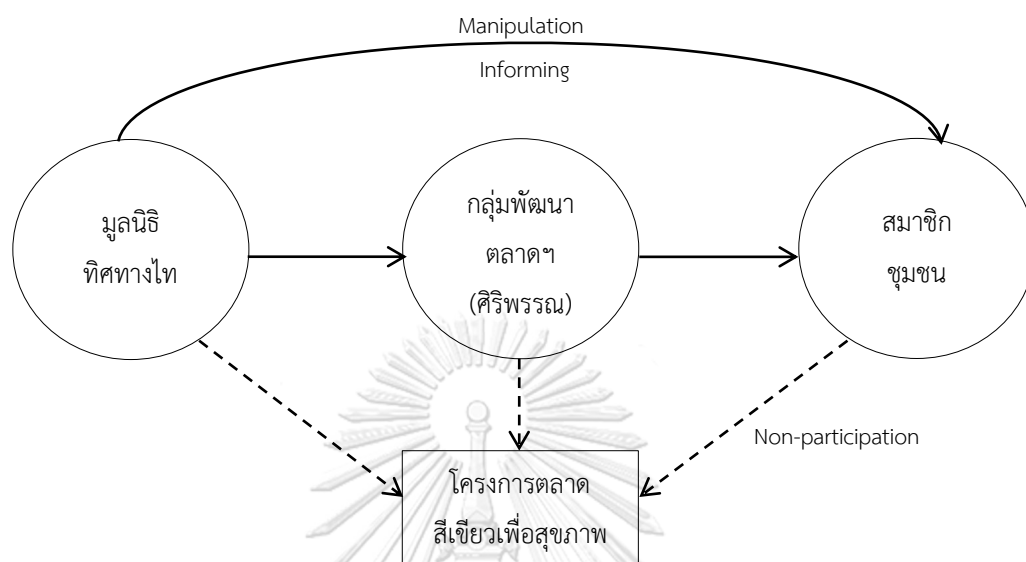


ภาพที่ 45 เอกสารประชาสัมพันธ์

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อดำเนินโครงการฯ คือ ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมโดยใช้ภูมิปัญญาชุมชน และใช้วัสดุจากธรรมชาติมาผลิตสินค้าเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ โดยมุ่งทำให้ชุมชนเป็นตลาดสีเขียว และมีสินค้าด้านสุขภาพ เช่น การนำผักตบชวาามาแปรรูป สาานเป็นกระเป่าและเครื่องใช้ต่างๆ การนำผักพื้นบ้านมาวางขายในราคาย่อมเยา การแปรรูปขนมพื้นบ้านจากวัตถุดิบใกล้ชุมชน เป็นต้น รวมถึงมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนกันมาเป็นระยะและเป็นที่ยู้งักมากขึ้น

จากการดำเนินโครงการดังกล่าวพบว่า การนำภูมิปัญญาชุมชนมาใช้ถือเป็นการมีส่วนร่วมในระดับระดับระดมทรัพยากร เนื่องจากการที่ชุมชนนำวัตถุดิบและทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่มาร่วมในกิจกรรมเป็นการนำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อย่างไรก็ตามชุมชนมีการดำเนินการตามแผนงานและสิ่งที่ถูกวางกรอบการทำงานไว้ โดยศักยภาพและความต้องการของชุมชนยังไม่ต้องการหรือพึงพอใจ เพราะเป็นสิ่งที่ชุมชนไม่คุ้นเคยและถนัด ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงแสดงให้เห็นว่าชุมชนจำเป็นต้องมีความพร้อมและความต้องการอย่างแท้จริง กล่าวคือคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและคำปรึกษา แต่ยังไม่มีความสามารถในการตัดสินใจ เพราะโครงการนี้เป็นโครงการที่ทางมูลนิธิวางแผนพัฒนาไว้อยู่แล้วที่จะมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนตลาดสีเขียวเพื่อสุขภาพ จึงเป็นการเข้ามาดูว่าชุมชนมีทรัพยากรอะไรที่สามารถนำไปพัฒนาให้เกิดเป็นโครงการได้ จึงไม่เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจที่ต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย หลังจากโครงการเสร็จสิ้น ชุมชนไม่มีความถนัดและขาดความเข้าใจอย่างแท้จริงในการทำตลาดสีเขียว เนื่องจากชุมชนตลาดเก่าห้องไม่ใช่ชุมชนที่มุ่งเน้นการประกอบกิจการด้านสุขภาพ แต่เป็นชุมชนที่ถ่ายทอดชีวิตผ่านความเรียบง่าย รวมถึงนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเข้ามาชมความเก่าแก่ สัญลักษณ์ของชุมชน เช่น หอคูโจร พิพิธภัณฑสถานเก่าห้อง จึงทำให้ผลิตภัณฑ์สีเขียวไม่สามารถ

ตอบโจทย์ให้กับนักท่องเที่ยงและความถนัดของชุมชน เมื่อจบโครงการฯ จึงไม่มีผู้สานต่อหรือทำให้โครงการฯ สามารถดำเนินต่อไปได้



ภาพที่ 46 การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการ
ชุมชนชีววันวานตลาดโบราณผู้คนเก่าห้องสู่การเป็นตลาดสีเขียวเพื่อสุขภาพ

การทำงานรูปแบบดังกล่าวพบว่า โครงการนี้ยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากเป็นการทำงานที่มีจุดเริ่มต้นจากมูลนิธิทิศทางไทที่วางกรอบการทำงานและแผนงานให้กับชุมชนไว้แล้ว ซึ่งการมีส่วนร่วมจึงอยู่ในระดับการชักชวน (Manipulation) และการให้ข้อมูล (Informing) โดยมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารให้กับชุมชนได้รับทราบถึงโครงการที่จะเกิดขึ้น ซึ่งมีการประสานงานขั้นต้นผ่านกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง การทำงานจึงเป็นการแสดงบทบาทของหน่วยงานภายนอกมากกว่าชุมชน รวมถึงโครงการดังกล่าวไม่เหมาะกับบริบทพื้นที่และไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จึงทำให้โครงการไม่ประสบความสำเร็จและชุมชนไม่ต้องการสานต่อโครงการดังกล่าว เพราะชุมชนยังไม่เข้าใจความเป็นตลาดสีเขียวอย่างถ่องแท้ จึงเป็นความยากลำบากที่จะส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความสนใจและสร้างความถนัดที่จะดำเนินการต่อไป

ตารางที่ 16 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว

หน่วยงาน	บทบาท
ชุมชนตลาดเก่าห้อง 1. กลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง	บทบาทในเชิงหน้าที่คือ การบริหารจัดการชุมชน โดยให้สมาชิกชุมชนเข้ามาร่วมรับฟังข้อมูลของโครงการ และเข้าไปมีบทบาทการมีส่วนร่วมเช่นเดียวกับสมาชิกชุมชน

หน่วยงาน	บทบาท
2. สมาชิกชุมชน	ร่วมรับฟังข้อมูลจากหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการตามแผนโครงการเท่านั้น การที่ชุมชนไม่มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นและกระจายอำนาจให้ชุมชนดำเนินการเอง ทำให้โครงการไม่มีศักยภาพเท่าที่ควรและไม่ประสบความสำเร็จ บทบาทของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินโครงการ
หน่วยงานภายนอก 1. มูลนิธิชุมชนไท	ได้มีบทบาทในการเข้ามาดำเนินการจัดทำโครงการตามนโยบายที่ทางหน่วยงานได้วางแผนไว้ ซึ่งสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ในระยะเวลาหนึ่ง ด้วยการทำให้ชุมชนกลายเป็นตลาดสีเขียว แต่ไม่สามารถสร้างให้เกิดความยั่งยืนได้เนื่องจากขาดบทบาทที่ทำงานร่วมกับชุมชนในด้านการรับฟังความคิดเห็น

ตารางที่ 17 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการตลาดสีเขียวเพื่อ
สุขภาพ

หน่วยงาน	บทบาท/หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน									
	ใช้ ทรัพยากร อย่าง ยั่งยืน	ลดการ บริโภค	รักษา ความ หลากหลาย	รวม การ พัฒนา ท่องเที่ยว เข้าใน แผนฯ	สนับสนุน เศรษฐกิจ	ชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วม	ปรึกษา หารือ	ฝึก อบรม	จัด เตรียม ข้อมูล ให้นัก ท่องเที่ยว	วิจัย อย่างมี ประ สิทธิภาพ
สมาชิกชุมชน	√		√			√				
กลุ่มพัฒนา ตลาดเก่าห้อง	√		√		√	√			√	
มูลนิธิ ทิศทางไท					√	√			√	

จากตารางสรุปได้ว่า บทบาทที่ทั้ง 3 ฝ่ายมีเหมือนกันและสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านการสนับสนุนเศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การรักษาความหลากหลาย และจัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาของเทศบาลฯ จากหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการนี้จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้นั้นสำคัญที่สุดคือต้องมีการปรึกษาหารือ ลดการบริโภคเพื่อทำนุบำรุงสถาปัตยกรรมให้อยู่คงทนในระยะยาว ฝึกอบรมให้กับสมาชิกชุมชน และส่งเสริมให้มีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ให้ชุมชน

6) ส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน โดย พาณิชยจังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2555 – 2559

กิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน จัดให้ชุมชนได้เดินทางไปอบรมและศึกษาดูงานนอกสถานที่ โดย พาณิชยจังหวัดสุพรรณบุรี มีอย่างต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลากว่า 5 ปี โดยความรู้ที่ชุมชนได้รับมีหลากหลายด้าน เพื่อให้ตอบสนองแก่ความต้องการของชุมชนมากที่สุด เช่น การจัดอบรมภายในจังหวัดฯ ให้ความรู้ด้านขนมและอาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้วยการจักรสาน เป็นต้น และกิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นกิจกรรมที่ชุมชนให้ความสำคัญและชื่นชอบ โดยเริ่มจากการที่ชุมชนตลาดเก่าห้องส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพด้วยวิถีเรียบง่าย จึงมีความคิดว่าอยากสร้างจุดเด่นและหาความรู้เพิ่มเติมจากภายนอกเพื่อนำมาปรับปรุงสินค้าในชุมชน รวมถึงในขณะนั้นได้มีหน่วยงานจากภายนอกอย่างพาณิชยจังหวัดสุพรรณบุรี เข้ามาให้คำปรึกษาและร่วมประชุมและพูดคุยกับชุมชนถึงความต้องการในการพัฒนาและฟื้นฟูชุมชน จึงเป็นที่มาของกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน ด้วยการจัดให้ชุมชนได้เดินทางไปอบรมและศึกษาดูงานนอกสถานที่ ซึ่งเรื่องที่ชุมชนสนใจคือ การพัฒนาสินค้าและบรรจุภัณฑ์

เมื่อทราบถึงสิ่งที่อยากทำและจุดประสงค์ที่ต้องการศึกษา การเลือกพื้นที่ศึกษาดูงานจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ชุมชนได้ความรู้กลับมาพัฒนามากที่สุด และสถานที่ที่ชุมชนได้เดินทางไปศึกษาดูงานนั้นได้แก่ ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เนื่องจากตลาดน้ำอัมพวาเป็นตลาดน้ำเก่าแก่ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งตลาดน้ำแห่งนี้ได้พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นที่รู้จักด้วยการมีจุดเด่นด้วยความร่วมมือร่วมใจของผู้คนในชุมชนท้องถิ่น ที่ต้องการจะอนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำเอาไว้ด้วยความร่วมมือร่วมใจของผู้คนในชุมชนท้องถิ่น ที่ต้องการจะอนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำเอาไว้ ด้วยความที่มีบริบทพื้นที่คล้ายกัน จึงเป็นเหตุผลที่ชาวชุมชนตลาดเก่าห้องเลือกไปศึกษาดูงาน ณ ที่แห่งนี้

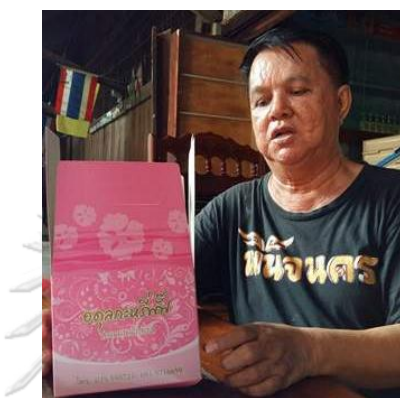
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

“ตอนนั้นชุมชนไปศึกษาดูงานหลายที่ ได้เรียนรู้วิธีการทำบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจและเหมาะสมกับสินค้า ซึ่งชุมชนได้นำความรู้กลับมาบอกต่อกันอื่นๆ แต่ผู้ที่ไปส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ แนวคิดหรือความทันสมัยอาจจะไม่มี จึงเป็นเพียงการไปศึกษาดูงานเท่านั้น”

(ประธานกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง, สัมภาษณ์, 27 ธ.ค. 2559)

จากการสัมภาษณ์ประธานกรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้อง ได้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการร่วมกันหาแนวทางและการผลักดันและส่งเสริมในด้านการให้ความรู้ เพื่อนำมาพัฒนาให้ตลาดเกิดความน่าสนใจที่เกิดจากความร่วมมือกันระหว่างชาวชุมชน คณะกรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้อง และหน่วยงานภาครัฐ แต่อย่างไรก็ตามชุมชนยังคงประสบปัญหาเดิมคือ เรื่องของผู้สูงอายุและขาดคนรุ่นใหม่ที่เป็นแรงสำคัญในการขับเคลื่อน ดังนั้นเมื่อโครงการฯ ดำเนินไปได้จุดหนึ่งก็ต้องถึง

ทางตัน ด้วยเหตุผลที่ว่า ได้เพียงแนวคิด แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ดึงดูดและนำไปต่อยอดทำเป็นบรรจุภัณฑ์ขายได้ มีเพียงไม่กี่ร้านเท่านั้นที่ได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้จริง เช่น ร้านอดุลย์กะหรี่ปั๊ปที่สามารถพัฒนาบรรจุภัณฑ์ โดยได้ความรู้และแรงบันดาลใจจากการไปศึกษาดูงานที่อัมพวา เมื่อกลับมาได้ปรึกษากับคนในครอบครัวที่เป็นคนรุ่นใหม่ ที่สามารถคิดและออกแบบได้ตามความรู้และความต้องการ บรรจุภัณฑ์จึงช่วยเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้ดูน่าซื้อมากขึ้น (กรรมการพัฒนาตลาดเก้าห้องคนที่ 2, สัมภาษณ์, 28 ก.ค. 2560)

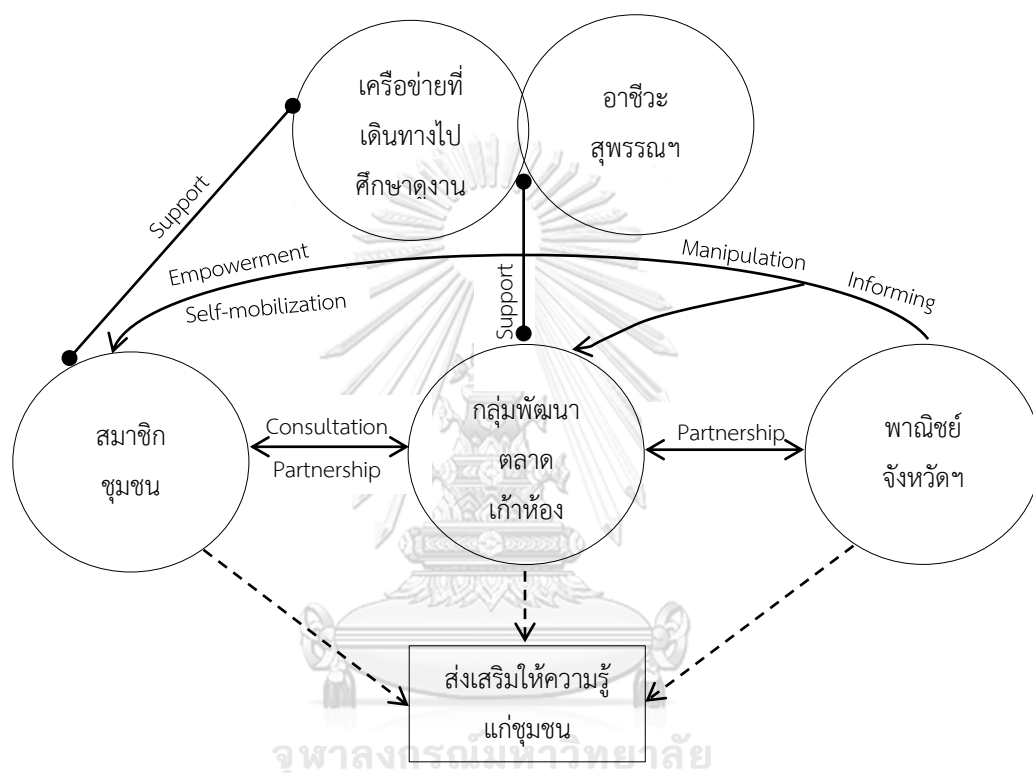


ภาพที่ 47 บรรจุภัณฑ์ที่ได้แนวคิดจากการศึกษาดูงาน

ไม่เพียงแต่พยายามส่งเสริมชุมชนแล้ว พาณิชยจังหวัดสุพรรณบุรียังคำนึงถึงการบริหารจัดการภายในชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจหลักที่ต้องสร้างให้เกิดความเข้มแข็ง จึงได้ประสานงานกับหน่วยงานภายในจังหวัดสุพรรณบุรีให้มาเป็นวิทยากรให้ความรู้และคำแนะนำกับคณะกรรมการตลาดเก้าห้องในเรื่องการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและบริหารชุมชนได้อย่างเต็มความสามารถ ซึ่งได้ครูและนักเรียน สาขาการท่องเที่ยว จากวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุพรรณบุรี มาให้ความรู้ในหัวข้อ การบริหารจัดการตลาดเก้า (ตลาดเก้าห้อง) อย่างยั่งยืน เมื่อเดือนกรกฎาคม ปี 2555

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ชาวชุมชนได้สะท้อนถึงการขาดพลังขับเคลื่อนในภาพรวมของชุมชนกล่าวคือ ชุมชนขาดความกระตือรือร้น รวมถึงเกิดความรู้สึกพอใจกับสิ่งที่กำลังดำเนินอยู่ (สมาชิกชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 22 พ.ย. 2560) การที่คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้ชุมชนขาดกำลังใจและแรงกระตุ้นในการทำกิจกรรมที่มักคิดอยู่เสมอว่าตนเองมีศักยภาพไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับคนรุ่นใหม่ จึงส่งผลให้ขาดพลังในการขับเคลื่อนแผนงาน และเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนที่มีกลไกการทำงานใกล้เคียงกัน เช่น ชุมชนตลาดสามชุก ที่มีความร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนที่เกิดจากจุดเริ่มต้นของคณะกรรมการที่พร้อมให้ความร่วมมือทั้งคนรุ่นใหม่และผู้สูงอายุ (เจ้าหน้าที่พาณิชยจังหวัด, สัมภาษณ์, 7 ก.ย. 2560) แตกต่างกับชุมชนตลาดเก้าห้องที่ยังขาดพลังขับเคลื่อนอย่างชัดเจน สิ่งสำคัญของพลังขับเคลื่อนไม่ใช่เพียงใครที่เป็นผู้ขับเคลื่อน แต่สุดท้ายแล้ว

ชุมชนต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ มีความรู้สึกอย่างแรงกล้าต่อความต้องการและเป้าหมายในการฟื้นฟูชุมชนอย่างแท้จริง ตลอดจนมีความสุขกับสิ่งที่ทำ ซึ่งกิจกรรมจะทำให้ได้จริงและยั่งยืนหรือไม่นั้น ชุมชนต้องเกิดพลังในการขับเคลื่อนร่วมกัน ระดมความคิดและร่วมกันทำงานอย่างจริงจังในรูปแบบพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ภาพรวมของความสำเร็จจึงจะเกิดขึ้นได้ โดยชุมชนจะต้องร่วมแรงร่วมใจกันสนับสนุนและกระตุ้นกันเอง ตลอดจนผลักดันผู้นำให้สามารถนำพาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งได้



ภาพที่ 48 การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน

การทำงานรูปแบบดังกล่าวพบว่า โครงการนี้มีศักยภาพสามารถพัฒนาต่อได้ โดยมีรูปแบบการมีส่วนร่วมเริ่มต้นในระดับการชักชวน (Manipulation) และการให้ข้อมูล (Informing) ที่ชุมชนจะต้องทราบถึงรายละเอียดโครงการเบื้องต้นในการที่พาณิชย์จังหวัดเข้ามาส่งเสริมโครงการในพื้นที่ หลังจากนั้นได้มีการปรึกษาหารือ (Consultation) ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นในด้านที่ตนเองต้องการเรียนรู้ และร่วมดำเนินการ (Partnership) โดยชุมชนสามารถร่วมตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและบรรลุเป้าหมาย เช่น การตัดสินใจเพื่อไปศึกษาดูงานในเรื่องที่สนใจ รวมถึงชุมชนเริ่มมีส่วนร่วมในระดับการกระจายอำนาจ (Empowerment) และระดมตน (Self - mobilization) ในงานต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งชุมชนมีเครือข่ายที่สนับสนุนองค์ความรู้ตามที่ชุมชนต้องการจากการที่ชุมชนเป็นผู้เลือกและหน่วยงานอย่างพาณิชย์จังหวัดฯ เป็นเพียงผู้สนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน

ให้เป็นไปตามเป้าหมาย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า โครงการที่มีรูปแบบการทำงานเป็นเครือข่ายดังเช่น โครงการส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชนสามารถทำให้การทำงานของชุมชนเดินหน้าต่อไปได้และเป็นโครงการที่มีศักยภาพอีกโครงการหนึ่ง แต่ยังไม่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เพราะระบบการทำงานและบทบาทของแต่ละคนในชุมชนยังแสดงออกมาไม่เพียงพอที่จะทำให้โครงการที่ดำเนินอยู่สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 18 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว

หน่วยงาน	บทบาท
<p>ชุมชนตลาดเก่าห้อง</p> <p>1. กลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง</p>	<p>ในเชิงหน้าที่คือบริหารจัดการให้สมาชิกเข้าร่วมประชุมและรับฟังจุดประสงค์ของโครงการ โดยเนื้อหาต่างๆ จะผ่านการรับรู้และบริหารจัดการโดยประธานกลุ่มฯ เป็นหลัก ซึ่งเป็นประโยชน์ในการทำงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยมีหน่วยงานเข้ามารับทราบข้อมูลและนำไปบอกต่อสมาชิกชุมชน อีกบทบาทหนึ่งคือบทบาทเดียวกับสมาชิกชุมชน</p>
<p>2. สมาชิกชุมชน</p>	<p>การเป็นส่วนหนึ่งในการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับโครงการที่พาณิชย์จังหวัดฯ นำเข้ามา ซึ่งสามารถมีอิทธิพลทำให้ชุมชนและคณะกรรมการเองได้มีการเปลี่ยนแปลงและออกจากกรอบการทำงานแบบเดิมที่ตั้งไว้ เช่น การเดินทางไปศึกษาดูงานตามความต้องการของตนเอง</p>
<p>หน่วยงานภายนอก</p> <p>1. พาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรี</p>	<p>ได้มีการส่งเสริมในด้านการพัฒนาและกระตุ้นด้านเศรษฐกิจในชุมชนด้วยการสนับสนุนให้มีการเปิดตลาด เปิดร้านค้าให้ดูน่าสนใจ และเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว ตลอดจนมีการส่งเสริมในทักษะและความสามารถของผู้นำด้วยการให้ผู้นำเข้าร่วมอบรมและสัมมนา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานภายนอกอย่างพาณิชย์จังหวัดฯมีส่วนช่วยให้บรรยากาศภายในชุมชนกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง</p>

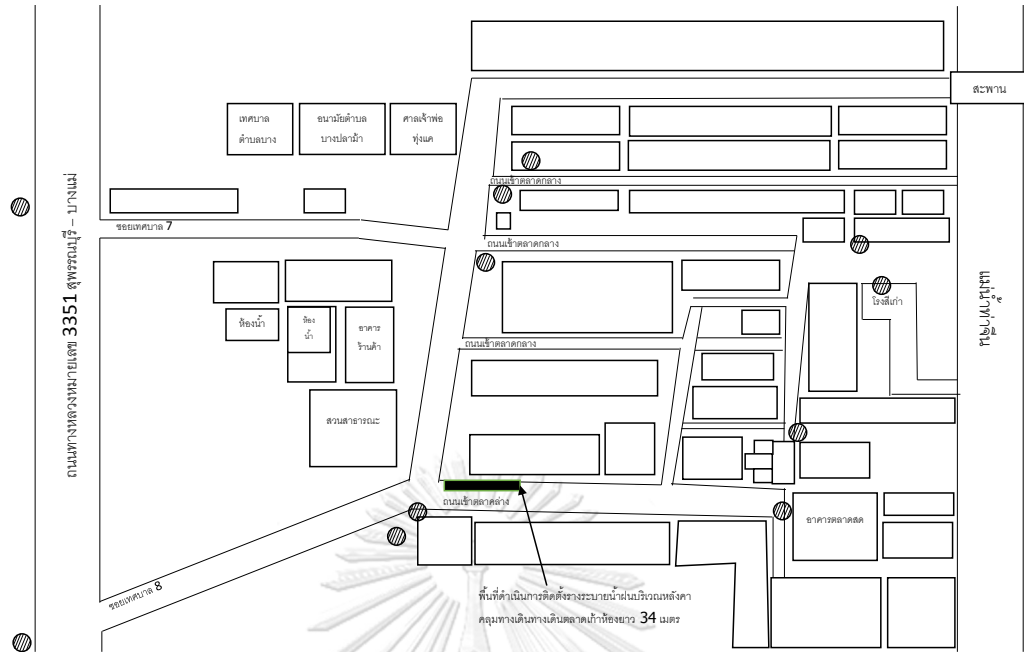
ตารางที่ 19 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน

หน่วยงาน	บทบาท/หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน									
	ใช้ ทรัพยากร อย่าง ยั่งยืน	ลดการ บริโภค	รักษา ความ หลากหลาย	รวม การ พัฒนา ท่องเที่ยว เข้าใน แผนฯ	สนับสนุน เศรษฐกิจ กิจ	ชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วม	ปรึกษา หารือ	ฝึก อบรม	จัด เตรียม ข้อมูล ให้นัก ท่องเที่ยว	วิจัย อย่างมี ประ สิทธิภาพ
สมาชิกชุมชน			✓			✓	✓	✓		
กลุ่มพัฒนา ตลาดเก้าห้อง	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
พาณิชย์ จังหวัดฯ	✓			✓	✓		✓	✓	✓	

จากตารางสรุปได้ว่า บทบาทที่ทั้ง 3 ฝ่ายมีเหมือนกันและสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ การปรึกษาหารือ และการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านการสนับสนุนเศรษฐกิจ การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาของเทศบาลฯ ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน รักษาความหลากหลายของทรัพยากร ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และมีการจัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว จากหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการนี้จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องมีการลดการบริโภคเพื่อทำนุบำรุงสถาปัตยกรรมให้อยู่คงทนในระยะยาว และส่งเสริมให้มีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ให้ชุมชน

7) โครงการ “ปรับปรุงป้ายแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน” โดยพระราชรัฐ ปี 2559

โครงการปรับปรุงป้ายแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน ภายใต้โครงการยกระดับศักยภาพหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากตามแนวพระราชรัฐ เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำท้องถิ่นของตำบลบางปลาแม่ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2 และคณะกรรมการตลาดเก้าห้อง โดยมีมติในที่ประชุมให้มีการปรับปรุงป้ายแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวตลาดเก้าห้องได้เดินเที่ยวชมตลาดเก้าห้องตามซอยต่างๆ ของตลาดได้อย่างสะดวก และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจากที่ผ่านมานักท่องเที่ยวอาจยังไม่ทราบว่า ตลาดบน ตลาดกลาง และตลาดล่าง มีอาณาเขตอย่างไร รวมถึงสัญลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการมาเยี่ยมชม เช่น หอดูโจร พิพิธภัณฑ์ตลาดเก้าห้อง อยู่บริเวณใด ทำให้เมื่อนักท่องเที่ยวเดินเข้ามาภายในตลาดจึงเดินไปยังจุดหมายที่ต้องการไม่ถูกต้อง การปรับปรุงป้ายแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจึงเกิดจากแนวคิดดังเหตุผลข้างต้น โดยทำการปรับปรุงป้ายแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน จำนวน 11 ป้าย

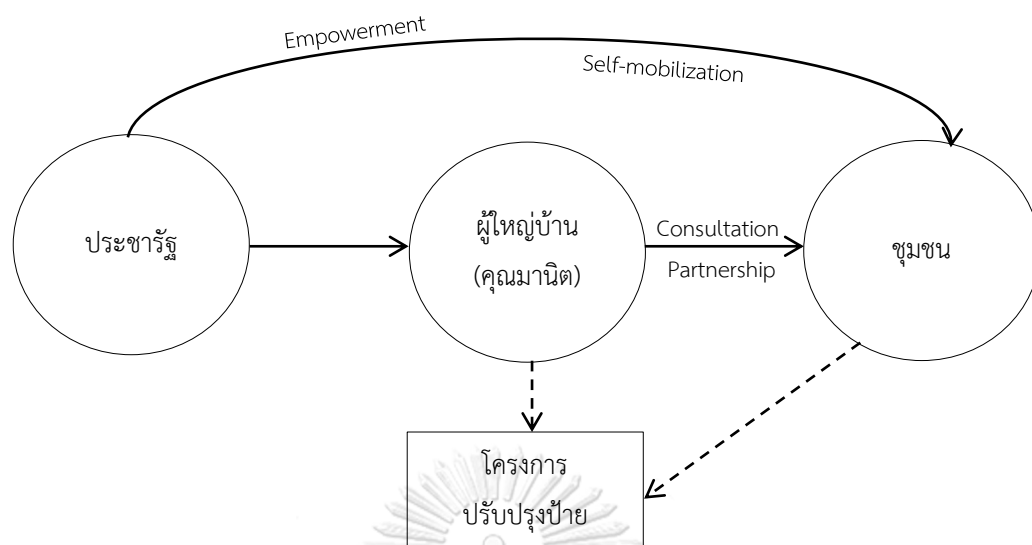


ภาพที่ 49 จุดตั้งป้ายแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

หลังจากการปรับปรุงป้ายแหล่งท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักเส้นทางภายในตลาดเก่าห้อง มีปริมาณนักท่องเที่ยวตามเส้นทางภายในชุมชนน้อยลง (สมาชิกชุมชนคนที่ 5, สัมภาษณ์, 12 ส.ค. 2560) และยังทำให้ชุมชนตลาดเก่าห้องมีความสุขมากขึ้น



ภาพที่ 50 แผ่นป้ายบอกสถานที่สำคัญภายในชุมชนตลาดเก่าห้อง



ภาพที่ 51 การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการปรับปรุงป้ายแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน

การทำงานรูปแบบดังกล่าวพบว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จ ในที่นี้ผู้วิจัยมองถึงผลลัพธ์ของโครงการที่เกิดขึ้นจริงและเห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งโครงการนี้มีรูปแบบการทำงานที่หน่วยงานเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ และชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับกระจายอำนาจ (Empowerment) และระดมตน (Self – mobilization) โดยชุมชนสามารถเป็นเจ้าของโครงการและบริหารจัดการงบประมาณตามที่ได้รับมาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและแผนงานที่วางไว้ ดังนั้นรูปแบบการทำงานนี้สามารถทำให้ชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง ชุมชนสามารถมีอำนาจในการทำงานเป็นผลทำให้ผลลัพธ์ของงานประสบความสำเร็จ ซึ่งการกระจายอำนาจเป็นบทบาทที่สำคัญของชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและการบริหารจัดการของชุมชนได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 20 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการเปิดตลาดการท่องเที่ยว

หน่วยงาน	บทบาท/หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ชุมชนตลาดเก่าห้อง 1. ผู้นำท้องถิ่น	บทบาทของผู้นำท้องถิ่นหรือผู้ใหญ่บ้าน คือ การเป็นผู้สนับสนุนและกระจายอำนาจให้ชุมชนมีบทบาทมากขึ้นหากเปรียบเทียบกับโครงการอื่น โดยการพยายามกระจายอำนาจนั้นคือให้ชุมชนได้มีการแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้แจกแจงว่า ใด้งบประมาณที่สามารถดำเนินการเท่าไรและนำมาแจ้งให้กับสมาชิกในชุมชนได้รับทราบ หลังจากมีการเสนอความคิดเห็นแล้วก็จะดำเนินการจัดทำตามแผนและงบประมาณให้ออกมาเป็นโครงการที่สมบูรณ์
2. สมาชิกชุมชน	ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมดำเนินการ บริหาร

หน่วยงาน	บทบาท/หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
	จัดการโครงการและแผนงานด้วยตนเองจากการทำงานร่วมกับผู้นำท้องถิ่น
หน่วยงานภายนอก 1. ประชากรรัฐ	ได้มีการเข้ามาสนับสนุนงบประมาณและได้ดำเนินการผ่านผู้นำท้องถิ่นได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประชากรรัฐมีบทบาทเพียงเป็นผู้ให้งบประมาณสนับสนุนเพื่อให้โครงการในการพัฒนาของชุมชนประสบความสำเร็จมากขึ้น

ตารางที่ 21 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการปรับปรุงป้าย

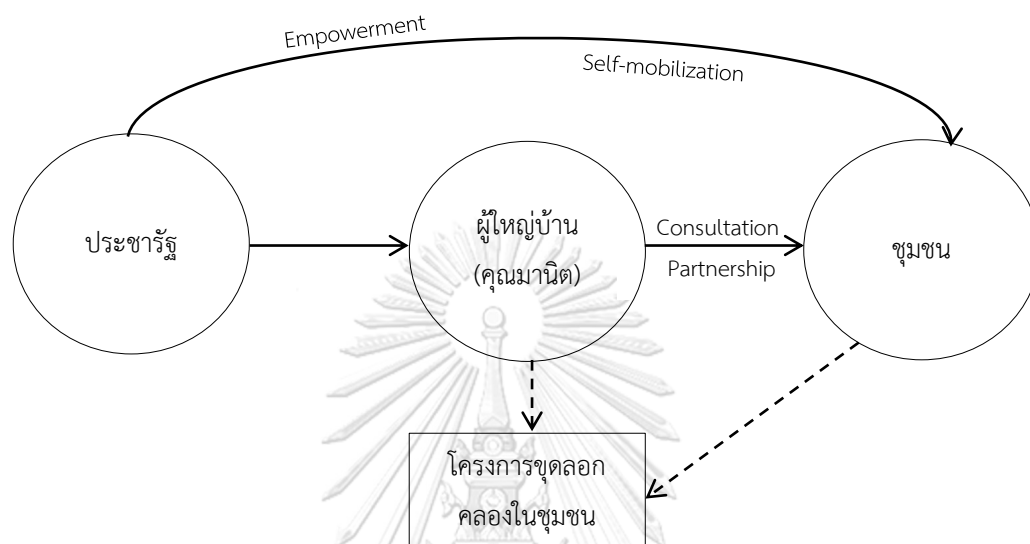
หน่วยงาน	บทบาท/หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน									
	ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	ลดการบริโภค	รักษาความหลากหลาย	รวมการพัฒนาท่องเที่ยวเข้าในแผนฯ	สนับสนุนเศรษฐกิจ	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม	บริการหรือ	ฝึกอบรม	จัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว	วิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ
สมาชิกชุมชน						✓	✓			
ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน)						✓	✓			
ประชากรรัฐ				✓	✓					

จากตารางสรุปได้ว่า บทบาทที่ทั้ง 3 ฝ่ายมีสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือการบริการหรือ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม การสนับสนุนเศรษฐกิจ การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาของประชากรรัฐ จากหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการนี้เป็นโครงการเพื่อปรับปรุงและพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จึงมีความสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบางประการ ซึ่งโครงการนี้ถือได้ว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จที่สามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้และสามารถใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถบอกได้ถึงความยั่งยืน

8) โครงการ “ขุดลอกคลองภายในชุมชน” โดยประชากรรัฐ ปี 2559 – 2560

โครงการขุดลอกท่อระบายน้ำภายในชุมชน เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเทศบาลบางปลาหมอ โดยก่อนหน้านี้มีโครงการขุดลอกคลองภายในหมู่ 2 ตำบลบางปลาหมอ อยู่ภายใต้โครงการยกระดับศักยภาพหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากตามแนวพระราชดำริ ซึ่งทำให้ชุมชนต้องการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น เนื่องจากเมื่อน้ำถูกระบายออกได้ไม่ทัน น้ำให้เกิดสภาวะน้ำขัง ทำให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็นในบางจุด ส่งผลต่อสุขภาพของชาวชุมชน ไม่เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้นชุมชนจึงร่วมกันหารือกับเทศบาลฯ ให้มีการขุดลอกท่อระบายน้ำภายในชุมชนขึ้น

หลังจากมีการขุดลอกท่อระบายน้ำภายในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการระบายน้ำได้ดียิ่งขึ้น ไม่มีน้ำเสียส่งกลิ่นเหม็น ส่งผลต่อผู้ที่อยู่อาศัยภายในชุมชนในด้านของสุขอนามัยที่มีความสะอาดและปลอดภัย สิ่งแวดล้อมดีขึ้น เป็นต้น รวมถึงนักท่องเที่ยวประทับใจเมื่อมาเยือนและอยากกลับมาสัมผัสบรรยากาศตลาดเก่าอีกครั้ง (กรรมการชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 28 ก.ค. 2560)



ภาพที่ 52 การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการขุดลอกคลองในชุมชน

การทำงานรูปแบบดังกล่าวพบว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จและมีรูปแบบการทำงานที่เหมือนกับโครงการปรับปรุงป้ายภายในชุมชน โดยชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับกระจายอำนาจ (Empowerment) และระดมตน (Self – mobilization) ซึ่งชุมชนสามารถเป็นเจ้าของโครงการและบริหารจัดการงบประมาณตามที่ได้รับมาจากหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและแผนงานที่วางไว้ ดังนั้นการทำงานในรูปแบบเครือข่ายนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของชุมชนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นในการที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการโครงการให้ประสบความสำเร็จตามความต้องการของตนเองและแนวทางของผู้เข้ามาสนับสนุนงบประมาณ

ตารางที่ 22 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการขุดลอกคลองในชุมชน

หน่วยงาน	บทบาท
ชุมชนตลาดเก่าห้อง 1. ผู้นำท้องถิ่น	บทบาทของผู้นำท้องถิ่นหรือผู้ใหญ่บ้าน คือ การเป็นผู้สนับสนุนและกระจายอำนาจให้ชุมชนมีบทบาทมากขึ้นหากเปรียบเทียบกับโครงการอื่น โดยการพยายามกระจายอำนาจนั้นคือให้ชุมชนได้มีการแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้แจกแจงว่า ใช้งบประมาณที่

หน่วยงาน	บทบาท
	สามารถดำเนินการเท่าไรและนำมาแจ้งให้กับสมาชิกในชุมชนได้รับทราบ หลังจากมีการเสนอความคิดเห็นแล้วก็จะดำเนินการจัดทำตามแผนและงบประมาณให้ออกมาเป็นโครงการที่สมบูรณ์
2. สมาชิกชุมชน	ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมดำเนินการ บริหารจัดการโครงการและแผนงานด้วยตนเองจากการทำงานร่วมกับผู้นำท้องถิ่น
หน่วยงานภายนอก 1. ประชากรรัฐ	ได้มีการเข้ามาสนับสนุนงบประมาณและได้ดำเนินการผ่านผู้นำท้องถิ่นได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประชากรรัฐมีบทบาทเพียงเป็นผู้ให้งบประมาณสนับสนุนเพื่อให้โครงการในการพัฒนาของชุมชนประสบความสำเร็จมากขึ้น

ตารางที่ 23 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการชุดลอกคลองในชุมชน

หน่วยงาน	บทบาท/หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน									
	ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	ลดการบริโภค	รักษาความหลากหลาย	รวมการพัฒนาท่องเที่ยวเข้าในแผนฯ	สนับสนุนเศรษฐกิจ	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม	บริการอาหาร	ฝึกอบรม	จัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว	วิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ
สมาชิกชุมชน		√				√	√			
ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน)		√				√	√			
ประชากรรัฐ				√	√					

จากตารางสรุปได้ว่า บทบาทที่ทั้ง 3 ฝ่ายมีสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือการบริการอาหาร ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม การสนับสนุนเศรษฐกิจ การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาของประชากรรัฐ และลดการบริโภคที่ทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมให้อยู่ใช้งานได้ในระยะยาว จากหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการนี้เป็นโครงการเพื่อมุ่งเน้นรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งโครงการนี้ถือได้ว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จที่สามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้และสามารถใช้ประโยชน์ได้จริง โดยมีความคล้ายคลึงกับโครงการปรับปรุงป้ายชุมชนที่ประชากรรัฐเข้ามามีบทบาทในการฟื้นฟูชุมชน

9) โครงการพัฒนา แผนพัฒนาสามปี โดยเทศบาลตำบลบางปลาหมอ ปี 2559 – 2561

แผนพัฒนาสามปี โดยเทศบาลตำบลบางปลาหมอ เป็นพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของตำบล แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก้าห้องจัดให้อยู่ในยุทธศาสตร์จังหวัดที่ 2 การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวสู่

สากล คู่การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ในหัวข้อ แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้

(1) โครงการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน โดยจัดทำป้าย สื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบถึงแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลและจังหวัด ปี 2559 – 2561



ภาพที่ 53 แผ่นพับประชาสัมพันธ์ชุมชนตลาดเก้าห้อง จากเทศบาลบางปลาหม้า

เทศบาลบางปลาหม้ามีจุดให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวก่อนเข้าชมตลาดเก้าห้อง แผ่นพับประชาสัมพันธ์จึงเป็นอีกสื่อหนึ่งที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงข้อมูลความเป็นมาและสถานที่สำคัญภายในตลาด

(2) โครงการจัดงานท่องเที่ยวริมเขื่อนตลาดเก้าห้อง เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดและเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชน ปี 2559

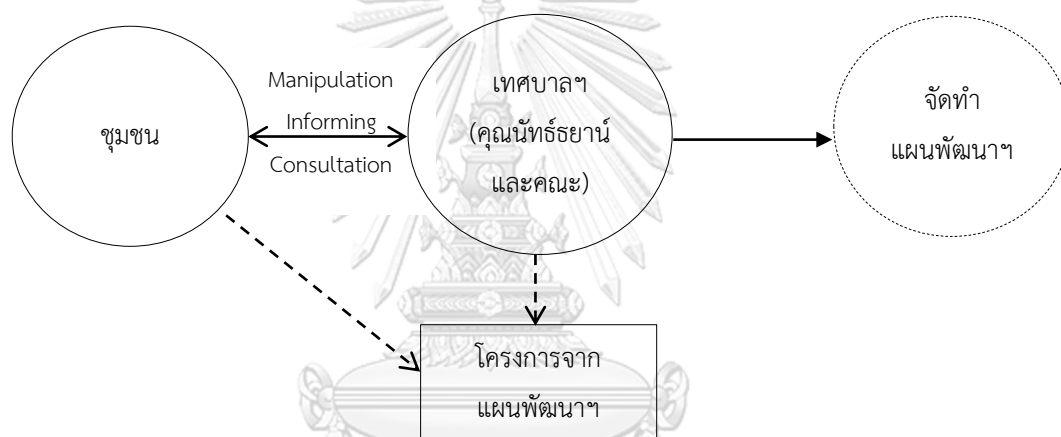
(3) โครงการก่อสร้างหอดูดาวจำลอง เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับตลาดเก้าห้อง และเป็นจุดถ่ายภาพของนักท่องเที่ยว ปี 2560

(4) โครงการฝึกอบรมเพิ่มพูนประสิทธิภาพการบริหารงานด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาศักยภาพในกระบวนการทำงาน การมีส่วนร่วม และการสื่อสารให้กับคณะกรรมการพัฒนาตลาดเก้าห้องและประชาชนในชุมชน ปี 2559 – 2561

อย่างไรก็ตาม ในบางกิจกรรมยังอยู่ในระหว่างการจัดทำแผนและวางกระบวนการ ซึ่งในขณะนี้จึงยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่หากกิจกรรมสำเร็จจะช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากยิ่งขึ้น สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนเพิ่มขึ้นอีก และยังช่วยส่งเสริมและสร้างศักยภาพของชุมชนและคณะทำงานในด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อไป



ภาพที่ 54 หอดูใจจำลอง



ภาพที่ 55 การทำงานรูปแบบเครือข่ายของโครงการแผนพัฒนาสามปี ปี 2559 – 2561

การทำงานรูปแบบดังกล่าวพบว่า มีการทำงานที่เหมือนกับแผนพัฒนาสามปีอื่นๆ ของเทศบาลฯ ดังนั้นชุมชนจึงยังไม่มีบทบาทในการฟื้นฟูชุมชนร่วมกับเทศบาลเท่าที่ควร หากจะให้รูปแบบการทำงานนี้ไปสู่ความสำเร็จได้นั้นชุมชนจะต้องได้รับโอกาสในการบริหารจัดการและดำเนินโครงการด้วยตนเองจึงจะสามารถปรับจากโครงการที่มีศักยภาพพัฒนาต่อได้เป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จในอนาคต แม้เจ้าหน้าที่ของเทศบาลฯ บางท่านจะเป็นคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดเก่าห้อง แต่การทำงานนั้นเป็นการแยกส่วนกัน เนื่องจากเทศบาลฯ ได้มีคณะทำงานที่เข้ามาช่วยในการทำงาน และไม่ได้มีการให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ เนื่องจากในระยะหลังได้มีปัญหาภายในเกิดขึ้นระหว่างชุมชนกับเทศบาลฯ ปัจจัยนี้ส่งผลให้การทำงานร่วมกันมีความยากลำบากขึ้น จึงทำให้บทบาทในการทำงานของทั้ง 2 ภาคส่วนยังคงดำเนินไปตามรูปแบบและขั้นตอนเดิม

ตารางที่ 24 บทบาทของแต่ละหน่วยงานในโครงการจากแผนพัฒนาฯ

หน่วยงาน	บทบาท
สมาชิกชุมชน	สมาชิกชุมชนมีการแสดงบทบาทด้วยการแสดงความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนที่มีการดำเนินการร่วมกับเทศบาลตำบลบางปลาหม้อ รวมถึงมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมและเข้าฝึกอบรม
หน่วยงานภายนอก (เทศบาลฯ)	เป็นหน่วยงานที่จัดทำแผนพัฒนาด้วยการทำประชาพิจารณ์ร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญที่ทำให้แผนงานดังกล่าวเกิดขึ้นได้จริง รวมถึงมีบทบาทในการสนับสนุนเศรษฐกิจของชุมชนจากการมุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีบทบาทส่งเสริมให้หน่วยงานใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดสมดุล รวมทั้งยังมีบทบาทที่ส่งเสริมให้รักษาความหลากหลายทางธรรมชาติ ซึ่งแผนงานและความต้องการดังกล่าวที่มีการคิดและหารือร่วมกัน เทศบาลตำบลบางปลาหม้อได้นำไปจัดเป็นแผนพัฒนา 3 ปี

ตารางที่ 25 บทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการแผนพัฒนาฯ ปี 2559 - 2561

หน่วยงาน	บทบาท/หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน									
	ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	ลดการบริโภค	รักษาความหลากหลาย	รวมการพัฒนาท่องเที่ยวเข้าในแผนฯ	สนับสนุนเศรษฐกิจ	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม	ปรึกษาหารือ	ฝึกอบรม	จัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว	วิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ
สมาชิกชุมชน			√			√	√	√		
เทศบาลตำบลบางปลาหม้อ	√	√	√	√	√	√	√	√	√	

จากตารางสรุปได้ว่า บทบาทที่ทั้ง 2 ฝ่ายมีเหมือนกันและสอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ การรักษาความหลากหลาย ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม มีการปรึกษาหารือ และฝึกอบรม นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านการสนับสนุนเศรษฐกิจ ลดการบริโภคเพื่อทำนุบำรุงสถาปัตยกรรมให้อยู่คงทนในระยะยาวจากการสร้างหอดูใจระจำลอง การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาของเทศบาลฯ มีการจัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว จากหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการนี้จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้นั้นต้องมีการส่งเสริมให้มีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ให้ชุมชน

จากโครงการพบว่า รูปแบบการทำงานที่เป็นแบบเครือข่ายได้ทั้งหมด 3 รูปแบบ ได้แก่

1) การทำงานที่มีชุมชนเป็นฐาน กล่าวคือ ชุมชนมีกลไกในการทำงานแบบมีส่วนร่วมเริ่มต้นจากการทำงานร่วมกันด้วยการวางแผนงาน เสนอความคิดเห็นในสิ่งที่ต้องการดำเนินการ อย่างไรก็ตามรูปแบบการทำงานนี้มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกที่พร้อมในการขับเคลื่อนแผนงานด้านงบประมาณ ซึ่งชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการได้

2) แผนงานที่ประสบความสำเร็จมีการทำงานในรูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายอย่างเป็นระบบ และมีแผนการทำงานที่ชัดเจน ด้วยกระบวนการวางแผนเป็นขั้นตอนจากความต้องการของคนในชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าการทำงานของชุมชนจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาและอาศัยการทำงานแบบเครือข่าย โครงการหรือกิจกรรมถึงจะดำเนินไปสู่ความสำเร็จได้เป็นอย่างดีตามเป้าหมายและแผนงานที่วางไว้

3) โครงการที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเป็นการทำงานที่ขับเคลื่อนโดยหน่วยงานภายนอกทุกกระบวนการ จึงทำให้ชุมชนขาดการแสดงบทบาทของตนเอง เป็นการทำตามแผนงานที่ถูกวางไว้ รวมถึงการขาดการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนเป็นสิ่งที่การทำงานยังไม่ประสบความสำเร็จ เพราะชุมชนไม่เกิดความพึงพอใจในโครงการที่เกิดขึ้น

การทำงานแต่ละโครงการยังคงมีผู้ทำงานหลักเป็นคนกลุ่มเดิมคือ กลุ่มพัฒนาตลาดเก้าห้อง และสมาชิกชุมชนที่เป็นผู้ร่วมดำเนินโครงการ เครือข่ายที่เข้าร่วมทำงานกับชุมชนจะเป็นกลุ่มที่จะปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมและการเข้ามาสนับสนุนโครงการของหน่วยงานต่างๆ แต่ยังมีทั้งโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่สำเร็จ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทำงานจะสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบการทำงานที่ต้องมีการขับเคลื่อนให้เหมาะสมกับชุมชนและความน่าสนใจของโครงการที่จะผลักดันให้ชุมชนสามารถแสดงบทบาทการทำงานในด้านการฟื้นฟูชุมชนได้อย่างเต็ม ประสิทธิภาพ และสามารถแบ่งแผนพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนได้เป็น 2 รูปแบบคือ 1) แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก้าห้องด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและแผนพัฒนาชุมชนตลาดเก้าห้องจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภายนอกร่วมกับคนในชุมชน โดยแผนพัฒนาชุมชนตลาดเก้าห้องด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นแผนพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการและขั้นตอนก่อนที่จะออกมาเป็นแผน แผนดังกล่าวเกิดจากกระบวนการประชุมหารือหาจุดอ่อนและจุดแข็งของตนเอง เมื่อทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งจึงได้นำไปสู่แนวคิดและเป้าหมายที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดประสบความสำเร็จขึ้นได้ แผนพัฒนานี้สอดคล้องกับหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ต้องการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์และไม่กระทบต่อระบบชุมชน 2) แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก้าห้องจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภายนอกร่วมกับคนในชุมชนเป็นแผนที่ชุมชนมีส่วนร่วมในส่วนของแนวคิดและความต้องการที่จะฟื้นฟูชุมชนในด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับแนวทางของหน่วยงานนั้นๆ ในบางโครงการอาจไม่ประสบ

ความสำเร็จ เพราะหน่วยงานไม่ได้เข้ามารับฟังความคิดเห็นและแนวทางการต้องการของชุมชน จึงทำให้โครงการดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เช่น การทำให้ชุมชนเป็นตลาดสีเขียว แต่หากโครงการใดที่ชุมชนได้มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นและสามารถต่อยอดให้เกิดเป็นโครงการได้ โครงการดังกล่าวจะประสบความสำเร็จหรือสามารถพัฒนาต่อไปในอนาคตหากชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยสามารถสรุปความสำเร็จของโครงการได้ตามตารางที่ 26 ดังนี้



ตารางที่ 26 ระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

แผนพัฒนาชุมชน	รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน (Typology of community participation)							ระดับคะแนน	ประเมินระดับการมีส่วนร่วม
	Non - participation		Tokenism			Citizen Empowerment			
	การชักชวน (Manipulation)	การให้ข้อมูล (Informing)	ปรึกษาหารือ (Consultation)	ร่วมดำเนินการ (Partnership)	กระจายอำนาจ (Empowerment)	ระดมทุน (Self - mobilization)			
แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องด้วยดีทั่วโลกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	1	2	3	4	5	6			
ร่วมวางแผนและจัดทำ แนวทางพัฒนาตลาด เก่าห้อง โดยชุมชน ปี 2556			80% (3)	50% (4)	80% (5)	80% (6)	18	ชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วม ในระดับกลางถึงมาก แสดง ถึงความมีศักยภาพ	
แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภายนอกร่วมกับคนในชุมชน									
โครงการปฏิบัติการชุมชน และเมืองน่าอยู่ ปี 2549	80% (1)	50% (2)	50% (3)	70% (4)			10	ชุมชนร่วมรับฟังข้อมูลและ ดำเนินการ แสดงถึงการ เริ่มมีบทบาทของชุมชน	
แผนพัฒนาสามปี 2550 - 2552	80% (1)	60% (2)	60% (3)				6	ชุมชนยังไม่ค่อยเกิดการมี ส่วนร่วม จำเป็นที่จะต้อง พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม	

แผนพัฒนาชุมชน	รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน (Typology of community participation)						ระดับคะแนน	ประเมินระดับ การมีส่วนร่วม
	Non - participation		Tokenism		Citizen Empowerment			
	การชักชวน (Manipulation) 1	การให้ข้อมูล (Informing) 2	ปรึกษาหารือ (Consultation) 3	ร่วมดำเนินการ (Partnership) 4	กระจายอำนาจ (Empowerment) 5	ระดมตน (Self - mobilization) 6		
แผนพัฒนาสามปี 2551 - 2553	80% (1)	60% (2)	60% (3)	60% (4)	5	6	ชุมชนยังไม่ค่อยเกิดการมีส่วนร่วม ถ้าเป็นที่จะต้อง พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม	
โครงการก่อสร้างเขื่อน ป้องกันตลิ่งแม่น้ำท่าจีน และสะพานแขวน ปี 2553 - 2556			60% (3)	60% (4)		7	ชุมชนแสดงบทบาทและมี ส่วนร่วมกับแผนงาน	
โครงการชุมชนชีวิตวันตลาด โบราณผู้คนเก่าห้อง สู่การ เป็นตลาดสีเขียวเพื่อสุขภาพ ปี 2554 - 2555	100% (1)	80% (2)				3	ชุมชนไม่เกิดการมีส่วนร่วม ถ้าเป็นที่จะต้องพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วม	

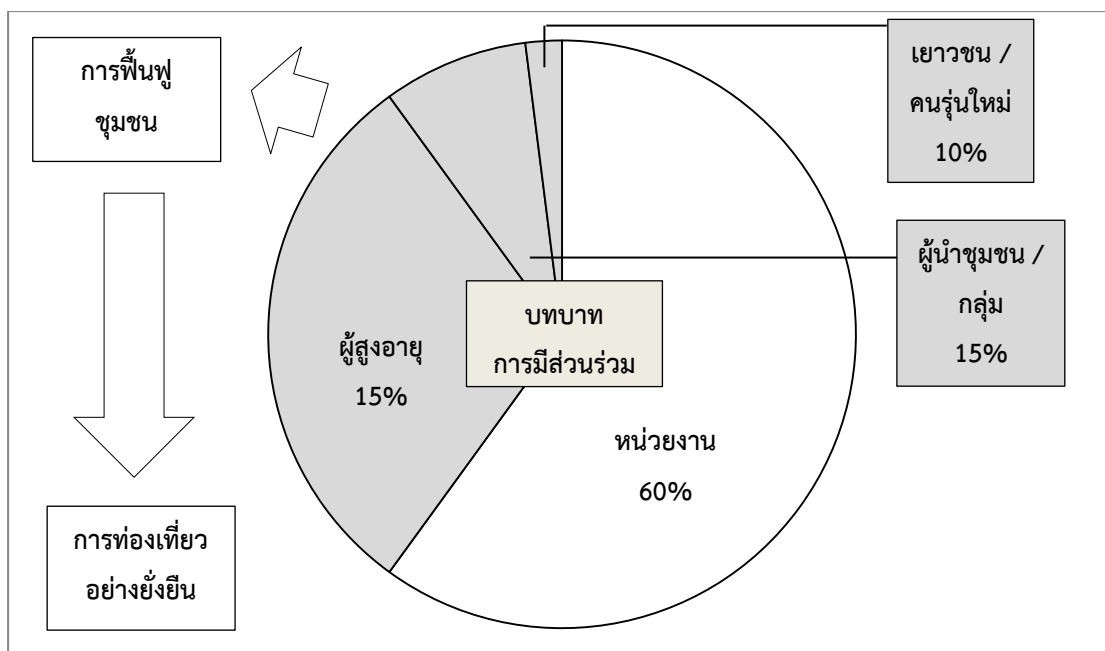
แผนพัฒนาชุมชน	รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน (Typology of community participation)							ระดับคะแนน	ประเมินระดับ การมีส่วนร่วม
	Non - participation			Tokenism					
	การชักชวน (Manipulation)	การให้ข้อมูล (Informing)	ปรึกษาหารือ (Consultation)	ร่วมดำเนินการ (Partnership)	กระจายอำนาจ (Empowerment)	ระดมทุน (Self - mobilization)			
1	2	3	4	5	6				
ส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน และจัดกิจกรรมในชุมชน ปี 2555 - 2559	60% (1)	60% (2)	80% (3)	80% (4)	40% (2.5)	40% (3)	15.5	ชุมชนมีตั้งแต่ระดับการรับ ฟังข้อมูลไปจนถึง ระดับกลางและมาก แสดง ถึงความมีศักยภาพมาก	
โครงการปรับปรุงป้าย แหล่งท่องเที่ยว ปี 2559			60% (3)	40% (2)	40% (2.5)	40% (3)	10.5	ชุมชนร่วมรับฟังข้อมูลและ ดำเนินการ แสดงถึงการ เริ่มมีบทบาทของชุมชน	
โครงการชุดลอคดอง ภายในชุมชน ปี 2559			60% (3)	40% (2)	40% (2.5)	40% (3)	10.5	ชุมชนร่วมรับฟังข้อมูลและ ดำเนินการ แสดงถึงการ เริ่มมีบทบาทของชุมชน	

แผนพัฒนาชุมชน	รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน (Typology of community participation)						ระดับคะแนน	ประเมินระดับ การมีส่วนร่วม
	Non - participation		Tokenism		Citizen Empowerment			
	การชักชวน (Manipulation)	การให้ข้อมูล (Informing)	ปรึกษาหารือ (Consultation)	ร่วมดำเนินการ (Partnership)	กระจายอำนาจ (Empowerment)	ระดมทุน (Self - mobilization)		
แผนพัฒนาสามปี 2559 - 2561	1 80% (1)	2 60% (2)	3 60% (3)	4	5	6	6 มีส่วนร่วมใน ระดับน้อย	ชุมชนยังไม่ค่อยเกิดการมี ส่วนร่วม จำเป็นที่จะต้อง พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม

อ้างอิงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน: Anucha Leksakundilok, 2004

จากตารางที่ 26 พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมเพียงรับฟังข้อมูลของโครงการ ซึ่งเป็นเพียงขั้นเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมเท่านั้น ชุมชนยังไม่ค่อยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือเป็นผู้ดำเนินโครงการ จึงทำให้ชุมชนขาดบทบาทของการมีส่วนร่วมในด้านการฟื้นฟูการท่องเที่ยวในชุมชน โครงการที่ประสบความสำเร็จหรือมีศักยภาพสามารถพัฒนาต่อได้นั้น แม้ชุมชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมแต่การทำงานส่วนใหญ่ยังอยู่ภายใต้การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาให้การสนับสนุน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าที่ผ่านมาโครงการที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นการทำงานของคนภายนอกมากกว่าคนในชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนยังขาดบทบาทของการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู ซึ่งจะส่งผลให้ไม่เกิดความยั่งยืน ดังนั้นเมื่อชุมชนมีความต้องการในการพัฒนาและฟื้นฟูจะให้นำไปสู่แผนพัฒนาที่มีศักยภาพและเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนได้มากกว่าการนำแผนพัฒนาและการฟื้นฟูเข้ามาในชุมชน โดยที่ไม่ได้เกิดจากความต้องการหรือเหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน หากต้องการให้เกิดความยั่งยืนความต้องการและการมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องสอดคล้องกัน ชุมชนตลาดเก่าห้องยังเป็นชุมชนที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนด้วยตนเองค่อนข้างน้อย หรือยังไม่สามารถเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้ เพราะสมาชิกและผู้นำชุมชนยังมีศักยภาพในการฟื้นฟูชุมชนไม่เพียงพอ จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาในหลายด้าน เพื่อให้การทำงานของชุมชนมีระบบยิ่งขึ้น บทบาทในการจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่เน้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้ในอนาคต

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการชุมชน กลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง และสมาชิกชุมชน ถึงบทบาทและการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูชุมชนต่อโครงการพัฒนาทั้ง 10 โครงการ สามารถแสดงรูปแบบของสัดส่วนในมีส่วนร่วมการฟื้นฟูชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ดังนี้



แผนภูมิที่ 1 รูปแบบของสัดส่วนบทบาทการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนปัจจุบัน

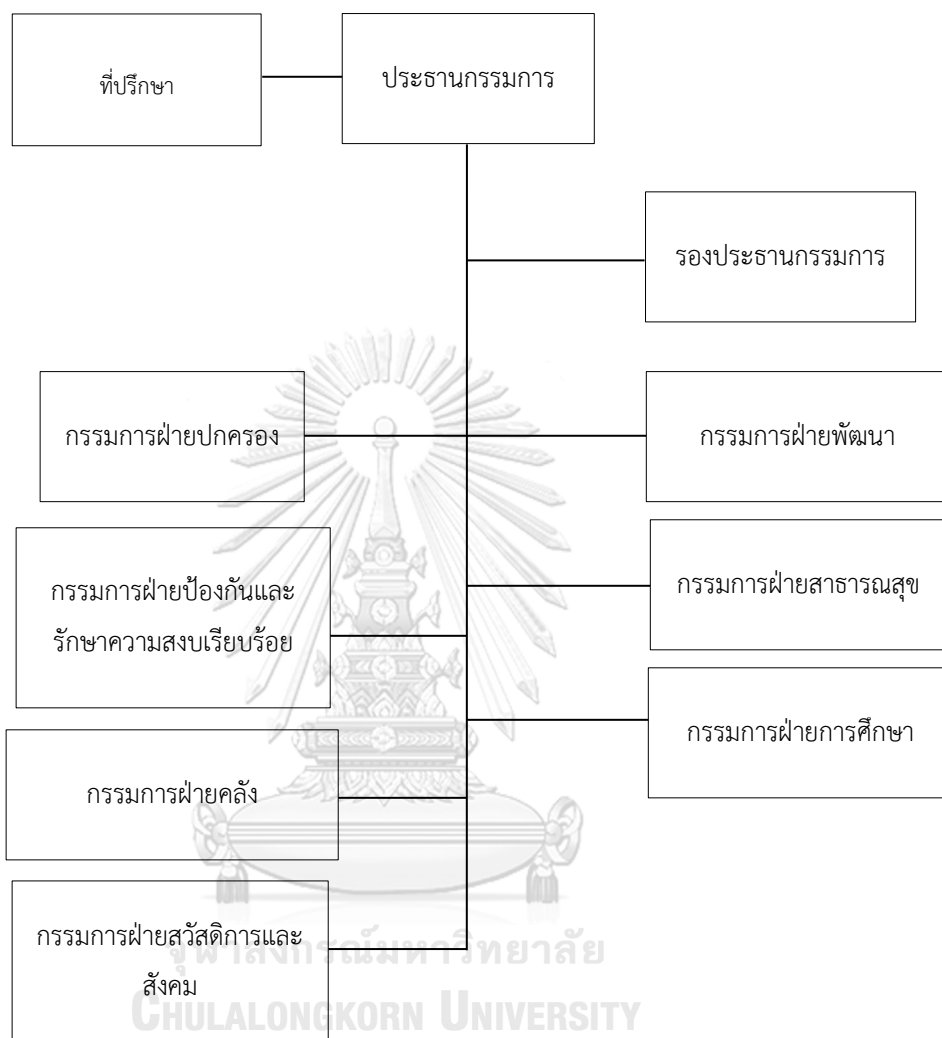
4.3 บทบาทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทบาทของชุมชนคือการทำงานที่มีการกระจายหน้าที่อย่างเหมาะสม และควรปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายให้สมบูรณ์ ในส่วนของการฟื้นฟูชุมชนจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงบทบาทแต่ละภาคส่วนที่มีการทำงานร่วมกันเพื่อนำไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จและลุล่วง โดยเฉพาะชุมชนที่ต้องแสดงถึงศักยภาพในการฟื้นฟูออกมาในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม (วีรพล ทองมา, ม.ป.ป.) อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีชุมชนตลาดเก่าห้องได้ทำงานร่วมกับหลายภาคส่วนที่ต้องการให้ชุมชนตลาดเก่าห้องกลับมาเป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอีกครั้ง

4.3.1 โครงสร้างการทำงานของชุมชน

ชุมชนตลาดเก่าห้องอยู่กันแบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีความเป็นอยู่และวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย การปกครองระดับชุมชนจึงมีเพียงผู้นำท้องถิ่นได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ตำบลบางปลาหม้า และหน่วยงานเทศบาลตำบลบางปลาหม้าเท่านั้น โดยระเบียบเทศบาลตำบลบางปลาหม้า ว่าด้วยการจัดตั้งชุมชนย่อย พ.ศ. 2546 เทศบาลตำบลบางปลาหม้าจึงประกาศแต่งตั้งบุคคลซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการชุมชน จำนวน 9 คน และที่ปรึกษาคณะกรรมการชุมชนตลาดเก่าห้อง จำนวน 5 คน (แผนภูมิที่ 2) (เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางปลาหม้าคนที่ 1, สัมภาษณ์, 7 ก.ย. 2560) โดยคณะกรรมการชุมชนมีหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ของคนในชุมชน เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา

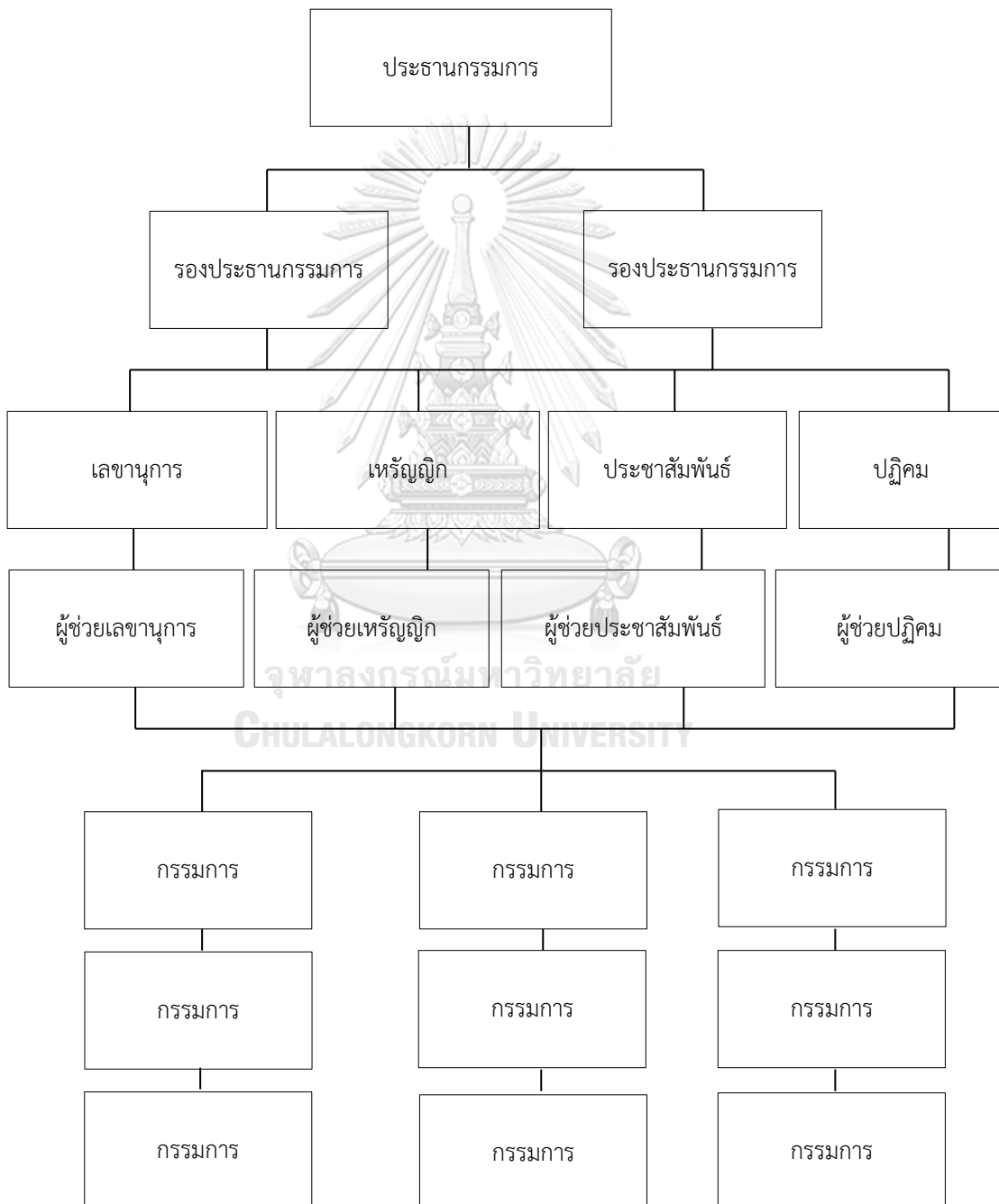
ความเดือดร้อนของประชาชนในชุมชน ดูแลความเรียบร้อยในชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ



แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างการทำงานของคณะกรรมการชุมชนตลาดเก่าห้อง

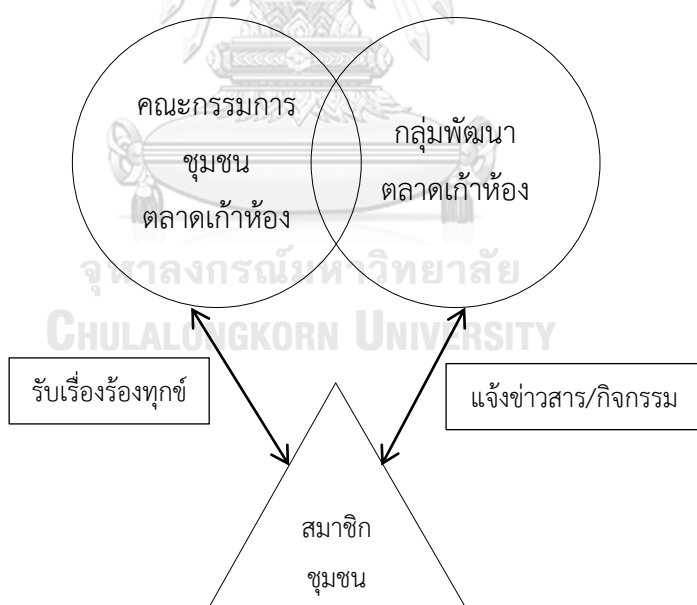
นอกจากนี้ชุมชนยังได้มีการจัดตั้งและรวมกลุ่มกัน กลุ่มดังกล่าวมีชื่อว่า “กลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง” ตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี 2549 จากการรวมประชุมหารือและได้รับคำแนะนำและแนวทางในการพัฒนาชุมชนจากมูลนิธิชุมชนไทยที่เข้ามาจัดทำโครงการและต้องการช่วยเพิ่มศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น หลังจากนั้นชุมชนจึงได้ตั้งกลุ่มดังกล่าวขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มฯ คอยขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องในทุกด้าน อีกทั้งยังคอยเป็นกระบอกเสียงให้แก่ชาวชุมชนเพื่อช่วยให้ชุมชนได้ใกล้ชิดกับหน่วยงานต่างๆ จัดการประชุมและแจ้งวาระสำคัญให้กับชุมชนได้รับทราบ โดยคณะกรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้องมีจำนวนทั้งหมด 18 คน (แผนภูมิที่ 3) (ประธานกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง, สัมภาษณ์, 27 ธ.ค. 2559) บทบาทของกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้องที่สำคัญคือ นำข่าวสารและ

ข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ มาประชาสัมพันธ์ต่อให้กับชุมชนได้รับทราบ เกี่ยวกับโครงการที่จะเกิดขึ้น ในชุมชน และทำหน้าที่บอกข้อมูลความต้องการพัฒนาในด้านต่างๆ ของชุมชนให้กับหน่วยงาน ภายนอกเช่นกัน อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ชุมชนให้นักท่องเที่ยว รายการ โทรทัศน์ เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้คนเหล่านั้นรู้จักชุมชนมากยิ่งขึ้น แม้จะมีกลุ่มเพื่อพัฒนา ชุมชนแต่ปัจจัยหลักที่ชุมชนยังขับเคลื่อนได้ช้า เพราะยังขาดความเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างจริงจัง การปกครองโดยชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาอย่างเข้มแข็งเพื่อเป็นแกนหลักให้กับสมาชิกในชุมชน



แผนภูมิที่ 3 โครงสร้างการทำงานของกลุ่มพัฒนาตลาดเก้าห้อง

จากโครงสร้างการทำงานของคณะกรรมการชุมชนตลาดเก่าห้องและกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง ทั้ง 2 โครงสร้างมีการทำงานและบริหารจัดการโดยชุมชน โดยภายในคณะกรรมการมีผู้ทำงานทั้ง 2 โครงสร้างอยู่จำนวน 8 คน แสดงให้เห็นว่า คนในชุมชนค่อนข้างมีบทบาทในการเข้ามาบริหารงานในชุมชนและสามารถเป็นคณะกรรมการได้ทุกกลุ่ม ตามความเหมาะสมและได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกชุมชนคนอื่นๆ (กรรมการชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 22 พ.ย. 2560) ซึ่งบทบาทของคณะทำงานแต่ละกลุ่มค่อนข้างมีความแตกต่างกันในการทำงาน กล่าวคือ คณะกรรมการชุมชนตลาดเก่าห้องต้องมีการทำงานร่วมกับเทศบาลฯ ที่มีหน้าที่หลักคือการรับเรื่องร้องเรียนหรือแจ้งข่าวสารที่ได้รับจากเทศบาลฯ มาแจ้งให้กับชุมชนได้รับทราบ จึงทำให้การทำงานมีระบบที่เสมือนเป็นการขึ้นตรงกับหน่วยงานภาครัฐ ส่วนกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้องมีการจัดการและบริหารงานภายในกลุ่มเอง โดยมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกเป็นครั้งคราว ตามโครงการหรือแผนพัฒนาที่หน่วยงานภายนอกนำเข้ามา และนำไปแจ้งให้กับชุมชนได้รับทราบ หรือร่วมคิด วางแผน และกระตุ้นชุมชนในการทำให้เกิดการฟื้นฟูชุมชนขึ้น แต่การทำงานของทั้ง 2 กลุ่มไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การทำงานเป็นในรูปแบบต่างคนต่างทำ (กรรมการชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 22 พ.ย. 2560) ซึ่งสามารถสรุปโครงสร้างการทำงานของคณะกรรมการบริหารชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ดังนี้



ภาพที่ 56 โครงสร้างการทำงานของคณะกรรมการบริหารชุมชน
(ที่มา : การวิเคราะห์ของผู้วิจัย 2560)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทบาทของคนในชุมชนมีการแบ่งบทบาทกันอย่างชัดเจนในการทำงาน กล่าวคือ หน้าที่หลักและการบริหารชุมชนขึ้นอยู่กับคณะกรรมการทั้ง 2 โครงสร้าง แต่การทำงานยังคงเดินทางไปได้ค่อนข้างยากนั้น เป็นเพราะคณะกรรมการมีการดำเนินงานและการขับเคลื่อนต่างรูปแบบกัน ทำให้การทำงานร่วมกันค่อนข้างมีปัญหา แม้ว่าว่าจะมีคณะกรรมการทั้ง 2 โครงสร้างก็ตาม แต่การรับนโยบายมาดำเนินการต่อเป็นสิ่งที่ยากในการปฏิบัติให้ตรงกัน ดังนั้นการทำงานและผลงานที่ออกมาจึงเป็นรูปแบบต่างคนต่างทำ และมีหน้าที่การดำเนินงานที่ค่อนข้างชัดเจนในการทำงานของตนเอง รวมถึงคณะกรรมการทั้ง 2 โครงสร้างมีแต่บุคคลภายในชุมชน ไม่มีการนำเอาคนนอกชุมชนเข้ามาร่วมบริหารจัดการซึ่งเป็นจุดอ่อนในการบริหารงาน ชุมชนยังมีเครือข่ายในวงแคบหรือการคิดแผนพัฒนายังเป็นรูปแบบเดิมขาดความแปลกใหม่ ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาแบบไม่มีเป้าหมาย หากมีคนภายนอกเข้ามาร่วมบริหารจะทำให้ชุมชนเกิดเครือข่ายการทำงานเพิ่มขึ้น

4.3.2 เครือข่ายการทำงานในชุมชน

ในการทำงานของชุมชนจะประสบความสำเร็จได้และนำไปสู่การฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนนั้น นอกจากจะขับเคลื่อนด้วยตัวเองแล้ว ยังมีการสร้างเครือข่าย (Social Network) เข้ามาสนับสนุนเพื่อช่วยในการขับเคลื่อน ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานในด้านการฟื้นฟูการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสามารถไปถึงเป้าหมายและประสบความสำเร็จได้ ที่ผ่านมามีชุมชนตลาดเก่าห้องมีการทำงานร่วมกับหลายภาคส่วนจากหลายโครงการที่ผ่านมา สอดคล้องกับพัฒนาการชุมชนตลาดเก่าห้องยุคที่ 4 ยุคเริ่มต้นการฟื้นฟูชุมชน และยุคที่ 6 ยุคการฟื้นฟูด้วยการหนุนเสริมการท่องเที่ยว ที่เริ่มมีแผนการฟื้นฟูเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา โดยเครือข่ายที่ทำงานร่วมกับชุมชนส่วนใหญ่ คือ เทศบาลตำบลบางปลาหมอ ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 และ หน่วยงานภายนอก เช่น พาณิชยจังหวัดสุพรรณบุรี มูลนิธิชุมชนไทย เป็นต้น

การทำงานที่มีรูปแบบของเครือข่ายภายในชุมชนมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย กล่าวคือ จุดเด่นในการทำงานรูปแบบเครือข่ายสามารถช่วยให้การทำงานมีศักยภาพมากขึ้น หากชุมชนยังมีการทำงานที่ไม่เข้มแข็งมากนัก เครือข่ายจะสามารถช่วยกระตุ้นความสามารถ การต้องการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมได้มากขึ้น จากการสร้างกิจกรรมใหม่ๆ ให้กับชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างกับการทำงานที่ชุมชนร่วมกันดำเนินการเอง เนื่องจากการกระตุ้นให้เกิดแนวคิดหรือกิจกรรมใหม่ยังไม่มีเท่าที่ควร เพราะผู้ที่ร่วมคิดและทำเป็นคนวัยกลางคนจนถึงผู้สูงอายุ ยังขาดความคิดที่ทันสมัย แปลกใหม่จากคนรุ่นใหม่ ทำให้การทำงานที่ชุมชนดำเนินการเองเป็นไปได้ช้าและไม่ยั่งยืน ส่วนจุดด้อยในการทำงานรูปแบบเครือข่ายคือ ชุมชนไม่สามารถดำเนินการคิดแผนหรือสร้างโครงการเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้เอง ด้วยสาเหตุหลายปัจจัย เริ่มจากสมาชิกชุมชนยังขาดความสนใจในด้านการฟื้นฟู ยังไม่เข้าใจในหลักการฟื้นฟูการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง ผู้นำชุมชน ได้แก่ กลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้องและคณะกรรมการชุมชน ยังขาดความเข้มแข็งและภาวะผู้นำ ที่เป็นส่วนสำคัญที่หากผู้นำชุมชนมีสิ่งเหล่านี้

จะสามารถพัฒนากลุ่มและดึงศักยภาพของชุมชนออกมาได้ดีกว่าที่คนอื่นเห็น ซึ่งการทำงานที่มีรูปแบบเครือข่ายจะทำให้ชุมชนดำเนินตามกรอบที่หน่วยงานวางไว้และไม่สามารถสร้างกรอบความคิดใหม่ได้

ดังนั้นการทำงานรูปแบบเครือข่ายชุมชนสามารถช่วยในการฟื้นฟูชุมชนในด้านการท่องเที่ยวได้ แต่จะเกิดความยั่งยืนหรือไม่ขึ้นอยู่กับบทบาทของชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่สามารถสะท้อนออกมาได้เป็นอย่างดี คือ หากชุมชนมีบทบาทที่เข้มแข็งการฟื้นฟูสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนได้จริง

จากบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก้าห้องที่ได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ นำมาสู่บทบาทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีหลักการทั้งหมด 10 ประการ ได้แก่ 1) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน 2) ลดการบริโภค 3) รักษาความหลากหลาย 4) รวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าในแผนงาน 5) สนับสนุนเศรษฐกิจ 6) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม 7) ปรัชญาหรือ 8) ฝึกรอบรม 9) จัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว และ 10) ทำการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากโครงการฟื้นฟูตลาดเก้าห้องทั้ง 10 โครงการ สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนมีบทบาทที่สอดคล้องกับหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งหมดยกเว้นการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในหลักการนี้จะสามารถช่วยให้มีการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มผลประโยชน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากที่ผ่านมาชุมชนยังไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงว่ายังขาดบทบาทในด้านใด และบทบาทของใครที่สามารถดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 27 บทบาทของชุมชนตามหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทบาท/หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน									
ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	ลดการบริโภค	รักษาความหลากหลาย	รวมการพัฒนาท่องเที่ยวเข้าในแผนฯ	สนับสนุนเศรษฐกิจ	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม	ปรัชญาหรือ	ฝึกรอบรม	จัดเตรียมข้อมูลให้นักท่องเที่ยว	วิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	

จากตารางที่ พบว่า หลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนตลาดเก้าห้อง เป็นไปตามหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ขาดเพียงการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อนำแต่ละโครงการเข้ามาจะพบว่าทั้ง 10 โครงการ มีเพียง 4 โครงการที่ประสบความสำเร็จ เมื่อวิเคราะห์จากผลลัพธ์ของโครงการที่ประสบความสำเร็จจะพบว่าเป็นโครงการที่พัฒนาและปรับปรุงในด้านของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เน้นการมีบทบาทของคนในชุมชน แต่เมื่อมีโครงการที่ต้องพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจที่ผ่านมาชุมชนยังมีบทบาทไม่มากนัก ทำให้เห็นว่าแม้จะมีการดำเนินโครงการตามหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แต่โครงการไม่เกิดความยั่งยืนเนื่องจากชุมชนไม่มีบทบาทเมื่อเปรียบเทียบกับ

หน่วยงานภายนอกที่เข้ามามีบทบาทมากกว่า แสดงให้เห็นว่าที่ผ่านมาชุมชนมีการทำงานในรูปแบบเครือข่าย ซึ่งบทบาทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสามารถสะท้อนออกมาได้ ดังนี้

1) บทบาทสมาชิกชุมชน ยังไม่แสดงออกอย่างเด่นชัดมากนัก เพราะชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องบทบาทของตนเองอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากสมาชิกชุมชนต่างมีความสนใจหรือกระตือรือร้นต่างกัน ทำให้บทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนไม่มีเท่าที่ควร สมาชิกชุมชนยังคงใช้ชีวิตในวิถีเรียบง่าย แต่หากมีโครงการพัฒนาเกิดขึ้นก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งการจะทำให้ชุมชนเกิดแนวคิดจุดประกายเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยการทำงานที่มีรูปแบบเป็นของตนเองเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เพราะส่วนใหญ่คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นผู้สูงอายุที่มีความพอใจกับวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ กล่าวคือ การที่ตนเองไม่เดือดร้อนไม่มีหนี้สิน การฟื้นฟูจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ (สมาชิกชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2560) บทบาททางสังคมที่สมาชิกชุมชนเป็นผู้ริเริ่มให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนยังไม่แสดงบทบาทในส่วนนี้ออกมา แต่ชุมชนได้มีบทบาทของการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการทุกโครงการแต่ต้องขึ้นอยู่กับแต่ละโครงการ หากชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นบทบาทของชุมชนก็จะมีความชัดเจนในการทำงานร่วมกับเครือข่าย และสามารถเป็นโครงการที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้

2) บทบาทคณะกรรมการบริหารชุมชน โดยคณะกรรมการแบ่งเป็น 2 โครงสร้างดังที่กล่าวไปข้างต้น ซึ่งบทบาทของคณะกรรมการมีหน้าที่ประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ เป็นหลัก เพื่อเชื่อมการทำงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการฟื้นฟูชุมชน อย่างไรก็ตามการทำงานของคณะกรรมการยังมีบทบาทที่ไม่เข้มแข็งมากนัก จึงจำเป็นต้องเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการและจัดการชุมชนให้ดียิ่งขึ้น เช่น การเข้าร่วมอบรมเพิ่มศักยภาพความเป็นผู้นำ เป็นต้น เพื่อนำความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาให้มีความพร้อมมากที่สุด แม้ว่าที่ผ่านมามีคณะกรรมการบริหารชุมชนจะเคยมีการเข้าร่วมอบรมเพิ่มศักยภาพแล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอจึงจำเป็นต้องเพิ่มองค์ความรู้และความสามารถให้มากขึ้น (กรรมการชุมชนคนที่ 2, สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2560)

3) บทบาทผู้นำท้องถิ่น ยังมีการทำงานในรูปแบบระบบหรือกรอบการทำงานที่ได้รับการสนับสนุนในการดำเนินโครงการหรือการพัฒนาเข้ามาและดำเนินการกระจายบทบาทหน้าที่ให้กับผู้เกี่ยวข้องดำเนินการต่อ แต่ยังไม่มีการผลักดันให้ชุมชนริเริ่มฟื้นฟูด้วยตนเอง เพราะงบประมาณที่ถูกจัดสรรมาต้องสอดคล้องกับแผนงาน และแผนงานส่วนใหญ่เป็นแผนงานที่ถูกกำหนดหรือวางแนวทางไว้แล้ว (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, สัมภาษณ์, 12 ส.ค. 2560) ซึ่งผู้นำท้องถิ่นเป็นอีกส่วนสำคัญที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากพอสมควร จึงสามารถเป็นกระบอกเสียงที่สะท้อนความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

4) บทบาทเทศบาลตำบลบางปลาหมอ เป็นผู้ที่มีบทบาทในการฟื้นฟูชุมชนในระดับมาก เนื่องจากโครงการฟื้นฟูตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันส่วนใหญ่มีการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับเทศบาลฯ ได้แก่ แผนพัฒนา 3 ปี และยังมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในโครงการอื่นๆ ตามความเหมาะสม เพราะชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลบางปลาหมอ ดังนั้นการทำงานจึงต้องทำแบบควบคู่ไปด้วยกัน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่เทศบาลฯ กระจายบทบาทให้กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้มีบทบาทในการจัดการตนเอง แต่การจัดทำแผนพัฒนาฯ แต่ละครั้ง เทศบาลฯ จะมีบทบาทในการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อกระตุ้นความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนงานที่ตรงกับความต้องการของชุมชนให้มากที่สุด (เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางปลาหมอคนที่ 2, สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2560)

5) บทบาทหน่วยงานภายนอก เดิมเคยมีบทบาทสำคัญในด้านการฟื้นฟูชุมชน แต่ปัจจุบันหน่วยงานภายนอกเริ่มลดบทบาทลง เนื่องจากการฟื้นฟูชุมชนที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจากหลายปัจจัย เช่น จำนวนนักท่องเที่ยว ร้านค้าในชุมชน มีค่อนข้างน้อย ทำให้ยังไม่เกิดความยั่งยืน เมื่อหน่วยงานภายนอกที่เคยเข้ามาสนับสนุน เมื่อจบโครงการที่หน่วยงานนำเข้ามาฟื้นฟู ชุมชนกลับไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยตนเองต่อไปได้ เพราะไม่มีการกระตุ้นกันเองภายในชุมชน จึงทำให้การฟื้นฟูยังไม่พัฒนาไปข้างหน้า เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นในจังหวัดสุพรรณบุรี เช่น ตลาดสามชุก (เจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรี, สัมภาษณ์, 7 ก.ย. 2560)

ดังนั้น บทบาทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีความยั่งยืนจริง เพราะจากโครงการที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า มีการทำงานที่เอนไปตามหลักการในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แต่โครงการที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเป็นโครงการที่ชุมชนยังเข้าไปมีบทบาทน้อย โครงการที่เข้ามาฟื้นฟูชุมชนเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาบทบาทของชุมชนให้ได้มากที่สุด

4.4 แนวทางการพัฒนาบทบาทของชุมชนในการพัฒนาและฟื้นฟูการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวภายในชุมชนตลาดเก่าห้อง ถือว่ายังมีผู้สนใจแวะเวียนมาชมอย่างต่อเนื่อง แม้ไม่ใช่ภาพที่ดูคึกคัก แต่ถือว่าเป็นเสน่ห์ดึงดูดที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามา เพราะจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวคือ การได้มาชมสถาปัตยกรรมโบราณแบบไทย - จีน ความเรียบง่ายที่ได้สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นชุมชนริมน้ำได้อย่างแท้จริง ซึ่งต่างจากชุมชน 100 ปีในปัจจุบัน ที่มีการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยผลิตภัณฑ์และสินค้าที่จำหน่าย แต่ขาดการชูด้านวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่มีอายุกว่า 100 ปี ซึ่งเป้าหมายในการฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยวของคนในชุมชน ยังคงไปในทิศทางเดียวกันคือ ยังไม่มีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจนและยังไม่มีผู้นำที่เข้มแข็งและผู้นำที่เป็นคนรุ่นใหม่ ที่สามารถพัฒนา

ชุมชนไปในทิศทางแห่งความยั่งยืนได้ เนื่องจากภายในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ วัยรุ่นหรือคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานไปอยู่ต่างถิ่น เพื่อการศึกษาหรือการประกอบอาชีพ ซึ่งในอนาคตอาจมีแนวโน้มการย้ายถิ่นฐานกลับมายังบ้านเกิดหรือชุมชนตลาดเก่าห้องมากขึ้น เนื่องจากคนในชุมชนปัจจุบันบางคนได้มีการย้ายถิ่นกลับมายังชุมชน เพราะรักในถิ่นฐานบ้านเกิด เพื่อความอุ่นใจ และกลับมาประกอบอาชีพ

บทบาทของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการทำงานร่วมกัน ทำให้ทราบถึงจุดประสงค์สำคัญหรือความต้องการของชุมชนในทุกด้าน เพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพหรืออยู่ได้อย่างยั่งยืน ตามวิถีชีวิตในรูปแบบที่ต้องการ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนยังถือว่าเป็นจุดอ่อน เนื่องจากการดำรงชีวิต และการดึงดูดความสนใจในการร่วมทำกิจกรรมยังมีไม่มากเท่าที่ควร คนภายในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุการพบปะกันจึงถือเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นหากมีประชุมในรูปแบบทางการ ชุมชนจึงยังไม่ค่อยเห็นถึงความสำคัญมากนัก เนื่องจากมีแนวคิดว่าได้พูดคุยกับเพื่อนบ้านในวาระต่างๆ เป็นประจำอยู่แล้ว รวมถึงชุมชนยังขาดเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ที่จะเป็นกระบอกเสียงสร้างแนวคิดใหม่ รวมถึงเป็นแรงผลักดันให้การพัฒนาชุมชนขับเคลื่อนไปได้ไกล เพื่อให้เกิดแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ชุมชนมีจุดเด่นในด้านสถาปัตยกรรมและการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ที่เมื่อนักท่องเที่ยวมาเยือนก็สร้างความประทับใจทุกครั้ง รวมถึงการที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นชุมชนที่แม้จะมีความเก่าแก่เสื่อมโทรมบ้าง แต่ไม่คิดที่จะละทิ้งความเป็นชุมชนตลาดเก่าห้อง รวมถึงได้รับโอกาสจากภายนอกทั้งหน่วยงานท้องถิ่น ระดับจังหวัด และหน่วยงานอื่นๆ การที่หน่วยงานระดับจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาได้เข้ามาช่วยแนะนำ พัฒนาชุมชนในหลายด้าน ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอยู่เป็นระยะ รวมถึงการปรับปรุงชุมชนในด้านการท่องเที่ยว เช่น การทำป้ายบอกทางเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ชุมชนควรจะมีการเพิ่มเรื่องราวความน่าสนใจของชุมชนในด้านของประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่แสดงให้เห็นตามจุดต่างๆ ในชุมชนอย่างน่าสนใจ เช่น จัดทำบอร์ดนิทรรศการบริเวณลานเอนกประสงค์ ปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ภายในชุมชนให้ดูทันสมัย และอีกประการหนึ่งที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวหลายคนคาดหวังคือการได้ชมบ้านเก่าห้อง ซึ่งเป็นที่มาของชื่อชุมชนแห่งนี้ (นักท่องเที่ยวหญิง, สัมภาษณ์, 22 พ.ย. 2560) ซึ่งชุมชนควรที่จะร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับฟื้นฟูบ้านเก่าห้องที่ตั้งอยู่บริเวณฝั่งวัดลานคาให้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีเรื่องราว เมื่อนักท่องเที่ยวมาเยือนก็จะได้สัมผัสถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าจดจำ

อย่างไรก็ตามการจะขับเคลื่อนเพื่อไปสู่การฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้นจะต้องมีความเข้มแข็งในทุกด้าน ซึ่งชุมชนยังขาดคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาพัฒนาหรืออนุรักษ์ แม้ว่าคนรุ่นใหม่ยังคงมีความรักและหวงแหนบ้านเกิด แต่ยังขาดความจริงใจเห็นได้จากมีคนรุ่นใหม่บางคนย้ายกลับมาอยู่ในชุมชนหรือแวะเวียนมาอยู่เสมอ จึงทำให้ชุมชนยังคงมีความหวังที่จะมีคนสืบทอดและ

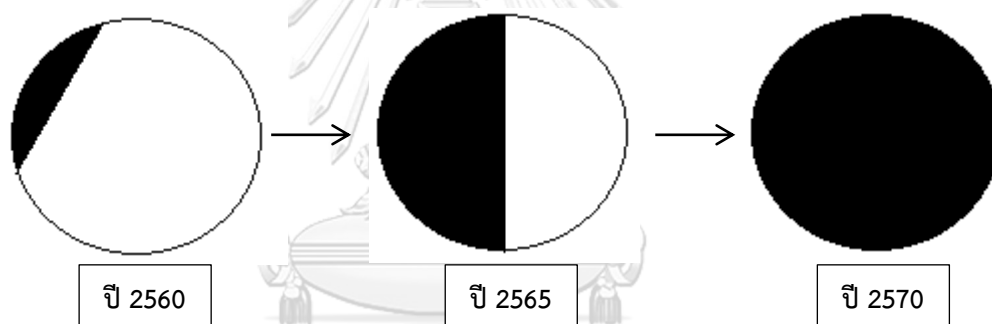
อนุรักษ์ชุมชนต่อไป และอีกปัจจัยสำคัญคือความร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานท้องถิ่นยังไม่มีเท่าที่ควร เนื่องจากการสื่อสารที่จำเป็นต้องไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งชุมชนกับหน่วยงานมีการสื่อสารและการทำงานร่วมกันบ้างแต่อยู่ในระดับน้อย ทำให้การขับเคลื่อนในการพัฒนาเป็นไปได้ช้า หรือการมีแนวคิดและแผนพัฒนาแต่ไม่มีการผลักดันอย่างเป็นรูปธรรมจึงทำให้กิจกรรมหรือแผนพัฒนาไม่เกิดขึ้นจริง

ชุมชนตลาดเก้าห้องเป็นพื้นที่ที่มีการจัดการและมีเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่สืบทอดกันมาหลายรุ่น ดังนั้นเมื่อภาครัฐจะเข้ามาดำเนินการปรับปรุงในส่วนหนึ่งของโครงสร้างต่างๆ ภายในชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ดำเนินการได้ยาก เนื่องจากหากมีการปรับปรุงจะทำให้พื้นที่ที่ได้รับการปรับปรุงกลายเป็นพื้นที่สาธารณะทันที ทำให้เจ้าของตลาดต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องทำความเข้าใจและหาทิศทางที่เหมาะสมกับการพัฒนาและฟื้นฟูต่อไป หากยังไม่มี การทำความเข้าใจที่ตรงกันจะทำให้นำไปสู่ความสำเร็จในการฟื้นฟูชุมชนอย่างยั่งยืนได้ยากยิ่งขึ้น

ดังนั้น บทบาทของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความสัมพันธ์อย่างยั่งยืนนั้น กล่าวคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในแบบของตนเองและคิดว่าการมีส่วนร่วมของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง รวมถึงการท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ได้เป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวมากนัก ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องผสมรวมกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการกลับมาพัฒนาชุมชนในอนาคต การหาแนวคิดและร่วมกันพัฒนาชุมชนระหว่างชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ที่จะต้องประสานและขับเคลื่อนอย่างเข้าใจซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคต

การจะทำให้คนรุ่นใหม่กลับมาตระหนักและให้ความสำคัญได้นั้นจะต้องเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์จากการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้รู้สึกถึงความผูกพันและแบ่งปันประสบการณ์และแนวคิดที่มีความต่างกันของช่วงอายุ ซึ่งความต่างกันของประสบการณ์จะทำให้ได้แนวคิดที่หลากหลายยิ่งขึ้น เนื่องจากลักษณะความสัมพันธ์ที่ผ่านมาของชุมชนเป็นแบบมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนที่เน้นให้คนในชุมชนสามารถรวมตัวกัน ดำเนินการร่วมกัน ให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญในการพัฒนาร่วมกันและสามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้ ผ่านการหารือร่วมกับคณะกรรมการชุมชนและการประชุมร่วมกับชุมชน โดยพิจารณาแนวทางให้เป็นไปตามขีดความสามารถของชุมชน ทำให้ทราบว่าปัญหาใดแก้ไขได้ง่ายหรือยาก เพื่อสามารถจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง แต่การมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่เพียงพอ เพราะยังคงปิดกั้นสิ่งที่ตนเองต้องการอย่างแท้จริง ดังนั้นการสร้างคนรุ่นใหม่จากการยอมรับประสบการณ์เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ชุมชนบรรลุเป้าหมายในการทำงานร่วมกันได้

บทบาทของชุมชนที่ควรทำและสามารถเป็นแนวทางในการเพิ่มบทบาทของชุมชนในอนาคต ปัจจุบันชุมชนมีบทบาทในระดับน้อย ชุมชนจึงควรมีการพัฒนาบทบาทของตนเอง เพื่อให้ครอบคลุม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ด้วยการพยายามผลักดันให้ตนเองเป็นศูนย์กลางและจุดเริ่มต้นในการนำไปสู่ความยั่งยืนในด้านการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาให้ตนเองกลายเป็นศูนย์กลางได้นั้น ชุมชนต้องเริ่มต้นจากการปรึกษาหารือ วิเคราะห์ถึงปัญหาในชุมชน และร่วมระดมความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่ออกมาในรูปแบบแผนงาน ดังเช่นโครงการที่เคยเกิดขึ้นแล้ว ได้แก่ การเปิดตลาดการท่องเที่ยว การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น ซึ่งโครงการดังกล่าวชุมชนได้มีบทบาทในการทำงานแบบเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วม ดังนั้นแนวทางการพัฒนาบทบาทชุมชนในการพัฒนาและการฟื้นฟูตลาดเก่าห้องจะต้องปฏิบัติตามหรือนำตัวอย่างโครงการที่ชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทเป็นศูนย์กลางมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับโครงการที่จะเกิดขึ้นต่อไป หากชุมชนสามารถเป็นศูนย์กลางในการทำงานได้ บทบาทของชุมชนจะมีศักยภาพมากขึ้นตามลำดับ ดังภาพที่ 57 ที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของชุมชนหลังจากมีการพัฒนาให้ชุมชนกลายเป็นศูนย์กลางการทำงาน



ภาพที่ 57 การเพิ่มบทบาทของชุมชนจากการเป็นศูนย์กลางการทำงาน

แนวทางการพัฒนาบทบาทของชุมชนในการพัฒนาและฟื้นฟูการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถประสบความสำเร็จได้ถ้าชุมชนเข้าใจบทบาทของตนเอง ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้นจากความร่วมมือกันของคนทุกกลุ่มในชุมชน การทำงานได้อย่างเป็นระบบและร่วมมือกันฟื้นฟูชุมชนสามารถทำให้ชุมชนกลายเป็นศูนย์กลางการทำงานได้ เมื่อพัฒนาตนเองได้บทบาทการทำงานเพื่อฟื้นฟูชุมชนจะชัดเจนขึ้น โดยมีการพึ่งพาหน่วยงานภายนอกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

4.5 สรุปผลการศึกษา

ชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นชุมชนที่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้านได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม ซึ่งทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมานั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน ดังนี้

1. วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ข้อดีคือ ชุมชนมีสถานที่ท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามา เสมือนเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจอีกทางหนึ่ง เอกลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ หอดูโจร ที่มีทั้งเอกลักษณ์และความโดดเด่น และยังเป็นสัญลักษณ์ใคร่ต่างรู้จัก รวมไปถึงสิ่งปลูกสร้างและพิพิธภัณฑ์ที่สะท้อนความเป็นชุมชนตลาดเก่าห้องทั้งในด้านเรื่องราวความเป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่แต่ละสถานที่ได้พยายามสอดแทรกวัฒนธรรมชุมชนให้คนภายนอกได้เรียนรู้และศึกษา และเก็บไว้เป็นความประทับใจ

ในด้านวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจอีกประการหนึ่งคือ ชุมชนมีความพยายามในการพัฒนาและกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จากการเปิดร้านค้าที่ยังคงดึงเอาเอกลักษณ์หรือสินค้าที่ขึ้นชื่อของชุมชนมาวางขาย เรียกความสนใจของนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง เช่น ขนมจันอับ หรือ ขนมเปียะ ขนมไข่ปลา ลาดหน้าแจ้จุก กระหรี่ปั๊พ และกาแฟโบราณ ที่ติดอันดับสินค้ายอดนิยมนักท่องเที่ยวประทับใจและต้องการเข้ามาซื้อ ร้านค้าเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสามารถให้เศรษฐกิจของชุมชนตลาดเก่าห้องยังขับเคลื่อนต่อไปได้

อย่างไรก็ตามชุมชนยังคงมีจุดอ่อนที่ยังต้องการการพัฒนา กล่าวคือ ชุมชนตลาดเก่าห้องยังขาดการประชาสัมพันธ์ในเรื่องที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ตลาดเก่าห้องยังคงเป็นที่รู้จักในวงแคบ แม้หลายโครงการที่เข้ามาทำการฟื้นฟูชุมชนจะพยายามส่งเสริมศักยภาพด้านเศรษฐกิจในชุมชน แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากยังขาดสื่อประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ ช่องทางที่คนภายนอกหรือนักท่องเที่ยวจะทราบถึงข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ชุมชนยังเข้าถึงได้ยากพอสมควร เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ของชุมชนตลาดเก่าห้องที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานจากภายนอก มีวิธีการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่โดยใช้แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ซึ่งไม่สามารถตอบโต้และครอบคลุมการเข้าถึงของกลุ่มคนในทุกช่วงอายุได้ทั้งหมด การประชาสัมพันธ์ผ่านระบบสารสนเทศยังไม่เพียงพอ ข้อมูลที่อยู่บนเว็บไซต์ต่างๆ ยังคงเป็นข้อมูลเก่าที่ไม่มีการปรับปรุงให้ทันสมัย ทำให้ชุมชนต้องพัฒนาศักยภาพในส่วนนี้เพื่อให้เศรษฐกิจในชุมชนเติบโตและกลับมาคึกคักอีกครั้ง

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่มีความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีการปกครองและพัฒนาชุมชนด้วยกลุ่มพัฒนาตลาดเก้าห้องและการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก ผู้ที่อาศัยอยู่ยังคงหลงเหลือความเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ให้เห็นในหลายหลังคาเรือน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันกันในรูปแบบเครือญาติ ชาวชุมชนยังมีความรักและความผูกพันกับพื้นที่มาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นคนที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในชุมชนหรือผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาจนเกิดความรักและความผูกพันต่อชุมชน ความผูกพันเหล่านี้ยังสะท้อนออกมาทางวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนที่ชาวชุมชนยังคงร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การไหว้ศาลประจำปีและการแสดงงิ้ว ประเพณีบุญข้าวหลาม ซึ่งประเพณีต่างๆ มีความหลากหลายไปตามวัฒนธรรมของคนแต่ละชาติพันธุ์ในพื้นที่ การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ แสดงให้เห็นถึงการที่คนในชุมชนยังคงให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ เป็นต้น

จุดอ่อนของชุมชนในด้านสังคมและวัฒนธรรม คือการสูญหายของประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่าง เช่น การแข่งขันเรือยาว ประเพณีกำฟ้า เป็นต้น ซึ่งเยาวชนและคนรุ่นใหม่ที่มีหน้าที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และสืบสานต่อไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องเพิ่มบทบาทของคนรุ่นใหม่ให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งโครงการการพัฒนาและการฟื้นฟูยังไม่สามารถถึงจุดเด่นและศักยภาพด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนออกมาได้ทั้งหมด เนื่องจากการพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นไปในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ หากชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามาวิจัยและนำเอาศักยภาพในด้านนี้ไปผสมผสานกับด้านอื่นๆ อาจจะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาและไปได้ไกลมากขึ้น

3. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม ชุมชนยังคงมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นชุมชนริมน้ำที่มีความเก่าแก่และมีอายุกว่า 100 ปี ชุมชนมีการดูแลจัดการความสะอาดและความเรียบร้อยภายในชุมชน รวมถึงมีการเข้ามาของหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลบางปลาหมอ เพื่อช่วยให้การจัดการและการดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและรวดเร็ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาจึงเกิดแต่ภาพความประทับใจและเป็นชุมชนน่าอยู่อีกแห่งหนึ่ง

อาคารบ้านเรือนที่มีรูปแบบการสร้างในลักษณะไทยปนจีน สร้างความแตกต่างให้กับชุมชนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณตลาดบนที่มีการสร้างในรูปแบบเรือนแถวยาวมีหลังคาคลุม ซึ่งเป็นจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวนิยมแวะเวียนเข้ามาถ่ายภาพเก็บไว้เป็นที่ระลึก อีกทั้งชาวชุมชนยังคงมีการร่วมกันในการจัดการและดูแลเรือนแถวที่ตนเองอาศัย สะท้อนถึงการรู้จักคุณค่าในถิ่นที่อยู่ได้เป็นอย่างดี

หน่วยงานภายนอกให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโครงการในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสถาปัตยกรรมอย่างต่อเนื่องและหลายหลายเพื่อให้ตรงกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามชุมชนมีส่วนร่วมกับโครงการต่างๆ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทำให้ชุมชนขาดการแสดงออก ถึงศักยภาพที่ตนเองมี สิ่งเหล่านี้จึงเป็นจุดอ่อนของชุมชนที่ควรมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการฟื้นฟูด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรมให้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

วิถีชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม สอดคล้องกับกระบวนการฟื้นฟูชุมชนที่ควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมจากกิจกรรมและโครงการที่ผ่านมาที่เกิดขึ้น ภายในชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ 2) แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภายนอกร่วมกับคนในชุมชน สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม โดยกิจกรรมและโครงการที่แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ มีความแตกต่างกันในเรื่องของความต้องการของชุมชนและการมีส่วนร่วม เนื่องจากแผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นแผนที่คิดโดยชุมชนที่ครอบคลุมการดำเนินการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน โดยชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ส่วนแผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภายนอกร่วมกับคนในชุมชนมีบางกิจกรรมที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน และมีความแตกต่างในเรื่องของระดับการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสรุปโครงการในการฟื้นฟูที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2549 – 2558 ซึ่งเป็นโครงการในอดีต และปี 2559 – ปัจจุบัน ซึ่งเป็นโครงการที่อยู่ในระหว่างที่ผู้วิจัยเข้าไปทำการศึกษาค้นคว้าได้ดังตารางที่ 28 ดังนี้

ตารางที่ 28 สรุปแผนพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

แผนพัฒนาและฟื้นฟูชุมชน	ดำเนินการพัฒนาด้าน			ความต้องการของชุมชน	บทบาทของชุมชน	ความสำเร็จ
	เศรษฐกิจ	สังคมและวัฒนธรรม	สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม			
แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน						
ร่วมวางแผนและจัดทำแนวทางการพัฒนาตลาดเก่าห้องโดยชุมชนปี 2556	สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการชุมชนด้วยการสร้างจุดขายและเพิ่มการประชาสัมพันธ์	ผลักดันให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนในด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น	ผลักดันให้มีการปรับปรุงภูมิทัศน์และสถานที่สำคัญ	เกิดจากความต้องการของชุมชนที่ต้องการจะพัฒนาตลาดเก่าห้องในทุกด้าน เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว	- ชุมชนเสนอความคิดเห็น/จัดทำแผน - ร่วมตัดสินใจ - กรรมการชุมชนฯ ประสานงานกับพาณิชย์	มีศักยภาพพัฒนาต่อได้

แผนพัฒนาและ ฟื้นฟูชุมชน	ดำเนินการพัฒนาด้าน			ความต้องการ ของชุมชน	บทบาท ของชุมชน	ความ สำเร็จ
	เศรษฐกิจ	สังคมและ วัฒนธรรม	สิ่งแวดล้อมและ สถาปัตยกรรม			
				และกระตุ้น เศรษฐกิจ	จังหวัดฯ เพื่อ เข้ามาเพิ่ม ศักยภาพและ สนับสนุน งบประมาณ	
แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภายนอกร่วมกับคนในชุมชน						
โครงการ ปฏิบัติการชุมชน และเมืองน่าอยู่ ปี 2549	พัฒนาชุมชนให้ เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์และ เรียนรู้ ประวัติศาสตร์	จัดตั้งกลุ่มผู้นำ ชุมชนหรือกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การ พัฒนาตลาด	-	ต้องการพัฒนา แหล่ง ท่องเที่ยวให้มี ความคึกคัก มากขึ้น	- ชุมชนเสนอ ความคิดเห็น - มูลนิธิชุมชน ไทยสนับสนุน งบประมาณ	ประสบ ความ สำเร็จ
แผนพัฒนาสาม ปี 2550 - 2552	เน้นยุทธศาสตร์ การพัฒนา เศรษฐกิจ	-	อนุรักษ์ ฟื้นฟู บูรณะแม่น้ำท่า จีนและสายต่างๆ	ต้องการพัฒนา เศรษฐกิจและ อนุรักษ์แม่ น้ำท่าจีนซึ่ง เป็นแม่น้ำสาย หลัก	- ชุมชนเสนอ ความคิดเห็น - เทศบาลฯ ทำประชาคม รับฟังความ คิดเห็นและ สนับสนุน งบประมาณใน บางกิจกรรม	มีศักยภาพ พัฒนา ต่อได้
แผนพัฒนาสาม ปี 2551 - 2553	-	ก่อสร้าง สวนสาธารณะ เพื่อให้ชุมชนใช้ พักผ่อนและจัด กิจกรรม นันทนาการ	ปรับปรุง โครงสร้างด้าน สาธารณูปการ	- ต้องการมี พื้นที่ไว้สำหรับ พักผ่อนและ จัดกิจกรรม ของชุมชน - ปรับปรุง โครงสร้าง สาธารณูปการ ในชุมชน	- ชุมชนเสนอ ความคิดเห็น - เทศบาลฯ ทำประชาคม รับฟังความ คิดเห็นและ สนับสนุน งบประมาณใน บางกิจกรรม	มีศักยภาพ พัฒนา ต่อได้

แผนพัฒนาและ ฟื้นฟูชุมชน	ดำเนินการพัฒนาด้าน			ความต้องการ ของชุมชน	บทบาท ของชุมชน	ความ สำเร็จ
	เศรษฐกิจ	สังคมและ วัฒนธรรม	สิ่งแวดล้อมและ สถาปัตยกรรม			
โครงการก่อสร้าง เขื่อนป้องกันตลิ่ง ริมแม่น้ำท่าจีน และสะพาน แขวน ปี 2553 - 2556	-	-	เพื่อป้องกัน อุทกภัยและ คุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้นและเป็นการ สร้างสัญลักษณ์ แห่งใหม่ให้กับ ชุมชน รวมถึง เพิ่มบรรยากาศที่ สวยงาม	ต้องการมี เขื่อนสำหรับ ป้องกัน อุทกภัย เมื่อ ถึงฤดูฝนและมี ปริมาณน้ำใน แม่น้ำเป็น จำนวนมาก	- ชุมชนเสนอ ความคิดเห็น - ร่วมตัดสินใจ - กรรมการ ชุมชนฯ ประสาน กับเทศบาลฯ - เทศบาลฯ ประสานกับ สำนักโยธาฯ เพื่อออกแบบ และสนับสนุน งบประมาณ	ประสบ ความ สำเร็จ
โครงการสุขชีวิต วันวานตลาด โบราณผู้คนเก่า ห้อง สู่การเป็น ตลาดสีเขียวเพื่อ สุขภาพ ปี 2554 - 2555	ผลักดันให้ ผู้ประกอบการ พัฒนาเป็นตลาด สีเขียวเพื่อสร้าง จุดเด่นและดึงดูด นักท่องเที่ยวที่รัก สุขภาพ	-	-	-	- ชุมชนร่วม รับทราบข้อมูล - มูลนิธิ ศึกษาทางไท สนับสนุน งบประมาณ	ยังไม่ ประสบ ความ สำเร็จ
ส่งเสริมให้ความรู้ แก่ชุมชนและจัด กิจกรรมใน ชุมชน ปี 2555 - 2559	- ชุมชนนำ ความรู้ที่ได้รับมา พัฒนาสินค้าของ ตนเอง เช่น บรรจุภัณฑ์ - สนับสนุน แผนพัฒนาของ ชุมชนและ ส่งเสริมการค้าใน ชุมชน	- เกิดการทำงาน และกิจกรรม ร่วมกัน - เพิ่มศักยภาพ ของผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่มให้ มีความเข้มแข็ง มากยิ่งขึ้น	-	ต้องการเพิ่ม ความรู้ในด้าน ต่างๆ เพื่อ นำมาพัฒนา ชุมชน	- ชุมชนเสนอ ความคิดเห็น/ จัดทำแผน ร่วมกับ พาณิชย์ จังหวัดฯ - ร่วมตัดสินใจ - พาณิชย์ จังหวัดฯ เข้า มาเพิ่ม ศักยภาพและ สนับสนุน งบประมาณ	มีศักยภาพ พัฒนา ต่อได้

แผนพัฒนาและ ฟื้นฟูชุมชน	ดำเนินการพัฒนาด้าน			ความต้องการ ของชุมชน	การมีส่วนร่วม ของชุมชน	ความ สำเร็จ
	เศรษฐกิจ	สังคมและ วัฒนธรรม	สิ่งแวดล้อมและ สถาปัตยกรรม			
โครงการ ปรับปรุงป้าย แหล่งท่องเที่ยว ปี 2559	เพิ่มจุดเด่นให้ แหล่งท่องเที่ยว	-	-	ผู้นำชุมชนและ ท้องถิ่นมีมติให้ มีการจัด ปรับปรุงป้าย บอกทาง เพื่อ ประโยชน์ สำหรับ นักท่องเที่ยว ที่มาเยี่ยมชม	- ชุมชนร่วม รับทราบข้อมูล - ประชากร สนับสนุน งบประมาณ	ประสบ ความ สำเร็จ
โครงการขุดลอก คลองภายใน ชุมชน ปี 2559	-	-	ทำให้ระบบ ระบายน้ำใน ชุมชนมีความ คล่องตัวมากขึ้น เป็นการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมได้ เป็นอย่างดี	ให้มี สภาพแวดล้อม ในชุมชนดี ยิ่งขึ้น	- ชุมชนร่วม รับทราบข้อมูล - ประชากร สนับสนุน งบประมาณ	ประสบ ความ สำเร็จ
แผนพัฒนาสาม ปี 2559 – 2561	จัดทำสื่อ ประชาสัมพันธ์	พัฒนาศักยภาพ ของผู้นำชุมชน หรือกลุ่ม	-	ต้องการสร้าง จุดเด่นและ ความน่าสนใจ เพื่อเชิญชวน นักท่องเที่ยว ให้เข้ามา	- ชุมชนเสนอ ความคิดเห็น - เทศบาลฯ ทำประชาคม และสนับสนุน งบประมาณใน บางกิจกรรม	มีศักยภาพ พัฒนา ต่อได้

จากตารางที่ 28 สามารถสรุปได้ว่า จากอดีตจนถึงปัจจุบันโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนมีโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ 6 โครงการ ด้านสังคมและวัฒนธรรม 4 โครงการ และด้านสิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม 5 โครงการ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้มีศักยภาพในหลายด้านที่สามารถพัฒนาและฟื้นฟูให้ประสบความสำเร็จในระยะยาว จุดประสงค์และเป้าหมายของการขับเคลื่อนชุมชนจากความต้องการของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอกมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ซึ่งตรงกับความต้องการของชุมชนในการเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและยังเป็นการฟื้นฟูการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการสร้างรายได้ ส่วนใหญ่เป็นการผลักดันให้นำสินค้าท้องถิ่นมาวางจำหน่าย โดยใช้จุดเด่นความเป็นตลาดโบราณที่มีอายุกว่า 100 ปีมาสร้างเรื่องราวที่ชวนหลงใหลและเป็นด้านที่สามารถพัฒนาและฟื้นฟูได้มากที่สุด โครงการและกิจกรรมต่างๆ จึงมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อมและ

สถาปัตยกรรม ชุมชนมีจุดเด่นและเอกลักษณ์ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรมจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนคำนึงถึงและต้องการดูแลและอนุรักษ์เพื่อให้ยังคงเป็นจุดเด่นและเอกลักษณ์ของชุมชนต่อไป และลำดับสุดท้ายคือด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ต้องการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการเพิ่มศักยภาพของผู้นำเพื่อเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนในอนาคต



บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าห้องเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาถึงพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้อง ศึกษาบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าห้อง เพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยั่งยืน

5.1 พัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้องด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ชุมชนตลาดเก่าห้อง ถือเป็นชุมชนที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการให้เกิดการคงอยู่ของชุมชนย่านตลาดริมแม่น้ำเก่าอย่างชัดเจน และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม ถือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนอันได้แก่ สถาปัตยกรรม ภูมิปัญญา บุคลากรที่เป็นผู้บริหารองค์กรท้องถิ่นและแกนนำชุมชน เป็นทุนทางสังคมที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจที่ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำไปใช้เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคตได้ พัฒนาการของชุมชนเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่**ยุคที่ 1** ยุคการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน ชุมชนตลาดเก่าห้อง (ปี 2322 – 2466) การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวลาวพวน ชุนกำแหงฤทธิ์ผู้มีเชื้อสายลาวพวนเป็นผู้บุกเบิกพื้นที่และผู้สร้างบ้านเก่าห้องขึ้นบริเวณริมแม่น้ำท่าจีนซึ่งเป็นสัญลักษณ์และการนำมาเป็นชื่อเรียกชุมชนตลาดเก่าห้องในเวลาต่อมา การเข้ามาของชาวลาวพวนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ยังคงเกิดขึ้นอยู่ภายในชุมชน

พัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้องจะสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน**ยุคที่ 2** ยุคขยายตัวสู่ยุครุ่งเรือง (ตลาดบก) ชุมชนตลาดเก่าห้อง (ปี 2467 – 2492) การกระจายตัวของชุมชนที่เคยตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำได้ยกขึ้นบก กลายเป็นตลาดสดหรือชุมชนเกาะกลุ่มตามแนวแม่น้ำ ซึ่งเป็นช่วงเดียวกันกับการที่มีชาวจีนอพยพและเข้ามาค้าขายในพื้นที่เป็นจำนวนมากรวมถึงผู้ที่สร้างตลาดเก่าห้องได้แก่นายบุญรอดหรือฮอง ผู้ที่ชาวชุมชนเก่าห้องรู้จัก รักและเคารพเป็นอย่างมาก ต่อเนื่องมาจนถึงใน**ยุคที่ 3** ยุคเศรษฐกิจซบเซา ชุมชนตลาดเก่าห้อง (ปี 2493 - 2547) วิวัฒนาการการขยายตัวของการตั้งถิ่นฐาน กล่าวคือ การพัฒนาบุกเบิกถนนหนทาง ระบบคมนาคมขนส่ง โดยการพัฒนาเส้นทางคมนาคมถนนจากชุมชนตลาดเก่าห้องและบริเวณใกล้เคียงเข้าสู่ถนนสายหลัก และถนนภายในอำเภอบางปลาม้าสู่อำเภออื่นๆ ภายในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นมียผล

ให้การคมนาคมทางน้ำลดบทบาทความสำคัญลง และยุติลงในที่สุด ธุรกิจค้าปลีกที่คืบคลานเข้ามาภายในจังหวัดสุพรรณบุรีและพื้นที่อำเภอบางปลาม้า อย่างที่ทราบกันดีธุรกิจค้าปลีกในปัจจุบันมีการทำการตลาดที่น่าสนใจจึงสามารถดึงดูดคนบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงให้ออกไปซื้อสินค้ายังร้านค้าเหล่านั้น การย้ายถิ่นฐานของคนในชุมชนทำให้เกิดบรรยากาศที่เจียบเหงาขาดผู้สืบทอดทั้งด้านธุรกิจการค้าในครัวเรือนและวัฒนธรรม ประเพณีในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตพร หัวใจเจริญ ที่ระบุว่าตลาดชุมชนริมน้ำมีความได้เปรียบเชิงที่ตั้ง เป็นจุดสัญจรทางน้ำที่สำคัญ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของตลาดชุมชนริมน้ำในปัจจุบันขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ทำให้ตลาดชุมชนริมน้ำคงอยู่แต่มีสภาพที่ซบเซาและได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่ ส่งผลให้ **ยุคที่ 4** ยุคเริ่มต้นการฟื้นฟูชุมชน (ปี 2548 - 2550) ที่มีหน่วยงานอย่างมูลนิธิชุมชนไทเข้ามาจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูชุมชนและสนับสนุนให้ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มคณะทำงาน จึงทำให้ชุมชนมีบทบาทในการทำงานร่วมกันในชุมชนชัดเจนขึ้น **ยุคที่ 5** ยุคเศรษฐกิจซบเซาช่วงที่ 2 (ปี 2551 - 2554) มีสาเหตุหลักมาจากการเกิดอุทกภัยหรือภัยธรรมชาติที่ส่งผลให้ชุมชนได้รับผลกระทบและความเสียหายจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งทรัพย์สินและสภาพจิตใจที่ชาวชุมชนยังคงจดจำได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามชุมชนยังคงมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน นำไปสู่การเกิดโครงการเชื่อมกันน้ำและสะพานแขวนขึ้น **ยุคที่ 6** ยุคการฟื้นฟูด้วยการหนุนเสริมการท่องเที่ยว มีการพยายามฟื้นฟูชุมชนในด้านต่างๆ ที่ให้ความสำคัญกับที่ตั้งของชุมชนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตริมน้ำในอดีต มีการพัฒนาให้มีความสำคัญกับพื้นที่โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์และทางเดินเลียบบริมน้ำ ความโดดเด่นและลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ชัดเจนทางสถาปัตยกรรม ความงามทางสถาปัตยกรรมในลักษณะของอาคารห้องแถวไม้ 2 ชั้น แบบไทย - จีน สินค้าท้องถิ่นและร้านค้าที่มีการบอกเล่าเรื่องราวในอดีต ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ มีการประกอบการค้าขายของชุมชนและร่วมกันเปิดบ้านเพื่อทำเป็นร้านค้าและต้อนรับนักท่องเที่ยว ถือได้ว่าชุมชนเริ่มมีบทบาทที่หลากหลาย พัฒนาการของชุมชนที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชนในหลากหลายด้านทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม สรุปได้ดังนี้

1. หากกล่าวถึงวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนด้านสังคมที่สามารถบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นรูปแบบความผูกพันกันแบบเครือญาติที่สามารถสะท้อนถึงความผูกพันกันทางสังคม การผูกพันกันแบบเครือญาติทำให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนเต็มไปด้วยบรรยากาศที่เป็นมิตรไม่สะท้อนถึงการทะเลาะเบาะแว้ง การอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติสามารถทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเกิดจากความเชื่อใจ ทำให้ชุมชนมีความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งความผูกพันที่มีต่อชุมชนทั้งผู้ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่และผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาสะท้อนให้เห็นถึงมลเสน่ห์ในการดำรงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ความเจียบสงบและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่แสดงให้เห็นถึงความ เป็นหนึ่งเดียวกันที่ชาวชุมชนทุกคนมีทำให้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นสิ่งที่จับต้องได้

ยากจากสังคมยุคปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนของปารีสชาติ วลัยเสถียร (2548) ที่กล่าวถึงชุมชนที่ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ชุมชนมีความรักและความห่วงหาอาทร สมาชิกในชุมชนมีความเป็นประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ บนพื้นฐานความรักและความสามัคคี ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดความผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นการเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลังและชุมชนเข้มแข็งต่อไป

2. วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ด้วยความที่ชุมชนตลาดเก่าห้องเป็นชุมชนที่ผสมผสานผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์รวมอยู่ด้วยกันจึงทำให้เกิดวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อหลายวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในอดีตและยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันบางประเพณี โดยสาเหตุหลักที่วัฒนธรรมหลายอย่างได้หายไปเนื่องจากการกลืนกลายของยุคสมัยที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น การไม่มีเวลาเพียงพอ ทำให้เกิดการสืบทอดหรือสานต่อน้อยลง ผู้คนในยุคปัจจุบันที่เป็นคนรุ่นใหม่รู้จักวัฒนธรรมและประเพณีน้อยลง หากไม่มีการกล่าวถึงหรือบอกเล่าให้รู้จักคนรุ่นใหม่ก็จะไม่มีทางรู้จัก จึงทำให้มีชาวชุมชนบางกลุ่มยังคงต้องการให้เยาวชนรุ่นหลังได้เห็นหรือรู้จักความเป็นอดีตจึงเปิดบ้านเพื่อให้ข้อมูลและความรู้ ส่วนวัฒนธรรมและประเพณีที่ยังคงอยู่ชาวชุมชนพยายามอนุรักษ์เอาไว้ให้อยู่คู่กับชุมชนยาวนานที่สุด ด้วยการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมและประเพณีส่วนใหญ่ยังเป็นการรวมเครือญาติในวันเทศกาลที่ต้องมาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ที่มีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่เพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณ ลูกหลานจึงต้องกลับมาเยี่ยมบ้านเกิดเพื่อเข้าร่วมประเพณี

3. เมื่อกกล่าวถึงวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สิ่งสำคัญคือสถานที่ท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในชุมชนเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักและต้องการมาท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น หอดูโจร บ้านไม้เรือนแถวโบราณ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง เนื่องจากนักท่องเที่ยวเข้ามาได้เยี่ยมชมบ้านที่เปิดเป็นร้านค้าที่ภายในเต็มไปด้วยของใช้โบราณที่หาดูได้ยากในปัจจุบันและหน้าบ้านมีสินค้าวางขาย ร้านค้าภายในชุมชนหากแบ่งออกเป็นตลาดบน กลาง และล่างแล้วนั้น แต่ละตลาดมีสินค้าที่เป็นจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวต้องซื้อติดไม้ติดมือกลับบ้าน การสร้างรายได้จากการเปิดบ้านเป็นร้านค้าสะท้อนให้เห็นว่า วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจของชุมชนส่วนหนึ่งมีรายได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ความเป็นเอกลักษณ์และความเก่าแก่โบราณจึงทำให้ชุมชนที่เลือกประกอบกิจการอยู่ในชุมชนมีรายได้เข้ามาแม้ในปัจจุบันจะมีรายได้ที่ลดลงจากเดิมแต่ก็ยังคงมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและการร่วมมือกันจากเยาวชนในชุมชน หน่วยงานรัฐ เอกชน และนักท่องเที่ยว ที่จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้กลับมาดีอีกครั้งหนึ่ง

4. วิถีชีวิตด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม ในชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่สำคัญคือแม่น้ำท่าจีนที่เป็นแม่น้ำสายหลักที่สามารถนำไปใช้ในการอุปโภคและบริโภคได้ รวมถึงการรักษาความ

สะอาดในชุมชน ชุมชนจึงมีการอนุรักษ์ร่วมกับหน่วยงานที่ส่งเสริมให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงาม ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานเทศบาลตำบลปาลาหม้า นอกจากนี้สถาปัตยกรรมในชุมชนยังคงสภาพไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ การดูแลรักษาเป็นการดูแลสถาปัตยกรรมบ้านเรือนด้วยตนเอง กล่าวคือ เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือเจ้าของที่ดินแต่ละตลาดเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนดูแลบ้านของตนเอง มีสิทธิ์ในการปรับปรุง ซ่อมแซม และสามารถต่อเติมได้ตามความเหมาะสม ซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์มีแนวคิดที่อยากให้ทุกคนอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน

สรุปได้ว่าพัฒนาการของชุมชนตลาดเก่าห้องสามารถสะท้อนและส่งผลให้ชุมชนมีวิถีชีวิตดังเช่นในปัจจุบันโดยมีพื้นฐานในวิถีไท เอกลักษณะสำคัญคือความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สามารถผสมผสานวัฒนธรรมทั้งไทย-พวน-จีน ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้เองที่สามารถเชื่อมผู้คนเข้าห้องให้เป็นปึกแผ่นเดียวกันสะท้อนถึงความรักใคร่และสามัคคีกันภายในชุมชน สถาปัตยกรรมที่โดดเด่นที่สามารถเป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามา สร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจได้ในระดับหนึ่ง แนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนที่ยังมีความเป็นวัฒนธรรมโบราณหลงเหลืออยู่ ความเป็นวิถีไทที่ชุมชนต้องการอนุรักษ์ไว้ให้ยาวนานที่สุด เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนที่มีเอกลักษณ์ที่พบได้ยากในชุมชนอื่น

5.2 บทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูชุมชน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ชุมชนตลาดเก่าห้องประกอบไปด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น มีบทบาทในการรับนโยบายจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาดำเนินการและกระจายข่าวสารในชุมชน 2) กลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง มีบทบาทสื่อสารระหว่างสมาชิกชุมชนกับหน่วยงานภายนอกและร่วมพัฒนาในโครงการฟื้นฟูต่างๆ 3) คณะกรรมการชุมชน เป็นผู้ที่มีบทบาทในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของชุมชนและกระจายข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลฯ ให้กับชุมชนได้รับทราบ และ 4) สมาชิกชุมชนมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมและร่วมดำเนินการกับคณะทำงานในชุมชน ซึ่งมีการกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบตามบทบาทที่เหมาะสม บทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับเครือข่าย ซึ่งที่ผ่านมาชุมชนยังคงมีบทบาทในการฟื้นฟูค่อนข้างน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะเห็นบทบาทของหน่วยงานภายนอกที่นำโครงการต่างๆ เข้ามาดำเนินการ ดังนั้นบทบาทของชุมชนทั้งตัวสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมยังแสดงศักยภาพออกมาได้ไม่เท่าที่ควร บทบาทของผู้นำชุมชนยังไม่เข้มแข็ง ยังไม่สามารถที่จะกระตุ้นการแสดงความคิดเห็นของชุมชนเพื่อดำเนินโครงการได้ด้วยตนเอง ขาดการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง บทบาทของผู้นำชุมชนจึงเป็นส่วนสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาเพิ่มศักยภาพให้โดดเด่นและสามารถขับเคลื่อนนำพาชุมชนไปสู่ความสำเร็จตามแผนงานได้

บทบาทของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น ที่เข้ามาส่วนในการคิดแผนและจัดทำโครงการที่ผ่านมามีได้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญที่ช่วยผลักดันให้ชุมชนได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ และเพิ่มประสบการณ์ให้กับชุมชนในหลายด้านตามความถนัดและความต้องการของชุมชนหรือมองเห็นถึงศักยภาพของชุมชนในอีกมิติหนึ่ง แต่ในปัจจุบันหน่วยงานภายนอกเริ่มลดบทบาทลง เพราะชุมชนขาดความกระตือรือร้นที่จะดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองได้ต่อ หลายแผนงานต้องหยุดชะงักไม่ได้ดำเนินการต่อ เพราะชุมชนไม่สามารถประยุกต์กิจกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับชุมชนได้ หน่วยงานจึงยังไม่เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนและดำเนินต่อไปได้ยากยิ่งขึ้น

แม้ปัจจุบันชุมชนมีระบบการทำงานแบบเครือข่าย ซึ่งเป็นระบบที่ดีที่ช่วยให้การทำงานของชุมชนเกิดขึ้นได้จริงและรวดเร็ว แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของชุมชนยังไม่นำไปสู่การฟื้นฟูอย่างยั่งยืนได้ ชุมชนยังไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญ โดยชุมชนจะต้องพัฒนาในบทบาทของตนเองให้เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปิยะวรรณ คงประเสริฐ (2551) ที่ให้ความสำคัญของบทบาทของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว คือการที่ชุมชนหรือภาคประชาชนได้มีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่า แนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นที่ต้องการให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการทำงาน ส่วนภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งถือเป็นหน่วยงานภายนอกเป็นเพียงผู้สนับสนุนชุมชนให้แผนงานเป็นไปตามที่คาดหวัง เช่น การช่วยสนับสนุนงบประมาณ กระจายประชาสัมพันธ์โครงการ เป็นต้น ซึ่งหากชุมชนมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานอย่างราบรื่นก็จะช่วยให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืนได้

5.3 เสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยั่งยืน

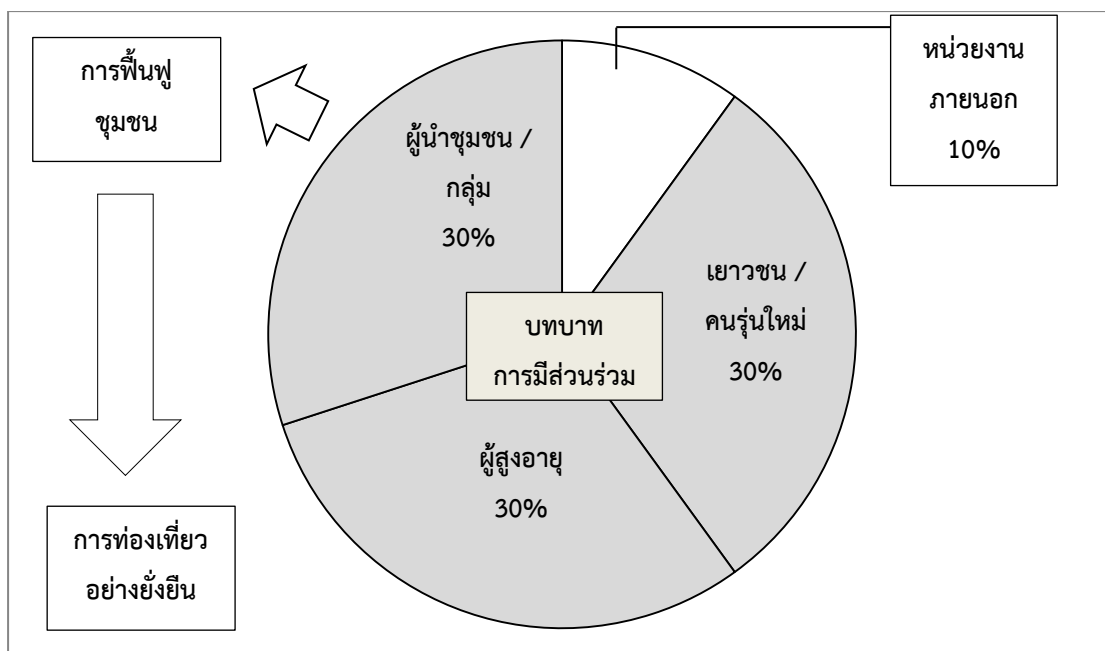
กระบวนการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูชุมชนทำให้เห็นว่าชุมชนมีแผนพัฒนาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องด้วยกลไกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่เกิดจากความต้องการของชุมชนและนำไปสู่การมีส่วนร่วมในโครงการและกิจกรรมต่างๆ และ 2) แผนพัฒนาชุมชนตลาดเก่าห้องจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภายนอกร่วมกับคนในชุมชน ที่มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม ซึ่งมีความครอบคลุมในทุกด้าน อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับที่แตกต่างกันตามโครงการต่างๆ ที่หากเป็นความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนก็จะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนซึ่งชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในทุกๆระดับตั้งแต่การชักชวน การให้ข้อมูล ปรึกษาหารือ ร่วมดำเนินการ กระจายอำนาจ และระดมทุน เป็นการแสดงให้เห็นว่าความต้องการของชุมชนสอดคล้องกับการมีส่วนร่วม

ร่วมของชุมชนที่จะนำไปสู่การเกิดการดำเนินโครงการในการพัฒนาฟื้นฟูชุมชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการมีส่วนร่วมของ Anucha Leksakundilok (2004) ที่แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 6 ชั้น ซึ่งลำดับขั้นที่ชุมชนควรมีคือในระดับร่วมดำเนินการ กระจายอำนาจ และระดมทุน ซึ่งจะทำให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยนำความคิดและข้อเสนอแนะของชุมชนมาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดแนวทางโครงการที่เหมาะสมและยอมรับร่วมกัน ซึ่งชุมชนทุกคนจะได้รับประโยชน์ร่วมกันและเป็นประโยชน์ที่ชุมชนพึงพอใจจากโครงการต่างๆ ตลอดจนให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยการจัดการและบริหารงานเอง ซึ่งจะทำให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมนั้นและมีความมุ่งมั่นตั้งใจเกิดเป็นพลังในการดำเนินต่อไปได้ โครงการและกิจกรรมนั้นจะประสบความสำเร็จ

การฟื้นฟูชุมชนมีการเริ่มต้นฟื้นฟูมาตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา ซึ่งตรงกับพัฒนาการชุมชนตลาดเก่าห้องยุคที่ 4 ยุคเริ่มต้นการฟื้นฟูชุมชน และยุคที่ 6 ยุคการฟื้นฟูด้วยการหนุนเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเริ่มมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาส่งเสริมและให้คำแนะนำชุมชนอย่างจริงจังมากขึ้น เนื่องจากชุมชนเกิดสภาวะตลาดซบเซา แต่ยังมีความเก่าแก่ของชุมชน 100 ปี ริมแม่น้ำท่าจีนที่ยังคงเป็นเสน่ห์และควรค่าแก่การอนุรักษ์ การฟื้นฟูชุมชนมีหลากหลายด้านดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวโดยสรุปถึงแนวทางการฟื้นฟูคือ แนวทางการฟื้นฟูชุมชนที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้นจะต้องเกิดจากความร่วมมือกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน กล่าวคือ เยาวชน คนรุ่นใหม่ ผู้สูงอายุ และผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่สามารถทำให้การฟื้นฟูชุมชนเกิดความยั่งยืนได้อย่างแท้จริงบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม และหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนชุมชนในด้านต่างๆ ที่จะต้องเข้ามาในรูปแบบของชุมชนมีส่วนร่วม กล่าวคือ หน่วยงานภายนอกจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด วางแผนจากปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไข สร้างบทบาทให้คนในชุมชนมีบทบาทมากขึ้น สนับสนุนแนวทางและกระบวนการที่ถูกต้อง เพื่อชุมชนสามารถนำไปพัฒนาและต่อยอดได้เอง รวมถึงการค้นหาคู่แข่งและจุดอ่อนร่วมกับชุมชนและสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งด้วยตนเองในอนาคต ทางผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นแผนภูมิเพื่อเป็นแนวทางในกระบวนการการมีส่วนร่วมการฟื้นฟูชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

อย่างไรก็ตาม สามารถอธิบายได้ว่า กระบวนการการมีส่วนร่วมการฟื้นฟูชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีระบบการทำงานที่ต้องมีความเชื่อมโยงกัน โดยให้บทบาทกับชุมชนเป็นหลักสำหรับหน่วยงานจากภายนอกควรมีบทบาทรองลงมา โดยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยสนับสนุนการทำงานของชุมชนให้มีศักยภาพมากขึ้น หากชุมชนยังขาดศักยภาพที่สามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างสมบูรณ์



แผนภูมิที่ 4 รูปแบบของสัดส่วนบทบาทการมีส่วนร่วม
การฟื้นฟูชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต

ที่มา: ผู้วิจัย, 2560

จากแผนภูมิที่ 4 แสดงถึงสัดส่วนของสำคัญของความร่วมมือในการขับเคลื่อนการฟื้นฟูชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลและจากการสัมภาษณ์คนในชุมชน ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการชุมชน กลุ่มพัฒนาตลาดเก้าห้อง และสมาชิกชุมชน ถึงแนวโน้มของบทบาทและการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูชุมชนต่อโครงการพัฒนาในอนาคต สามารถแสดงรูปแบบของสัดส่วนในมีส่วนร่วมการฟื้นฟูชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ดังนี้

1. ชุมชนที่ประกอบไปด้วย เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ ผู้สูงอายุ และผู้นำชุมชนหรือกลุ่ม โดยให้สัดส่วนกลุ่มละร้อยละ 30 รวมเป็นร้อยละ 90 เป็นส่วนสำคัญที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นผู้ที่รู้จักศักยภาพของชุมชนตนเอง ดังนั้นการสร้างให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ต้องมุ่งเน้นเป็นอันดับแรก จากที่ผ่านมาชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในระดับหนึ่งแต่หากต้องขับเคลื่อนในระยะยาวจะต้องเน้นและให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่ที่จะเป็นผู้มีแนวคิดใหม่และมีกำลังในการขับเคลื่อนชุมชนได้อย่างเต็มความสามารถ ผู้สูงอายุในชุมชนจำเป็นที่จะต้องเปิดรับสิ่งใหม่ให้มากขึ้น ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มที่อยู่ในชุมชนมีกลุ่มเหล่านี้อยู่แล้ว ได้แก่ กลุ่มพัฒนาตลาดเก้าห้อง จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้กลุ่มผู้นำมีความเข้มแข็งเพื่อนำไปให้ชุมชนเข้มแข็งได้ ดังนั้นชุมชนจึงต้องนำแนวคิดจากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมาพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามในระยะแรกยัง

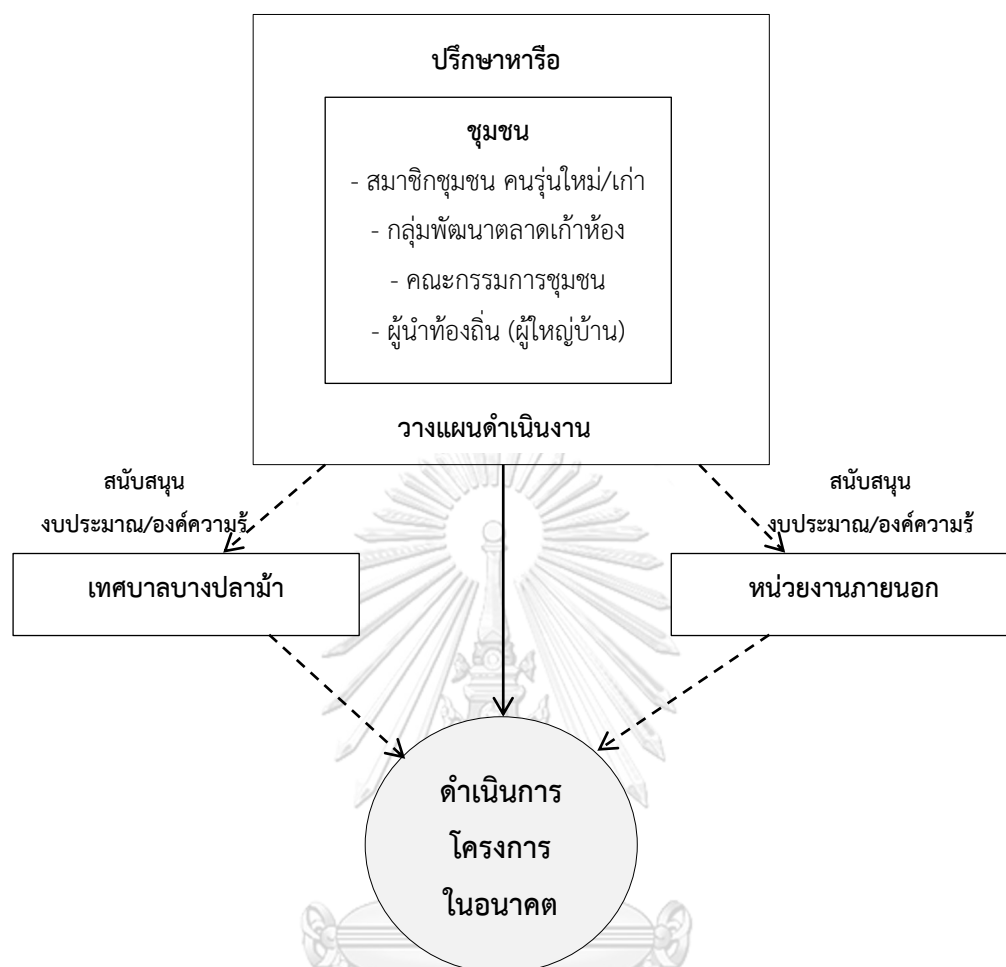
ต้องมีผู้กระตุ้นชุมชนซึ่งเป็นหน่วยงานภายนอกที่สามารถนำองค์ความรู้และหลักการใหม่ๆ ที่น่าสนใจ มาให้แก่ชุมชนได้นำไปใช้ต่อไป

2. หน่วยงานภายนอก ร้อยละ 10 ซึ่งยังเป็นส่วนสำคัญที่อยู่ในกระบวนการฟื้นฟูชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน เพราะชุมชนยังต้องการคนแนะนำและค้นหาแนวทางการฟื้นฟูให้กับชุมชน โดยหน้าที่หลักของหน่วยงานภายนอกคือ พัฒนาและเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภายนอกมีบทบาทต่อชุมชนเป็นอย่างมาก แต่ยังคงขาดการกระตุ้นและแนวทางการพัฒนาคนรุ่นใหม่

ดังนั้นแนวทางการฟื้นฟูชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่อยู่เป็นพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนเป็นองค์ประกอบหลักและหน่วยงานภายนอกเป็นองค์ประกอบรอง ที่ต้องมุ่งเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและพัฒนาคนรุ่นใหม่ เพื่อเป็นหลักในการขับเคลื่อนการฟื้นฟูชุมชนในอนาคตที่จะต้องฟื้นฟูชุมชนในทุกด้านได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม สอดคล้องกับความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของภราเดช พยัฆวิเชียร ที่ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีการพัฒนาในมิติตั้งข้างต้นที่กล่าวมาควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่กระทบต่อทรัพยากรท้องถิ่น

แนวทางการฟื้นฟูชุมชนจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนมากที่สุด กล่าวคือ บทบาทของชุมชนคือ การที่ชุมชนหรือภาคประชาชนได้มีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว (ปิยะวรรณ คงประเสริฐ, 2551) เพราะชุมชนเป็นผู้ที่รู้จักทรัพยากรในชุมชนของตนเองดีที่สุด และจะต้องแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรที่ตนเองมีให้มากที่สุด ชุมชนจึงควรมีบทบาทในการจัดการตนเองและคิดวางแผนเพื่อให้เกิดการฟื้นฟูที่ได้จากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งที่ผ่านมาบทบาทการฟื้นฟูของชุมชนยังไม่ชัดเจนมากนัก การริเริ่มสิ่งใหม่และการเสนอแผนฟื้นฟูต่อหน่วยงานต่างๆ ยังไม่มีเท่าที่ควร ส่วนใหญ่หน่วยงานจะต้องนำแผนมาเสนอต่อชุมชน ซึ่งยังคงเป็นรูปแบบที่สะท้อนให้เห็นว่ายังไม่เกิดความยั่งยืน จึงต้องผลักดันและกระตุ้นให้ชุมชนมีบทบาทมากที่สุด

รวมถึงภาครัฐควรมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาฟื้นฟู ภาคเอกชนควรมีบทบาทโดยมีส่วนร่วมในการสร้างภาพลักษณ์ และช่วยในการประชาสัมพันธ์ ความสำคัญของบทบาทในแต่ละภาคส่วนจะสามารถทำให้แผนงานเกิดขึ้นได้จริงและดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะทุกคนทำงานอย่างเป็นระบบแบบแผน มีการทำงานร่วมกันและเกิดแนวทางการฟื้นฟูอย่างชัดเจนที่เริ่มต้นจากชุมชน ดังนั้นส่วนงานอื่นจะไม่มี ความหมายหากชุมชนไม่เป็นผู้ริเริ่ม โดยผู้วิจัยได้เสนอบทบาทการทำงานและรูปแบบการทำงานของชุมชนในอนาคตตามภาพที่ 58



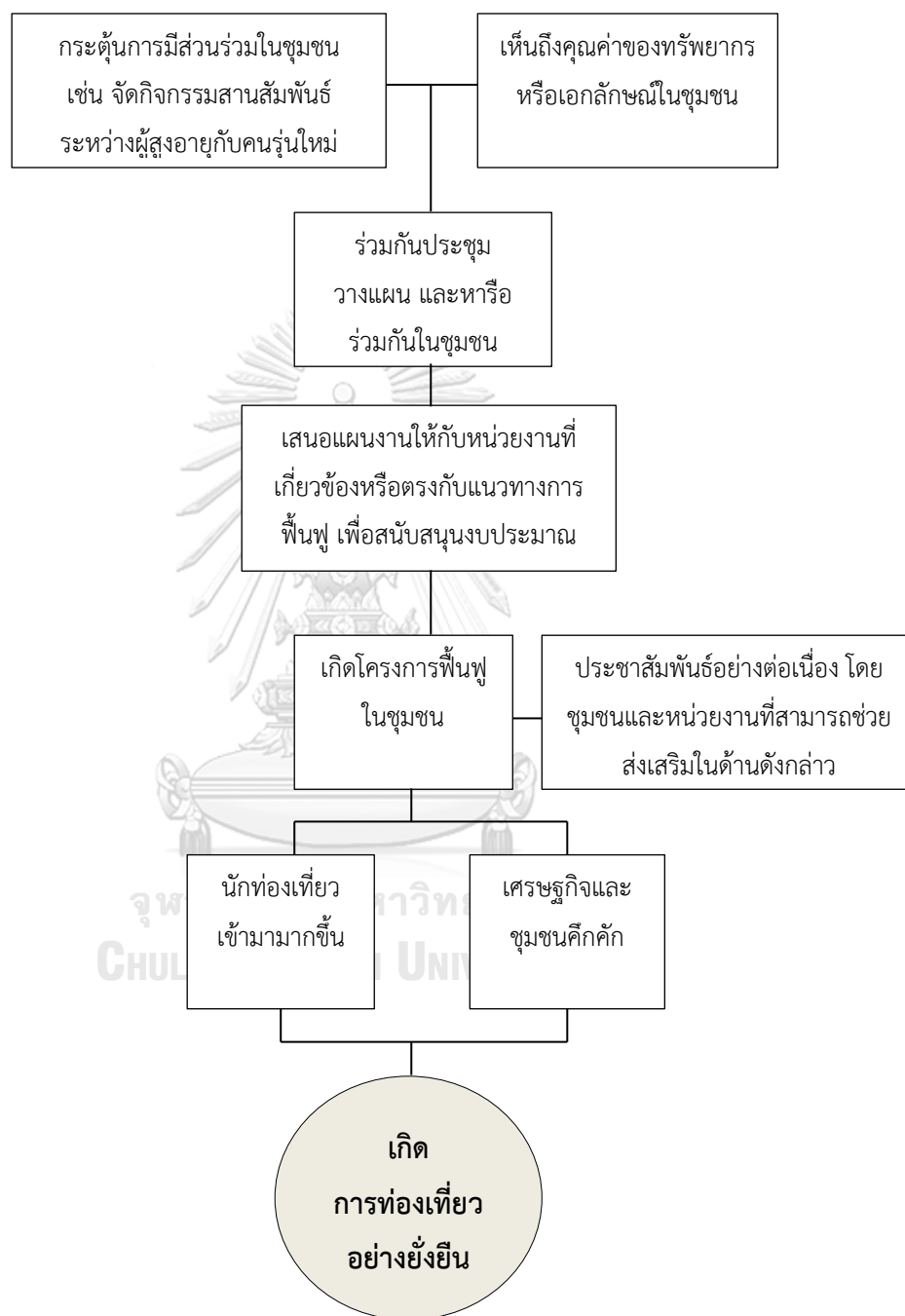
ภาพที่ 58 บทบาทและรูปแบบการทำงานของชุมชนในอนาคต

(ที่มา: ผู้วิจัย, 2560)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

เนื่องจากการทำงานของชุมชนยังคงต้องมีการขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ กลุ่มผู้นำจะสามารถช่วยให้การประสานงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานภายนอกจะแสดงบทบาทในการทำงานเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่น การเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ การลดบทบาทลงจะช่วยให้ชุมชนขับเคลื่อนการทำงานด้วยตนเองได้ดียิ่งขึ้น และจากหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ Eber Shirley (อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) ที่มุ่งเน้นให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง โดยจะต้องเป็นการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างรัฐบาล ผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมงานกันในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ ซึ่งจะสามารถทำให้บทบาทการทำงานของชุมชนมีความชัดเจนขึ้น เพื่อนำไปสู่การทำงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งชุมชนสามารถดำเนินการฟื้นฟูอย่างเป็นแบบแผนที่สามารถเป็นต้นแบบและนำไปประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูการ

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้เสนอกรอบการทำงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามภาพที่ 59 ดังนี้



ภาพที่ 59 กรอบการทำงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ที่มา: ผู้วิจัย, 2560

จากกรอบการทำงานเป็นการเริ่มต้นเพื่อกระตุ้นบทบาทของชุมชนให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนรุ่นใหม่ เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างวัยและง่ายต่อการทำงานร่วมกัน เมื่อชุมชนเริ่มเป็นหนึ่งเดียวกันในแนวคิดและการปฏิบัติ ก็จะต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรหรือเอกลักษณ์ในชุมชนว่าสิ่งใดที่จะสามารถนำมาทำเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจและสามารถนำมาฟื้นฟูชุมชนได้อย่างไร หลังจากนั้นชุมชนต้องร่วมกันประชุม วางแผน และหารือ ร่วมกันที่อยู่บนพื้นฐานของความต้องการของชุมชน และนำแผนการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเสนอให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือตรงกับแนวทางการฟื้นฟู เพื่อให้หน่วยงานนั้นๆ สนับสนุนงบประมาณที่แผนงานจะสามารถขับเคลื่อนไปได้ ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดโครงการฟื้นฟูในชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทั้งก่อนเริ่มโครงการและขณะที่โครงการกำลังดำเนินอยู่ โดยเป็นการประชาสัมพันธ์จากชุมชนและหน่วยงานที่สามารถช่วยส่งเสริมในด้านดังกล่าวได้ การประชาสัมพันธ์จะทำให้นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลและเกิดความสนใจ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น และยังส่งผลต่อเศรษฐกิจของคนในชุมชน รวมถึงเป็นการสร้างให้บรรยากาศกลับมาคึกคักได้อีกครั้ง สุดท้ายแล้วการทำงานทั้งหมดจะนำไปสู่การเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนตลาดเก่าห้องใต้

5.4 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูตลาดเก่าห้องใต้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงเป็นการบอกเล่าถึงบทบาทของชุมชนในการฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยว และเสนอแนะแนวทางในการฟื้นฟูและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน ในการศึกษารายครั้งต่อไปควรมีการศึกษาและจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แผนพัฒนาดังกล่าวเป็นแผนที่จะต้องเกิดจากบทบาทการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยแผนดังกล่าวสามารถแบ่งบทบาทการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. บทบาทการมีส่วนร่วมทางสังคม คือการจัดกิจกรรมเพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและใช้เวลาอยู่ร่วมกันในพื้นที่สาธารณะโยชน์หรือพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน โดยกิจกรรมนั้นสามารถสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นได้ ด้วยการส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนให้โดดเด่นขึ้น เช่น ประเพณีบุญข้าวหลาม ที่ชาวชุมชนบางคนยังคงอนุรักษ์และสืบสานประเพณีนี้อยู่ด้วยการนำข้าวหลามไปทำบุญที่วัด ชุมชนจะต้องดึงประเพณีที่เป็นจุดเด่นออกมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับประเพณีตักบาตรข้าวเหนียวที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นต้น

2. บทบาทการมีส่วนร่วมทางการจัดการ ซึ่งการจัดการทางด้านท่องเที่ยว ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในด้านนี้ ให้มีกระบวนการทำงานและบริหารงานชัดเจน เพื่อให้ชุมชนเกิดความพร้อมต่อการพัฒนาและวางแผนฟื้นฟู ปรับปรุงด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน และเพิ่มการให้ข้อมูลชุมชน เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

3. บทบาทการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ชุมชนต้องรวมพลังกันผลักดันและกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนด้วยการพัฒนาร้านค้าชุมชนให้เป็นที่รู้จัก ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ขายได้ เช่น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์โดยให้เยาวชนในชุมชนที่มีความสามารถร่วมออกแบบให้ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นและใส่เรื่องราวที่น่าสนใจของชุมชนตลาดเก่าห้องเข้าไป กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์สามารถเรียกความน่าสนใจจากนักท่องเที่ยวได้

4. บทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การที่ชุมชนได้มีการออกเสียงประชามติ (Referendum) ร่วมทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) อย่างจริงจังและทั่วถึง และมติมหาชน (Public Opinion) โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นส่วนใหญ่ของประชาชน (โอเคเนชั่น, 2555 : ออนไลน์) ซึ่งหากชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวจะทำให้การขับเคลื่อนแผนงานของชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเกิดจากความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง

ซึ่งบทบาทการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านจะต้องสอดคล้องและสามารถเป็นแผนงานที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกชุมชนทุกช่วงวัย คณะกรรมการบริหารชุมชน และหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน โดยแผนงานดังกล่าวจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนที่แสดงออกถึงบทบาทการฟื้นฟูชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวออกมาได้ตรงกับความต้องการของชุมชน

รายการอ้างอิง

- Anucha Leksakundilok. (2004). Community Participation in Ecotourism Management in Thailand. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 November 2017, จาก <https://ses.library.usyd.edu.au/handle/2123/668>
- Cohen J.M. and Uphoff N.T. (1977). *Rural development participation*. New York: Concepts and measures for project design implementation and evaluation.
- Eber Shirley ed. (1992). *Beyond the Green Horizon : Principles for Sustainable Tourism*. A discussion paper commissioned for Tourism Concern by WWF UK. London: World Wild Fund For Nature. อ้างถึงในบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรสแอนดตีไซน์จำกัด.
- Franklyn Lisk. (1985). *Popular participation in planning for basic need: concept, methods and practices*. Hants: Gower.
- Gerard Delanty. (2003). *Community*. New York: Routledge.
- Google. (2560). แผนที่ชุมชนตลาดเก่าห้องและอำเภอบางปลาเ้า. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2560, จาก <https://www.google.co.th/maps/place/>
- Jim Ife. (2012). *Human Rights and Social Work*. Third Edition Sydney: Copyright Agency Limited.
- Ministry of Community Aboriginal and Women's Services province of British Columbia. (2003). *A Guide to Community Revitalization*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 May 2017, จาก http://www.cscd.gov.bc.ca/lgd/gov_structure/library/community_revitalization_guide.pdf
- Peter Roberts and Hugh Sykes. (2000a). *Urban Regeneration A Handbook*. London: Dorwyn Ltd.
- Peter Roberts and Hugh Sykes. (2000b). *Urban Regeneration A Handbook*. London: Dorwyn Ltd. อ้างถึงในพงษ์พิทักษ์ ปัตตานี (2552). ความพร้อมในการฟื้นฟูที่อยู่อาศัยในชุมชนเขายี่สาร จังหวัดสมุทรสงคราม. (เคหพัฒนาศาสตรมหาบัณฑิต), ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Roberts B. Denhardt et al. (2007). *The new public service : serving, not steering*. New York: M.E. Sharpe, Inc.
- Sherry R. Arnstein. (1969). A Ladder Of Citizen Participation', Journal of the American Planning Association. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 November 2017, จาก participatorymethods.org/sites/participatorymethods.org/files/Arnstein%20ladder%201969.pdf
- Soetrisno Kusumohadi. (1978). *Training and the Role of Community Development Workers*.
- Susan J. Smith et al. (2010). *The SAGE Handbook of Social Geographies*. London: SAGE Publications Ltd.
- UNESCO. (2017). Sustainable Tourism. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 November 2017, จาก http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_c/mod16.html
- United Nation. (1981). *Popular participation as a strategy for promoting community level action and nation development*. New York: United Nation.
- UNWTO. (1994). *Recommendations on Tourism Statistics*. New York: United Nations Department for Economic and Social Information and Policy Analysis.
- WHO/UNICEF. (1978). *Report of the international conference on primary health care*. New York: n.p.
- กฤตพร หัวใจเจริญ. (2554). กระบวนการเกิดและการเปลี่ยนแปลงของตลาดชุมชนริมน้ำบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน. (การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต), ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เคลเวอร์กรุ๊ป. (2559). เที่ยวเมืองเหนือ สุพรรณบุรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560, จาก http://cleversuphunburi.blogspot.com/2016/02/blog-post_11.html
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2549). สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 13 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จำลอง เงินดี. (2552). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม. กรุงเทพฯ: วี.พรินท์ (1991).
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2554). จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- เจริญ ตันมหาพราม. (2560). เรือแม่ล่บริษัทสุพรรณขนส่ง. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2560, จาก

<https://www.facebook.com/Charoen1948/photos/pcb.1782952805087988/1782945258422076/?type=3&theater>

- ชัชวาล ทองดีเลิศ. (2549). องค์การชุมชนกับการปฏิรูปสังคมและการเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.
- ชูเกียรติ ประทีปทอง. (2557). ตลาดเก่าห้อง 100 ปี. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2559, จาก
<http://www.suphan.biz/Kaohong.htm>
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2556). ชุมชน. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.
- เทศบาลตำบลบางปลาหมอ. (2553). ตลาดเก่าห้อง 100 ปี สุพรรณบุรี ตำนาน อารยธรรม วิถีชุมชน
เก่าแก่ ริมน้ำท่าจีน. สุพรรณบุรี: เอกสารข้อมูลชุมชน.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง
ยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สถาบันพระปกเกล้า.
- ไทยตำบล. (2560). ข้อมูลตำบลบางปลาหมอ อำเภอบางปลาหมอ สุพรรณบุรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 21
พฤศจิกายน 2560, จาก <http://www.thaitambon.com/tambon/720402>
- ธีระ แก่งทองหลาง. (2554). ศักยภาพของชุมชน ในการฟื้นฟูชุมชนที่อยู่อาศัย: กรณีศึกษา ชุมชนซอย
วัดหลังบ้านเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม. (เคหะพัฒนศาสตร์
มหาบัณฑิต), ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. เชียงใหม่:
598 Print.
- นวิทย์ อ่องแสงชัย. (2554). โครงการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของเมืองตลาดริมน้ำ กรณีศึกษา
ตลาดเก่าห้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุญยสถุณ อเนกสุข. (2557). ยล เยี่ยม เยือน เหล้า: แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ดีไซน์จำกัด.
- ประยูร อัครบวร. (2552). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี
และราชกิจจานุเบกษา.
- ปรีดีญาดา กัลยาศิริ. (2541). บทบาทกลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปี้ยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
ในการจัดการสวัสดิการด้านการศึกษาเพื่อประชาชนในท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของสมาชิก
และไม่ใช้สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์.อ้างถึงในรัตนา ปัทมาชัย (2558). บทบาทของสภาองค์กร
ชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอ

- สอยดาว จังหวัดจันทบุรี. (รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต), สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2548). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- ปิยะวรรณ คงประเสริฐ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต), สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พงษ์พิทักษ์ ปัตตานี. (2552). ความพร้อมในการฟื้นฟูที่อยู่อาศัยในชุมชนเขายี่สาร จังหวัดสมุทรสงคราม. (เคหพัฒนศาสตร์มหาบัณฑิต), ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรียา จารุพุทธิศิริพจน์. (2549). การปรับปรุงย่านพาณิชย์กรรมในเขตเทศบาลนคร นครปฐม. (การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต), ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนา ราชวงศ์. (2542). การท่องเที่ยว : ข้อพิจารณาเพื่อการวิจัย และวางแผนพัฒนา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เพียรกานต์ วงศ์วานิชย์ศิลป์. (2550). แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนคลองบางน้อย จ.สมุทรสงคราม. (การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต), ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล สำราญทรัพย์. (2542). ทำเงินที่จากไป. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- ภราเดช พยัฆวิเชียร. (2539). พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน: จุลสารการท่องเที่ยว.
- เมฆ สายะเสวี. (2554). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อออกแบบศูนย์แพทย์ชุมชน : กรณีศึกษา ศูนย์แพทย์ชุมชนมุสลิมพรุใน เกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา. (สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต), สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐวิชัย ศุภจัตุรัส. (2556). ตลาดสดพื้นถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี : รูปแบบ พัฒนาการ และการใช้งานปัจจุบัน. (ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต), สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ภาควิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัตนา ปัชมาชัย. (2558). บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น : กรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี. (รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต), สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วงศ์กาญจนา กาญจนประโชติ. (2549). การฟื้นฟูชุมชนหัตถกรรมบ้านวัวลาย ตำบลหายยา จังหวัดเชียงใหม่. (การวางแผนภาคและเมืองมหาดบัณฑิต), ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณวิมล บุญกระจ่างโสภี. (2552). แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าบริเวณวัดศรีคุณเมือง วัดศรีเมือง และวัดลำดวน จังหวัดหนองคาย. (สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต), ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวิมล โรมรัตน์พันธ์. (2554). ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: พิสิกซ์เซ็นเตอร์.
- วิชญาดา ทองแดง. (2557). พิพิธภัณฑสถานเจ้าฟ้าสิริ. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2559, จาก <http://www.thaimtb.com/forum/viewtopic.php?f=57&t=1132729>
- วีระพล ทองมา. (ม.ป.ป.). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนาคูณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2560, จาก www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc
- ศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง. (2555). การฟื้นฟูเมือง. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2559, จาก <http://uddc.net/th/urban-renewal>
- เศกสรรคร์ ยวงนิชัย. (2555). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน แนวคิดหลักการและการจัดการ.
 ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2560). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism). สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2560, จาก http://www.cbt-i.or.th/?ge=show_pages&gen_lang=20112012094103#.WhkHGtK6-t8
- สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2556). ชุมชนชีวิตวันวานตลาดโบราณผู้คนเจ้าฟ้า. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.ldi.or.th/>
- สมควร กวียะ. (2539). การสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม (2551). สื่อ : บทบาทและความสำคัญต่อการเผยแพร่งานวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2551). การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคมเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: บริษัทสุภานุญิต์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- สมาคมสาธารณสุขอเมริกา. (1983). Community Participation in Primary Health Care. Washington DC.: Prepared under Agency for International Development

Contract DSPE.อ้างถึงในเมฆ สายะเสวี (2554). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อ
ออกแบบศูนย์แพทย์ชุมชน : กรณีศึกษา ศูนย์แพทย์ชุมชนมุสลิมพรุใน เกาะยาวน้อย จังหวัด
พังงา. (สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรม
ศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม. (2551). สื่อ : บทบาทและ
ความสำคัญต่อการเผยแพร่งานวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอบางปลาม้า. (2560). แผนที่อำเภอบางปลาม้า. สืบค้นเมื่อวันที่ 14
กรกฎาคม 2560, จาก
<http://www.govesite.com/ssobangplama/activities.php?aid=201707211625130G4hc3h>

สิน พันธุ์พินิจ. (2549). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒนา.

สุเทพ เชาวลิต. (2524). หลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สุธาทิพย์ เข็มน้อย. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษา : ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต),
สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2545). หลักทฤษฎีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์ประสิทธิ์ภัณฑ์แอนพริ้นติ้ง.

โสภา มัดลิ่ง. (2551). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนา
เด็กเล็กก่อนวัยเรียนชุมชนเอื้ออารีย์สังกัดกรุงเทพมหานคร. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (2548). การศึกษาเชิงชุมชนเชิงพหุลักษณะ : บทเรียนจากวิจัยภาคสนาม.
กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). มิติชุมชน: วิถีคิดท้องถิ่นด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

โอเคนเนชั่น. (2555). การมีส่วนร่วมทางการเมือง. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2560, จาก
<http://oknation.nationtv.tv/blog/neeputy/2012/01/31/entry-2>



ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก.

แนวคำถามในการวิจัย

ใช้สัมภาษณ์ชุมชนตลาดเก้าห้อง คณะทำงานภายในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟู การท่องเที่ยวของชุมชน และนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ต่อไปนี้

แนวคำถามสำหรับชุมชน

- 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชน : พัฒนาการของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 2) ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของชุมชน
- 3) ระบบเครือญาติในชุมชน ความรักและความผูกพันต่อพื้นที่
- 4) การอยู่อาศัย : สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อม, ระบบการเช่าอาศัย
- 5) บทบาทเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชน
- 6) ระบบและรูปแบบการทำงานในชุมชน : ระบบการปกครอง, การบริหารจัดการ, คณะทำงาน
- 7) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งคนรุ่นเก่าและใหม่ : การมีส่วนร่วม, การรับรู้
- 8) ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในชุมชน : เศรษฐกิจ, รายได้, ร้านค้า
- 9) โครงการฟื้นฟูในชุมชน : ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด
- 10) แนวทางและความต้องการในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชน

แนวคำถามสำหรับหน่วยงาน

- 1) บทบาทเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชน
- 2) ระบบและรูปแบบการทำงานในชุมชน : การบริหารจัดการ, คณะทำงาน
- 3) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มองเห็น : การมีส่วนร่วม, การรับรู้
- 4) ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในชุมชน : เศรษฐกิจ, รายได้, ร้านค้า
- 5) แนวทางในการฟื้นฟูชุมชน หรือต้องการให้ชุมชนเพิ่มประสิทธิภาพอย่างไร

แนวคำถามสำหรับนักท่องเที่ยวนัก

- 1) รู้จักชุมชนได้อย่างไร : แหล่งข้อมูล, ตั้งใจมาทำอะไรเป็นพิเศษหรือไม่ เช่น หอดูดาว ชื่อของประจำตลาด
- 2) ความรู้สึกเมื่อเข้ามาในชุมชน : ความพึงพอใจ, ความน่าสนใจ
- 3) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน : อยากเห็นอะไรในชุมชน, อยากให้ชุมชนฟื้นฟูด้านใด, อนุรักษ์ด้านใด, แนวทางการฟื้นฟูที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว
- 4) เมื่อกลับไปจะประชาสัมพันธ์หรือบอกต่อคนรู้จักหรือไม่ อย่างไร



ภาคผนวก ข.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1) เจ้าของตลาดล่าง	เพศชาย	อายุ 72 ปี
2) เจ้าของตลาดบน	เพศหญิง	อายุ 70 ปี
3) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2	เพศชาย	อายุ 45 ปี
4) ประธานกลุ่มพัฒนาตลาดเก่าห้อง	เพศหญิง	อายุ 42 ปี
5) กรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้องคนที่ 1	เพศหญิง	อายุ 64 ปี
6) กรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้องคนที่ 2	เพศชาย	อายุ 67 ปี
7) กรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้องคนที่ 3	เพศหญิง	อายุ - ปี
8) กรรมการพัฒนาตลาดเก่าห้องคนที่ 4	เพศหญิง	อายุ 55 ปี
9) กรรมการชุมชนคนที่ 1	เพศชาย	อายุ 38 ปี
10) กรรมการชุมชนคนที่ 2	เพศหญิง	อายุ 51 ปี
11) กรรมการชุมชนคนที่ 3	เพศชาย	อายุ 50 ปี
12) สมาชิกชุมชนคนที่ 1	เพศชาย	อายุ 55 ปี
13) สมาชิกชุมชนคนที่ 2	เพศหญิง	อายุ 57 ปี
14) สมาชิกชุมชนคนที่ 3	เพศหญิง	อายุ 30 ปี
15) สมาชิกชุมชนคนที่ 4	เพศหญิง	อายุ 60 ปี
16) สมาชิกชุมชนคนที่ 5	เพศหญิง	อายุ 56 ปี
17) สมาชิกชุมชนคนที่ 6	เพศหญิง	อายุ 66 ปี
18) สมาชิกชุมชนคนที่ 7	เพศหญิง	อายุ 59 ปี
19) สมาชิกชุมชนคนที่ 8	เพศชาย	อายุ 63 ปี
20) สมาชิกชุมชนคนที่ 9	เพศหญิง	อายุ 61 ปี
21) สมาชิกชุมชนคนที่ 10	เพศหญิง	อายุ 65 ปี
22) สมาชิกชุมชนคนที่ 11	เพศชาย	อายุ 48 ปี
23) เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางปลาหมอคนที่ 1	เพศหญิง	อายุ 33 ปี
24) เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางปลาหมอคนที่ 2	เพศชาย	อายุ 34 ปี
25) เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางปลาหมอคนที่ 3	เพศหญิง	อายุ 40 ปี

- 26) เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบางปลาหมอคนที่ 4 เพศหญิง อายุ 42 ปี
- 27) เจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรี เพศหญิง อายุ 37 ปี



ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว วชิรภรณ์ สุกฤทธิชัย เกิดที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2534 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในสาขา การพัฒนาชุมชนเมือง เมื่อปี 2555 และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี 2557

ประวัติการทำงาน

- ปี 2560 บริษัทเอสจีเอส (ประเทศไทย) จำกัด
- ปี 2558 - 2560 บริษัทเดียร์เอิร์ธ จำกัด
- ปี 2556 - 2557 บริษัทเจแอนด์ที แอสโซซิเอท จำกัด

